

MAGYAR NÉPMESEKATALÓGUS

**MAGYAR
NÉPMESEKATALÓGUS**

MAGYAR

NÉPMESEKATALÓGUS

1.

Szerkesztő: KOVÁCS ÁGNES

MTA NÉPRAJZI KUTATÓ CSOPORT

1987

Budapest

Kiadja a **MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA**
NÉPRAJZI KUTATÓ CSOPORTJA

A kiadvány a „Kulturális és történelmi emlékeink feltárása és kiadása” c.
kutatási főirányhoz kapcsolódóan készült.
Témafelelős: KRIZA ILDIKÓ

Rövidítése: MNK 1
Accepted abbreviation: MNK 1
Szerkesztőség: MTA Néprajzi Kutató Csoport
Budapest Pf. 29. 1250
ISBN száma: 963 7762 22 1

A borítón „A Farkas és Báránnyról” (AaTh 111A) c. mese illusztrációja szerepel
a pozsonyi Házi és úti új kalendárium 1759 évi kötetéből.

Felelős kiadó: MTA Néprajzi Kutató Csoport igazgatója

Hozott anyagból sokszorosítva

8717527 MTA Sokszorosító, Budapest. F. v.: dr. Héczey Lászlóné

MAGYAR NÉPMESEKATALÓGUS

1

A MAGYAR ÁLLATMESÉK KATALÓGUSA
(AaTh 1-299)
2. javított, bővített kiadás

Összeállította és a bevezetőt írta:
KOVÁCS ÁGNES
BENEDEK KATALIN közreműködésével

Lektorálta:

NAGY ILONA

TARTALOMJEGYZÉK

Ajánlás	9
Irodalom	11
I. Bevezető	19
II. Tipusmutató	37
III. 1. Katalógus	
AaTh 1- 99 Vadállatok	45
100-149 Vadállatok és háziállatok	101
150-199 Az ember és a vadállatok	129
200-219 Háziállatok	147
220-249 Madarak	167
250-274 Halak	182
275-299 Egyéb állatok és tárgyak	183
III. 2. Felhasznált művek bibliográfiája	197
III. 3. Rövidítésjegyzék	213
III. 4. Földrajzi mutató	217
IV. How to use the catalogue	243

A J Á N L Á S

A fabula kapcsán, az antikvitástól a mult századiig újra és újra fellobbantak a használatát illető viták, hiszen azt, mint általában vett, hihetetlen, fikatív, csak szimbolikusan valószínű történetet a reális, valódi, történetileg hiteles históriákkal állították szembe, szorították háttérbe. Kezdetben a fogalom nem is valamely állatmese műfajt jelölt, hanem minden kitalált, hatásvadászó, a hallgatóság felfrissítésére, szórakoztatására, gyönyörködtetésére szolgáló történetet, amelynek mindazonáltal már a logikai és retorikai bizonyítás elveit és módszertanát kidolgozó Arisztotelesz óta ismeretesen illusztratív, példázatszerű, demonstratív, sőt agitatív funkciókat is tulajdonítottak. E költött történeteket egyéb bizonyítékok híján már az antikvitásbeli jogi/tanácsadó beszédben a meggyőzési eljárás eszközeként is alkalmazták, bár nem szószerint vett értelmükben, hanem valamely általános igazság, eszme, tanulság érzékletessé tévése érdekében. Az állatfabulára vonatkozó elméletek kifejlesztése későközépkori szerzőkhöz köthető, s nyomukban e történetek helyet kaptak az erkölcsnemesítő irodalomban. Maga a fabula műfaj jelölő fogalom a 15. század végi humanista fordítók révén vált. Magyarországon a 16. századi erasmisták, Luthert, Melanchthont követő reformátorok működésének köszönhetően nyertek először szélesebb körű felhasználást, hogy aztán századokon át befolyásolják majd az egyre popularizálódóbb kalendárium irodalmat éppugy, mint a vallásos pedagógiát, s így hatással legyenek a 19-20. századi népi állatmese kincsre, de bizonyos mértékig a szépirodalomra is.

Kötetünkkel e sokszázados hagyományt igyekeztünk rendszerbe foglalni. Megjelentetéséért köszönetünket fejezzük ki a "Kulturális és történelmi emlékeink feltárása és kiadása" c. kutatási főirány elnökének Klaniczay Tibor akadémikusnak és a Néprajzi Kutató Csoport igazgatójának, Paládi-Kovács Attilá-

nak, akik törekvéseinket melegen támogatták, a téma vezetésével megbizott Kriza Ildikónak, lektorunknak Nagy Ilonának, anyagunk összegyűjtésében segítséget nyújtó Forrai Ibolyának és Iványi Imrénének a Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattára munkatársainak, a kötet címlap fotójának elkészítéséért Gyerkó Tibornak, az angol rezüméért Uszkay Miklós fordítónak, s a technikai munkálatok lelkiismeretes, áldozatkész, gyors elvégzéséért Véghné Tösmagi Erikának.

Budapest, 1987. augusztus 7.

a Szerzők

I R O D A L O M

- AARNE, Antti
1913 - Die Tiere auf der Wanderschaft. Helsinki, FFC XI.
- AARNE, Antti-THOMPSON, Stith
1961 - The Types of the Folktale. Second Revision. Helsinki, FFC 184.
- BELGRADER, Michael
1986a - Freier der Frau Füchsin. EM 5.1. 236-240 f.
- BELGRADER, Michael
1986b - Fuchs und Vogeljunge. EM 5. 2/3 534-537 f.
- BENEDEK Katalin
1984 - A magyar novellamesék típusai. Budapest MNK 4.
- BEÖTHY Zsolt
1886 - A szépprózai elbeszélés a régi magyar irodalomban. Budapest, I.
- BERZE NAGY János
1957 - Magyar népmesetipusok. 1-2. Pécs.
- BIHARI Anna
1980 - Magyar hiedelemmonda katalógus. Budapest, EMN 6.
- BOGNÁR Teofil
1891 - Kalilah va Dinnah. Budapest, EPhK 15. évf. 1009-1034. p.
- BREDNICH, Rolf Wilhelm
1986 - Frösche bitten um einen König. EM 5. 2/3 408-410 f.
- BREITKREUZ, Hartmut
1981 - Einklemmen unholder Wesen. EM 3. 4/5 1261-1271 f.
- CHESNUTT, Michael
1980 - Dankbare Tiere, undankbarer Mensch. EM 3. 2/3 299-305 f.
- DÉGH Linda
1960 ld. ORTUTAY Gyula-DÉGH Linda-KOVÁCS Ágnes 1960.

DÖMÖTÖR Ákos

- 1985 - A példázatok fejlődéstendenciái a protestáns
igehirdetésben. Theológiai Szemle 28. évf. 6. sz.
326-334.p.

DÖMÖTÖR Ákos

- 1981 - Die eigenen Eingeweide fressen. EM 3. 4/5
1243-1246 f.

DUNDES, Alan

- 1964 - The Morphology of the North American Indian
Folktales. Helsinki, FFC 195.

FÁY András

- 1820 - Eredeti meséi és aphorismái. Pest.

GRAF, Adolf

- 1920 - Die Grundlagen des Reinecke Fuchs. Helsinki,
FFC 38.

GREGUSS Ágost

- 1878 - Meséi. Budapest.

GYÖRGY Lajos

- 1934 - A magyar anekdota története és egyetemes kapcso-
latai. Budapest.

HARING, Lee

- 1982 - Malagasy Tale Index. Helsinki, FFC 231.

HONTI, Hans

- 1928 - Verzeichnis der publizierten ungarischen
Volksmärchen. Helsinki, FFC 81.

HONTI, Hans

- 1939 - Märchenmorphologie und Märchentypologie.
Folk Liv.

HONTI János

- 1962 - Mesemorphológia és mesetipológia. In: Válogatott
tanulmányok. Budapest, 86-98.p.

HUSE, Ulrich

- 1986 - Fuchs vergewaltigt die Bäarin. EM 5. 2/3 478-480 f.

IMRE Lajos

- 1897 - Heltai Gáspár esópusi meséi. Budapest, RMKt 4.

KEREGSÉNYI Dezső

- 1929 - Aesopus magyar nyelven. Budapest, Protestáns
Szemle, 38. évf. 472-475. p.

KIPPAR, Pille

- 1986 - Estnische Tiermärchen. Typen und
Variantenverzeichnis. Helsinki, FFC 237.

KOLTAI Virgil

- 1901 - Az oktató mese és szemelvények magyar meseirók-
ból. Budapest.

KOVÁCS Ágnes

- 1954 - Népművészeti és népköltészeti gyűjtés a Baranya
megyei moldvai székely telepések között.
Ethnographia 65. évf. 199-205., 207-208. p.

KOVÁCS Ágnes

- 1955 - The Hungarian Folktale-Catalogue in Preparation.
Budapest, Acta Ethnographica t.VI. 443-477. p.

KOVÁCS Ágnes

- 1956 - Népmese gyűjtés. Utmutató Füzetek a Néprajzi
Adatgyűjtéshez. III. Budapest.

KOVÁCS Ágnes

- 1957a - Új népmesetipusok a magyar népmesekatalógusban
/A 651^x és 652 mesetipus egy-egy ismeretlen ma-
gyar változata/. Budapest, Néprajzi Közlemények
II. évf. 1-2. sz. 104-121. p.

KOVÁCS Ágnes

- 1957b - Új népmesetipusok a magyar népmesekatalógusban
II. Egy ritkán előforduló tündérmesénk újabb
változata. 1./ Az ifju, aki hallá, madárrá,
nyúllá tud változni 2./ Kísérlet egy meseti-
pus tisztázására./ 819^x mt./ Budapest, Néprajzi
Közlemények II. évf. 3-4. sz. 174-196. p.

KOVÁCS Ágnes

- 1958 - Magyar állatmesék típusmutatója. Budapest,
Néprajzi Közlemények III. évf. 3. sz. MÁT

KOVÁCS Ágnes

- 1959 - Új népmesetipusok a magyar népmesekatalógusban
III. A hűtlen királyné. /BN 568^x MNK 724^x/
Budapest, Néprajzi Közlemények IV. évf. 4. sz.
19-38. p.

- KOVÁCS Ágnes
1960a - A készülő Magyar Népmesekatalógus meséinek típusmutatója. Debrecen, Műveltség és Hagyomány I-II. évf. 359-389. p.
- KOVÁCS Ágnes
1960b - Szépmezőszárnya meséjének magyar redakciói. Budapest, Néprajzi Közlemények V. évf. 3-4. sz. 193-219. p.
- KOVÁCS Ágnes
1960c ld. ORTUTAY Gyula-DÉGH Linda-KOVÁCS Ágnes 1960.
- KOVÁCS Ágnes
1961 ¹⁹⁶¹ A pupos meg a duccos. Budapest, Néprajzi Közlemények VI. évf. 1. sz. 119-124. p. /AaTh 503/
- KOVÁCS Ágnes ~~1961~~
1962 - Ujabb változatok "A két pupos ember" meséjéhez /AaTh 503/. Budapest, Néprajzi Közlemények VII. évf. 1. sz. 35-47. p.
- KOVÁCS Ágnes
1979 - Der heutige Stand der Arbeiten des ungarischen Volksmärchenkatalogs. Budapest, Artes Populares 4-5. 147-170. p.
- KÖHLER, Ines
1983 - Esel und Pferd. EM 4. 2/3 435-440 f.
- KÖHLER, Ines
1986 - Fuchs und saure Trauben. EM 5. 2/3 527-534 f.
- KROHN, Kaarle
1889 - Bär /Wolf/ und Fuchs. Helsinki, JSFO VI.
- KÜHN, Joachim
1984a - Feldmaus und Stadtmaus. EM 4. 4/5 1005-1010 f.
- KÜHN, Joachim
1984b - Fliegen lernen. EM 4. 4/5. 1290-1295 f.
- LINDAHL, Carl
1984 - Feindschaft zwischen Tieren und Mensch. EM 4. 4/5 982-991 f.
- LINDAHL, Carl
1986 - Tiere Lernen Furcht vor den Menschen. EM 5. 2/3 576-584 f.

- LÜTHI, Max
1980 - Dieb und Tiger. EM 3. 2/3 411-420 f.
- MAAZ, Wolfgang
1986 - Fuchs und Kranich. EM 5. 2/3 503-511 f.
- A MAGYARSÁG néprajza é.n. /1935/ III. kötet, Szellemi néprajz H.n. /Budapest/
- MAJOR Károly
1887 - A magyar ezópi meseírás története. Kolozsvár.
- MOSER-RATH, Elfriede
1977 - Was der Bär dem sich Totstellenden ins Ohr flüstert. EM 1. 5. 1207-1209 f.
- MOSER-RATH, Elfriede
1979 - Böcke auf der Brücke. EM 2. 570-572 f.
- MOSER-RATH, Elfriede
1980 - Dick und fett. EM 3. 2/3 611-614 f.
- NÉMETH László
1929 - Heltai prózája. Budapest, Protestáns Szemle 38. évf. 179-183. p.
- ¹⁹³⁴ ORTUTAY Gyula-DÉGH Linda-KOVÁCS Ágnes
1960 - Magyar népmesék. I-III. Budapest.
- PROPP, Vladimir
1975 - A mese morfológiája. Budapest.
- RANKE, Kurt
1975 - Androklus und der Löwe. EM 1. 2. 501-508 f.
- REHERMANN, Ernst Heinrich
1976 - Augenwinken. EM 1. 4. 1010-1014 f.
- REICHL, Karl
1986 - Fuchs und Hahn. EM 5. 2/3 494-498 f.
- SCHMIDT, Christine
1983a - Esel wird den Herrn lieblosen. EM 4. 2/3 419-423 f.
- SCHMIDT, Christine
1983b - Die Last des Esels. EM 4. 2/3 423-425 f.
- SCHWARZBAUM, Haim
1986 - Friedensfabel. EM 5. 2/3 342-346 f.

SHOJAEI-KAWAN, Christine

- 1986 - Fuchs /Bär/ am Pferdeschwanz. EM 5. 2/3
511-522 f.

STEIN, Helga

- 1977 - Baum und Rohr. EM 1. 5. 1386-1389 f.

SZENTMIKLÓSSY Alajos

- 1840 - Meséi. Pest.

TARNÓC Márton

- 1983 - Pázmány Péter művei. Budapest.

TENEZE, Marie-Louise

- 1976 - Le conte populaire français. Tome troisième.
Paris.

TENEZE, Marie-Louise

- 1979 - Biss in die Wurzel. EM 2. 425-428 f.

THOMPSON, Stith

- 1946 - The Folktale. New-York.

TOLDY Ferenc

- 1858a - Czuczor Gergely költeményei III. Pest.

TOLDY Ferenc

- 1858b - Magyar prózairók a XVI. és XVII. századból. I.
köt. Aesopi Phrygis fabulae Gabriele Pesthino
interprete. Esopus fabulay mellyeket...magyar
nyelvre fordítot Pesthy Gabriel

TOMKOWIAK, Ingrid

- 1986a - Der aufgeblasene Frosch. EM 5. 2/3 401-404 f.

TOMKOWIAK, I.

- 1986b - Fuchs und Glieder. EM 5. 2/3 489-494 f.

TROSTLER József

- 1927 - Mesenyomok a XVIII. század magyar irodalmában.
Ötödik közlemény. Nyr.

UTHER, Hans-Jörg

- 1986 - Fuchs und Flöhe. EM 5. 2/3 484-486 f.

VITKOVICS Mihály

- 1817 - Meséji és versei. Pest.

VOIGT Vilmos

- 1981 - A folklór és az irodalom kapcsolata a magyar ál-
latmesékben. Különlenyomat A Debreceni Déri

Muzeum Évkönyve 1979. 281-329. p.

WALDAPFEL József

- 1934 - Heltai Gáspár forrásai. Budapest, Irodalomtörté-
neti Közlemények XLIV. évf. 233-250., 356-365. p.

WIENERT, Walter

- 1925 - Die Typen der griechisch-römischen Fabel.
Helsinki, FFC 56.

B E V E Z E T Ő

- Micsoda könyv lehet az, melyben az állatok is beszélnek? - kérdé tanítójátul a falusi tanítvány.
 - Ezópus meséjének hívják - felele a tanító.
 - De az állatok is beszélnek! Hogyan lehet az?
 - Miolta az Emberek tulajdon szájokkal nem merik kimondani az Igazságot, az állatokéval mondatják.
 - Ezt én nem értem.
 - Nem, Fiam, mert gyermek vagy.
- /Vitkovics Mihály, A falusi tanító és tanítvány/¹

Vitkovics Mihály kis meséjénél tömörebben ma sem tudjuk meghatározni az állatmese egyik közismert megjelenési formájának mibenlétét, megkíséreljük azonban az állatmesét teljes egészében körvonalazni, elválasztani a mese többi műfajaitól s rámutatunk a műfajon belül az egyes állatmesefajták közötti különbségekre.

Állatmesének mondunk minden olyan mesét, melyben az állatok emberrel egyenrangú módon gondolkodnak, beszélnek és cselekszenek, anélkül, hogy ezáltal akár a mese ember-szereplőiben, akár elmondójában vagy hallgatóiban a csoda érzetét keltenék: azt a benyomást, hogy ők most hosszabb-rövidebb időre valamely természetfeletti jelenség tanúi. Ez a szemléletmód élesen elhatárolja az állatmesét a tündérmesének azoktól a típusaitól, melyekben szintén állatok a mesének az emberrel egyenrangú, sőt esetleg annál magasabbrendű szereplői, jelenlétüket, magatartásukat és cselekedeteiket azonban a mese ember-szereplői, elmondója és hallgatói természetfeletti jelenségnek tekintik.

Az állatmesének azonkívül, hogy az emberrel egyenrangú állatszereplői vannak, még azt a vonását szoktuk jellegzetesnek tartani, hogy benne az állatok által előadott, mondhat-

nók, lejátszott jelenet bizonyos életbölcseesség, erkölcsi igazság, gyakran társadalmi fonákság szemléltetésére szolgál. Az állatmesének ezt a vonását Wienerttel² mi is a műfaj egyik megjelenési formájának, de nem föltétlen velejárójának tekintjük. Nem a műfaj, hanem az elmondó életszemléletének, a mesemondási alkalomnak, s a hallgatóság összetételének a függvénye.

Az állatmesének ezt a megjelenési formáját Vitkovics idejében "ezópusi" vagy "ezópi" mesének nevezték, ma tanítómesének mondjuk. A tanítómesében a hangsúly a mese bölcséleti magván van, a külső burok, az epikum nemegyszer valósággal elsorvad a gondolati tartalom mellett, mely gyakran a mesénél is terjedelmesebb "tanulság"-ban még külön is kifejezésre kerül. Ebben a formában bukkan fel az állatmese XVI-XVII. századi Aesopus fordításainkban, prédikációgyűjteményeinkben és példatárainkban, majd XIX. századi szólásgyűjteményeinkben szólásmagyarozatként. Ma is találkozunk vele, de nem mint mesemondási alkalommal előadott szórakoztató történettel. Bölcselkedni szerető emberek használják a közbeszédben egy-egy életigazság megvilágítására. Mintegy átmenetet képez a közmondás és a mese között, az előbbinek bővített, epikus formája, magyarázata.

Ma ez a XIX. század első feléig oly kedvelt formája az állatmesének meglehetősen háttérbe szorult az állatmese másik megjelenési formája mögött, melyet a mai népmesegyűjtők, de a meseolvasó közönség is műfaji kritériumnak tekint: mióta a népmese feljegyzésre és kinyomtatásra került a magyar nyelvterületen, többnyire gyermekek okulására vagy egyszerűen mulattatására szolgál, ennek következtében az állatmesét gyermekmesének tartjuk. Ez a felfogás arra készíti a mesemondót, hogy bölcselkedő hajlandóságát háttérbe szorítsa, s inkább arra törekedjék, hogy meséje minél elevebb, minél személetesebb legyen. Akarva-akaratlanul ezzel is tanít, nevel, anélkül, hogy minden alkalommal levonná az erkölcsi tanulságot. Természetismerete, jó megfigyelőképessége, s élénk fantáziája háttérbe szorítja a mese mondanivalóját, a filozófi-

kus gondolatot, melynek az, eredetileg pusztán köntöséül szolgált.

Az állatmese-tanítómesé-gyermekmese elsődlegességének kérdése sokat vitatott probléma. Minden valószínűség szerint az állatmesének mindkét ma élő formája az állatmitoszból gyökerezik, európai viszonylatban olyan távoli múltban, ahova irásos feljegyzéseink már nem vezetnek el.

Van az állatmeséknek egy harmadik csoportja is, amely azt a látszatot kelti, hogy elmondója közvetve vagy közvetlenül egy, az állatvilágban lejátszódott jelenetnek volt a tanúja /pl. AaTh 63 Vizmenti rókának kevés a bolhája/, s ez a jelenet számára és a hallgatók számára azt bizonyítja, hogy az állatok valóban emberként gondolkodnak és cselekszenek.

A műfaji elhatárolás kapcsán szükségképpen felvetődik a magyar, s ezen túlmenően az európai állatmese eredetének a kérdése. Nagyon valószínű ugyanis, hogy az állatmesék egy részének allegorikus-filozófikus mivolta szorosán összefügg annak eredetével. Az irodalmi eredetű ind-görög-latin moralizáló fabula mintájára ebből és a jóval archaikusabb, szájhagyományban élő európai állatmeséből alakult ki a középkorban az u.n. "aesopusi", vagy "ezópi" mese, melynek oly szellemes meghatározását adta mottóul választott kis meséjében Vitkovics. Ez az Aesopus nevéhez fűzött, de csak részben őtől származott mesefajta nagyrésztben állatmese, de találunk az idetartozó mesék között legendákat és novellameséket is. /A fabula terminus a hitvitázó irodalomban egyidejűleg több műfajt jelölt: szónoki előgyakorlatul, elemi iskolai olvasmányként és stilusgyakorlatok fogalmazásához segédeszközként a középkortól az ezópusi fabula szolgált. Az állatmese értelme mellett létezett egy további, általánosabb, fiktív történet meséjét jelölő fabula-fogalom, s mint ilyenről szólnak elítélően a széphistóriákról, majd az iskoladramák virágzása idején szindarabok meséjére értelmeződik át, hamis mitológiai mesékként és fabulákként vetik meg a klasszikus auktorokból fordított, bujaságra gerjesztő fabulás beszédeket. Ugyanekkor a magukat tudatosan epikus költeményt író költőknek valólok /pl. Zrinyi Miklós/ feladatuknak tekintik, hogy fabulá-

kat keverjenek a históriába./

Az ezópusi meséhez kapcsolható szemléleténél s részben anyagánál fogva a Rókaregény, ez a X-XIII. századi nyugateurópai verses állatregény, mely az ind állatmesék mellett magába olvasztott bizonyos európai állatmeseanyagot is, mint pl. a Krohn által északeurópai eredetűnek mondott róka-medve / farkas/ ciklus³ egy részét és a Szebeni muzsikusokat /AaTh 130 mt./ stb.⁴

Az irodalommal szoros kapcsolatot tartó két nagy állatmesekör mellett az állatmesék egész légiója él még a szájhagyományban Európa-szerte, melyet mesekutatóink megkíséreltek a rendelkezésre álló változatok alapján majd ehhez, majd ahhoz a területhez, néphez, nyelvcsaládhoz kapcsolni.⁵ Nyugat-Európában ennek nagy része bekerült a XII-XVII. század folyamán a különféle mesegyűjteményekbe, példatárakba, s az aesopusi-phaedrusi mese mintájára moralizáló tartalmúvá vált. Közép- és Kelet-Európában azonban tekintélyes mennyiségű állatmese csak a népmesegyűjtés megindulása óta került rögzítésre, vagy egyáltalán le sem íródott, s ennek következtében ma is közelebb áll a természeti népek folklórjából ismert állatmitoszhoz, mint a nagyobb részben ind eredetű ezópusi mese, semmiféle moralizáló hajlandóságot nem mutat, inkább természeti jelenségek magyarázatául szolgál, s ennek következtében valóban igen alkalmas arra, hogy paraszti kultúrszinten gyermekmesevé váljék. A keleteurópai állatmesekincsből az eddigi kutatások alapján elég határozottan elkülöníthető az igen jellegzetes orosz állatmese, mely a nyugateurópai állatmesétől tipológiai szempontból is viszonylag távol áll. A magyar állatmese mindkét nagy mesedialektusból átvett egyes típusokat, típusainak és redakciónak nagyrésze azonban sem az egyik, sem a másik mesekörhöz nem csatolható. Kell lenni tehát bizonyos közép-délkelet-európai állatmesekincsnek is, melynek anyaga, intenzitása, elterjedése egyelőre nem körvonalazható.

Kézenfekvőnek mutatkozott volna számunkra a magyar anyagból való kiindulás, ha feljegyzett és kiváltképpen nyomtatásban megjelent állatmeseszövegünk nem lett volna olyan rendkívül kevés. Az 1953 óta készülő Magyar Népmesekatalógus⁶

számára 1957-ig feldolgozott mintegy 4.000 meseszöveg között csupán 215 állatmesét találtunk szórványosan feljegyezve. A legnépszerűbb, legsűrűbben feljegyzett állatmese típusainkból is mindössze 8-10 változatot ismertünk. Aránylag magas volt a számuk a változat nélkül álló szövegeknek, melyekről nem tudjuk eldönteni, hogy valódi népmesetípusok-e, vagy a magyar irodalmi ezópusi hagyomány olyan származékai, amelyek nem váltak népmesévé, vagy pedig egyedi alkotások, melyek elmondójukkal együtt feledésbe merültek.

Az addig ismert magyar állatmeseanyag tehát csekély számánál fogva nemcsak az összehasonlító szövegkutatás számára nem volt elegendő, hanem arra is kevés volt, hogy segítségével a magyar népi állatmeséről bármilyen hozzávetőleges képet rajzolhassunk. A tündérmese /AaTh 300-AaTh 749/, melyet mi megszoktunk "a mesé"-nek tekinteni, tipológiai szempontból kevés kiegészítésre szorult⁷ ahhoz, hogy a magyar tündérmese-kincs tematikáját bemutathassuk, állatmeséink nagy részénél azonban a változatok kis száma miatt a típusalkotásra alig volt mód. Kivánatosnak tartottuk, hogy mielőtt a Magyar Népmesekatalógusban a népi állatmese bemutatására sor kerül, mesekutatóink elé tárjuk az addig ismert anyagot, s felhívjuk a figyelmet a további szöveggyűjtés szükségességére.

A módszeres szöveggyűjtés előmozdítására elkészítettük állatmeséink típusmutatóját,⁸ mely a Magyar Népmesekatalógusban 1957-ig feldolgozott 215 állatmese tipológiai ismertetése azonos rendszer szerint. Típusmutatónkban valamennyi épkézláb állatmesénket bemutatunk 126 típusban; akkor is, ha addig mindössze egyetlen változatban került feljegyzésre, akkor is, ha irodalmi eredete kétségtelen, s az élő szájhagyománnyal való kapcsolata kétséges. Abban reménykedtünk, hogy a típusmutató alapján készült gyűjtések majd megmutatják a népi magyar állatmesekincs valódi tartalmát, mely állatmesék szerves részei a mai magyar szájhagyománynak, hol élnek különleges intenzitással, s hol nem ismernek egyebet, csak ami tankönyvekből, mesekönyvekből az emlékezetben véletlenül megmaradt.

A magyar állatmesék típusmutatója nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket. Az állatmesék továbbra is csak egy cse-

kély hányadát képezték a gyűjteményeknek, hacsak a gyűjtő nem akadt a véletlen folytán egy-egy, ezt a meseműfajt különösen kedvelő mesemondóra, mint amilyen pl. Büszke Kocsis Miklós, Fábrián Ágostonné és Gáspár Simon Antal. E mesemondók reper-toárjának régiessége az állatmesék műfajának régiessége mellett szól. Nem véletlen, hogy Heltai ezópusi meséinek különböző válogatásai, Erdélyben még a XX. században is népkönyvvé válhattak.

A magyar állatmesék, s különösképpen az Ezópushoz fűzött mesék népszerűségének időbeli elhelyezését nagymértékben elősegíti Benedek Katalin disszertációja, aki a különböző prédikáció- és exemplumgyűjtemények, kalendáriumok és szólásgyűjtemények vizsgálata során számos állatmesénk XVI-XVIII. századi irodalmi előzményét tárta fel és illesztette a katalógusba, rámutatva ezáltal állatmeséinknek arra a csoportjára, mely egyházi, iskolai közvetítéssel került a szájhagyományba vagy esetleg nem is vált annak szerves részévé.

Egyetlen népi mese műfajjal kapcsolatban sem merült fel olyan mértékben az "eredetiség" problémája, mint az állatmesénél. Ezen a területen ugyanis a "népi" és az "irodalmi" változat eddig úgyszólván elválaszthatatlan volt egymástól. Egyrészt a paraszti mesemondók meritettek újra meg újra a vásármapi szentbeszédéből, kalendáriumokból, vagy iskolai olvasókönyvekből, másrészt meseiróink, sőt fordítóink is nyugodt lélekkel "ezópusi" mesének minősítették nem egy szöveget, melyet Aesópus aligha ismert, viszont a szájhagyományban esetleg több évszázados múltja van. Az irodalmi előzmények feltárása következtében számos állatmesénk hovatarozása világossá vált számunkra.

Állatmeséink gyűjtése és vizsgálata tehát nemcsak egy elhanyagolt népi műfaj valódi arculatának megrajzolásához segít hozzá, hanem az "irodalmi" és a "népi" mese kölcsönhatásainak, körforgásának megismerésére is nagyobb lehetőséget nyújt, mint a többi meseműfaj. Áll ez nemcsak a jelenre, hanem a távolabbi múltra is; a XVI. század óta számos "ezópi" és "ind" mesegyűjtemény jelent meg magyar nyelven, s köztudomásu, hogy Pesti, Heltai és a névtelen kolozsvári Aesópus-

fordítók,⁹ vagy Rozsnyai Dávid, Apafi Mihály török deákja és Kalilah és Dimnah meséinek többi magyar fordítója¹⁰ nemcsak tematikában, de nyelvezetben is sokat megőriztek koruk népi mesemondói stílusából.

A magyar folkloristák ezt a műfajt - valószínűleg erős irodalmi kapcsolatai miatt - hallgatólagosan az irodalomtörténeti kutatás keretébe utalták. Ezzel magyarázható, hogy a Magyarság Néprajza mindössze egyetlen illusztrációt szentel a népi állatmeséknek,¹¹ tematikájával és problematikájával nem foglalkozik. Az irodalomtörténeti kutatás viszont a közvetlen irodalmi források megállapítására szorítkozik,¹² esetleg meseiróink izes fordulatot nyelvét elemzi,¹³ a szájhagyománnyal való közvetlen kapcsolat kérdését alig érinti.

Az ezópusi meséknek az írásbeliséghez vagy a szóbeliséghez való tartozásának kérdését számomra megnyugtató módon válaszolja meg Voigt Vilmos.¹⁴ Az idetartozó vagy csak utólag idekapcsolt meséknek minden kétséget kizáróan helyük kell legyen a magyar állatmesék katalógusában. Nemcsak azért, mert eredetüket tekintve nagy valószínűséggel a szóbeliségből származnak - hozzánk azonban az írásbeliség útján kerültek -, hanem mert a XVI. századtól napjainkig jelen vannak irodalmunkban, és számos csatornán bekerülhettek és kerültek is a szóbeliségbe. Szájhagyományunknak egy olyan szektorát képezik tehát, amelynek eredete századokra visszamenően megállapítható. Számos olyan ezópusi mesénk van, amelynek csak irodalmi változata ismert. Ez egyrészt a mesék divatjával, másrészt a gyűjtés hiányosságával magyarázható.

A gazdátlan műfajnak, mint a népköltészet szerves részének az elemzésére a folklórkutatás hivatott. Kivételt képez a XIX. századi irodalmi állatmese: Vitkovics, Szentmiklóssy, Fáy, Czuczor, Greguss munkássága,¹⁵ mely a szájhagyománnyal úgyszólván semmi kapcsolatot nem tart, vizsgálata tehát a magyar irodalomtörténet feladata.

Aarne-Thompson nemzetközileg elfogadott típusrendszere látszott legalkalmasabb keretnek népi állatmeséink bemutatására. Nem azért, mintha eddig ismert meséink minden esetben azonosak lennének az ott felsorolt mesetípusokkal - még első

kiadásuknak az Aarne-Thompson-féle katalógusba történt beillesztése után is több esetben új számokat kellett javasolnunk az új típusok számára - hanem azért, mert ily módon biztosítható legjobban a nemzetközi összehasonlító anyag áttekinthetése.

Az Aarne-Thompson-féle katalógus 2. kiadásának¹⁶ keretei között bemutatjuk mindazokat a magyar állatmeséket és fabulákat, melyek az AaTh 1-299 tipusszámokon és alszámaikon vagy ezekhez kapcsolódva bemutatathatók.

A típusok címrésze az AaTh, olykor az MNK számból, a magyar és az AaTh katalógusban használatos angol nyelvű címből áll. Ezt követi a Honti, Berze Nagy katalógusában ill. a Magyar állatmesék típusmutatójában alkalmazott szám, majd a típusvázlat és a változatok bibliográfiai adatainak felsorolása a gyűjtés évének időrendjében, végül az irodalom.

Tipusalkotó eljárásunk a következő: a magyar változatok s az Aarne-Thompson-féle katalógusban körvonalazott vázlat alapján elkészítettük egy-egy mese típusvázlatát, azt a közös vázlat, melyhez viszonyítva a változatok több-kevesebb eltéréssel ugyan, de nagy vonásokban azonos képet adnak.

Egysejtű állatmeséinknél ez az eljárás nem okozott különösebb nehézséget, mivel a változatok általában nem mutattak nagy eltérést egymástól. Itt a típusvázlat a gyakorlatban azonos több szöveg közös tartalmi kivonatával, vagy amennyiben egyetlen, változat nélkül álló szöveg áll rendelkezésre, az egyetlen változat kivonatát adjuk típusvázlat gyanánt.

Benedek Katalin az egy epizódból álló, motivumokra bontott típusleírásainkat az általa Honti-Propp-Dundes-Haring-Tenèze nyomán kialakított Hiány/Cselvetés/Kézrejátás/Hiány felszámolása motífémákra bontotta, s ezzel az ilyen típusú állatmesék - főként az ezópusi mese-típusok - némiképpen módosított elemzését dolgozta ki.¹⁷

Az óeurópai színhagyományban gyökerező állatmesék ritkábban egysejtűek, általában többsejtűek vagy mesefüzért, ciklust alkotnak. Ezek típusvázlatát a mesekatalogizálásban bevett módszer szerint epikai egységekre tagoltuk. Ezeket a kis szerkezeti egységeket, melyek a mesén belül valóságos ön-

álló életet élnek, s az állatmesében elég lazán illeszkednek egymás mellé, "jelenetnek", epizódnak nevezzük, s római számokkal /I, II, III/ jelöljük. A jeleneten belül háromszor vagy többször ismétlődő cselekménycsoportot az a, b, c kis betűvel jelöljük /Iabc, IIabc stb./. Itt jegyezzük meg, hogy a többsejtű állatmesék szerkezetileg hasonlítanak a tündérmesékhez, s a Propp kidolgozta morfológiai-funkcionális elemzéssel szegmentálhatók.

Az egyes jelenetekben belül a változatok kis száma miatt egyelőre a jelenetnél kisebb szerkezeti egységeket /funkciókat, motivumokat, meseelemeket/ nem jelöljük. Későbbi terveink szerint, nagyobb mennyiségű változatanyag birtokában a magyar népmesekatalógusban minden típusnak, minden kisebb-nagyobb szerkezeti egysége megkapja szilárd helyét.

Nehézséget okozott a vázlatkészítésben az, hogy Aarne, s nyomán az Aarne-Thompson-féle mesekatalógus is az állatmesék nagyrészét, mint egysejtű anyagot kezeli. A magyar meseanyagban világosan megmutatkoznak a két, három, ill. öt és ennél több epizódból álló állatmese-típusok, továbbá bizonyos több-kevesebb állandóságot mutató mesefüzérek, melyek a jelenlegi rendszer szerint több típusból álló konglomerátumnak tűnnek, holott a valóságban egyetlen típuszámmal jelölhető szilárd formájuk van, pl. MNK 118^x. Ezt a problémát egyelőre úgy hidaltuk át, hogy minden más meséhez szívesen kapcsolódó "típus" után felsoroljuk, mely típusokhoz, milyen sorrendben kapcsolódik. /Ez egyébként a típusvázlatok után felsorolt változatok típusképletében is megmutatkozik./

Gazdagabb változatanyag itt is nagyon megkönnyítené munkánkat. Ennek segítségével ugyanis meg tudnánk állapítani azokat a formátumokat, amelyekben ezek a mesék ma nyelvterületünkön élnek, s eldönthetnénk, hogy ezek a mesecsoportok mennyire szilárd alakzatok, vajon egy vagy több típuszámmal jelöljük-e őket. Ilyenek pl. az AaTh 1, 2, 3, 4, 5 típusokból, az AaTh 56A, 225 típusokból, stb. kialakított meseszerkezeteink.

Más esetben viszont ennek az eljárásnak a fordítottját kellett javasolnunk: az Aarne-Thompson-féle katalógus

"A róka beszélgetése tagjaival" epizódot /MNK 54^xmt./ az AaTh 154 mt. szerves részeként tünteti fel. Nálunk ez az epizód az említett tipussal kapcsolatban eddig egyetlen egyszer sem fordult elő, hanem vagy önállóan, vagy az AaTh 56A mt. befejezéseként szerepelt. Mi tehát az epizódot a román, a lapp és a Berze-Nagy-féle katalógus mintájára önálló tipusként, a román mesekatalógus számával vettük fel típusmutatónkba.

A típusváltozatokat követik az egyes típusok más típusokkal való összefüggéseire vonatkozó észrevételek, majd a rendelkezésünkre álló irodalmi párhuzamok /esetleges források/ bibliográfiai adatai.

Nem vettük figyelembe valamennyi magyar vagy idegen nyelven megjelent irodalmi állatmesegyűjteményünket, melyek az elmúlt évszázadok során a magyar nyelvterületen közkézen forogtak /pl. Ezopusnak százötven meséi 1767 Hn., Külömb-külömbféle auktoroknak... ezópusi meséi 1776 Kolozsvár, Németh Antal Ezopus élete és fabulái 1780 Béts, stb./. A probléma arányainak érzékeltetésére csupán legjelentősebb Aesopus-fordításainkat: Pesti Gábor és Heltai Gáspár meséit, Bornemisza Péter, Magyarai István, Pázmány Péter, Veresmarti Mihály, Káldi György, Geleji Katona István, Czeglédi István, Csuzy Zsigmond, Bertalanffi Pál prédikációit, Baranyai Decsi János, Beniczky Péter, Haller János, Kisviczay Péter, Bod Péter, Péczeli József, Dugonics András, Kis János vers és prózafordításait, pozsonyi, magyaróvári, budai, győri kalendáriumokat, Gesta Romanorum, Ponciánus népkönyveket/ponyvákat, XVIII. századi kéziratos prózafordításokat dolgoztunk fel a katalógusban, mellyel nem kis mértékben tettük teljesebbé a 30 éve általunk megkezdett, az állatmese irodalmi és népi forrásait illető anyagfeltárásunkat.

Ezután felsoroljuk a szóbeliségből ismert változatokat. Az egyes változatokkal kapcsolatban megadott adatok a következők: a gyűjtő neve, a kiadás éve - kézirat esetén leltári száma -, lapszáma, a mese címe, /zárójelben/ a gyűjtés helye - szükség esetén ezt megelőzi a mesemondó születési helye - /község, megye az 1913-as, 1920 után a mai közigazgatási beosztás szerint/, a gyűjtés időpontja /ha ezt a gyűjtő nem

tünteti fel, vagy nekünk nem sikerült kinyomoznunk, úgy a kiadás évét adjuk zárójelben/, és a változatok tipusképlete, típusösszetétele. Az egyes tipusszámok között látható + - jelek a kapcsolat szorosságát /- / vagy lazaságát /+/, szerzetlenségét tüntetik fel. Az adatok sorát a H, BN és MÁT változatszám zárja - ha van ilyen.

Ha a mese nyomtatásban is megjelent és kézirata is hozzáférhető, mind a két adatot feltüntetjük. Egyes szövegek különösen sok kiadást megért vagy/és különösen népszerű gyűjteményekben /is/ megjelentek, erre a tényre is igyekeztünk felhívni a figyelmet, A-val jelölve a tudományos igényű, B-vel a népszerű és C-vel az idegen nyelven megjelent gyűjteményeket.

A változatok után a típusra vonatkozó irodalom következik - különös tekintettel az EM 1987. III-ig megjelent szócikkeire.

Tipuscsoportjaink azonosak az Aarne-félékkel, aki állatmesetipusait a mesékben szereplő állatok s azon belül a mesék cselekménye szerint csoportosítja. Ezekben belül helyezzük el mi is típusainkat.

1. Ha egy magyar állatmesetípus azonos az Aarne, illetőleg Aarne-Thompson által megadott tipussal, akkor az utóbbival azonos típus számot kap.

2. Ha mesetípusunk menete megegyezik a katalógusban található tipussal, de címében, szereplőiben, vagy egyes motívumaiban attól eltér, akkor a magyar cím után x-et teszünk.

3. Ha az Aarne-Thompson által ismertetett típus nálunk egy vagy több epizóddal bővül, akkor is számot kap, de MNK előzi meg és az A B C nagybetűi követik. Ilyenkor a szám mellé csillagot is teszünk, hogy ezzel is jelezzük, számunk, illetőleg az ahhoz fűzött típus nem azonos az Aarne /Aarne-Thompson/ által megrajzolt tipussal /pl. MNK 157B^x, MNK 212B^x/ stb.

4. Uj, csillaggal jelzett számokkal látjuk el azokat a típusokat, melyek Aarne-Thompson katalógusában nem szerepelnek. Ezek kétfélek:

a/ olyanok, melyek már valamelyik nemzeti katalógusban előfordultak, és

b/ általunk javasolt új számok, ha a típus megfelelőjével a nemzeti katalógusokban nem talákoztunk. Ez utóbbi típusjavaslatok, különösen ha csak egyetlen változatuk van, teljes fenntartással kezelendők, helyük csak a nemzetközi népmesekatalógus egy esetleges újabb kiadásában válik véglegessé.

Az említett ideiglenes jellegű típusjavaslatoktól eltekintve azokat a számokat, melyeket Aarne-Thompson nem használt fel, mi is üresen hagyjuk, valamint üresen hagyjuk azokat a típusszámokat is, melyekhez a katalógusszerkesztők olyan mesetipusokat fűztek, amelyek a magyar anyagban eddig nem szerepeltek.

Berze Nagy katalógusában az állatmesék között találjuk a "Loncsos medve" meséjét /162^x mt./. Mi ezt tündérmesének tartjuk s változatait az Aarne-Thompson-féle katalógusbeli helyén /AaTh 327C/ soroljuk fel.

Honti és Berze Nagy az állatmesék közé iktatja az u.n. láncmeséket is /A kóró és a kismadár, A kakas és a jércike, A kiséger farkincája stb./, sőt Berze Nagy ezeken túlmenően, még a tréfás, állatszereplőkre épülő gyermekdalokat, kiolvasóverseket is /A tücsöklakodalom, Szitakötögetés stb./. Mi ezeket Thompson mintájára a 2000-2199 mt.-nél tartjuk nyilván.

Az állat- és egyéb hangutánzó és -magyarázó mesék részben az állatmesék, részben a formula-mesék között szerepelnek. Mi "A vadgalamb és a szarká"-t kivéve valamennyit a formula-mesék között helyeztük el.

A természetmagyarázó mesék közül azokat soroljuk ide, melyek már az Aarne-Thompson-féle katalógusban is az állatmesék között szerepelnek/AaTh 1, AaTh 200 stb./, illetőleg az ott szereplő típusokkal kapcsolhatók. Az aetiológiai mesék nagy részét áttettük Nagy Ilona készülő eredetmonda-katalógusába.

Problémát csupán a realiztikus állatmesék okoztak, melyek több vonatkozásban eltérnek anyagunktól, de máshova nem sorolhatók, ezért megtartottuk, sőt szaporítottuk is őket, amíg jobb megoldás nem kínálkozik.

A többi állatalakokat szerepeltető, de szorosan vett

állatmeséink szemléletétől /tündérmesék, aetiológiai mesék, állathangutánzó/ vagy formájától /láncmesék/ eltérő mesefajtákat kirekesztve, az "Állatmesék" címszó alá homogén, valóban egyazon műfajnak minősíthető meseanyag került, mely azonban az idegen anyag mellőzése ellenére is változatos, gazdag tematikájú maradt. 664 meseszöveget vettünk vizsgálóra, ezek 828 változatot tartalmaztak, s ebben 211 magyar állatmesetípust sikerült körvonaloznunk.¹⁸

Bár vizsgált szövegeink száma az első kiadáshoz képest több mint a háromszorosára növekedett, ez jórészt Benedek Katalinnak a régi magyar irodalomból számbavett szövegeinek köszönhető, a szóbeliségből viszonylag kevés állatmesével gyarapodtunk, katalógusunkat tehát továbbra is gyűjtési segéd-eszköznek tekintjük, s javasoljuk az állatmesegyűjtésnek az Országos néprajzi és nyelvjárási gyűjtőpályázat pályatételéi közé való felvételét.

A nagy ingadozásból is láthatjuk, milyen fontos volna ezen a területen komoly gyűjtőmunkát végezni. A tündérmesék területén nagyszabású, országos gyűjtés is legfeljebb 10-15 %-os eltolódást eredményezne a meglévő típusanyaghoz képest. Itt minden új típus feljegyzése eseményszámba megy. Az újabb gyűjtések 95-98 %-ban a már meglévő, ismert mesetipusok pontosabb körvonalazását, nagyobb területre kiterjedő monografikus gyűjtések, helyi redakciók megállapítását eredményezik. Nem így az állatmesék területén. Itt még bármely erre a területre koncentrált gyűjtéstől számos új típus felbukkanását várhatjuk. Legékezebb bizonyíték erre Kálmány Lajos gyűjtőtevékenysége - gyűjtőink közül neki köszönhetjük a legtöbb állatmesét - aki egymaga az egykori Csanád és Csongrád megye déli, s Torontál megye északi részén ma ismert állatmese típusainknak mintegy 60 %-át jegyezte fel nem is egy változatban. A műfaj tehát ott és akkor nagyon intenzíven élt. /Nézzük meg pl. egyedül csak a Magyarországon feljegyzett anyagot a tipológiai változatosság szempontjából! De élt az állatmese még a közelebbi múltban is, mint ezt saját gyűjtési tapasztalatomból tudom, Kalotaszegen, s nyilván él ma is pl. a Székelyföldön, ahogy ezt a "Háromszéki népköltési gyűj-

temény"-ben és a "Bukovinai székely népmesék"-ben közölt szövegek mutatják.

Falusi általános iskolai tanulók körében meghirdetett szöveggyűjtő pályázattól várhatnánk talán a legtöbbet, mert ez a műfaj ma is általában mint gyermekmese él, s életbentartásában részt vesznek a gyermekek, szülők és nagyszülők mellett az óvónők és az alsó tagozatban tanító pedagógusok is. A rövid, egyszerű meseszövegek feljegyzése még írni nem is egészen könnyedén tudók számára sem okoz különösebb nehézséget. Az ilyenfajta pályázat természetesen a könyvmesék nagy tömegét is felszínre hozná, megfelelő pályázati feltételek biztosítása esetén azonban ez is hozzájárulna az országos kép kialakításához.¹⁹

Ezen túlmenően kívánatos lenne, ha társadalmi gyűjtőink, sőt hivatásos gyűjtőink is nagyobb gondot fordítanának erre a műfajra, s megkísérelnének felkutatni olyan kiváló mesemondókat, akik az állatmesének különös "szakértői". Nagyon valószínűnek látszik, hogy Kálmánnak Magyarországon, vagy Bondár Györgynek Nagyszalontán egy-egy ilyen mesemondót sikerült felfedezni. Természetesen az állatmesék elmondói nem lehetnek olyan általánosan ismertek, annyira népszerűek, mint a férfitársaságok, közös munkák, utazások "igazi" mesemondói, a tündérmesék előadói, mulatságok, fonók, lekvárfőzések, stb. tréfacsinálói, vagy az öregasszonyok és kisgyermekek ijesztgetői: a "babonás" asszonyok. Őket inkább a családi körben, vagy a gyermekek között keressük, s fáradságunk nem lesz hiábavaló.

Megkönnyíti munkánkat az is, hogy ennek a műfajnak a gyűjtése nem annyira a téli munkaszüneti időszakhoz, vagy egyes társasmunkákhoz kötött, mint a tündérmeséké. Az állatmesék apró hallgatósága a gazdasági évtől függetlenül is igényli a szórakoztatást elalvás előtt, vagy esős időben, vagy ha elfáradtak játék közben, s a felügyelettel megbízott öregebrendű felnőtt vagy nagyobbacska gyermek is szívesen folyamosodik a meséhez, mint "fegyelmező" eszközhöz.

A szájhagyományban élő szövegek mellett ne kerüljék el figyelmünket az esetleges korábbi kéziratos feljegyzések,

házi használatra készült mesekönyvek, de a nyomtatott "forrásmunkák" sem.

Néhány napi gyűjtés után meglepve fogjuk tapasztalni, hogy milyen szépszámú szöveg gyűlt össze. A nagyobb változatanyag alapján az alább megrajzolt típusok képe mind világosabb, kerekesebb lesz. Segítségükkel a tündérmesékhez hasonlóan ezen a területen is megállapíthatjuk, melyek nyelvterületünk jellegzetes népi állatmeséi, s ezek közül melyek tűnnek ki különös kedveltségükkel.

Addig is őszinte irigységgel szemléljük Pille Kippar észt állatmesekatalógusát, aki mintegy 4000 szöveg alapján rögzített 334 típust.²⁰ Joggal emlegette oly sűrűn Ortutay a mintaszerű észt népi elbeszélés-gyűjtést, amely 1888 óta 250 000 lapon 105 000 szöveget örökített meg. Ez a szám elérhetetlen vágyálom számunkra, írásban vagy hangszalagon rögzített állatmesekincsünk azonban még tetemesen megnövelhető.

Katalógusunk példatárat nem tartalmaz, mivel ezópusi meséink legnagyobb része megtalálható Heltai gyűjteményében /ed.Imre/²¹, az európai szóbeliségből származó állatmeséink legnépszerűbb típusainak egy-egy jól elmondott változatát pedig közöltük a Magyar Népmesék III. kötetében.²²

J E G Y Z E T E K

1. VITKOVICS Mihály 1817. 1. p.
2. WIENERT, Walter 1925. 19-20. p.
3. KROHN, Kaarle 1889.
4. Ld. erről GRAF, Adolf 1920.
5. Ld. erről THOMPSON, Stith 1946. 217-228. p. Thompson itt származási hely szerint csoportosítja az állatmese típusokat.
6. Ld. erről KOVÁCS Ágnes 1955. 443-477. p. és KOVÁCS Ágnes 1960a. 359-389. valamint KOVÁCS Ágnes 1979. 147-170. p.
7. Azokat a tündérmesetipusokat, melyekből kevés változat ismeretes, rendre ismertettük a Néprajzi Közleményekben abban a reményben, hogy felkeltjük irántuk mesegyűjtőink érdeklődését, s gyűjtés közben különös tekintettel lesznek ezekre a mesetipusokra, vagy pedig amennyiben eddig gyűjtött anyagukban változataik lennének, azokat a Magyar Népmesekatalógus rendelkezésére bocsátják. Eddig megjelent tündérmesetipusok:
KOVÁCS Ágnes 1954. 199-205, 207-208. p. AaTh 590A, MNK 590A^x
KOVÁCS Ágnes 1957a. 104-121. AaTh 651^x, AaTh 449 és AaTh 652
KOVÁCS Ágnes 1957b. 174-196. p. AaTh 665
KOVÁCS Ágnes 1959. 19-38. p. BN 568^x, MNK 724^x /AaTh 590A, MNK 590A^x/
KOVÁCS Ágnes 1960b. 193-219. p. MNK 319^x
KOVÁCS Ágnes 1961. 119-124. p. AaTh 503
KOVÁCS Ágnes 1962. 35-47. p. AaTh 503
8. KOVÁCS Ágnes 1958.
9. Ld. erről MAJOR Károly 1887. valamint BEÖTHY Zsolt 1886. I. 135-146. p.
10. Ld. erről BOGNÁR Teofil 1891. 1009-1034. p. valamint BEÖTHY Zsolt 1886. 103-119. p.

11. A MAGYARSÁG néprajza é.n. /1935./ III. köt. 69-71. p. között 6. ábra "A róka, mint biró" AaTh 155 /A világ hálája mesetipus/. Népi jellegű mese illusztráció az 1840-es évek elejéről.
12. Ld. TOLDY Ferenc 1858b. bevezetőjét Pesti Gábor meséihez, valamint IMRE Lajosét 1897. Heltai Gáspár meséihez, továbbá WALDAPFEL József 1934. 233-250, 356-365. p. tanulmányát Heltai Gáspár forrásairól
13. BEÖTHY Zsolt 1886. 137, 139-141. p., KERECSÉNYI Dezső 1929. 472-475. p., NÉMETH László 1929. 179-183. p.
14. VOIGT Vilmos 1981.
15. VITKOVICS Mihály 1817, FÁY András 1820, SZENTMIKLÓSSY Alajos 1840, TOLDY Ferenc 1858b /Czuczor Gergely költeményei/, GREGUSS Ágost 1878. Szemléletesen mutatja be a XVI. és a XIX. századi oktató mese közti alapvető különbségeket KOLTAI Virgil 1901, iskolai célokra készült tanulmánya.
16. AARNE, Antti - THOMPSON, Stith 1961.
17. BENEDEK Katalin 1984, HONTI, Hans 1939, HONTI János 1962, DUNDES, Alan 1964, PROPP, Vladimir 1975, TENEZE, Marie-Louise 1976, HARING, Lee 1982.
18. Eddig vizsgált népmeseanyagunk százalékarányban a következőképpen oszlott meg /1957-ig/: állatmesék /AaTh 1-299 mt./ 3,5 %, tündérmesék /AaTh 300-749 mt./ 50 %, legendamesék /AaTh 750-849 mt./ 12,5 %, novellamesék /AaTh 850-999 mt./ 8,5 %, ostoba ördögmesék /AaTh 1000-1199 mt./ 1,5 %, rátótiádák /AaTh 1200-1349 mt./ 4 %, tréfásmesék /AaTh 1350-1875 mt./ 12 %, bolondmesék, hazugságmesék, csalimesék, stb./AaTh 1875-2500 mt./ 6,5 %, vegyes műfajú mesék 1 %. Meséink műfajainak jelenlegi százalékaránya csak az MNK köteteinek elkészülte után állapítható meg.
19. Társadalmi gyűjtők mesegyűjtő tevékenységének a megkönynyítésére elkészítettük a mesegyűjtés gyűjtési útmutatóját: KOVÁCS Ágnes 1956.
20. KIPPAR, Pille 1986.
21. IMRE Lajos 1897.
22. ORTUTAY Gyula-DÉGH Linda-KOVÁCS Ágnes 1960.

TIPUSMUTATÓ

VADÁLLATOK

		Db
AaTh 1-69	A ravasz róka	
AaTh 1	A "döglött" róka halat lop ^x	16
AaTh 2	A farkas/medve farkával halászik a lékben	20
AaTh 2B	A farkas farkára kötött kosarat a róka megrakja kővel	1
MNK 2C ^x	A róka ráveszi a farkast, hogy ugorja át a tüzet	1
AaTh 2D	A róka elégeti a farkast ^x	1
AaTh 3	A róka a pozdorjában/faggyuban	9
AaTh 3 ^x	A róka és a farkas tyukot lop ^x	2
AaTh 4	A róka a farkas hátán ^x	24
AaTh 5	A farkas/medve a róka lábába harap	6
AaTh 6	A kakas a róka szájában szólásra bírja elrablóját	1
AaTh 6 ^x	A róka kérdést intéz a farkashoz, amely libát tart a szájában ^x	4
AaTh 15	A róka a keresztelőn ^x	5
AaTh 20	Az állatok sorra felfalják egymást	2
AaTh 20A	Állatok a veremben	1
AaTh 20C	"Farkas-barkas" ^x	10
MNK 20F ^x	Ugróverseny	4
AaTh 21	A róka "saját" belét eszi ^x	6
AaTh 23 ^x	A farkas a nyárson ^x	1
AaTh 30-35	Szabadulás a veremből	
AaTh 30	A róka a farkast verembe csalja. Verseny.	
MNK 30A ^x	A róka a farkast csapdába csalja	1
MNK 30B ^x	A sün a rókát verembe csalja	2
MNK 30C ^x	A róka és a macska egymást törbe csalja	2
AaTh 31	A róka a farkas vállára állva kiugrik a veremből	4

MNK 31A ^x	A róka a bak vállára/szarvára állva menekül a kutból	5
AaTh 31 ^x	A róka kihuzza a farkast a veremből	1
MNK 31 ^{xx}	A kismadarak kiségitik a farkast/rókát a veremből	2
AaTh 32	A farkas leereszkedik a kutba az egyik vödörrel, a rókát felhuzza a másikkal	13
AaTh 34	A sajtnak nézett hold	12
AaTh 34A	A kutya és a konc	12
AaTh 34B	A farkas ki akarja inni a tavat, hogy elérje a "sajtot"	2
AaTh 36	A róka erőszakot követ el egy nőstény-farkason	1
AaTh 37 ^x	A róka, mint pásztor	1
AaTh 38	A medve mancsa a fahasitékban	2
AaTh 41	A róka és a farkas a lakodalomban ^x	16
MNK 44 ^{xx}	A róka esküt tesz az igazságra	3
AaTh 47A	A szürke ló ^x	9
AaTh 47B	A csikó ára ^x	3
MNK 47F ^x	Az öszvér neve/származása	1
AaTh 47 ^x	A ló megrugja a farkast és a rókát	1
MNK 47 ^{xx}	A róka és a farkas lovat lop az istállóból	1
MNK 47D ^x	A rókafiu utánozni akarja keresztapját, a farkast	1
AaTh 50	A beteg oroszlán ^x	1
AaTh 50A	A róka látja, hogy minden nyom befele vezet az oroszlán barlangjába, de kifele egy sem	2
MNK 50D ^x	Az öreg oroszlán	3
AaTh 51	Az oroszlán osztályrésze ^x	2
MNK 51 ^x	Az oroszlán osztályrésze	5
AaTh 51A	A majom hiába hizeleg ^x	2
AaTh 51 ^{xx}	A tüskés disznó mézszárost keres	2
AaTh 51 ^{xxx}	A sajtot osztó róka	2
AaTh 53	Reynard, a róka, az udvarnál	1
MNK 53 ^{xx}	A farkas és a róka a majombiró előtt	1
MNK 54 ^x	A róka és a farka	7

AaTh 56	A róka elcsalja a szarka fiait	
AaTh 56A	A róka azzal fenyegetőzik, hogy kivágja a fát ^x	10
AaTh 56A ^x	A róka halottnak tetteti magát és megfogja a madarat	4
MNK 56F ^x	A róka, mint keresztanya	2
AaTh 57	A róka és a holló	6
MNK 57A ^x	A róka és a kácsák	2
AaTh 59	A róka és a szőlő	7
MNK 59 ^x ₁	A macska/róka és a kolbász	2
AaTh 60	A róka és a gólya/daru vendégsége	6
AaTh 61	A róka ráveszi a kakast, hogy csukott szemmel kukorékoljon	1
AaTh 62	Béke az állatok között	1
AaTh 63	Vizmenti rókának kevés a bolhája	1
MNK 65 ^{xx}	Róka-asszony és rokonsága a halotti toron	1
AaTh 70-99	Egyéb vadállatok	
AaTh 70	Gyávabb a nyulnál	7
MNK 74A ^{xx}	A róka és a meggyfa	1
AaTh 75	Az oroszlán és az egér	8
AaTh 75 ^x	A farkas hiába várja, hogy az anya/dada kidobja neki a gyereket	4
AaTh 76	A farkas és a daru	4
AaTh 77	A forrásban tükröződő látványában gyönyörködő szarvas	3
AaTh 78	Ostoba állat összekötötteti magát egy másikkal	4
MNK 79 ^{xx}	"Már tréfálkozni sem lehet!"	3
MNK 81 ^x ₁	Miért nincs a kutyának háza?	4
AaTh 85	Az egér, a béka és a kolbász	1
AaTh 91	A zsákmány, amely otthon hagyta a szivét	2
AaTh 93	A rókacsalád a szőlőben ^x	1
MNK 93 ^x ₁	A pacsirta és fiai a buzában	4
MNK 93 ^x ₂	Tarackirtás	1

VADÁLLATOK ÉS HÁZIÁLLATOK

AaTh 100	A farkas, mint a kutya vendége énekel	1
AaTh 101	Az öreg kutya ^x	7
AaTh 102	A kutya a farkas csizmadiája	3
AaTh 103	A vadállatok elbujnak az ismeretlen állat/a macska elől ^x	9
AaTh 103A	A macska, mint a rókáné férje	1
AaTh 103A ^x	Kacor király ^x	6
AaTh 103C ^x	A gazdája által elkergetett öreg szamár oroszlánnal találkozik ^x	1
AaTh 105	A macska egyetlen tudománya	3
AaTh 106	Állatok beszélgetése /állathangutánzók/ Vö. AaTh 206, AaTh 236, 2075, Magyar változatokat l. MNK 2075 ^x -2077 ^x	
AaTh 110	"Ki köti fel a kolompot?"	6
AaTh 111A	A farkas és a bárány	8
AaTh 112	A mezei egér és a házi egér	5
AaTh 113	Az egerek megválasztják a macskát királyuknak	3
AaTh 113A	A macskák királya halott	1
AaTh 114	A kakas azt hiszi, hogy kukorékolása kelti fel a napot	1
MNK 114 ^x	Az ürge és a hörcsög	1
MNK 118A ^x	A bárányok királya	8
AaTh 119A ^x	Miért haragszik a kutya a nyúlra? ^x	1;7;3;
AaTh 121	A kismalac/kiskanász és a farkas ^x	20
AaTh 122	A farkas elszalasztja a zsákmányát ^x	1
AaTh 122A	A farkas lakomája ^x	3
AaTh 122C	A birka rábeszéli a farkast, hogy énekeljen	2
AaTh 122E	A három kiskecske, a bak és a farkas ^x	1
AaTh 122F	"Várj, mig elég kövér leszek"	1
AaTh 122J	A ló/szamár megkéri a farkast, hogy húzza ki a tüskét a patájából, mielőtt megeszi	6

MNK 122A ^x	A malacok, v. más állatok megkeresztelése	3
AaTh 122K ^x	A farkas, mielőtt megenné a kosokat, legyen döntőbírájuk	2
AaTh 122M ^x	A kos belerohan a farkas torkába és felökleli	1
AaTh 122N ^x	A ló/szamár ráveszi a farkast, hogy a hátán lovagoljon be a faluba	1
AaTh 123	A hét kecskeolló ^x	11
AaTh 123A	A róka csikót vásárol és otthon hagyja	1
MNK 124B ^x	A három kismalac	1
AaTh 127A ^x	A farkas lecsalogatja a kecskét a szikláról és felfalja	1
MNK 127C ^x	A róka és a kecske	2
AaTh 130	A szebeni muzsikások ^x	9
MNK 130 ^x	Az öreg kutya és az öreg ló	2
AaTh 132	A kecske szarvait csodálja a vízben	1
AaTh 133 ^x	A róka és a kigyó ^x	1
AaTh 137	A hal és a disznó vetélkedése	2
AZ EMBER ÉS A VADÁLLATOK		
AaTh 150	A madár/róka tanácsa	1
AaTh 151	Az ember hegedülni tanítja a medvét/farkast	2
AaTh 153	A medve kiherélése ^x	8
AaTh 154	A róka, a medve és a szegény ember ^x	24
AaTh 155	A világ hálája ^x	7
MNK 155 ^x	A hálátlan kigyó	3
AaTh 156	Androclos ^x	4
AaTh 157	Az ember a legerősebb ^x	11
MNK 157 ^x ₁	Ki erősebb az embernél is? /A szunyog/	1
MNK 157 ^x ₂	Az emberi ész győzelme	3
AaTh 157A	Az oroszlán keres egy embert	2
AaTh 160	Hálás állatok, hálátlan ember ^x	2
AaTh 160A ^x	Rókafogta csuka	5
AaTh 161	A paraszt elárulja a rókát/farkast a szemével ^x	3

AaTh 162	/korábban 162 ^{xx} / A gazda figyelmesebb, mint a szolga	2
AaTh 163A ^x	A farkas/medve elhessegeti a legyeket	2
AaTh 168	A cigány a farkasveremben	4
AaTh 169 ^x	Különböző történetek farkasokról	
AaTh 169B ^x	A pásztorgyerek a farkastanyán	1
AaTh 169G ^x	A medve a szénaboglyán	1
MNK 169M ^x	A medve a szánon	2
AaTh 170	A róka megeszi lakótársát	1
MNK 171B ^x	A medve kiveszi a puskát a vadász kezéből	1
AaTh 178	A hűséges állat elhamarkodott megölése	
AaTh 178A	A lovag hű kutyája ^x	3
AaTh 179	Mit sugott a medve a vadász fülébe? ^x	5
HÁZIÁLLATOK		
AaTh 200	A kutya nemeslevele /Vö. AaTh 200A/	7
MNK 200 ^x ₁	A kutya és a macska szerződése	1
MNK 200 ^x ₂	A kutyák lakomája	1
AaTh 200A	Miért szaglásszák egymást a kutyák? /1/ ^x	1
AaTh 200B	Miért szaglásszák egymást a kutyák? /2/	1
AaTh 200E ^x	A csobánci kutya ^x	4
AaTh 201	Az éhes farkas többre becsüli a szabadságot, mint a bőséges ennivalót és a láncot /Vö. AaTh 112/	8
AaTh 202	Két konok kecske	1
AaTh 203A ^x	A juhok és farkasok háboruja ^x	5
AaTh 206	A szalmát másodszor is kicsépelik	1
AaTh 207A	A szamár rábeszéli a tulterhelt lovat/ökröt, hogy tettesse magát betegnek	1
AaTh 207B	A ló és a szamár terhe	3
AaTh 210	A kutya, macska, kakas, tyuk, tojás, gombostü, stb. vándoruton ^x	21
AaTh 211	A rest szamár /korábban 211 ^{xxx} / ^x	2
MNK 211C ^x	A medve, farkas, róka és nyul a kocsmában	1
AaTh 212	A hazug kecske	1
MNK 212A ^x	A félignyuzott bakkecske	24
MNK 213 ^x	Az öregasszony és a kecskék	3

AaTh 214	A kis kutya és a szamár	5
AaTh 214 ^x	A szamár és a ló sorsa	3
AaTh 217	A macska és a gyertyák	8
AaTh 219F ^x	A kutya és a disznó vetélkedése ^x	1
MNK 219H ^x	A disznó és malacai	1
MADARAK		
AaTh 221	A madarak királyválasztása /1/ ^x	2
AaTh 221A	A madarak királyválasztása /2/	4
AaTh 222	A madarak és a négylábu állatok háboruja ^x	3
AaTh 222A	A denevér a madarak és négylábuak háborujában ^x	3
AaTh 222B	Az egér és a veréb párviadala ^x	1
AaTh 223	A madár és a kutya barátsága ^x	1
AaTh 225	A varju repülni tanítja a rókát/farkast ^x	7
AaTh 225A	A teknősbéka a sassal viteti magát ^x	2
MNK 225B ^x	A sas, varju és teknősbéka	3
MNK 227 ^{xx}	A csóré veréb	1
AaTh 231 ^{xx}	A galambok a sassal/héjával szemben a sólyomtól/ölyvtől kérnek segítséget	2
MNK 231 ^{xxx}	Az ökörszem és a fecske	1
MNK 231 ^{xxxx}	A bagoly és a vércse	1
AaTh 232D ^x	A varju kavicsokat dobál a vizeskorsóba, hogy elérje a vizet	2
AaTh 233	A madarak és a kelepce	
AaTh 233C	A fecske tanácsa	4
AaTh 234A ^x	A részeg madár ^x	1
AaTh 236	A vadgalamb és a szarka	6
AaTh 236 ^x	Más madárhang utánzó mesék sztereotip részletekkel ld. MNK 2076 ^x	
AaTh 240A ^x	A méh beleesik a vízbe	6
MNK 243A ^x ₁	A szolgáló titkát kibeszélő papagájt/szarkát megölik	3
AaTh 244	Az idegen tollakkal kevélykedő holló	2
AaTh 244D ^x	A kismadár és a koponya	6
AaTh 247	Minden anyának legszebb a maga fia ^x /A bagoly és a sas/	3

AaTh 248	A kutya és a veréb ^x	7
HALAK ld. MÁT 255 ^x AaTh 137-nél		
EGYÉB ÁLLATOK ÉS TÁRGYAK		
AaTh 275A ^x	A nyul és a sün versenyfutása	5
MNK 275D ^x	Miért haragszik a róka a nyulra?	1
MNK 275E ^x	A sündisznó és az őz versenyfutása	1
AaTh 276	A rák hátrafele megy: szüleitől tanulta	4
AaTh 277	A békák királyt kérnek istentől	4
AaTh 277A	A felfuvalkodott béka	10
AaTh 278	Az egér és a béka összekötözik magukat	4
AaTh 280A	A tücsök és a hangya ^x	5
AaTh 282B ^x	A légy és a bolha beszélgetése	2
AaTh 282C ^x	Miért haragszik a tetű a bolhára?	3
AaTh 285	A gyermek és a kigyó ^x	3
AaTh 285D	"Nem felejtí a kigyó farka vágását"	14
MNK 287A ^x	A pók és az orrváladék	1
MNK 287B ^x	A tetű és az orrváladék	2
MNK 287C ^x	A német, a tetű meg a bolha	1
AaTh 289	A denevér, a buvárréce és a bojtortján hajótörést szenvednek	1
MNK 290 ^x	A szunyog és a farkas	2
AaTh 292	A szamár és a tücsök	1
AaTh 292 ^x	A tücsök krajcárkája ^x	1
AaTh 293	A gyomor és a végtagok vitája	3
AaTh 293F ^x	Az ürülék és az orrváladék ^x	2
AaTh 295	A bab/hólyag, szalmaszál és tüzes üszök ^x	7
AaTh 298	A Szél és a Nap vetélkedése	1
AaTh 298A ^x	Kinek köszönt a cigány?	5
AaTh 298C ^x	A nádszál meghajlik a szél/ár előtt	5

V A D Á L L A T O K
W I L D A N I M A L S

AaTh 1- 69. A ravasz róka. The Fox = the Clever Animal.

AaTh 1 A "döglött" róka halat/sajtot/tyukot lop^x
/The Theft of Fish; H - ; BN 1 ; MÁT 1 /

- I. Éhes róka kifekszik az országútra
Döglöttnek tetteti magát
Szekeres feldobja hallal/sajttal/tyukkal megrakott kocsi-
jára
A róka jóllakik, a megmaradt halat/sajtot/tyukot ledobál-
ja, leugrik, s a zsákmányt összeszedve elszalad /folyt.
gyakran AaTh 2/
- II. Éhes farkas
Megpróbálja a rókát utánozni
Pórus jár /folyt. többnyire AaTh 4/
- MERÉNYI LÁSZLÓ 1861.I. 159-172. "A farkas és a róka komasága" /Gyh, gyi.: - / AaTh 20A + AaTh 21 + AaTh 31 + AaTh 31^x + AaTh 41 + AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 3 + AaTh 4. /BN 1.; MÁT 10./
1/ BENEDEK ELEK 1894-96. II.56./6.kiad.II/2. 166-173. 26./ "A farkas és a róka" AaTh 31 + AaTh 31^x + AaTh 41 + AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 3 + AaTh 4. /B/ /MÁT 9./
 - HALÁSZ Ignác 1889. Nyr. 18.évf. 43-44. "A farkas meg a róka" /Csetény, Veszprém m.; gyi: - / AaTh 1 I,II + AaTh 4./BN 2.; MÁT 1./
2/ FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 100-101./44./ "A róka és a farkas halat szerez" AaTh 1 I,II. /B/

3. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 329. 185. "A róka meg a farkas" /Magyarszentmárton, Torontál m.; gyi: - / AaTh 1 I,II + AaTh 4. /MÁT 2./
 02/ KÁLMÁNY Lajos EA 2771 296. 20. "A róka, a farkas és a halász"
 1/ ORTUTAY - KATONA 1951, 1956. II. 351-352. 34. = /A/
4. KÁLMÁNY Lajos EA 2771 292-293. 18. "A róka és a farkas" /Törökbecse, Torontál m.; gyi: - / AaTh 15 I,IIabc,III + AaTh 4 + AaTh 1 I - AaTh 2. /MÁT 4./
 1/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960.III. 915-918. 352. "A róka keresztelőbe megy" /A/
5. KÁLMÁNY Lajos 1881, 1882, 1891. I. 146-147. 23. "A róka és a farkas" /Szeged-Felsőváros, Csongrád m.; gyi: - / AaTh 1 I + AaTh 34B I + AaTh 3^x /hiányos/ + AaTh 23^x /homályos/ /BN 3.; MÁT 7./
 2/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960.III. 913-914. 351. = /A/
6. VIRÁNY Judit EA 4060 384. 124. C.n. /Láca, Zemplén m.; 1942. I./ AaTh 1 I - AaTh 2. /MÁT 3./
7. VIRÁNY Judit EA 4060 67-68. 11. C.n. /Láca, Zemplén m.; 1942/ AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4 + AaTh 5. /MÁT 6./
 1/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960.III. 909-912. 350. "Róka koma"/A/
8. HEGEDŰS Lajos 1952.71-72. "A róka és a medve" /Pusztina, Moldva, R.; Szárász, Baranya m.; 1947. VII. 12./ AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 5./MÁT 5./
9. MAKRA Sándor EA 4877 77-78.30. "A róka meg a farkas" /Tiszalök, Szabolcs-Szatmár m.; 1949-52./ AaTh 1 I,II + MNK 30A^x.
10. BÉRES András EA 4137 55-57.9. "Róka koma" /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1949.IV./ AaTh 1 I + MNK 122A^x + AaTh 41 + AaTh 2.
 02/ BÉRES András EA 6001 125-129. 9. "Róka koma"
 1/ BAJKÓ - BÉRES 1955.14-19. "A ravasz róka koma" /B//MÁT 8./

- 2/ FARAGÓ József 1962./1953⁴/ 71-74./31./ "A róka és a farkas barátsága" /B/
 3/ BÉRES András 1967. /UMNGy XII/ 385-388. 97. "Róka koma"
11. BOSNYÁK Sándor EA 12.702 48-49. 11. "A róka és a farkas" /Siklósnagyfalu, Baranya m.; 1960./ AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 34 - AaTh 32.
12. BÁCSKAI-BOSNYÁK Sándor EA 13.502 8.3. "A halászó farkas" /Istensegits, Bukovina, R.; Nagyvejke, Tolna m.; 1961. Gáspár S.A./ AaTh 1 I - AaTh 2.
13. SEBESTYÉN Ádám 1979.34-36. 6. "Vert viszi veretlent, s a feje es töretlen" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Fábrián Ágostonné/ AaTh 41 + AaTh 4 + AaTh 1 I - AaTh 2.
14. SEBESTYÉN Ádám 1981. 208-210. 157. "A róka és a farkas" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Fábrián Ágostonné óvodásoknak/ AaTh 41 + AaTh 4 + AaTh 1 I - AaTh 2.
15. SEBESTYÉN Ádám 1981. 292-293. 7. "A róka meg a medve" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Györfi Rudolf/ AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 5.
16. SEBESTYÉN Ádám 1981. 283-285. 3. "A szegén asszon és a farkas" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Györfi Rudolf/ AaTh 1149 + AaTh 78/homályos/ + AaTh 1 I + AaTh 41 igaztörténetként befejezve.
- Irod.: Krohn, K. 1889.: Bär /Wolf/ und Fuchs JSFO VI. 46-54 p.
- MÁT 1^I ld. AaTh 56A IIa, önállóan: AaTh 56A^x
 MÁT 1^{II} ld. AaTh 56A IIb, " "
 MÁT 1^{III} ld. AaTh 56A IIc, " "

AaTh 2 A farkas/medve/ farkával halászik a lékben

/The Tail-Fisher; H 2 ; BN 2; MÁT 2/

Éhes farkas/medve

Rókától azt a tanácsot kapja, hogy farkával halásson a lékben

Farkas/medve megpróbálja s farka odafagy

Hangos üvöltésére odaszaladó halászok/mosó asszonyok elverik/agyonverik

Farkas/medve farka odaszakad. /Előzménye gyakran AaTh 1 I /

1. MERÉNYI László 1861.I. 159-172. "A farkas és a róka komasága" /Gyh, gyi: - / AaTh 20A + AaTh 21 + AaTh 31 + AaTh 31^X + AaTh 41 + AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 3 + AaTh 4. /BN 1.; H 1.; MÁT 5./
1/ BENEDEK Elek 1894-96.II.56. /6. kiad. II/2 166-173. 26./ "A farkas és a róka" AaTh 31 + AaTh 31^X + AaTh 41 + AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 3 + AaTh 4. /B//MÁT 4./
2. FISCHER Ignác 1875. Nyr. 4. évf. 139-141. "A Pikó meg a Dongó" /Gyh, gyi: - / AaTh 2 + AaTh 41/eltér/ + AaTh 4./H 2.; BN 2.; MÁT 8./
3. KÁLMÁNY Lajos EA 2771 292-293. 18. "A róka és a farkas" /Törökbecse, Torontál m.; gyi: - / AaTh 15 I, IIabc, III + AaTh 4 + AaTh 1 I - AaTh 2. /MÁT 2./
1/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 915-918. 352. "A róka keresztelőbe megy" /A/
4. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 330. 186. C.n. /eltér//MÁT 9./
5. VIRÁNY Judit EA 4060 384. 124. C.n. /Láca, Zemplén m.; 1942.I./ AaTh 1 I - AaTh 2. /MÁT 1./
6. Uo. 67-68. 11. C.n. /Láca, Zemplén m.; 1942./ AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4 + AaTh 5. /MÁT 6./
1/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960.III. 909-912. 350. "Róka koma" /A/
7. POGÁNY Péter EA 8780 154-157. 27. "A róka és a farkas" /Milej, Zala m.; 1941.VIII./ AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4 + AaTh 2 + AaTh 5 + MNK 20P^X.

8. Uo. 1033-1040. 234. "A róka és a farkas" /Kislengyel, Zala m.; 1943. I./ AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4 + AaTh 2.
9. Uo. 1161-1163. 282. "Róka és a farkas" /Kislengyel, Zala m.; 1943. I./ AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4 + AaTh 2.
10. KISS Lajos 1943. Ethn. 54.évf.29. /élményelbeszélés/ /BN jegyz.; MÁT 10./
11. HEGEDŰS Lajos 1952. 71-72. "A róka és a medve" /Pusztina, Moldva, R.; Szárász, Baranya m.; 1947. VII.12./ AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 5. /MÁT 3./
12. BÉRES András EA 4137 55-57. 9. "Róka koma" /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1949.IV./ AaTh 1 I + MNK 122A^X + AaTh 41 + AaTh 2.
02/ BÉRES András EA 6001 125-29. 9. "Róka koma"
1/ BAJKÓ - BÉRES 1955. 14-19. "A ravasz róka koma" /B/ /MÁT 7./
2/ FARAGÓ József 1962./1953⁴/ 71-74. /31./ "A róka és a farkas barátsága" /B/
3/ BÉRES András 1967. /UMNGY XII./ 385-388. 97. "Róka koma".
13. ERDÉSZ Sándor EA 6979 1014-1015. 46. "A farkas becsapódott, becsapta ütöt a róka" /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959. I./
1/ ERDÉSZ Sándor 1968.III. /UMNGY XV./ 503. 225.=
14. BOSNYÁK Sándor EA 12.884 59.21. "A póruljárt farkas" /Siklós, Baranya m.; 1959./
15. BOSNYÁK Sándor EA 12.702 48-49. 11. "A róka és a farkas" /Siklósnagyfalu, Baranya m.; 1960./ AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 34 - AaTh 32.
16. BÁCSKAI-BOSNYÁK Sándor EA 13.502 8.3. "A halászó farkas" /Istensegits, Bukovina, R.; Nagyvejte, Tolna m.; 1961. Gáspár S. Antal/ AaTh 1 I - AaTh 2.
17. KOVÁCS Ágnes NI.K.93.18-23. 502./474./ "Mese arról, hogy okher, okher, okher" /Magyaró, /v/ Maros-Torda m. R.; Budapest; 1963-64. Búszke Kocsis Miklós/ AaTh 1881 + AaTh 2 + MNK 20P^X.

18. SEBESTYÉN Ádám 1979.34-36. 6. "Vert viszi veretlent s a feje es töretlen" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Fábián Ágostonné/ AaTh 41 + AaTh 4 + AaTh 1 I - AaTh 2.
19. SEBESTYÉN Ádám 1981. 208-210. 157. "A róka és a farkas" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Fábián Ágostonné óvodásoknak/ AaTh 41 + AaTh 4 + AaTh 1 I - AaTh 2.
20. SEBESTYÉN Ádám 1981. 292-293. 7. "A róka meg a medve" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Györfi Rudolf/ AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 5.
- Irod.: Krohn, K. 1889.: Bär /Wolf/ und Fuchs. JSFO VI. 25-44, p.

AaTh 2B A farkas farkára kötött kosarat a róka megrakja kövel

/Basket Tied to Wolf's Tail; H - ; BN - ; MÁT - /

Éhes farkas

Farkára kötött kosarat a róka megrakja kövel

A farkas azt hiszi, hogy hal van benne

A róka ármánykodása következtében a falubeliek megtámadják a farkast, s az elveszti a farkát.

1. HELTAI Gáspár 1566.LXX. "Egy rókáról, farkasról és oroszlánról" /In: Imre Lajos 1897. 160-165./ AaTh 2B + AaTh 50.

MNK 2C^x A róka ráveszi a farkast, hogy ugorja át a tüzet

/AaTh - ; H - ; BN - ; MÁT - /

Farkas leszakadt farka

Helyébe a róka kőcből csinál másikat, s a farkassal tüzet ugrat

A farkas elég./Vö. AaTh 40B^x/

- 1.KOVÁCS Ágnes NI.K.93. 18-23. 502./474./ "Mese arról, hogy okher, okher, okher" /Magyaró, /v/ Maros-Torda m. R.; Budapest; 1963-64. Büszke Kocsis Miklós/ AaTh 1881 + AaTh 2 + MNK 2C^x.

AaTh 2D A róka elégeti a farkast^x

/Wolf /Bear/ Persuaded to Turn in Wind; H - ; BN - ; MÁT 8^I/

Éhes farkas és róka zsákmány után indulnak

Róka a farkas nyakába szalmát köt és meggyújtja, hogy jobban lássanak

Mikor a tűz sütni kezdi a farkast, azt tanácsolja, szaladjon szélnek

A farkas elég.

1. KÁLMÁNY Lajos EA 2771 301. 25. "A farkast a tűz leégette" /Majdán, Torontál m.; gyi: - / /MÁT 1./

AaTh 3 A róka a pozdorjában/faggyuban

/Sham Blood and Brains; H - ; BN 3 ; MÁT 3^I, 3^{II} /

A róka belehengeredik a pozdorjába/kiöntött faggyuba/ és azt állítja, úgy megverték, hogy a csontja lóg ki a szőre közül. /Előzménye rendszerint AaTh 2 v. AaTh 41, folyt. AaTh 4./

1. MERÉNYI László 1861. I. 159-172. "A farkas és a róka komasága" /Gyh, gyi: - / AaTh 20A + AaTh 21 + AaTh 31 + AaTh 31^x + AaTh 41 + AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 3 + AaTh 4. //BN 1.; MÁT 3^I 2./
- 1/ BENEDEK Elek 1894-96 II. 56. //6.kiad.II/2 166-173. 26./ "A farkas és a róka" AaTh 31 + AaTh 31^x + AaTh 41 + AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 3 + AaTh 4. /B/
2. POGÁNY Péter EA 8780 154-157. 27. "A róka és a farkas" /Milej, Zala m.; 1941. VIII./ AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4 + AaTh 2 + AaTh 5 + MNK 20F^x.
3. Uo. 1033-1040. 234. "A róka és a farkas" /Kislengyel, Zala m.; 1943. I./ AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4 + AaTh 2.
4. Uo. 1161-1163. 282. "Róka és a farkas" /Kislengyel, Zala m.; 1943. I./ AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4 + AaTh 2.
5. KOVÁCS Ágnes EA 3912 473-474. 149. "A róka és a farkas" /Ketesd, Kolozs m.; 1941.I./ AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4. /MÁT 3^I 1./

- 1/ KOVÁCS Ágnes 1943.II. /UMNGy VI./ 84-86. 72. =
 6. VIRÁNY Judit EA 4060 67-68. 11. C.n. /Láca, Zemplén m.; 1942./ AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4 + AaTh 5. /MÁT 3^I 3./
 1/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960.III. 909-912. 350.
 "Róka koma" /A/
 7. FARAGÓ József 1962./1953⁴/ 128-133. /57./ "Vert viszi a veretlent"/Innen: HORVÁTH - SIPOS 1948. 15-20/ AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4 + MNK 54^x. /B/
 8. HORVÁTH István 1971. 247-250. "Vert viszi a veretlent" /Magyarózd, v/ Maros-Torda m. R.; gyi: -/ AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4 + MNK 54^x
 9. VIRÁNY Judit EA 4060 402-403. 133. C.n. /Láca, Zemplén m.; 1941.IX./ AaTh 41/AaTh 34B II./ + AaTh 3 + AaTh 4/eltér/ + AaTh 5. /MÁT 3^{II}1./
 Irod.: Krohn, K. 1889.: Bär /Wolf/ und Fuchs. JSFO VI. 54-58 p.

AaTh 3^x A róka és a farkas tyukot lop^x

/ The Bear Throws Hens to the Fox; H - ; BN 41 3.;
 MÁT 3^{III}; MÁT 41 9./

- I. Éhes farkas tyukozni hívja a rókát
 A róka beküldi a farkast a tyukólba, ráusztatja a kutyákat
 A farkast jól elverik.
- II. A róka egy kakással szájában elszalad
 Kakas vérével bekeni a fejét és meghengergőzik a sárban,
 s azt állítja, hogy őt a farkasnál is jobban éverték,
 mert ime zörögnek a csontjai. /t.i. a bundájára rászárta a sár; vö. MNK 30A^x/
- KÁLMÁNY Lajos 1881, 1882, 1891. I. 146-147. 23.
 "A róka és a farkas"/Szeged-Felsőváros, Csongrád m.; gyi: -/ AaTh 1 I + AaTh 34B I + AaTh 3^x/hiányos/ + AaTh 23^x /homályos/. /BN 41 3.; MÁT 41 9./
 2/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960.III. 913-914.
 351. = /A/
 - KÁLMÁNY Lajos EA 2771 294-295. 19. "A róka mög a farkas" /Szaján, Torontál m.; gyi: -/MNK118A^x IV-V+

+ MNK 47^{xx} + AaTh 3^x + AaTh 4. /MÁT 1./
 MÁT 3^I és 3^{II} ld. AaTh 3
 MÁT 3^{III} ld. AaTh 3^x

AaTh 4 A róka a farkas hátán^x

/Carrying the Sham-Sick Trickster; H 4; BN 4; MÁT 4./

A róka úgy tesz, mintha agyba-főbe volna verve
 Viteti magát a megvert farkassal, s utközben mondogatja:
 "Vert viszen veretlent, vert viszen veretlent..." Mikor a farkas kérdőre vonja, megfordítja: "Veretlen visz vertet, veretlen visz vertet..."
 Végül a farkas megérte a csufolódást és földhöz vágja a rókát.
 /Legtöbbször mesevégez. Előzményei: AaTh 1,2,3, vagy AaTh 41,3, olykor folytatása és befejezése: AaTh 2,5, v. MNK 54^x/
 Szólásként

- BARANYAI DECSI János 1598. "Vert viszen veretlent: osculana pugna" 292. "Szép dolog bátor, hogy vert viszen veretlent" 200.
 /In: Beke Ödön 1932. Ethnographia-Népélet XLIII. 1.31./
- VERESMARTI Mihály 1639.292. Intő 's tanító levél.
 "Vert viszen veretlent, agya feje töretlent"
 /In: Veres Imre 1877. Nyr. VI.221. Nyelvtörténeti adatok/
- CZEGLÉDI István 1669. "Vertt vigyen veretlent: closius accuset moechos" /In: Beke Ödön 1932. Ethnographia-Népélet XLIII.1.31./
- BARÓTI SZABÓ Dávid 1803, 458.12. "Vertt viszen veretlent, agya-feje töretlent: más vétett, más bünhődik."
 2/ ERDÉLYI János 1851.410. 8325. "Vert viszen veretlent, agya-feje töretlent"
 3/ SIRISAKA Andor 1891. 248. "Vert viszen veretlen /sic!/, agya-feje töretlent. /Olyanról mondatik, kinek magának van nagy baja s mégis másokon akar segiteni/".

- 4/ MARGALITS Ede 1897. 749. = E.
5. SZIRMAY Antal 1807. 140. "Innocentia oppressa. Vert viszen veretlent"
2/ O.NAGY Gábor 1966. 721. v375. "Vert viszen veretlent /agya, feje töretlent/ = azt vádolják v. az szenved, aki ártatlan./rég./" /A/
6. MERÉNYI László 1861. I. 159-172. "A farkas és a róka komasága" /Gyh, gyi: -/ AaTh 20A + AaTh 21 + AaTh 31 + AaTh 31^x + AaTh 41 + AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 3 + AaTh 4. /H 1.; BN 1.; MÁT 4./
1/ BENEDEK Elek 1894-96 II.56. /6.kiad. II/2 166-173.26./ "A farkas és a róka" AaTh 31 + AaTh 31^x + AaTh 41 + AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 3 + AaTh 4. /B/ /MÁT 3./
7. FISCHER Ignác 1875. Nyr. 4. évf. 139-141. "A Pikó meg a Dongó" /Gyh, gyi: -/ AaTh 2 + AaTh 41/eltér/ + AaTh 4. /H 2.; BN 2.; MÁT 10./
8. FISCHER Ignác 1875. Nyr. 4. évf. 141. közli, hogy Váró Ferenc értesítése szerint Háró faluban /Hunyad m./ is ismerik ezt a mesét, melyben a farkas viszi a rókát, s ez vivés közben mondja: "Verett viszen veretlent, agya-feje töretlent" /BN 3.; vö. 2. vált./
9. HALÁSZ Ignác 1889. Nyr. 18.évf. 43-44. "A farkas és a róka" /Csetény, Veszprém m.; gyi: -/ AaTh 1 I,II + AaTh 4. /H 3.; BN 5.; MÁT 1./
10. KÁLMÁNY Lajos EA 2771 292-293. 18. "A róka és a farkas" /Törökbecse, Torontál m.; gyi: -/ AaTh 15 I,IIabc,III + AaTh 4 + AaTh 1 I - AaTh 2. /MÁT 11./
1/ ORTUTAY-DÉGH - KOVÁCS 1960.III.915-918.352. "A róka keresztelődbe megy" /A/
11. KÁLMÁNY Lajos EA 2771 294-295. 19. "A róka mög a farkas" /Szaján, Torontál m.; gyi: -/ MNK 118A^x IV-V + MNK 47^{xx} + AaTh 3^x + AaTh 4. /MÁT 9./
12. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 329.185. "A róka meg a farkas" /Magyarszentmárton, Torontál m.; gyi: -/ AaTh 1 I,II + AaTh 4. /MÁT 2./

- 02/ KÁLMÁNY Lajos EA 2771 296.20. "A róka, a farkas és a halász"
1/ ORTUTAY - KATONA 1951,1956. II. 351-352.34. "A róka, a farkas és a halász"
13. KÁLMÁNY Lajos 1881,1882,1891. II. 134-135.12. "A bojszikutya" /Jázova, Torontál m.; gyi: -/ Utalás: AaTh 102 + AaTh 103 + AaTh 78 keretében a farkas csufolja az összetört fejü medvét: "Bajt viszi veretlen, nagy a feje töretlen" /BN 4.; MÁT 12/
14. KONSZA-FARAGÓ 1957. 13-14. 1. "Vert viszi a veretlent" /Dálnok, Háromszék m.; 1938./ AaTh 41 + AaTh 4. /közben homályos utalás AaTh 3-ra//MÁT 6./
15. KOVÁCS Ágnes EA 3912 473-474. 149. "A róka és a farkas" /Ketesd, Kolozs m.; 1941. I., Mihály István né andrás/ AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4.
1/ KOVÁCS Ágnes 1943. II. /UMNGy VI./ 84-86. 72. = /MÁT 5./
16. VIRÁNY Judit EA 4060 402-403. 133. C.n. /Láca, Zemplén m.; 1941. I./ AaTh 41 /AaTh 34B II./ + AaTh 3 + AaTh 4 /eltér/ + AaTh 5. /MÁT 7./
17. Uo. 67-68. 11. C.n. /Láca, Zemplén m.; 1942./ AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4 + AaTh 5. /MÁT 8./
1/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960.III. 909-912. 350. "Róka koma" /A/
18. POGÁNY Péter EA 8780 154-157. 27. "A róka és a farkas" /Milej, Zala m.; 1941.VIII./ AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4 + AaTh 2 + AaTh 5 + MNK 20F^x
19. Uo. 1033-1040. 234. "A róka és a farkas" /Kislengyel, Zala m.; 1943. I./ AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4 + AaTh 2.
20. Uo. 1161-1163. 282. "Róka és a farkas" /Kislengyel, Zala m.; 1943.I./ AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4 + AaTh 2.
21. FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 128-133./57.sz./ "Vert viszi a veretlent" /Innen: HORVÁTH-SIPOS 1948. 15-20./ AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4 + MNK 54^x.

22. HORVÁTH István 1971. 247-250. "Vert viszi a veretlent" /Magyarózd, /v/ Maros-Torda m., R.; gyi: -/ AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4 + MNK 54^x.
23. SEBESTYÉN Ádám 1979. 34-36. 6. "Vert viszi veretlent, s a feje es töretlen" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Fábián Ágostonné/ AaTh 41 + AaTh 4 + AaTh 1 I - AaTh 2.
24. SEBESTYÉN Ádám 1981.208-210.15% "A róka és a farkas" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Fábián Ágostonné óvodásoknak/ AaTh 41+ + AaTh 4 + AaTh 1 I - AaTh 2.

Irod.: Krohn, K. 1889.: Bär /Wolf/ und Fuchs. JSFO VI. 59-62 p.

Megj.: "Vert viszen veretlent, agya feje töretlent" szólás végigvonul közmondás gyűjteményeinken, megtalálható különböző irodalmi művekben. Itt a teljesség igénye nélkül csupán néhány adatra hívtuk fel a figyelmet.

AaTh 5 A farkas/medve/ a róka lábába harap

/Biting the Foot; H - ; BN - ; MÁT 5 /

Farkas/medve a róka lábába harap

A róka elhitegeti vele, hogy fagyökérbe harapott

Üldözője elengedi. /Mesevégző/

1. VIRÁNY Judit EA 4060 67-68. 11. C.n./Láca, Zemplén m.; 1942./ AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 41 + AaTh 3 + + AaTh 4 + AaTh 5. /MÁT 3./
2/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960.III. 909-912.350.
"Róka koma" /A/
2. Uo. 402-403. 133. C.n. /Láca, Zemplén m.; 1941.I./ AaTh 41/AaTh 34B II./ + AaTh 3 + AaTh 4/eltér/ + AaTh 5. /MÁT 2./
3. POGÁNY Péter EA 8780 154-157. 27. "A róka és a farkas" /Milej, Zala m.; 1941.VIII./ AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4 + AaTh 2 + AaTh 5 + MNK 20F^x
4. FARAGÓ József 1962./1953⁴/ 110-111. /49./ "A róka a keresztelőn" /Kéziratból. Székelykeresztur, Udvarhely m.; gyi: -/ AaTh 15 I,IIabc,III+AaTh 5. /B/

5. HEGEDÜS Lajos 1952.71-72. "A róka és a medve" /Pusztina, Moldva, R.; Szárász, Baranya m.; 1947. VII./ AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 5. /MÁT 1./
6. SEBESTYÉN Ádám 1981. 292-293. 7. "A róka meg a medve" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Györfi Rudolf/ AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 5. Irod.: Krohn, K. 1889.: Bär /Wolf/ und Fuchs. JSFO VI. 62-65 p.
Tenèze, M.L. 1979.: Biss in die Wurzel. EM 1979.2. 425-428 f.

AaTh 6 A kakas a róka szájában szólásra bírja elrablóját

/Animal Captor Persuaded to Talk; H - ; BN - ; MÁT -/

A kakas a róka szájában szólásra bírja elrablóját

Mikor az kinyitja száját, elmenekül. /Vö. AaTh 61/

1. HELTAI Gáspár 1566. LXIII. "Egy rókáról és kakasról" /In: Imre Lajos 1897. 140-142./ AaTh 61 + + AaTh 6.

AaTh 6^x A róka kérdést intéz a farkashoz, amely libát tart a szájában^x

/The Wolf Catches a Goose; H - ; BN 44^x; MÁT 6^I/

A róka kérdést intéz a farkashoz, amely libát tart a szájában

A farkas szélesre tátott szájjal válaszol

Zsákmánya elmenekül

Legközelebb a farkas intéz kérdést a foga közt csirkét tartó rókához

Az összeszorított foggal válaszol

Zsákmánya megmarad.

1. KÁLMÁNY Lajos 1881, 1882, 1891. I. 146. 22.
"A róka mög a farkas" /Tápé, Csongrád m.; gyi: -/ /H 57 1.; BN 1.; MÁT 1./
2. BERZE NAGY János 1940. II.49. 1. "A farkas a róka mög a tik" /Csányoszró, Baranya m.; 1934./ /MÁT 2./
2/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960.III. 919.353.
"A farkas, a róka mög a tik" /A/

- 3/ FARAGÓ József 1962./1953⁴/ 66./28./ "A tyuk a farkas szájában"/B/
 4/ KOVÁCS Ágnes 1974./1972²/ 41./39./ "A farkas a róka meg a tyuk" /B/
 3. GERENCSÉR József EA 9569 24-25. "A róka és a farkas" /Börcs, Győr-Sopron m.; 1954-55. Domina Karolina/
 4. BOSNYÁK Sándor EA 12.884 42. 14. "A róka meg a farkas" /Siklós, Baranya m.; 1959./
 MÁT 6^I ld. AaTh 6^X

AaTh 15 A róka a keresztelőn^X

/The Theft of Butter/Honey/ by Playing Godfather;
 H - ; BN 15; MÁT 15/

- I. A róka és a farkas aratni/fonóházba indul. Utközben többében mézet/fazékban lekvárt, tejfölt, szilvát stb. találhatnak. Ugy határoznak, hogy elteszik aratás utánra.
 II. A róka elhiteti a farkassal, hogy keresztelőre hívják, s megeszi a közös zsákmány a/egyrészét, b/felét, c/az egészét. A gyerekek neve: a/"Mégkóstoltam", b/"Félig megettem", c/"Mind megettem". /v. hasonló/
 III. A farkas gyanút fogva elmegy megnézni a zsákmányt, s az edényt üresen találja
 Nekitámad a rókának, a zajra megjelenik egy ember furkósbottal s a farkast elveri
 Ezalatt a róka elmenekül.
 1. BERZE NAGY - BANÓ - DÖMÖTÖR 1960. 78-79. "A róka meg a farkas" /Gyh, gyi: -/ AaTh 15 I,IIabc,III - AaTh 103. /BN 1.; MÁT 1./
 2. KÁLMÁNY Lajos EA 2771 292-293. 18. "A róka és a farkas" /Törökbecse, Torontál m.; gyi: -/ AaTh 15 I,IIabc, III + AaTh 4 + AaTh 1 I - AaTh 2. /MÁT 2./
 1/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 915-918.352.
 "A róka keresztelőbe megy" /A/
 3. FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 110-111. "A róka a keresztelőn" /Kéziratból. Székelykeresztur,Udvarhely m.; Gyí; -/ AaTh 15 I,IIabc,III + AaTh 5 /B/

4. DOBOS Ilona 1962. /UMNGy X./ 150-152. I/1. "Róka a keresztelőn" /Kisbajom, Somogy m.; 1959; hf./
 AaTh 15, I,IIabc, III + AaTh 34 - AaTh 32.
 5. SEBESTYÉN Ádám 1981. 222-223. 163. "A medve és a macska" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Fábrián Ágostonné óvodásoknak/ AaTh 15 I, IIabc, III.
 Irod.: Krohn, K. 1889.: Bär /Wolf/ und Fuchs. JSFO VI. 74-81 p.

AaTh 20 Az állatok sorra felfalják egymást

/Animals Eat One Another Up; H 20A; BN 20C; MÁT 20A/
 Éhes állatok

A róka tanácsára sorra felfalják egymást, kezdve a legkisebbel/legrutabbal, legrutabb nevüvel. /Előzménye: MNK 212A^X I-III; folyt. és bef. AaTh 21; Vö. AaTh 2010 I A/

1. ERDÉLYI János 1855. 191-193. 19. "Gyermekmesék I." /gyh, gyi: -/ MNK 212A^X I,II, III + AaTh 20 + AaTh 21. /H 2.; BN 1.; MÁT 2./
 2/ GAÁL - STIER 1857. 201-204. 19. "Das Zicklein" /C/H 2.; BN 1./
 3/ BENEDEK Elek 1894-96. II. 2. /6. kiad. II/1. 13-17. 2./ "A telhetetlen kecske" /B/ /MÁT 3./
 2. BAKOSS Lajos 1876. Nyr. V. 267-268. "Népmesék" /Székelyhid, Bihar m.; gyi: -/MNK 212A^X I, II, III + AaTh 20 + AaTh 21. /BN 5.; MÁT 4./

AaTh 20A Állatok a veremben

/The Animals are Caught in a Pit; H 20A; BN 20C;
 MÁT 20A/

Verembe esett éhes állatok

A róka tanácsára sorra felfalják egymást, kezdve a legkisebbel/legrutabbal, legrutabb nevüvel. /Vö. AaTh 2010 I A /

1. MERÉNYI László 1861. I. 159-172. "A farkas és a róka komasága" /Gyh, gyi: -/ AaTh 20A + AaTh 21 + AaTh 31 + AaTh 31^X + AaTh 41 + AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 3 + AaTh 4. /H 3.; BN 2.; MÁT 1./

AaTh 20C "Farkas-barkas"^x

/The Animals Flee in Fear of the End of the World;
H 20C; BN 20C; MÁT 20C/

- I. Állatok világvége előtt menekülnek /dió esett a tyuk fejére/ /AaTh 2033/
Verembe esnek
- II. Megéheznek.
Róka tanácsára sorra felfalják egymást, a legkisebbel/ legrutabb nevűvel, a legrutábbal kezdik / = AaTh 20A ill. AaTh 2010 I A /
- III. Az életben maradt farkas üvöltésére emberek sietnek oda Farkast agyonverik/lelövik.
1. ORTUTAY Gyula 1955. III. 580-582. 79. "Tyukom-bukom" /Innen: Muzáron 1829. XIV. 102./ /A/
 2. ARANY LÁSZLÓ Irodalom 4-r 409/II. 130 v. 131. f. C.n. /Nagykőrös, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.; 1854./
1/ ARANY László 1862. 290-294. /25./ "Farkas-barkas" /H 1.; BN 3.; MÁT 1./
2/ ARANY - GYULAI 1901. 134-137. /14./
3/ ARANY - GYULAI 1914./1901⁵/ 143-145. /14./ =
4/ FARAGÓ József 1962./1953⁴/ 122-125. /55./ = /B/
 3. GÁSPÁR János 1863. /3.kiad./ 72-74. 64. "A tyuk, kakas, őz, róka és farkas"./Gyh, gyi: -/ Vö.
I. Illésy György 1864., II. Bácskai-Bosnyák S.1961.
 4. ILLÉSY György Irodalom 8-r. 177. 184-186. f. "Gyermekmesék 3." /Debrecen, Hajdu m.; 1864./
 5. MAROSI, BAGOSSY, BAK Irodalom 4-r. 397/I. 19-21.f. "A tyuk" /Gyh, gyi: -/ /MÁT 2./
 6. DOBOS Ilona 1962 /UMNGY X/ 323-325. I/51. "Égszakadás, földindulás..." /Kisbajom, Somogy m.; 1958./
 7. BÁCSKAI-BOSNYÁK Sándor EA 13.502 6-7. 1. "Égszakadás, földindulás..." /Istensegits, Bukovina, R.; Nagyvejke, Tolna m.; 1961./
 8. MAGYAR Adorján 1970. 63-65. "Die kleine Henne" /A kis jérce//Gyh, gyi: - /

9. SEBESTYÉN Ádám 1979. 149-151. 43. "A tyukocska" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Fábrián Ágostonné/ AaTh 20C I, II - AaTh 31
10. SEBESTYÉN Ádám 1983. 137-138. 36. "A kis kakas" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78 Kovács Ráfi Péter/ AaTh 20C I,II - AaTh 31.

Irod.: Krohn, K. 1889.: Bär /Wolf/ und Fuchs.
JSFO VI. 81-84.

Megj.: Az 1-8. változat azonos felépítésű. A 6. sz. mese feltehetően ARANY László meséjének származéka.

MÁT 20D^x 1d. MNK 20F^x

MNK 20F^x Ugróverseny

/H - ; BN 20C^x 4., 6., 7.; MÁT 20D^x /

- I. Szárnyas és négylábú állatok a kakas krajcárján mulatni indulnak /Vö. MNK 715B^x/.
- II. Nagy árokhoz érnek. Versenyeznek, hogy ki tudja átugrani. A szárnyasoknak és a nyulnak sikerül, a többiek beleesnek.
- III. Megéheznek. Róka tanácsára sorra felfalják egymást: a legkisebbel /legrutábbal, legrutabb nevűvel/ kezdik. /Vö. AaTh 20A, ill. AaTh 2010 I A /
1. FISCHER Ignác 1875. Nyr.IV. 85-86. "A farkas, a róka, a nyul meg a vargyu" /Bakonyvidék; gyi: -/ MNK 20F^xII - AaTh 21 + AaTh 225 I, II, III. /BN 4.; MÁT 3./
2/ BENEDEK Elek 1894-96. III.16. /4.kiad. III/1. 106-107.16./ "A farkas, a róka, a nyul meg a varju" MNK 20F^x II + AaTh 31 + AaTh 225 I, II, III. /B/
3/ FARAGÓ József 1962./1953⁴/ 59-60. /26./ "A farkas repülni tanul" /B/
2. FISCHER Ernő 1879. Nyr. VIII. 520-521. "A kakas és utitársai" /Bajmok, Bács m.; gyi: -/ MNK 20F^x I, II, III + AaTh 21 + AaTh 56A I, II /MNK 31^{xx}/ /BN 6.; MÁT 1./

- 2/ FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 85-86. /37./ =
MNK 20F^x I,II. /B/
3. KÁLMÁNY Lajos 1914. I. 123-127. 43. "A farkas mu-
latni megy, azután szállni tanul" /Szeged, Csongrád
m.; gyi: -/ MNK 20F^x I, II + MNK 31^{xx} + AaTh 56A I,
IIb, III - AaTh 225 I, II, III. /BN 7.; MÁT 2./
2/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960.III. 920-925.
354. = /A/
4. POGÁNY Péter EA 8780 154-157. 27. "A róka és a far-
kas" /Milej, Zala m.; 1941. VIII./ AaTh 41 + AaTh 3
+ AaTh 4 + AaTh 2 + AaTh 5 + MNK 20F^x

AaTh 21 A róka "saját" belét eszi^x

/Eating his own Entrails; H 21; BN 21; MÁT 21 /

Éhes farkas elejtett állat belét evő rókát lát

Kérdésére a róka azt válaszolja, hogy saját beleit eszi

Farkas megkísérli utánozni

A fájdalomtól abbahagyja, v. elpusztul, s a róka felfalja.

/Előzménye rendszerint AaTh 20, 20A v. MNK 20F^x/

1. ERDÉLYI János 1855. 191-193. 19. "Gyermekmesék I."
/Gyh, gyi: -/ MNK 212A^x I,II, III + AaTh 20 + AaTh
21. /BN 1.; MÁT 4./
2/ GAAL - STIER 1857. 201-204. 19. "Das Zicklein"
/C/ /BN 1./
3/ BENEDEK Elek 1894-96.II.2. /6.kiad. II/1.
13-17.2./ "A telhetetlen kecske" /B/ /MÁT 5./
2. MERÉNYI László 1861. I. 159-172. "A farkas és a
róka komasága" /Gyh, gyi: -/ AaTh 20A + AaTh 21 +
+ AaTh 31 + AaTh 31^x + AaTh 41 + AaTh 1 I - AaTh 2
+ AaTh 3 + AaTh 4. /H 1.; BN 2.; MÁT 1./
3. FISCHER Ignác 1875. Nyr. IV. 85-86. "A farkas, a
róka, a nyul meg a vargyu" /Bakonyvidék; gyi: -/
MNK 20F^x II - AaTh 21 /a farkas falja fel a rókát!/
+ AaTh 225 I,II,III. /H 2.; BN 3.; MÁT 3./
4. BAKOSS Lajos 1876. Nyr. 5. évf. 267-268. "Népmesék"
/Székelyhid, Bihar m.; gyi: -/ MNK 212A^x I,II,III
+ AaTh 20 + AaTh 21./BN 4.; MÁT 6./

5. FISCHER Ernő 1879. Nyr. 8. évf. 520-521. "A kakas
és utitársai" /Bajmok, Bács m.; gyi: -/ MNK 20F^x
I,II,III + AaTh 21 + AaTh 56A I,II /MNK 31^{xx}/
/BN 5.; MÁT 2./
6. ERDÉSZ Sándor EA 6979 1030-1031. 51. "Összetanál-
kozott a róka a farkassal. Azt kérdezte: Hova
mensch, róka komám?" /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár
m.; 1959.I./
2/ ERDÉSZ Sándor 1968. III. /UMNGy XV./ 504.226. =
Irod.: Krohn, K.: 1889.: Bär /Wolf/ und Fuchs.
JFSO VI. 84-89 p.
BN 22^x 1d. AaTh 34B

AaTh 23^x A farkas a nyárson^x

/Fox/Man/ Induces Wolf /Bear/ to Impale Himself;

H - ; BN 23^x 2.; MÁT 30^v /

Róka hegyes karót ugrat át a farkassal, háttal

Farkas felnyársalódik

A róka csufolódva otthagyja /Vö. AaTh 327C/

1. KÁLMÁNY Lajos 1881, 1882, 1891. I. 146-147. 23.
"A róka és a farkas" /Szeged-Felsőváros, Csongrád
m.; gyi: -/ AaTh 1 I + AaTh 34B I + AaTh 3^x /hiá-
nyos/ + AaTh 23^x /homályos/ /BN 23^x 2./
1/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960.III. 913-914.
351. = /B/

AaTh 30 - 35 Szabadulás a veremből = The Rescue

from the Pit

AaTh 30 A róka a farkast verembe csalja. Verseny.

/The Fox Tricks the Wolf into Falling into a Pit/

MNK 30A^x A róka a farkast csapdába csalja.

/ H - ; BN - ; MÁT - /

Éhes farkast

A róka egy csapóajtós istállóba csalja birkahúst enni

A farkas csapdába kerül

A róka felhívja rá a gazda figyelmét, s maga elmenekül.
A farkast elverik.

1. MAKRA Sándor EA 4877 77-78. 30. "A róka meg a farkas"/Tiszalök, Szabolcs-Szatmár m.; 1949-52./
AaTh 1 I, II + MNK 30A^x.

MNK 30B^x A sün a rókát verembe csalja
/ H - ; BN - ; MÁT 30^I /

Éhes rókát

a sün farkasveremhez csalja

A sün áthengeredik rajta

A róka beleesik

Másnap az emberek a rókát jól elverik.

1. BENEDEK Elek 1894-96. IV. 30. /4. kiad. IV. 1.
163-166. 30./ "Az őz- hus" /Gyh, gyi:- / MNK 275E^x
+ MNK 51^x₁ /MNK 44^{xx} + MNK 30B^x. /B/ /MÁT 1./
2/ FARAGÓ JÓZSEF 1962./1953.⁴/ 95-97. /41./
"A sündisznó és a róka" MNK 51^x₁ /MNK 44^x +
MNK 30B^x/ /B/
2. SEBESTYÉN Ádám 1986. 375-76. 4. "A szegén ember
kecskéje" /Istensegits, Bukovina, R.; Majos, Tolna
m.; 1971-83. Lőrincz Imre/ MNK 212A^x + MNK 51^x₁ +
+ MNK 30B^x.

MNK 30C^x A róka és a macska egymást törbe csalja
/H - ; BN - ; MÁT 30^{III} /

I. Éhes macskával

A róka elhiteti, hogy a malom mellett felállított törnéli egeret foghat

A macska törbe esik, és csak alapos verés után sikerül elmenekülnie.

II. Hogy a kölcsönt visszaadhassa a rókának,

a macska olyan házhoz hívja tyukot lopni, ahol a gazda már várja

A róka beleesik a számára kikészített zsákba, de erős verés után sikerül elmenekülnie.

1. KÁLMÁNY Lajos EA 2771 290-291. 17. "A róka és a macska" /Magyarszentmárton, Torontál m.; gyi: -/
MNK 30C^x I, II + AaTh 105. /MÁT 1./

O2/ KÁLMÁNY Lajos EA 2801 240-241. 118. =

1/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 928-930.
356. = /A/

2. MAKRA Sándor EA 4877 85-90. 34. "A róka meg az oroszlán" /Tiszalök, Szabolcs-Szatmár m.; 1949-52./
AaTh 53 /AaTh 38 + AaTh 56A^x + MNK 30C^xI + AaTh 47B
+ AaTh 36/ + AaTh 56A I, IIa + MNK 54^x.

MÁT 30^I 1d. MNK 30B^x

MÁT 30^{II} 1d. MNK 44^{xx}

MÁT 30^{III} 1d. MNK 30C^x

MÁT 30^{IV} 1d. MNK 122A^x

MÁT 30^V 1d. AaTh 23^x

AaTh 31 A róka a farkas vállára állva kiugrik a veremből

/The Fox Climbs from the Pit on the Wolf's Back;

H - ; BN 31 ; MÁT 31B^x /

1. MERÉNYI László 1861. I. 159-172. "A farkas és a róka komasága" /Gyh, gyi: -/ AaTh 20A + AaTh 21 +
+ AaTh 31 + AaTh 31^x + AaTh 41 + AaTh 1 I - AaTh 2
+ AaTh 3 + AaTh 4. /BN 1.; MÁT 2./
1/ BENEDEK Elek 1894-96. II. 56. /6. kiad. II/2.
166-173. 26./ "A farkas és a róka" AaTh 31 +
AaTh 31^x + AaTh 41 + AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 3
+ AaTh 4. /B/ /MÁT 1./
2. BENEDEK Elek 1894-96. III. 16. /4. kiad. III/1.
106-107. 16./ "A farkas, a róka, a nyúl, meg a
varju" MNK 20F^x II + AaTh 31 + AaTh 225 I, II, III.
/B/
- 2/ FARAGÓ József 1962./1953.⁴/ 59-60. /26./ "A farkas
repülni tanul" /B/
3. SEBESTYÉN Ádám 1979. 149-151. 43. "A tyukocská"
/Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.;
1970-78. Fábrián Ágostonné/ AaTh 20C I, II - AaTh 31.

4. SEBESTYÉN Ádám 1983. 137-138. 36. "A kis kakas"
/Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-
78. Kovács Ráfi Péter/ AaTh 20C I,II + AaTh 31.

MNK 31A^x A róka a bak vállára /szarvára/ állva menekül a
kutból

/ H - ; BN - ; MÁT - /

1. PESTI Gábor 1536. CXXVII. "Az rókáról és bakkecskéről"
/In: Toldy Ferenc 1858. 171-172./
2. HELTAI Gáspár 1566. LXXVIII. "Egy rókáról és egy
bakról" /In: Imre Lajos 1897. 198-199./
3. BERTALANFFI Pál 1754. 62.p. "Baknak s rokának fabu-
lája s abból tanuság"
4. GÁSPÁR János 1863. /3.kiad./ Kolozsvár 48. "A róka
és a kecskebak" /Gyh., Gyi: -/
5. BOSNYÁK Sándor 1967. 93. 20. "A róka és a kecske"
/Mohács, Baranya m.; 1967 nyarán./ MNK 31A^x
/AaTh 34/

AaTh 31^x A róka kihuzza a farkast a veremből

/The Fox /Birds/ Pulls the Wolf Out of the Pit;
H - ; BN 31 I^x ; MÁT 31B^x 1.2. /

1. MERÉNYI László 1861. I.159-172. "A farkas és a róka
komasága" /Gyh.,gyi: - / AaTh 20A + AaTh 21 +
+ AaTh 31 + AaTh 31^x + AaTh 41 + AaTh 1 I - AaTh 2
+ AaTh 3 + AaTh 4. /BN 1.; MÁT 2./
2/ BENEDEK Elek 1894-96. II.56. /6. kiad. II/2.
166-173. 26./ "A farkas és a róka" AaTh 31 +
+ AaTh 31^x + AaTh 41 + AaTh 1 I - AaTh 2 +
+ AaTh 3 + AaTh 4. /B/ /MÁT 1./

MNK 31^{xx} A kismadarak kisegítik a farkast /rókát/ a veremből

/ H - ; BN 31 II^x ; MÁT 31B^x 3./

A kismadarak kisegítik a farkast /rókát/ a veremből
Gallyakat, giz-gaszt dobálnak be neki. /Folyt.v. komb.AaTh 56A
AaTh 56A/

1. FISCHER Ernő 1879. Nyr. VIII. 520-521. "A kakas és
utitársai" /Bajmok, Bács m; gyi: -/ MNK 20F^x I,II,
III + AaTh 21 + AaTh 56A I, II /MNK 31^{xx}/
2. KÁLMÁNY Lajos 1914. I. 123-127. 43. "A farkas mu-
latni megy, aztán szállni tanul" /Szeged, Csongrád
m.; gyi: -/ MNK 20F^x I,II + MNK 31^{xx} + AaTh 56A I,
IIb, III - AaTh 225 I, II, III. /BN 1.; MÁT 3./
2/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 920-925.
354. = /A/

AaTh 32 A farkas leereszkedik a kutba az egyik vödörrel, a
rókát felhuzza a másikkal

/The Wolf Descends into the Well in one Bucket and
Rescues the Fox in the Other; H 32;BN 32; MÁT 32^I/

A róka beleesik/beleugrik egy két vödörrel járó kerek
kutba
Ráveszi a farkast, hogy üljön az egyik vödörbe, és menjen
utána

Maga beleül a másikba

Felhuzatja magát, kiugrik, és elszalad

A farkas a kutban marad. /Előzménye rendszerint AaTh 34/

1. HELTAI Gáspár 1566. XCVII. "Egy pórról, farkasról,
rókáról és egy sajtról" /In: Imre Lajos 1897.
231-234./ AaTh 154 I - AaTh 34-AaTh 32.
2. BORNEMISZA Péter 1578. 560. f. C.n.
3. BORNEMISZA Péter 1584. 590. f. "Mert az Rokaként
igy iar ez világ, ki alá, ki fel..."
4. PÉCZELI József 1788. 34-35. XX. "Róka, farkas"
AaTh 34-AaTh 32.
5. KÁLMÁNY Lajos 1914. I. 120-121. 37. "A róka szaba-
dulása a kutból" /Egyházaskér, Torontál m.; gyi:-/
AaTh 34 - AaTh 32. /H 1; BN 2.; MÁT 1./
2/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960.III. 931. 357. =/A/
3/ FARAGÓ József 1962./1953⁴/ 102-103. /45./
"A róka a kutban" /B/
6. MAKRA Sándor EA 4877 106-107. 52. "A róka meg a
sajt" /Tiszalök, Szabolcs-Szatmár m.; 1949-52./

- AaTh 34 - AaTh 32.
7. GERENCSÉR József EA 9457 3. sz. "A róka és a farkas" /Dunaszentpál, Győr m.; 1955. Fekete Zoltán/ AaTh 34 - AaTh 32.
 8. BAJKÓ - BÉRES 1955. 23-25. 6. "Róka, farkas meg a sajt" /Gyh., gyi: -/ AaTh 34 - AaTh 32. /B//MÁT 2./
 9. ERDÉSZ Sándor EA 6979 1032-1033. 52. "Ment befele a róka a farkassal a városba" /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959.I./ AaTh 34 - AaTh 32 /eltér/
1/ ERDÉSZ Sándor 1968. III./UMNGy XV./ 510-511. 230. =
 10. BOSNYÁK Sándor EA 13.502 9.4. "A róka, a farkas és a sajt" /Istensegits, Bukovina, R.; Nagyvejke, Tolna m.; 1961. Gáspár S. Antal/ AaTh 34 - AaTh 32.
 11. KOVÁCS Ágnes NI. K.80. 1-2. 12. "A róka és a sajt" /Magyaró, /v/ Maros-Torda m., R.; Budapest; 1964. V. Büszke Kocsis Miklós/ AaTh 34 - AaTh 32.
1/ KOVÁCS Ágnes 1974. /1972²/ 133-134./98./ = /B/
 12. DOBOS Ilona 1962. /UMNGy X./ 150-152. I/1. "Róka a keresztelőn" /Kisbajom, Somogy m.; 1959. Tót szőke Józsefné; hf./ AaTh 15 I, IIabc, III + AaTh 34 - AaTh 32.
 13. BOSNYÁK Sándor EA 12.702 48-49. 11. "A róka és a farkas" /Siklósnagyfalu, Baranya m.; 1960./ AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 34 - AaTh 32.
MÁT 32^I ld. AaTh 32 és AaTh 34

AaTh 34 A sajtnek nézett hold

/The Wolf Dives into the Water for Reflected Cheese; H 32; BN 32; MÁT 32^I /

Éhes róka/farkas

Kutban tükröződő holdat sajtnek nézi/elhítetik vele, hogy sajt

Beugrik utána a vízbe.

/Állandó tipuskapcsolatot alkot AaTh 32-vel; ld. még AaTh 34B és AaTh 1325/

1. HELTAI Gáspár 1566. XCVII. "Egy pórról, farkasról, rókáról és egy sajtról" /In: Imre Lajos 1897. 231-234./ AaTh 154 I - AaTh 34 - AaTh 32.
2. PÉCZELI József 1788. 34-35. XX. "Róka, farkas" AaTh 34 - AaTh 32.
3. KÁLMÁNY Lajos 1914. I. 120-121. 37. "A róka szabaddulása a kutból" /Egyházaskér, Torontál m.; gyi: -/ AaTh 34 - AaTh 32. /H 1.; BN 2.; MÁT 1./
2/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 931. 357. = /A/
3/ FARAGÓ József 1962./1953⁴/ 102-103. /45./ "A róka a kutban" /B/
4. MAKRA Sándor EA 4877 106-107. 52. "A róka meg a sajt" /Tiszalök, Szabolcs-Szatmár m.; 1949-52./ AaTh 34 - AaTh 32.
5. BAJKÓ - BÉRES 1955. 23-25. "Róka, farkas meg a sajt" /Gyh, gyi: -/ AaTh 34 - AaTh 32. /B/ /MÁT 2./
6. GERENCSÉR József EA 9457 3. sz. "A róka és a farkas" /Dunaszentpál, Győr m. 1955./ AaTh 34 - AaTh 32.
7. ERDÉSZ Sándor EA 6979 1032-1033. 52. "Ment befele a róka a farkassal a városba" /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959.I./ AaTh 34 - AaTh 32./eltér/
1/ ERDÉSZ Sándor 1968.III. /UMNGy XV./ 510-511. 230. =
8. DOBOS Ilona 1962. /UMNGy X./ 150-152. I/1. "Róka a keresztelőn" /Kisbajom, Somogy m.; 1959. Tót szőke Józsefné hf./ AaTh 15 I, IIabc, III + AaTh 34 - AaTh 32.
9. BOSNYÁK Sándor EA 12.702 48-49. 11. "A róka és a farkas" /Siklósnagyfalu, Baranya m.; 1960./ AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 34 - AaTh 32.
10. BOSNYÁK Sándor EA 13.502 9.4. "A róka, a farkas és a sajt" /Istensegits, Bukovina, R.; Nagyvejke, Tolna m.; 1961. Gáspár S. Antal/ AaTh 34 - AaTh 32.
11. KOVÁCS Ágnes NI.K.80 1-2.12. "A róka és a sajt" /Magyaró, /v/ Maros-Torda m.; R.; Budapest; 1964.

V. Büszke Kocsis Miklós/ AaTh 34 - AaTh 32.

1/ KOVÁCS Ágnes 1974. /1972²/ 133-134. /98./ = /B/

12. BOSNYÁK Sándor 1967. 93. 20. "A róka és a kecske"
/Mohács, Baranya m.; 1967 nyarán/ MNK 31A^x/AaTh 34/

AaTh 34A A kutya és a konc

/Dog Drops his Meat for the Reflection; H -; BN - ;
MÁT 207^x /

Kapzsi kutya konc hussal, a szájában vizpartra ér

Zsákmánya tükörképét másik koncnak nézi

Utána kap

Valóságos koncát vízbe ejti.

1. PESTI Gábor 1536. IV. "Az ebről és árnyékáról"
/In: Toldy Ferenc 1858. 28./
2. HELTAI Gáspár 1566. V. "Az ebről és a konc husról"
/In: Imre Lajos 1897. 30-31./ /MÁT jegyz./
3. PÉCZELI József 1788. 54-55. XXXIV. "Kutya, árnyék"
4. DUGONICS András 1820. II. 163. "Örül néki, mint
Ezopus ebe az árnyéknak" szóláshasonlat ma-
gyarázata /Gyh, gyi: -/
5. LEGÚJABB hazai és mulatságos kalendárium Magyar-
óvárott. 1838.
6. BALLAGI Mór 1850. I.22. 363. "A ki árnyékon kapdoz,
a koncot elejti" szóláshasonlat magyarázata
/Gyh, gyi: -/ /MÁT 1./
7. GÁSPÁR János 1863. /3. kiad./ 37 p. 35. "A husvivő
kutya" /Gyh, gyi: -/

Szólás hasonlatként, mesés magyarázat nélkül

1. PÁZMÁNY Péter 1616. "Mint az Aesopus kuvasza az
koncot elszalasztván az árnyékon kapdosott" /In:
Tarnóc Márton 1983. 359. p./
2. CSUZY Zsigmond 1724. 43. "Nem amint a pártosok,
akik Ezopus komondorával csak az árnyékon kapadoz-
nak"
3. DUGONICS András 1820. I. 49. "Ha a kutya árnyékhoz
kap, el ejti a koncot"

1/ MARGALITS Ede 1897. 34., 155., 457. "Ha a kutya
árnyékhoz kap, elejti a koncot" D

4. MARGALITS Ede 1897. 33., 397., 457., 155. "A ki ár-
nyék után kapkod, a koncot elejti. ME" /Mesés ma-
gyarázat nélkül/

1/ O.NAGY Gábor 1966. a33. "Aki árnyékon kapdoz
/árnyék után kapkod/, a koncot elejti - aki ab-
rándok után fut, elesik a valóságos javaktól.
/rég./" /Vö. 3. vált./ /A/

5. O.NAGY Gábor 1966. 53. a620. "Nem hagyja árnyékaért
a koncot = van magához való esze, tudja, hogyan
kell anyagilag boldogulni, nem tér el a látszat
kedvéért a valóságtól. /rég/" /A/

AaTh 34B A farkas ki akarja inni a tavat, hogy elérje a

"sajtot"

/Wolf Drinks Water to Get Cheese; H 32; BN 22^x, 32 ;
MÁT 4^I/

I. Éhes farkas

A vízben tükröződő holdat sajtnak nézi

Nekifog kiinni a vizet, hogy megszerezze a sajtot

Megbetegszik.

II. Róka bedugja egy dugóval

Táncolók közt kirántja a dugót

A farkas lef... a táncolókat.

1. KÁLMÁNY Lajos 1881, 1882, 1891. I. 146-147. 23.
"A róka és a farkas" /Szeged-Felsőváros, Csongrád
m.; gyi: -/ AaTh 1 I + AaTh 34 B I + AaTh 3^x
/hiányos/ + AaTh 23^x /homályos/ /H 2; BN 1.; MÁT 1/
1/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 913-914.
351. = /A/
2. VIRÁNY Judit EA 4060 402-403. 133. "Róka és a far-
kas" /Láca, Zemplén m.; 1941. IX./ AaTh 41
/AaTh 34B II/ + AaTh 3 + AaTh 4 + AaTh 5.
MÁT 34^I 1d. AaTh 34B

AaTh 36 A róka erőszakot követ el a nőstényfarkason^x

/The Fox in Disguise Violates the She-Bear; H - ;
BN - ; MÁT - /

A róka erőszakot követ el a
juhakol alá ásott lyukba beszorult nőstényfarkason
A beteg himnek azt hazudja, hogy csak ki akarta huzni a
szukát.

1. MAKRA Sándor 4877 85-90. "A róka meg az oroszlán"
/Tiszaölök, Szabolcs-Szatmár m.; 1949-52./ AaTh 53 +
+ /AaTh 38 + AaTh 56A^x + MNK 30C^x I + AaTh 47B +
+ AaTh 36/ + AaTh 56A I,IIa + MNK 54^x.

Irod.: Huse, U.: Fuchs vergewaltigt die Bäarin. EM 1986. 5.
2/3 478-480. f.

AaTh 37^x A róka, mint pásztor

/The Fox as Shepherd; H - ; BN - ; MÁT - /

Öregasszony kacsái mellé pásztort keres
Az ajánlkozó medve hangjára szétfutnának, a farkasétól elszaladnának a kacsák, a róka dalolását: "Hája, mája, kacsalába, sárga lába, tepertője, hasunk legyen temetője" - elfogadhatónak találja az öregasszony.

A bundáskenyérrel jól tartott kacsapásztor róka naponta megesszik egy rucát.

A kacsák elfogytán az öregasszony éppen elengedné a pásztort, mikor meghallja énekét: "Háp-háp-háp, be szép sárga kacsaláb.

Hája, bőre, tepertője, hasunk lett a temetője"

Fizetés helyett elveri és kidobja a rókát.

1. SEBESTYÉN Ádám 1983. 85-86. 12. "A róka és az öregasszony" /Andráshely, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Kovács Ráfi Péter/

AaTh 38 A medve mancsa a fahasítékban

/Claw in Split Tree; H - ; BN 38 ld. AaTh 151 és
1159; MÁT - /

A róka /ember/ ráveszi a medvét, hogy dugja mancsát a fahasítékba.

Odaszorul.

/Vö. AaTh 151 és 1159/

1. MAKRA Sándor EA 4877 85-90. 34. "A róka meg az oroszlán" /Tiszaölök, Szabolcs-Szatmár m.; 1949-52./ AaTh 53 /AaTh 38 + AaTh 56A^x + MNK 30C^x I + AaTh 47B + AaTh 36/ + AaTh 56A I,IIa + MNK 54^x.
2. ERDÉSZ Sándor EA 6979 1016-1017. 47. "A verébölyű hitte fel a rókát a fára, hogy ott lehet kiszedni a fából sok apró madarakat, finom pecsenye lesz belőle" /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959. I./ 1/ ERDÉSZ Sándor 1968. III. /UMNGy XV./ 521-522.

240. =

BN 38 ld. AaTh 151 és 1159.

AaTh 41 A róka és a farkas a lakodalomban^x

/The Wolf Overeats in the Cellar; H 41 ; BN 41 ;
MÁT 41 /

A róka ráveszi a farkast, hogy hatoljanak be az éléskamrába/pincébe.

Odabenn a farkas agyon eszi-issza magát, berug és dalolni kezd

/Vö. AaTh 100/.

A botrakelt násznép/háziasok elől a róka elmenekül a lyukon keresztül, ahol bebujtak

A farkas nem fér ki

Agyba-főbe verik.

1. MERÉNYI László 1861. I. 159-172. "A farkas és a róka komasága" /Gyh, gyi.: -/ AaTh 20A + AaTh 21 + AaTh 31 + AaTh 31^x + AaTh 41 + AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 3 + AaTh 4. /H 1.; BN 1.; MÁT 7./
2/ BENEDEK Elek 1894-96. II. 56. /6. kiad. II/2. 166-173. 26./ "A farkas és a róka" AaTh 31 + AaTh 31^x + AaTh 41 + AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 3 + AaTh 4. /MÁT 6./ /B/
2. FISCHER Igrác 1875. Nyr. IV. 139-141. "A Pikó meg a Dongó" /Gyh, gyi.: -/ AaTh 2 + AaTh 41 /eltér/ + AaTh 4. /BN 2.; MÁT 5./

3. KONSZA - FARAGÓ 1957. 13-14. 1. "Vert viszi a veretlent" /Dálnok, Háromszék m.; 1938./ AaTh 41 + AaTh 4. /MÁT 1./
4. KOVÁCS Ágnes EA 3912 473-474. 149. "A róka és a farkas" /Kettesd, Kolozs m.; 1941. I./ AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4.
1/ KOVÁCS Ágnes 1943. II. /UMNGy VI./ 84-86. 72. = /MÁT 2./
2/ KOVÁCS Ágnes 1974. /1972²/ 130-132. /96./ "A róka meg a farkas a lakodalomban" /B/
5. VIRÁNY Judit EA 4060 402-403. 133. "Róka és farkas" /Láca, Zemplén m.; 1941. IX./ AaTh 41/AaTh 34B II/ + AaTh 3 + AaTh 4 + AaTh 5. /MÁT 4./
6. VIRÁNY Judit EA 4060 67-68. 11. /Láca, Zemplén m.; 1942./ AaTh 1 I - AaTh 2 + AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4 + AaTh 5. /MÁT 3./
1/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960.III. 909-912. 350. "Róka koma" /A/
7. POGÁNY Péter EA 8780 154-157. 27. "A róka és a farkas" /Milej, Zala m.; 1941. VIII./ AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4 + AaTh 2 + AaTh 5 + MNK 20F^X.
8. Uo. 1033-1040. 234. "A róka és a farkas" /Kislengyel, Zala m.; 1943. I./ AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4 + AaTh 2.
9. Uo. 1161-1163. 282. "Róka és a farkas" /Kislengyel, Zala m.; 1943. I./ AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4 + AaTh 2.
10. FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 128-133. /57./ "Vert viszi a veretlent" /Innen: HORVÁTH - SIPOS 1948. 15-20./ AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4 + MNK 54^X. /B/
11. HORVÁTH István 1971. 247-250. "Vert viszi a veretlent" /Magyarózd, /v/ Maros-Torda m., R.; gyi: -/ AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4 + MNK 54^X.
12. BÉRES András EA 4137 55-57. 9. "Róka koma" /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1949. IV./ AaTh 1 I + MNK 122A^X + AaTh 41 + AaTh 2.
02/ BÉRES András EA 6001 125-129. 9. "Róka koma".

- 1/ BAJKÓ - BÉRES 1955. 14-19. "A ravasz róka koma" /B/ /MÁT 8./
- 2/ BÉRES András 1967. /UMNGy XII./ 385-388. 97. "Róka koma".
13. ERDÉSZ Sándor EA 6979 1034-1035 53. "A róka összetanálkozott a farkassal. Kérdezősködtek egymástul, hogy: Mit akarsz?" /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959. I./ AaTh 41 /eltér/
1/ ERDÉSZ Sándor 1968. III. /UMNGy XV./ 511-512. 231. =
14. SEBESTYÉN Ádám 1979. 34-36. 6. "Vert viszi veretlent, s a feje es töretlen" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Fábián Ágostonné/ AaTh 41 + AaTh 4 + AaTh 1 I - AaTh 2.
15. SEBESTYÉN Ádám 1981. 208-210. 157. "A róka és a farkas" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Fábián Ágostonné óvodásoknak/ AaTh 41 + AaTh 4 + AaTh 1 I - AaTh 2.
16. SEBESTYÉN Ádám 1981. 283-285. 3. "A szegén asszon és a farkas" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Győrfi Rudolf/ AaTh 1149 + AaTh 78 /homályos/ + AaTh 1 I + AaTh 41 igaztörténetként befejezve.
BN 44^X ld. AaTh 6^X

MNK 44^{XX} A róka esküt tesz az igazságra
/ H - ; BN - ; MÁT 30^{II} /

- A sün méltatlankodva a róka igazságtalan zsákmányelosztásán, megkérdi: Ez az igazság?
- A róka igenlő válasza után elviszi őt a törvénybíróhoz, hogy tegyen esküt az igazságra
- A törvénybíró egy csapda, mely az esküt tevő rókát megfogja.
/Vö. MNK 30A^X-C^X, AaTh 157A/
1. BENEDEK Elek 1894-96. IV. 30. /4. kiad. IV/1. 163-166. 30./ "Az őz-hús" /Gyh, gyi.: -/ MNK 275E^X + MNK 51^A /MNK 44^{XX} + MNK 30B^X /B/ /MÁT 1./

- 2/ FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 95-97. /41./
 "A sündisznó és a róka" MNK 51^x /MNK 44^{xx} +
 +MNK 30B^x/ /B/
 2. HEGEDŰS Lajos 1952. 74-75. "A róka meg a tuskés-
 disznó" /Pusztina, Moldva, R.; Szárász, Baranya m.;
 1947 nyara/ AaTh 51^{xx} + MNK 44^{xx}.
 3. ERDÉSZ - HALMOS EA 7651 110.65. "A róka megette
 a szurós disznó nyulát" /Gálocs, Ung. m.; Bakta-
 lórántháza, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./ AaTh 51^{xx}
 + MNK 44^{xx} .
 1/ ERDÉSZ - HALMOS - KOVÁCS 1968. 194. 50. =

AaTh 47A A szürke ló^x

/The Fox /Bear etc./ Hangs by His Teeth to the
 Horse's Tail, Hare's Lip; H 47; BN 48^x ; MÁT 47A /
 A szürke ló magában jár örölni/fuvarba
 Utra kel, hogy társat szerezzon magának
 Odafekszik egy róka/farkas lyuk szájához
 Benn a fiak azt hiszik, hogy nagy hó van odakinn, apjuk/any-
 juk azonban megállapítja, hogy csak egy "döglött" szürke ló
 fekszik odakint
 Társakat gyűjtenek, farkukat összekötözik a lóéval, s megpró-
 bálják bevontatni a barlangba
 A ló felugrik, agyonrugdossa a farkához kötött rókákat/farka-
 sokat s hazaszalad
 Gazdája a bőrök árából társat vesz neki.

1. ARANY - GYULAI 1872. /MNGY I./ 474-477. XV. "A szür-
 ke ló" /Nagykőrös, Pest-Pilis-Solt-Kiskun m.;
 gyi.: -/ /H 1.; BN 1.; MÁT 1./
 2/ BENEDEK Elek 1894-96. III.28. /4. kiad. III/1.
 167-169. 28./ "A szürke" /B/
 3/ ARANY - GYULAI 1901. 211-214. /25./ =
 4/ ARANY - GYULAI 1914. /1901⁵/ 226-229. /25./ =
 5/ SZENTMIKLÓSI - VITA 1943. 63-65. 14. = /B/
 ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 932-934. 358.=
 6/ FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 13-15. /5./ = /B/
 7/ KOVÁCS Ágnes 1974. /1972²/ 113-115. 87. = /B/

2. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 492. 315. "A szürke ló cim-
 borát vesz" /Magyarszentmárton, Torontál m.; gyi:
 1910-es évek/
 1/ ORTUTAY - KATONA 1951., 1956. II. 357-358. 39.
 = /MÁT 3./ /A/
 3. KOVÁCS Ágnes EA 3912 383-384. 101. C.n. /Ketesd,
 Kolozs m.; 1941. IV./
 4. Uo. 125. 34. "A szürke ló" /Ketesd, Kolozs m.;
 1942. I./
 1/ KOVÁCS Ágnes 1943. II. /UMNGY VI./ 8-9. 46. =
 /MÁT 2./
 5. MAKRA Sándor EA 4877 53. 11. "A szürke ló" /Tisza-
 lök, Szabolcs-Szatmár m.; 1949-52./
 6. DOBOS Ilona 1962. /UMNGY X./ 152-154. I/2. "A szür-
 ke ló" /Dunaujváros, Fejér m., Kisbajom, Somogy m.;
 1953./
 7. NAGY Géza 1985. 848-850. 148. "A szegényember lova"
 /Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; 1960-as évek
 Dudás János /
 8. MAGYAR Adorján 1970. 28-43. "Die drei geraubten
 Königstöchter" /A három elrabolt királylány/ /Gyh,
 gyi.: -/ AaTh 301B/AaTh 47A/
 9. SEBESTYÉN Ádám 1981. 88-89. 112. "A szürke ló"
 /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.;
 1970-78. Fábrián Ágostonné/
 Megj.: A változatok feltűnő egyezést mutatnak. A 2-6.
 szöveg hihetőleg ARANY László meséjének a származé-
 kai.
 Irod.: Shojaei Kawan, Ch.: Fuchs/Bär am Pferdeschwanz
 EM 1986. 5. 2/3 511-522. f.

AaTh 47B A csikó ára^x

/The Horse Kicks the Wolf in the Teeth; H - ; BN - ;
 MÁT 47B/
 A róka és a farkas elindul csikót venni
 Egy kancánál találják is "eladót".
 A kanca azt mondja: A csikó ára egyik hátsó lábára van írva

Homlokon rugja a farkast, a róka elszalad.

/Vö. AaTh 47B; 122J /

1. HELTAI Gáspár 1566.LXXI. "Egy farkasról" /In: Imre Lajos 1897. 166-172./ AaTh 47B - AaTh 122J + AaTh 122K^x + MNK 122A^x + AaTh 122C + MNK 79^x /MÁT jegyz./
2. KÁLMÁNY Lajos EA 2771 300. 24. "A róka és a farkas csikót vesz" /Magyarszentmárton, Torontál m.; gyi.: -/ /MÁT 1./
1/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960.III. 935. 359. =/A/
2/ FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 79. /34./ = /B/
3/ KOVÁCS Ágnes 1974. /1972²/ 59-60. /51./ = /B/
3. MAKRA Sándor EA 4877 85-90. 34. "A róka meg az oroszlán" /Tiszalök, Szabolcs-Szatmár m.; 1949-52/ AaTh 53 /AaTh 38 /bővebb/ + AaTh 56A^x + MNK 30C^xI + AaTh 47B + AaTh 36/ AaTh 56A I,IIa + MNK 54^x.

MNK 47F^x Az öszvér neve/származása

/H - ; BN - ; MÁT - /

A róka és a farkas az öszvér apja és neve után érdeklődik
Az öszvér az apjáról megmondja, hogy ló volt, saját nevééről
ezt állítja, hogy egyik hátsó patájára van írva
A farkas megpróbálja elolvasni
Az öszvér homlokon rugja.

/Vö. AaTh 47B, 122J /

1. HELTAI Gáspár 1566. LXI. "Egy öszvérről, rókáról és farkasról" /In: Imre Lajos 1897. 135-137./ /MÁT jegyz. 47B/

AaTh 47^x A ló megrugja a farkast és a rókát

/Horse Kicks Wolf and Fox; H - ; BN 163^x ; MÁT - /

A farkas megragadja egy ló orrát, a róka a farkát, s megölik
Arrajáró vadász lelövi mind a kettőt.

1. KÁLMÁNY Lajos 1881., 1882., 1891. I. 147. 24. "Aki birja, marja" /Szeged, Csongrád m.; gyi.: -/ /BN 1./

MNK 47^{xx} A róka és a farkas lovat lop az istállóból

/H - ; BN - ; MÁT 47^I /

A róka és a farkas lovat akar lopni az istállóból
A ló dobrolására odafutó házbeliek elverik őket.

1. KÁLMÁNY Lajos EA 2771 294-295. 19. "A róka mög a farkas" /Szaján, Torontál m.; gyi.: -/ MNK 118A^x IV, V. + MNK 47^{xx} + AaTh 3^x + AaTh 4. /MÁT 1./

MNK 47D^x A rókafiu utánozni akarja keresztapját, a farkast

/H - ; BN - ; MÁT - /

A rókafiu farkas keresztapja magával viszi, hogy megtanítsa a mesterségére.

Felviszi egy magas hegyre a falu mellett s felszólítja, hogy virrasszon mellette, s hajnalban jelezze, mikor az emberek kihajtják a marhákat. a./ Először a disznókat hajtják, de a farkas nem kelt fel, mert nem szerette a disznóhúst, b./ azután az ökröket, majd c./ a juhokat, de azok sem keltek a farkasnak. d./ Végül a lovaknál hajlandó volt felkelni. Egy kövér lovat kiválaszt, orránál fogva lehuzza, megfojtja és megeszik. A kis róka úgy véli, hogy már eleget tud, s haza kéredzkedik az anyjához.

A kis róka anyjával felkisérteti magát a tegnapi hegyre, felszólítja, hogy virrasszon, és jelezze hajnalban, mikor az emberek kihajtják a jószágot. A a./ disznóknál, b./ ökröknél, c./ juhoknál ugyanugy tesz, mint keresztapja, s csak d./ a lovaknál kéri anyját, hogy figyelje, hova hajtják őket. Az erdő szélén ugyanugy kiválaszt egy kövér lovat, de mikor bekapaszkodik az orrába, a ló a pásztorokhoz rohan, s azok egyonverik, és bőrét lehuzzák. A róka anyja egy domboldalról nézi, hogy a fia nem tanulta meg eléggé a mesterséget.

/Vö. AaTh 101^x/

1. HELTAI Gáspár 1566. LXXV. "Egy farkasról, egy rókáról és a rókának a fiáról" /In: Imre Lajos 1897. 182-188./

MÁT 47^I ld. MNK 47^{xx}

MÁT 47^{II} ld. AaTh 123A

BN 48^x ld. AaTh 47A

AaTh 50 A beteg oroszlán^x

/The Sick Lion; H - ; BN - ; MÁT - /

Beteg oroszlánnak

a farkas azt tanácsolja, tegye hasára a róka lenyuzott testét
A tanácsot kihallgató róka bekeni magát sárral, fokhagymát
eszik, s mikor az oroszlán elé hívják, azt mondja, azért i-
lyen piszkos, büdös, mert az oroszlán számára keresett gyógy-
szert messze földön

Azt tanácsolja, hogy az oroszlán meleg farkasbőrt tegyen a
hasára

Az oroszlán maga elé hivatja a farkast, mikor az hozzáhajol,
megkapja, megnyuzza, úgy hogy csak a fején és lábain marad
szőr

A róka kigunyolja, hogy miért hord kesztyűt és sapkát.

1. HELTAI Gáspár 1566.LXX. "Egy rókáról, farkasról és
oroszlánról" /In: Imre Lajos 1897. 160-165./

AaTh 2B + AaTh 50.

AaTh 50A A róka látja, hogy minden nyom befelé vezet azoroszlán barlangjába, de kifele egy sem/Fox Sees all Tracks going into Lion's Den but none
coming out; H - ; BN - ; MÁT - /

1. PESTI Gábor 1536. XLIIII. "Az oroszlánról és róká-
ról" /In: Toldy Ferenc 1858. 74-75./
2. HELTAI Gáspár 1566. LIV. "Egy oroszlánról és a
Rokackról" /In: Imre Lajos 1897. 123./

MNK 50D^x Az öreg oroszlán

/H - ; BN - ; MÁT - /

A végéhez közeledő öreg oroszlánhoz odamegy a/ vadkan és
megvágja agyarával b./ a tulok, megdöfi szarvával, c./ a sza-
már, megrugja patájával

Az oroszlán elgondolkodik azon, hogy valamikor mennyire fél-
tek tőle ezek az állatok.

1. PESTI Gábor 1536. XII. "Az agg oroszlánról"
/In: Toldy Ferenc 1858. 37./

2. HELTAI Gáspár 1566. XIV. "Az oroszlánról, tulokról
és számárról" /In: Imre Lajos 1897. 42./

3. GÁSPÁR János 1863. /3. kiad./ 41-42. 39. "A beteg
oroszlán" /Gyh, gyi.: -/ A típusnál bővebb.

AaTh 51 Az oroszlán osztályrésze^x

/The Lion's Share; H - ; BN - ; MÁT - /

A számár három egyenlő részre osztja a közös zsákmányt

Az oroszlán megeszi a szamarat

A róka mind a három részt az oroszlánnak adja

Életben marad.

1. PESTI Gábor 1536. LXXIIII. "Az oroszlánról, a sza-
márról és rókáról" /In: Toldy Ferenc 1858.106-107./
2. HELTAI Gáspár 1566. VII. "Az Oroszlánról, Rokáról
és Szamárról" /In: Imre Lajos 1897. 32-33./

MNK 51^x Az oroszlán osztályrésze/ H - ; BN - ; MÁT 58^IB /A/közös/ zsákmányt az oroszlán/róka teljes egészében magának
vindikálja:

az első rész neki jár, a második öt illetri, a harmadik neki
dukál.

1. PESTI Gábor 1536. V. "Az oroszlánról és egyéb
vadakról" /In: Toldy Ferenc 1858. 29./
2. HELTAI Gáspár 1566. VI. "Az oroszlánról, ökörrel,
kecskéről és juhról" /In: Imre Lajos 1897. 31-32./
3. BENEDEK Elek 1894-96. IV. 30. /5. kiad. IV/1.
163-166. 30./ "Az őz-hus" /Gyh, gyi.: - / MNK 275E^x
+ MNK 51^x /MNK 44^{xx} + MNK 30B^x/ /B/ /MÁT 1./
2/ FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 95-97. /41./
"A sündisznó és a róka" MNK 51^x/MNK 44^{xx} + MNK
30B^x/ /B/
4. BOSNYÁK Sándor 1977. 60. p. 532. sz. C.n. /Istense-
gits, Bukovina, R.; Nagyvejke, Tolna m.; 1961.
Gáspár S. Antal/
5. SEBESTYÉN Ádám 1986.375-76. 4. "A szegén ember
kecskéje" /Istensegits, Bukovina, R.; Majos, Tolna

m.; 1971-83. Lőrincz Imre/ MNK 212A^x + MNK 51₁^x +
+ MNK 30B^x

AaTh 51A A majom hiába hizeleg^x

/Fox Refuses to be Mediator; H - ; BN - ; MÁT - /

Az oroszán királlyá választásakor megfogadja, hogy többé nem él lelkes állat husával. Később megbánja ezt, különböző állatokot sorra maga elé hivat, s megkérdi

Büdös-e az ő lehellete

a/ az első azt válaszolja: büdös, az oroszán megeszi

b/ a második azt mondja, nem büdös, azt is megeszi

c/ a majom úgy nyilatkozik, hogy rendkívül finom illatu, a majmot életben hagyja

Később kedve támad majomhust enni

Betegnek tetteti magát, s orvosságképp megeszi a majmot is.

1. HELTAI Gáspár 1566. XLV. "Az oroszánról és a majomról" /In: Imre Lajos 1897. 106-107./

2. KÁLDI György 1631. 51. C.n.

AaTh 51^{xx} A tuskés disznó mészárosot keres^x

/Wolf Takes Best Parts; H - ; BN - ; MÁT 58^I /

A róka vállalkozik, hogy a sün zsákmányát feldarabolja

Maga eszi meg az egészet

/Vö. MNK 51₁^x folyt. rendszerint MNK 44^{xx} /

1. HEGEDÜS Lajos 1952. 74-75. "A róka meg a tuskés-disznó" /Pusztina, Moldva, R.; Szárász, Baranya m.; 1947 nyarán/ AaTh 51^{xx} + MNK 44^{xx}

2. ERDÉSZ - HALMOS EA 7651 110. 65. "A róka megette a szűros disznó nyulát" /Gálocs, Ung. m.; Bakta-lórántháza, Szabolcs-Szatmár m.; 1956. X./

AaTh 51^{xx} + MNK 44^{xx}

1/ ERDÉSZ - HALMOS - KOVÁCS 1968. 194. 50. =

AaTh 51^{xxx} A sajtot osztó róka

/Fox as Umpire to Divide Cheese; H - ; BN 58^x ;

MÁT 58^x /

Két medvebocs nem tud megosztani egy sajton

A róka addig osztja közöttük, míg végül maga eszi meg az egészet

/Vö. AaTh 518, 926D /

1. KÁLMÁNY Lajos 1914. I. 120. 36. "Az osztzkodó medvek és a róka" /Szaján, Torontál m.; gyi: - /
/BN 1.; MÁT 1./

2/ SOLYMOSSY, Sándor 1936. 223. "Un renard équitabile" /C/

3/ FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 52. /22./ "A sajtot osztó róka" /B/

4/ KOVÁCS Ágnes 1974. /1972²/ 12. /5./ "A sajtot osztó róka" /B/

2. KÁLMÁNY Lajos EA 2771. 299. 23. "Sajtelosztás" /Szeged, Csongrád m.; gyi.: - /

1/ ORTUTAY - KATONA 1951., 1956. II. 353. 35. =
/A/ /MÁT 2./

2/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 937. 361. =
/A/

AaTh 53 Reynard. a róka. az udvarnál

/Reynard the Fox at Court; H - ; BN - ; MÁT - /

A rókát megidézik, hogy jelenjen meg a bíróság előtt, de ő nem megy el, hanem kineveti a hirhozókat

Amikor végül elfogják, s már-már felakasztják, ismét megszökik.

1. MAKRA Sándor EA 4877 85-90. 34. "A róka meg az oroszán" /Tiszalök, Szabolcs-Szatmár m.; 1949-52./
AaTh 53 /AaTh 38 + AaTh 56A^x + MNK 30C^x I + AaTh 47B + AaTh 36/ + AaTh 56A I, IIa + MNK 54^x .

MNK 53^{xx} A farkas és a róka a majombiró előtt

/ H - ; BN - ; MÁT - /

A farkas bevádolja a rókát, hogy elrabolta a marháját
Kölcsönösen felsorolják egymás bűneit

A majombiró elküldi őket, mondván, hogy mind a kettő egyformán gonosz, hisz az emberek le is vágják a róka farkát

tolvajsga miatt.

1. HELTAI Gáspár 1566. XXX. "A farkasról és a rókaról"
/In: Imre Lajos 1897. 72-73./

MNK 54^x A róka és a farka
/ H - ; BN 63^x ; MÁT 54^x /

Róka a rókalyukban az őt sikeres menekülésében segítő szemével, lábával elégedett,
farkával elégedetlen
büntetésből kitőlja a lyukból

A kinn várakozó kutyák belekapaszkodnak, kihúzzák a rókát, és széttépik /AaTh 154 IV önállóan, előzménye a magyarban rendszerint AaTh 56A I,IIa /

1. DUGONICS András 1820. II. 131. "Meg felelt a róka a farkának" szólásmondás magyarázata /MÁT 1./
2. GÁSPÁR János 1863. /3. kiad./ 32-34. "A róka, kis madár és szennyes agár". AaTh 56A IIa + MNK 54^x
/változat/ Vö. KONSZA - FARAGÓ 1957. 17-18. 6.
"A róka meg a szürke agár"
3. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 272.147. "A róka mög a kis pacsirta" /Padé, Torontál m.; gyi.: -/ AaTh 56A I, IIa - MNK 54^x
1/ KÁLMÁNY Lajos 1881., 1882., 1891. II. 131-132.
9. = /BN 1.; MÁT 2./
2/ BENEDEK Elek 1894-96. IV. 39. /4. kiad. IV/1.
205-207. 39./ "A róka meg a pacsirta" /B/
4. KONSZA - FARAGÓ 1957. 17-18. 6. "A róka meg a szürke agár" /Sepsiszentgyörgy, Háromszék m.; 1934./
AaTh 56A I,IIa + MNK 54^x. /MÁT 3./
1/ ORTUTAY _ DÉGH _ KOVÁCS 1960.III. 926-927.
355. = /A/
2/ KOVÁCS Ágnes 1974. /1972²/ 86-88. 74. = /B/
5. MAKRA Sándor EA 4877 85-90. 34. "A róka meg az oroszlán" /Tiszalök, Szabolcs-Szatmár m.; 1949-52/
AaTh 53 /AaTh 38 + AaTh 56A^x + MNK 30C^xI +
+ AaTh 47 B + AaTh 36/ + AaTh 56A I,IIa +
+ MNK 54^x. /B/

6. FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 128-133. /57./ "Vert viszi a veretlent". /Innen: HORVÁTH - SIPOS 1948. 15-20./ AaTh 41 + AaTh 3 + AaTh 4 + MNK 54^x /B/
7. HORVÁTH István 1971. 247-250. "Vert viszi a veretlent" /Magyarózd, /v/ Maros-Torda m., R.; gyi.: - /
AaTh 41 + AaTh 4 + MNK 54^x
Irod.: Tomkowiak, I.: Fuchs und Glieder
EM 1986. 5. 2/3 489-494 f.

AaTh 56 A róka elcsalja a szarka fiait

The Fox through Sleight Steals the Young Magpies

AaTh 56A A róka azzal fenyegetőzik, hogy kivágja a fát^x

/The Fox Threatens to Push Down the Tree; H 56B;
BN 56A ; MÁT 56A /

- I. A róka azzal fenyegetőzik, hogy kivágja a fát/felszántja a földet, ahol a madár fészkel
A madár ijedtében sorra odaadja fiait
- IIa. Kiskutya tanácsára végül így válaszol: "Vágd ki a fát, ha van fejszéd!"/"Szántsd fel a földet, ha van ekéd!"
Kiskutya üzöbe veszi a rókát /Folyt. és bef. MNK 54^x/
- IIb. Varju jó tanácsot ad a szarkának lmf.
A róka bosszút forral
- III. Halottnak tetteti magát
Mégfogja a varjut. /Korábban MÁT 1^{II}; folyt. AaTh 225/
1. BARNA Ferdinánd 1904. Ethn. XV. 207. /Kemény János erdélyi fejedelem Szalay László által kiadott életrajzának 269. lapjáról: "...Husztot obsidealtatá, elhíttetvén némely hizelkedő rossz emberek, hogy be-furhatnak egy nagy hegybe az vár alá és porral fel-vettethetik... Ecsedet is azzal akarják vala meg-ijeszteni, s venni, hogy a Kraszna vizét elássák alóla. Ez mindenik olyan vala, mint midőn az róka az farkával akarta levágni az fát, ha fiait alá nem hányná" /BN 56A 1./
2. GÁSPÁR János 1863. /3. kiad./ 32-34. "A róka, kis

- madár és szennyes agár.⁴ AaTh 56A /IIa változat/ + MNK 54^x
 Vö. KONSZA - FARAGÓ 1957. 17-18. 6. "A róka meg a szürke agár"
3. FISCHER Ernő 1879. Nyr. VIII. 520-521. "A kakas és utitársai" /Bajmok, Bács m.; gyi.: -/ MNK 20F^xI-III + AaTh 21 + AaTh 56A I,II /MNK 31^{xx}/ /BN 56B 1.; MÁT 4./
4. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 272. 146. "A szarka mög a róka" /Tiszaszentmiklós, Torontál m.; gyi.: -/ AaTh 56A I,IIb,III - AaTh 225 I, II,III. 1/ KÁLMÁNY Lajos 1881., 1882., 1891. II. 132-133. 10. = /H 4.; BN 56A 2.; MÁT 5./
5. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 272. 147. "A róka mög a kis pacsirta" /Padé, Torontál m.; gyi.: -/ AaTh 56A I, IIa - MNK 54^x
 1/ KÁLMÁNY Lajos 1881., 1882., 1891. II. 131-132. 9. = /H 3.; BN 56B 2.; MÁT 2./
6. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 476. 300. "A róka mög a kis pacsirta" /Magyarszentmárton, Torontál m.; gyi.: -/ AaTh 56A I,II. 02/ KÁLMÁNY Lajos EA 2771 289. 16. = 1/ ORTUTAY Gyula 1955. III. 603. 89. = /A/ /MÁT 1/
7. KÁLMÁNY Lajos 1914. I. 123-127. 43. "A farkas mutatni megy, ezután szállni tanul" /Szeged, Csongrád m.; gyi.: -/ MNK 20F^xI, II + MNK 31^{xx} + AaTh 56A I, IIb, III - AaTh 225 I-III. /H 1.; BN 56A 2.; MÁT 6./
8. KONSZA - FARAGÓ 1957. 17-18. 6. "A róka meg a szürke agár" /Sepsiszentgyörgy, Háromszék m.; 1934./ AaTh 56A I, IIa - MNK 54^x /MÁT 3./ 1/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 926-927. 355. = /A/ 2/ KOVÁCS Ágnes 1974./1972²/ 86-88. 74. = /B/
9. MAKRA Sándor EA 4877 85-90. 34. "A róka meg az oroszlán" /Tiszaalök, Szabolcs-Szatmár m.; 1949-52./ AaTh 53/AaTh 38 + AaTh 56A^x + MNK 30C^x + AaTh 47B + AaTh 36/ + AaTh 56A I, IIa + MNK 54^x.

10. ERDÉSZ Sándor EA 6979 1039-1040. 55. "Egy varjufészek vót egy fán" /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./ AaTh 56A I, IIa /róka-varju-saskesely/ 1/ ERDÉSZ Sándor 1968. III. /UMNGy XV./ 512-513. 232. = Irod.: Belgrader, M.: Fuchs und Vogeljunge. EM 1986. 5. 2/3 534-537.

AaTh 56A^x A róka halottnak tetteti magát, és megfogja a madarat

/Fox Plays Dead and Catches Bird; H - ; BN - ; MÁT 1^I, 1^{III}; vö. AaTh 56A III = MÁT 1^{II} /

Éhes róka

Döglöttnek tetteti magát

Egy arra repülő varjupárból az egyik, a másik figyelmeztetése ellenére rászáll, s vagdalni kezdi

A róka elkapja és megeszi.

1. Magyarországi vagyis győri Kalendárium 1774.
2. DUGONICS András 1820. I. 289. "Aki másnak vermet ás, maga esik bele" szólásmondáshoz fűzött történet /eltér/ /BN 56B jegyz.; MÁT 1^{III} 1./
3. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 500. "A róka és a varjú" /Magyarszentmárton, Torontál m.; gyi.: -/ /MÁT 1^I 1/ 02/ KÁLMÁNY Lajos EA 2771 297. 21. "A róka és a nőtény varjú"
4. MAKRA Sándor EA 4877 85-90. 34. "A róka meg az oroszlán" /Tiszaalök, Szabolcs-Szatmár m.; 1949-52./ AaTh 53 /AaTh 38 + AaTh 56A^x + MNK 30C^x I + AaTh 47B + AaTh 36/ + AaTh 56A I,IIa + MNK 54^x.

MNK 56F^x A róka, mint keresztanya

/ H 56B ; BN 248 1. ; MÁT 56B /

Éhes róka

ajánlkozik arra, hogy megkereszteli a szarka fiait

A szarka egyenként ledobálja őket a fáról

A róka sorra felfalja az Egy, Kettő, Három stb. névre

"keresztelt" szarkafiukat.

/Vö. AaTh 15; folyt. AaTh 248 I,II,III₂ /

1. KÁLMÁNY Lajos 1881., 1882., 1891. II. 130-131. 8.
"A róka keresztelése" /Szaján, Torontál m.; gyi: -/
MNK 56F^x - AaTh 248 Ib,c, IIa,b, III₂. /H 2.;
BN 1.; MÁT 1./
2/ BENEDEK Elek 1894-96. IV. 58. /4. kiad. IV/2.
53-56. 10./ "A róka és a szarka" /B/
3/ DÖMÖTÖR - KATONA - ORTUTAY - VOIGT 1966.
282-283. =
2. KOVÁCS Ágnes EA 3912 493-495. 156. "A szarka, a róka, a kutya és a szegény ember" /Ketesd, Kolozs m.; 1941. I./ MNK 56F^x - AaTh 248 Ib,c, IIa,b, III₂.

Megj.: A 2. vált. valószínűleg az 1. vált. Benedek Elek-féle feldolgozásának a származéka.

AaTh 57 A róka és a holló

/Raven with Cheese in his Mouth; H 57; BN - ; MÁT - /

A holló sajtot tart a csőrében

A róka hizeleg neki, hogy énekeljen

A holló elejti a sajtot, és a róka felkapja.

1. PESTI Gábor 1536. XI. "Az hollóról és rókáról"
/In: Toldy Ferenc 1858. 36./
2. HELTAI Gáspár 1566. XIII. "A hollóról és a rókáról"
/In: Imre Lajos 1897. 40-41./
3. BORNEMISZA Péter 1578. IV. 681. "Mint az Roka ki az Sajtot el czalta volt az Czokatul, katzag raytad czalardsaga vtan" szóláshasonlatként.
4. BERTALANFFI Pál 1754. 112. "Hizelkedő Aesopus rókája"
5. Házi és uti új kalendárium Pozsony 1761. "A Hollóról és a Rókáról"
6. GÁSPÁR János 1863. /3. kiad./ 20-21. 20. "A holló és róka" /Gyh, gyi.: - /

Megj.: a Hontinál jelzett változatot ld. AaTh 6^x

MNK 57A^x A róka és a kácsák

/ H - ; BN - ; MÁT 57^I /

Éhes róka

Hizeleg a tóban uszkáló kacsáknak

Egy kijön, hogy megpróbálja, igazat mondott-e a róka

Nem bántja

Lépre megy a többi is

A róka jóllakik.

1. KÁLMÁNY Lajos EA 2771 298. 22. "A róka és a kácsák" /Szeged, Gyopárosi szőlők, Békés m.; gyi: -/
1/ ORTUTAY Gyula 1955. III. 604. 90. = /A/ /MÁT 1./
2/ ORTUTAY - KATONA 1951, 1956. II. 354. 36. = /A/
3/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 936.
360. = /A/
4/ FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 57. /24./ = /B/
5/ KOVÁCS Ágnes 1974. /1972²/ 61. /53./ = /B/
2. ERDÉSZ Sándor EA 6979 1041-1043. 56. "A róka egy tónak a partján megállott, látta, hogy a rengeteg kacsá benne van" /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959. I.; bővebb/
1/ ERDÉSZ Sándor 1968. III. /UMNGY XV./ 513-514.
233. =
MÁT 57^I ld. MNK 57A^x
BN, MÁT 58^x ld. AaTh 51^{xxx}
MÁT 58^I ld. AaTh 51^{xx} és MNK 51^{xxxx}

AaTh 59 A róka és a szőlő

/Fox and the Sour Grapes; H - ; BN - ; MÁT 66^x /

Éhes róka

azt állítja, hogy a szőlő, amelyet nem tud elérni, savanyu.

1. PESTI Gábor 1536. CLXXIV. "Egy rókáról" /In: Toldy Ferenc 1858. 235./
2. HELTAI Gáspár 1566. XLVI. "A nyulról és a kék káposztáról" /In: Imre Lajos 1897. 109-110. MÁT jegyz./
3. GÁSPÁR János 1863. /3. kiad./ 8.8. "A róka és a szőlőfürt" /Gyh., gyi.: - /

4. BALLAGI Mór 1850. II. 285. 4955. "Macskának kötél a kolbász, ha el nem éri" szólásmondáshoz fűzött ezópusi mese. MNK 59₁^x + AaTh 59.
5. SIRISAKA Andor 1891. 205. "Savanyú a szőlő /A mesebeli róka után/"
- 2/ MARGALITS Ede 1897. 642., 698. "Savanyú a szőlő /El nem érhető/"
- 3/ O.NAGY Gábor 1966. 651. sz.1186. "Savanyú /neki/ a szőlő = nem tud elérni, megszerezni vmit, és ezért lekicsinyli, v. megvetéssel beszél róla." /A/
6. Uo. 579. r200. "Fojtós a rókának a körtvély, midőn el nem érheti = némelyek ócsárolni szokták azt, amit nem tudnak megszerezni, elérni /rég./"
7. ERDÉSZ - HALMOS EA 7651 110-111. 66. "A róka element szőlőt enni" /Gállocs, Ung m.; Baktalórántháza, Szabolcs-Szatmár m.; 1956. X./
- 1/ ERDÉSZ - HALMOS - KOVÁCS 1968. 195. 51. =
- Irod.: Köhler, I.: Fuchs und saure Trauben
EM 1986. 5. 2/3 527-534. f.

MNK 59₁^x A macska/róka és a kolbász
/ H - ; BN - ; MÁT 66^x /

Éhes macska/róka

azt állítja a kéményben függő kolbászról, melyet nem tud elérni, hogy madzag.

1. KOVÁCS Pál 1794. "Macskának kötél a kolbász, ha el nem éri"
- 2/ BALLAGI Mór 1850. II. 285. 4955. = /MÁT 1./
MNK 59₁^x + AaTh 59
- 3/ ERDÉLYI János 1851. 276. 5242. =
- 4/ MARGALITS Ede 1897. 454., 473., 518. =
- 5/ O.NAGY Gábor 1966. 455. m.87 "Macskának kötél a kolbász, ha el nem éri = vannak, akik ócsárolják azt, amit nem tudnak maguknak megszerezni /rég./" /A/

2. DUGONICS András 1820. II. 76. "Madzag, nem kolbász" szólásmondás magyarázata /róka/.
- 2/ SIRISAKA Andor 1891. 131. = /Mesés magyarázat nélkül/
- 3/ MARGALITS Ede 1897. 521., 454. = /Mesés magyarázat nélkül/
- 4/ O.NAGY Gábor 1966. 458. m.153. "Madzag nem kolbász = annak jellemzésére, hogy vki lenézően beszél arról, amit nem tudott megszerezni, noha régebben vágyott rá /rég./" /A/
BN, MÁT 59^x 1d. AaTh 133^x

AaTh 60 A róka és a gólya/daru vendégsége

/Fox and Crane Invite Each Other; H - ; BN - ; MÁT -/
Éhes gólya/daru rókánál vendégeskedik
Vendéglátója lapos tálon teszi elé az ennivalót
A daru visszaadja a vendéglátást
Hosszunyaku edénybe tett étellel kínálja a rókát.

1. PESTI Gábor 1536. XXVII. "A rókáról és az eszteragról" /In: Toldy Ferenc 1858. 55./
2. HELTAI Gáspár 1566. XXVI. "A Rókáról és Eszteragról" / In: Imre Lajos 1897. 65./
3. GELEJI KATONA István 1647. 2. köt. 1243. C.n.
4. GÁSPÁR János 1863. /3. kiad./ 82-84. 70. "A róka és a gólya" /Gyh, gyi: -/
5. FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 120-121. /54./ "A róka meg a daru vendégsége" /Trunk, Bákó megye, R.; 1953. IX., kéziratból./ /eltér/ /B/
2/ KOVÁCS Ágnes 1974. /1972²/ 132. 97. = /B/
6. BÁCSKAI-BOSNYÁK Sándor EA 13.502 7-8. 2. "A róka és a gólya" /Istensegits, Bukovina, R.; Nagyvejke, Tolna m.; 1961. Gáspár S. Antal/

Irod.: Maaz, W.: Fuchs und Kranich
EM 1986. 5. 2/3 503-511 f.

AaTh 61 A róka ráveszi a kakast, hogy csukott szemmelkukorékoljon

/The Fox Persuades the Cock to Crow with Closed
Eyes; H - ; BN - ; MÁT -/

Éhes róka

ráveszi a kakast, hogy csukott szemmel kukorékoljon

Kérése teljesül

megfogja a kakast. /Polyt. AaTh 6.; Vö. AaTh 122/

1. HELTAI Gáspár 1566. LXIII. "Egy rókáról és kakasról" /In: Imre Lajos 1897. 140-142./ AaTh 61 + AaTh 6

Irod.: Reichl, K.: Fuchs und Hahn
EM 1986. 5. 2/3 494-498 f.

AaTh 62 Béke az állatok között

/Peace among the Animals; H - ; BN - ; MÁT - /

A róka megpróbálja elhíttetni a kakással, hogy gyűlésből jön, ahol az állatok olyan törvényt hoztak, hogy többé nem bántják egymást.

Kutyák tűnnek fel

A róka elmenekül, mondván, fél, hogy a kutyák még nem hallottak a törvényről. /Vö. AaTh 243A^x

1. HELTAI Gáspár 1566. LXVII. "A rókáról és a kakasról" /In: Imre Lajos 1897. 151-153./

AaTh 63 Vizmenti rókának kevés a bolhája

/The Fox Rids himself of Fleas; H - ; BN - ; MÁT 63^x/

Bolhás róka

szájában egy szalmaköteggel/gallyal fokozatosan beleereszkedik a vízbe

A bolhák a szalmakötegre gyűlnek, s mikor a róka egészen alábukik, elpusztulnak.

1. BENKÓCZY Emil 1906. Ethn. XVII. 251. 6. "A vizmentyi rókának kevés a böhája" /Felnémet, Eger, Egerszalók, Heves m.; gyi: -/ /MÁT 1./

Irod.: Uther, H.-J.: Fuchs und Flöhe
EM 1986. 5. 2/3 484-486. f. BN 63^x ld. MNK 54^x

MNK 65^{xx} Róka-asszony és rokonsága a halotti toron

/H - ; BN 65^x; MÁT 65^I/

- I. Öreg ember felesége meghal. Egy róka ajánlkozik feleségül. A lakodalomra meghívja a többi rókát is, és feltörnek egy méhköpüt. Az ember halálos betegséget szinlel, s feleségével a fejszét párnája alá téteti.
- II. A róka-asszony az embert halottnak véli, s még több vendéget hív. Ezek egy sánta nyulat is hoznak magukkal papnak. A nyúl észreveszi, hogy az ember nem halt meg, s dalban figyelmezteti társait, hogy meneküljenek /Vö. AaTh 74B^x/.

III. A vendégek nem hallgatnak a "papra". Az ember elfogja, megöli és megnyúzza valamennyit.

1. LÁZÁR István 1899. 146-147. V. C.n. /Magyarlapád, Alsófehér m.; gyi: -/ AaTh 1433^x + AaTh 1314 + AaTh 1586 + MNK 65^{xx} /BN 1.; MÁT 1./

Irod.: Belgrader, M.: Freier der Frau Füchsin
EM 1986. 5. 1. 236-240 f.

MÁT 66^x ld. AaTh 59

MÁT 67^x ld. MNK 127C^x

MÁT 68^x ld. MNK 74A^{xx}

AaTh 70 - 99 Egyéb vadállatok = Other Wild Animals
than the Fox

AaTh 70 Gyávább a nyúlnál^x

/More Cowardly than the Hare; H - ; BN - ; MÁT -/

A nyulak gyávaságuk fölött való kétségbeesésükben elhatározzák, hogy vízbe ölik magukat

A vízparton ülő békák ijedten ugrálnak előlük a folyóba

A nyulak letesznek az öngyilkosságról.

1. PESTI Gábor 1536. XXIII. "A nyulakról és békákról" /In: Toldy Ferenc 1858. 51. /homályos/
2. PESTI Gábor 1536. CLXXI. "Az nyulakról és békákról" /In: Toldy Ferenc 1858. 230-231./
3. HELTAI Gáspár 1566. XXXII. "A nyulakról és

- békákról" /In: Imre Lajos 1897. 59-60./
4. PÉCZELI József 1788. 51-52. XXXI. "Nyul, békák"
 5. DUGONICS András 1820. I. 147. "Van még a nyúlnál is féltékenyebb" - szólásmondás magyarázata
 6. KARDOS Albert 1883. Nyr. 12. évf. 234.p. Találós mesék /Gyh, gyi: -/
 7. MAKRA Sándor EA 4877 98-99. 45. "A nyulak meg a békák" /Tiszalök, Szabolcs-Szatmár m.; 1949-1952./

MNK 74A^{XX} A róka és a meggyfa

/ H - ; BN - ; MÁT 68^X /

Éhes róka

hálából, hogy meggyet kapott a fiatal meggyfától, megakadályozza, hogy a gyerekek kivágják, helyette barlangjába viszi. Idővel kiszárad a meggyfa.

A róka bánatában utána hal az addig csak neki termő kedves fájának.

1. BALÁS Gyula Irodalom 2-r. 76. 67. f. /28./ "A piros meggy és a róka" /Mezőkovácsháza, Csanád m.; 1878./ MNK 74A^{XX} /AaTh 240A^X/

AaTh 75 Az oroszlán és az egér

/The Help of the Weak; H - ; BN - ; MÁT 75/

Hatalmas oroszlán megkiméli egy egér életét

Az hálából elrágja a hálót, és kiszabadítja a fogoly oroszlánt/medvét, rókát stb. /Vö. AaTh 240A^X/

1. PESTI Gábor 1536. XIV. "Az oroszlánról és az egerről" /In: Toldy Ferenc 1858. 39-40./
2. HELTAI Gáspár 1566. XVI. "Az oroszlánról és az egerről" /In: Imre Lajos 1897. 45-46. MÁT jegyz./
3. BORNEMISZA Péter 1578. 499. C.n.
4. BORNEMISZA Péter 1584. 585. 592. "Mint szalasztott el egy Eger egy Oroszlánt az tőrből"
5. PÉCZELI József 1788. 66. XLIV. "Oroszlán, egér"
6. KIS János 1806. 230-231. "Ki használhat neked?"
7. DUGONICS András 1820. II. 144. "Vissza várd, amit mással cselekszel" közmondás magyarázata /MÁT 1./

8. GÁSPÁR János 1863. /3. kiad./ 81-82. 69. "A háládatos egér" /Gyi, gyh: -/

AaTh 75^X A farkas hiába várja, hogy az anya/dada kidobja

neki a gyereket

/Wolf Waits in Vain for the Nurse to Throw away the Child; H - ; BN - ; MÁT -/

Az anya/dada fenyegetőzik, hogy kidobja a gyereket a farkasnak

Az ablak alatt ólálkodó farkas hiába vár erre.

1. PESTI Gábor 1536. LXXXVI. "Az dajkáról és farkasról" /In: Toldy Ferenc 1858. 120-121./
2. HELTAI Gáspár 1566. LXXXVII. "Egy asszonyállatról és Farkasról" /In: Imre Lajos 1897. 213-214./
3. DUGONICS András 1820. I. 263. "Hol sokat ígérnek, keveset nyujtanak" közmondás magyarázata.
4. ANDRÁSPALVY Bertalan - KOVÁCS Ágnes EA 7120 40-42. 11. "A kutya és a pacsirta" /Tyukod, Szabolcs-Szatmár m.; 1956. Szurovi Péter hf./ AaTh 223 - AaTh 248 IIB, III₂ /AaTh 75^X/

AaTh 76 A farkas és a daru

/The Wolf and the Crane; H - ; BN - ; MÁT -/

A daru kihuz egy csontot a farkas légcsovéből

Mikor fizetségét kéri, a farkas azt mondja: "Épp elég fizetség az neked, hogy épségben kihuzhattad a fejed a torkomból!"

1. PESTI Gábor 1536. VI. "A farkasról és daruról" /In: Toldy Ferenc 1858. 30./
2. HELTAI Gáspár 1566. VIII. "A farkasról és a daruról" /In: Imre Lajos 1897. 33-34./
3. PÉCZELI József 1788. 69. XLVIII. "Farkas, gólya"
4. KOVÁCS Ágnes NI.K. 80/III. 42-43. 80. "A farkas és a gém" /Magyaró, /v/ Maros-Torda m., R.; Budapest 1964. V. Büszke Kocsis Miklós/

AaTh 77 A forrásban tükröződő látványában gyönyörködő szarvas

/The Stag Admires Himself in a Spring; H - ; BN - ;
MÁT - /

Magában gyönyörködő, agancsára büszke, lábait szégyenlő szarvas,

sikeresen menekül gyors lábain

Futás közben agancsa a fák ágai közt fennakad, s a kutyák utóléri. /Vö. MNK 54^x/

1. PESTI Gábor 1536. XXXVI. "A szarvasról" /In: Toldy Ferenc 1858. 66./
2. HELTAI Gáspár 1566. XXXVIII. "A Szarvasról és Vadászról" /In: Imre Lajos 1897. 92-93./
3. Házi és uti új kalendárium Pozsony 1769. "A Szarvasról és a Vadászról"

AaTh 78 Ostoba állat összekötötteti magát egy másikkal

/Animal Allows himself to be Tied to Another for Safety; H 118; BN 135^x ; MÁT 118^IE /

Ostoba állat összekötötteti magát egy másikkal, gondolván, hogy így biztonságosabb

Halálba viszik. /Vö. MNK 1167^{xx}/

1. HELTAI Gáspár 1566. LXIX. "Egy farkasról és egy számarrról" /In: Imre Lajos 1897. 156-159./
2. KÁLMÁNY Lajos 1881., 1882., 1891. II. 134-135. 12. "A bojszikutya" /Jázova, Torontál m.; gyi: -/ AaTh 102 + AaTh 103 + AaTh 78 /AaTh 4 / /BN 2.; MÁT 5./
3. SEBESTYÉN Ádám 1979. 104-105. 28. "A szegén asszon gyermekei" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Fábián Ágostonné/ AaTh 122 + AaTh 1149 + AaTh 78 /homályos/.
4. SEBESTYÉN Ádám 1981. 283-285. 3. "A szegén asszon és a farkas" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Györfi Rudolf/ AaTh 1149 + AaTh 78 /homályos/ + AaTh 1 I + AaTh 41 igaz történetként befejezve.

MÁT 79^x ld. MNK 79^{xx}

MNK 79^{xx} "Már tréfálkozni sem lehet!"

/ H - ; BN - ; MÁT 79^x /

"Bár jól vágna rám valaki!" - mondja a póruljárt farkas, bánkódván azon, hogy nem volt több esze

Favágó meghallja, s a fejsze fokával istenesen fejbe kólintja

"Már tréfálkozni sem lehet!" - háborodik fel a farkas.

/Mesevégező; vö. AaTh 132; emberszereplővel AaTh 1718^x/

1. HELTAI Gáspár 1566. LXXI. "Egy farkasról" /In: Imre Lajos 1897. 166-172./ AaTh 47B - AaTh 122J + AaTh 122K^x + MNK 122A^x + AaTh 122C + MNK 79^{xx}.
2. BÖZÖDI György 1942. 26-31. "A tréfás farkas" /Bözöd, Udvarhely m.; gyi: -/ AaTh 122A I,II,III /MNK 122A^x + AaTh 122M^x + AaTh 122N^x/ + MNK 79^{xx}. /MÁT 1./
2/ BÖZÖDI György 1958. 16-20. =
3/ FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 39-43. /16./ = /B/
4/ KOVÁCS, Ágnes 1966. 215-219. 42. "Der betrogene Wolf" /C/
3. ERDÉSZ Sándor EA 6979 1046-1047. 202. "A farkas ment hazafelé a faluból, de nem tudott élelemhez jutni" /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959.I./
1/ ERDÉSZ Sándor 1968. III. /UMNGY XV./ 515-516. 235. =

MNK 81^x Miért nincs a kutyanak háza?

/ H - ; BN - ; MÁT 205^x /

- I. A kutyanak nincs háza
- II. Télen mikor fázik, s kicsire összegombolyodik, azt mondja, majd ha melegebb lesz, épít egyet magának, hisz csak egész kicsi kell
Nyáron pedig, mikor a melegben még a nyelvét is kinyújtja, úgy kinyújtózik, azt gondolja, majd épít magának télen, mert kinek van kedve ilyen hőségben ilyen nagy házat építeni.
- III. Így nem készül el a kutya háza sosem. /Aetiológiai véggel és anélkül./

1. ÁDÁM Imre 1899. Nyr. XXVIII. /szólások között/ 520.
"Télen a kutya is fogadja, hogy csinál házat, nyáron meg elfelejtkezik róla" /Somogy-Endréd, Somogy m.; gyi: -/
2/ O. NAGY Gábor 1966. 411. k2335. "Télen a kutya is fogadja, hogy csinál házat, nyáron meg elfelejtkezik róla = ha bajban van, a könnyelmi ember is javulást ígér, de ha jobbra fordul a sorsa, megfeledkezik ígéretéről /táj"/ /A/
2. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 277. 151. "Mé nincs a kutyának háza?" /Földeák, Csanád m.; gyi: -/ /MÁT 1./
02/ KÁLMÁNY Lajos EA 2771 310. 32. =
1/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 985. 381.
"Méért nincs a kutyának háza?" /A/
3. KOVÁCS Ágnes NI.K.80/I. 26. 31. "Az agárkutya háza" /Magyaró, /v/ Maros-Torda m.; Budapest; 1964. V. Büszke Kocsis Miklós/
1/ KOVÁCS Ágnes 1974./1972²/ 113. /87./ = /B/
4. BOSNYÁK Sándor FA 6.1977. 59. 530. sz. C.n.
/Istensegits, Bukovina, R.; Nagyvejke, Tolna m.; 1961. Gáspár S. Antal/

AaTh 85 Az egér, a béka és a kolbász

/The Mouse, the Bird, and the Sausage; H - ; BN - ; MÁT - /

Az egér, a béka és a kolbász közös háztartást vezet
Mindegyik egyéniségének megfelelő feladatot lát el
Szerepet cserélnek
Pórus járnak.

1. KOVÁCS Ágnes NI.K.80/II. 73-75. 68. "A kolbász, a béka és az egér" /Magyaró, /v/ Maros-Torda m., Budapest; 1964. V. Büszke Kocsis Miklós/
1/ KOVÁCS Ágnes 1974. /1972²/ 116-117. /89./ = /B/

AaTh 91 A zsákmány, amely otthon hagyta a szivét

/Monkey/Cat/ who Left his Heart at Home;
H - ; BN 136^x ; MÁT 122^I, 122^{II} /

Macskát/rókat foglyul ejtenek orvosságul szolgáló szive miatt
Elhíteti elfogójával, hogy otthon hagyta/valahol elrejtette a szivét

Szabadon bocsátják, hogy elhozza.

1. WLISLOCKI Henrik 1887-1888. Ethn. Mitt. aus Ung. I. Jg. 165-166. "Die Katze und der Adler" /Kurtafalva = Kurtapatak, Háromszék m.; 1883./ /BN 1.; MÁT 122^I1./ /C/
2. KONSZA - FARAGÓ 1957. 14-15. 2. "A róka szive" /Réty, Háromszék m.; 1948./ /MÁT 122^{II}1./
1/ FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 16. /6./ = /B/
BN 91^x ld. AaTh 91C^x ld. MNK 1962B^x

AaTh 93 A rókacsalád a szőlőben^x

/The Master Taken Seriously; H - ; BN - ; MÁT 93^x /

Paraszt szőlőjében nőtényróka él kölykeivel

Az okozott nagy kárt látva a paraszt napról napra fenyegetőben káromodik buvóhelyük felett

A nőtényróka nem érzi veszélyben a családját

Egyszer a paraszt nevetésre fogja a dolgot

A nőtényróka tudja, hogy most már igazán haragszik, úgyhogy rögvést költözködni kezd.

1. BANÓ István 1941. /UMNGY II./ 268. 58. "Mikor haragszik a magyar ember?" /Gerényes, Baranya m.; gyi:-/ /MÁT 1./
- 2/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960.III. 938-939. 362. = /A/
- 3/ DÉGH, Linda 1965. 191. 24. "When a Magyar Gets Really Angry" /C/

MNK 93^x A pacsirta és fiai a buzában

/H - ; BN - ; MÁT 93^I /

A buzavetésben pacsirta/fürj él

Először a gazda fiai látnak az aratáshoz

A pacsirta nem érzi veszélyben magát

Végül a gazda maga kezd aratni

A pacsirtának menekülnie kell.

1. PESTI Gábor 1536. CXXVI. "Az pacsirtáról és az ő fiairól" /In: Toldy Ferenc 1858. 167-170./
2. HELTAI Gáspár 1566. C. "Egy pacsirtáról és annak fiairól" /In: Imre Lajos 1897. 247-250. MÁT jegyz./
3. DUGONICS András 1820. I. 271-272. "Nincs annál jobb gané, melyet a gazda maga lábán viszen ki a szántó földekre" - szólásmondás magyarázata /MÁT 1/
4. PENAVIN Olga 1984. 126. 70. "A lusta ember" /Kavil-
ló, Bácska, Ju., 1971-77. Tóth László/

MNK 93^x Tarackirtás

/H - ; BN - ; MÁT 93^{II}/

A mester inasait küldi tarackot irtani

Az öreg tarack megnyugtatta a fiatalokat, hogy nincs mitől tartaniok, a kapával vagdalástól csak megsokasodnak

Végül a mester maga megy ki

Az öreg tarack tudja, hogy itt a vég, mert kitepi a tarackot, és meg is szárítja a napon.

1. KÁLMÁNY Lajos EA 2771. 267. 14. "Tarackirtás"
/Szeged, Csongrád m.; 1910-es é./ /MÁT 1./
1/ ORTUTAY - KATONA 1951., 1956.II. 359. 40. = /A/
2/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960.III.940. 363. = /A/

VADÁLLATOK ÉS HÁZIÁLLATOK
WILD ANIMALS AND DOMESTIC ANIMALS

AaTh 100 A farkas, mint a kutya vendége énekel

/The Wolf as the Dog's Guest Sings; H - ; BN - ;
MÁT - /

A farkas a kutya tilalma ellenére túl sokat iszik, és dalolás-
ba fog

Az emberek felfigyelnek a hangjára, és agyonütik.

1. HELTAI Gáspár 1566. LXXII. "Egy farkasról és egy
éhes komondorról" /In: Imre Lajos 1897. 173-177./
AaTh 101 Ib, IIb, III. + AaTh 100.

AaTh 101 Az öreg kutya^x

/The Old Dog as Rescuer of the Child/Sheep;
H 101. ; BN 101.; MÁT 101./

- I.a. A gazda elhatározza, hogy megöli kiöregedett, hűséges
kutyáját. A kutya neszét veszi a terveknek, és elmegy ta-
nácsot kérni a farkashoz.
- I.b. Fősvény gazda éhezteteti hűséges kutyáját. Elmegy tanácsot
kérni a farkashoz.
- I.c. Gazdátlan kutya helyet keres. Elmegy tanácsot kérni a
farkashoz.
- II.a. A farkas kieszeli, hogy a gazda szemeláttára elrabolja
gyermekét. A kutya utánmegy, és a gyermeket visszahoz-
za. A gazda /ismét/ szeretetébe fogadja.
- II.b. A farkas kieszeli, hogy elrabol egy bárányt. A kutya nem
tudja megakadályozni, félúton a gyengeségtől összeseik.
A gazda ezentúl jobban eteti a kutyát.
- III. Mikor a farkas - előzetes megállapodás szerint - /a má-
sodik/ bárányért jelentkezik, a kutya elküldi /elkerge-
ti, felhívja rá gazdája figyelmét/, s ezáltal elveszti a
farkas barátságát.

1. HELTAI Gáspár 1566. LXXII. "Egy farkasról és egy éhes komondorról" /In: Imre Lajos 1897. 173-177./ AaTh 101 Ib, Iib, III + AaTh 100.
2. KÁLMÁNY Lajos 1881., 1882., 1891. I. 149-150. 28. "A vén kutya" /Szeged-Felsőváros, Csongrád m.; gyi: -/ AaTh 101 Ia, IIa, III + AaTh 103 /H 1.; BN 2.; MÁT 1./
2/ BENEDEK Elek 1894-96. IV. 44. /4. kiad. IV/1. 225-227. 44./ = /B/
3/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960.III. 941-942. = /A/
3. KULCSÁR Gyula 1912. Nyr. XLI. 248-249. "A kutya, macska, kacsa meg a kampóka" /Nagysitke, Vas m.; gyi: -/ AaTh 101 Ic, IIa, III + AaTh 103 /BN 1.; MÁT 2./
4. DOBAY János EA 932 76-77. C.n. /Szemere, Győr m.; 1915. jan./ AaTh 101 Ia, IIa, III /eltér/ + AaTh 103.
5. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 245. 121. "A kutya őrizte a birkákat" /Gyh, gyi: -/AaTh 101 III + AaTh 103.
6. KELEMEN Zoltán 1964. 91-92. "Az állatok kibékülése" /Hadikfalva, Bukovina, R.; Tevel, Tolna m. 1964./ AaTh 101 III + AaTh 103.
7. PENAVIN Olga 1984. 178-179. 119. "A vén kutya" /Debellács, Bánság, Ju.1971-77. Mohácsi Béni/.

AaTh 102 A kutya a farkas csizmadiája

/The Dog as Wolf's Shoemaker; H 102; BN 102;
MÁT 102/

A farkas csizmatalpnak valót keres a szeméten, mert fázik a lába

A kutya vállalja, hogy elkészíti a csizmát, ha hozzá való anyagot kap

Sorra megeszi a nyersanyagként hozzávitt tehenet, disznót, stb.
A csizma sosem készül el./Folyt. rendszerint AaTh 103/

1. KÁLMÁNY Lajos 1881., 1882., 1891. II. 134-135.
12. "A bojszikutya" /Jázova, Torontál m.; gyi: -/ AaTh 102 + AaTh 103 + AaTh 78/AaTh 4./ /H 1; MÁT 1./

2. ERDÉSZ - HALMOS EA 7651 18-20. 5. "A suszter, a sánta kutya" /Gállocs, Ung m.; Baktalórántháza, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./ AaTh 102 + AaTh 103.
1/ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960.III. 943-946. 365.
"A sánta kutya mint suszter" /A/
2/ ERDÉSZ - HALMOS - KOVÁCS 1968. 195-198. 52.
"A sánta kutya"
3. ERDÉSZ Sándor EA 6979 1048-1049. 53. "A farkasnak fázik a lába, és csizma után jár, hogy csizmát szeressen magának" /Szamoszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959. I.; eltér, kutya helyett ember/
1/ ERDÉSZ Sándor 1968.III. /UMNGY XV./ 516-517.
236. =

AaTh 103 A vadállatok elbujnak az ismeretlen állat

elől/macska elől^x

/The Wild Animals Hide from the Unfamiliar Animal;
H 103; BN 103; MÁT 103/

A kutyát a farkas viadalra/gyűlésbe hívja az erdőre

A kutya egy macskát, kecskét, kakast stb, a farkas medvét, disznót, rókát stb. hív segítségül

A háziállatok megijesztek, majd elkergetik a vadállatokat.
/Vö. AaTh 104/

1. KÁLMÁNY Lajos 1881., 1882., 1891. I. 149-150. 28. "A vén kutya" /Szeged-Felsőváros, Csongrád m.; gyi: -/ AaTh 101 Ia, IIa, III + AaTh 103. /BN 1.; MÁT 1./
2/ BENEDEK Elek 1894-96. IV.44. /4. kiad. IV/1. 225-227. 44./ = /B/
3/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 941-942. 364. = /A/
2. KULCSÁR Gyula 1912. Nyr. XLI. 248-249. "A kutya, macska, kacsa, meg a kampóka" /Nagysitke, Vas m.; gyi: -/ AaTh 101 Ic, IIa, III + AaTh 103./BN 3.; MÁT 2./
3. DOBAY János EA 932 76-77. C.n. /Szemere, Győr m.; 1915. jan./ AaTh 101 Ia, IIa, III/eltér/+ AaTh 103.

4. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 245. 121. "A kutya őrizte a birkákat" /Gyh, gyi: -/ AaTh 101 III + AaTh 103. /MÁT 3./
5. KELEMEN Zoltán 1964. 91-92. "Az állatok kibékülése" /Hadikfalva, Bukovina, R.; Tevel, Tolna m.; 1964./ AaTh 101 III + AaTh 103
6. KÁLMÁNY Lajos 1881., 1882., 1891. II. 134-135. 12. "A bojszikutya" /Jázova, Torontál m; gyi: -/ AaTh 102 + AaTh 103 + AaTh 78 /AaTh 4/. /BN 2.; MÁT 4./
7. ERDÉSZ - HALMOS EA 7651 18-20. 5. "A suszter, a sánta kutya" /Gállocs, Ung m.; Baktalórántháza, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./ AaTh 102 + AaTh 103. 1/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 943-946. 365. "A sánta kutya, mint suszter" /A/ 2/ ERDÉSZ - HALMOS - KOVÁCS 1968. 195-198. 52. "A sánta kutya"
8. BERZE NAGY - BANÓ - DÖMÖTÖR 1960. 78-79. "A róka meg a farkas" /Gyh, gyi: -/ AaTh 15 I, II, III - AaTh 103. /BN 4.; MÁT 5./
9. GAÁL Károly 1970. 39. 1. "Krieg zwischen wilden Tieren und Haustieren" /Alsóőr/Unterwart/Burgenland Au.; 1961-63./

AaTh 103A A macska, mint a rókáné férje

/The Cat as She-fox's Husband; H - ; BN -; MÁT -/

A macska mint a rókáné férje

Eljlesztte a többi vadállatot, akiket rókáné vendégül hívott /Vö. AaTh 103A^x /

1. NÉPMESEGYÜJTEMÉNY Irodalom 4-r. 371. 140-142. "Egy macska története" /Décse, Alsófehér m.; gyi:-/

AaTh 103A^x Kacorkirály^x

/Cat Claims to be King and Receives Food from other Animals ; H 103 ; BN 106^x ; MÁT 103^I/

- I. Egy macskát a gazdája elkerget. Falu végén találkozik egy rókával. Azt mondja neki, hogy ő a kacorkirály, aki

minden állatot megreguláz.

- II. A róka fényesen megvendégeli a kacorkirályt, majd mikor az lepihen, kiáll őrködni az ajtó elé. Figyelmezteti az arramenő nyulat, medvét, farkast, varjút stb. hogy csendben legyenek, mert vendége, a kacorkirály, alszik.
- III. Az állatok meghívják a kacorkirályt vendégségbe. A nyúl a szakács, a medve fát és vadat hord, a farkas terít s a pecsenyét forgatja. A macskáért a varjú megy. Mikor megjelenik, az állatok ijedtükben szétszaladnak, beleesnek a tűzbe, stb. A macska és a róka a féligkész lakomán megosztóznak. /Vö. AaTh 103A/
 1. MAROSI, BAGOSSY, BAK Irodalom 4-r. 397. II. 99-100. "Kacorkirály" /Kolozsvár, gyi: -/ /MÁT 2./ 1/ ARANY - GYULAI 1872. /MNGY I./ 433-437. VIII. "A kacorkirály" /H 1.; BN 1.; MÁT 1./ 2/ BENEDEK Elek 1894-96. III.61. /4. kiad. III/2. 130-134. 22./ = /B/ 3/ ORTUTAY Gyula 1955. III. 458-460. 42. = /A/ 4/ ORTUTAY Gyula 1957. 522-526. 62. "König Kater" /C/ 5/ SÁNDOR László 1958. 8-11. = /B/ 6/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 947-949. 366. = /A/ 7/ FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 21-24. /9./ = /B/ 8/ KOVÁCS Ágnes 1974. /1972²/ 88-91. 75. = /B/
 2. KONSZA - FARAGÓ 1957. 16. 4. "Cecus-becus Berneusz" /Alsócsernáton, Háromszék m., R.; 1938./ AaTh 1281 + AaTh 103A^x /eltér; vö. AaTh 103A/ /MÁT 3./ 2/ DÉGH, Linda 1965. 192-193. 25. = /C/
 3. MAKRA Sándor EA 4877 92-95. 39. "Kacorkirály" /Tiszalök, Szabolcs-Szatmár m.; 1949-52./
 4. DOBOS Ilona 1962. /UMNGY X./ 320-321. 1/49. "Kacorkirály" /Kisbajom, Somogy m.; 1958./
 5. ERDÉSZ Sándor EA 6979 1050-1052. 60. "A macskára a gazdája ráúnt, és el akarja pusztítani" /Szamoszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959.I./ AaTh 103A^xI,II/eltér/

1/ ERDÉSZ Sándor 1968. III./UMNGY XV./ 517-519.

237. =

6. SEBESTYÉN Ádám 1979. 94-96. 25. "Kacor király"
/Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.;
1970-78. Fábrián Ágostonné/

Megj.: a 4. vált. valószínűleg az 1,2. vált. származéka.

AaTh 103C^x A gazdája által elkergetett öreg szamár

oroszlánnal találkozik^x

/Old Ass Turned out by Master Meets Bear or Lion;

H - ; BN - ; MÁT -/

A szamár dicsekszik, hogy tőle mennyire fél a többi állat
Felhívja az oroszlánt egy hegyre, elordítja magát, erre az
állatok futni kezdenek

Az oroszlán lecsillapítja: az állatok nem a szamár ordításá-
tól, hanem tőle ijedtek meg.

/Vö. AaTh 118, 1060 és 1114, továbbá AaTh 125B^xC^xD^x, MNK 118A^x/

1. HELTAI Gáspár 1566. LIII. "Egy Szamárról és Orosz-
lánról" /In: Imre Lajos 1897. 120-121./

MÁT 103^I ld. AaTh 103A^x

AaTh 105 A macska egyetlen tudománya

/The Cat's Only Trick; H - ; BN - ; MÁT 105/

A macska egyetlen tudománya:veszély esetén felmenekül egy
fára

A rókát, amely százféle ravaszságot tud, elfogják.

1. PESTI Gábor 1536. CXX. "Az rókáról és vadmacskáról"
/In: Toldy Ferenc 1858. 159./
2. HELTAI Gáspár 1566. LXV. "A macskáról és a rókáról"
/In: Imre Lajos 1897. 145-148./
3. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 240-241. 118. "A róka és a
macska" /Magyarszentmárton, Torontál m.; gyi: -/
MNK 30C^x I, II + AaTh 105.
02/ KÁLMÁNY Lajos EA 2771 290-291. 17. = /MÁT 1./
1/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 928-930.
356. = /A/

Megj.: GRIMM 1957. 343. p. 75. Der Fuchs und die Katze

AaTh 106 Állatok beszélgetése /Állathangutánzó/

/Animals Conversation vö. AaTh 206, AaTh 236, 2075,
magyar változatokat ld. MNK 2075^x - 2077^x/

BN 106^x ld. AaTh 103A^x

MÁT 106^x és MÁT 106^I ld. MNK 2075G^x-nél

AaTh 110 "Ki köti fel a kolompot?"

/Belling the Cat; H - ; BN - ; MÁT 110 /

Az egerek tanácsot tartanak, hogy hogyan tudnának a macskától
óvakodni

Egyikük azt tanácsolja, kössenek kolompot a nyakába

Mindegyik elfogadja a gondolatot, de nem akad, aki felkösse.

1. BARÓTI SZABÓ Dávid 1803. 239-240. 16. "Valamint az
egerek nem merték a matska nyakára kötni a
tsengettyüt, úgy senki sem találkozik ki a nagy
rendü embereknek megjelentsé, mit /mi igazat/ mon-
danak az emberek ó-rollok: kérdeztlen /sőt kérdezve
is/ nehezen mondanak igazat a nagy-állapotban levők-
ről."
2. DUGONICS András 1820. I. 98-99. "Ő köti fel a ko-
lompot" szólásmondás magyarázata /MÁT 1./
3. BALLAGI Mór 1850. I. 98. 1625. "Szeretnék az egerek-
ha kolompot kötnének a macska nyakára" ill. "Sze-
retnék a kolompot a macska nyakán az egerek"-szó-
lásmondások magyarázata /MÁT 2./
2/ MARGALITS Ede 1897. 141., 455., 519. "Szeretnék
a kolompot a macska nyakán az egerek. D" ill.
"Szeretnék az egerek, ha kolompot kötnének a
macska nyakára. B" /Mesés magyarázat nélkül/
4. ERDÉLYI János 1851. 277. 5266a "Felkötötte macskára
a harangot" /Mesés magyarázat nélkül/
5. BEKE Ödön 1905. /NyF 17./ 58. Szólások, hasonlatok
között: "Füő meri kötnyi a macska nyakára a haran-
got: bátor" /Mezőlak, Veszprém m.; 1903-1904./
/mesés magyarázat nélkül/
2/ O.NAGY Gábor 1966. 453. m64. "Fel meri kötni a
macskára /a macska nyakára/a harangot /rég: Fel-

kötötte a macskára a harangot/ = /Bebizonyította,
 hogy/ bátor /táj, tréf./" /A/

6. KOVÁCS Ágnes NI.K.88. 1-4. 293. 265. "Mese az ege-
 rek gyűléséről" /Magyaró,/v/ Maros-Torda m., R.;
 Budapest; 1965. III./

Megj.: További irodalmi változatok felsorolását lásd
 GYÖRGY Lajos 1934. 115. 54. "Egerek tanácsa"

AaTh 111A A farkas és a bárány

/Wolf Unjustly Accuses Lamb and Eats him; H - ;
 BN - ; MÁT - /

A farkas megvádolja a bárányt, amely a folyón lejjebb iszik,
 hogy felkavarja a vizet

Bár a bárány védekezése helytálló, közli vele, hogy az igaz-
 ság mindig az erősebb oldalán van

Felfalja.

1. PESTI Gábor 1536. II. "Az farkasról és az báránról"
 /In: Toldy Ferenc 1858. 26./
2. PESTI Gábor 1536. CLXIII. "Az farkasról és az bá-
 ránról" /In: Toldy Ferenc 1858. 219-220./
3. HELTAI Gáspár 1566. II. "A farkasról és a bárány-
 ról" /In: Imre Lajos 1897. 26-27./
4. Házi és uti új kalendárium Pozsony 1759. "A Farkas
 és Bárányról"
5. Magyarországi Statusok Titulusival bővített új
 kalendárium Pozsony 1759. "A Farkas és a Bárányról"
6. PÉCZELI József 1788. 63-64. XLII. "Bárány, farkas"
7. GÁSPÁR János 1863. /3. kiad./ "A farkas és bárány"
 86-87. 73. /Gyh, gyi: -/
8. KOVÁCS Ágnes NI.K.80/II. 65-66. 66. "A farkas és a
 kicsi bárány" /Magyaró,/v/ Maros-Torda m.,R.; Buda-
 pest; 1964. V./

AaTh 112 A mezei egér és a házi egér

/Country Mouse Visits Town Mouse; H- ; BN - ; MÁT 112/

Mezei egér vendégségbe megy a házi egérhez

Nagyon izlik neki a finom ennivaló, de megpillantja a macs-

kát, s megtudja, hogy miatta állandó rettegés a házi egér
 élete

inkább a szűkösebb, de biztonságosabb mezei életet választja.
 /Vö. AaTh 245/

1. PESTI Gábor 1536. IX. "Az váarasi és az mezei egér-
 ről" /In: Toldy Ferenc 1858. 34./
2. HELTAI Gáspár 1566. X. "Két egérről" /In: Imre
 Lajos 1897. 36-37./
3. KÁLMÁNY Lajos 1881., 1882., 1891. III. 170. 5.
 "Mióta nem akar a mezei egér házi egér lenni?"
 /Lőrincfalva, Torontál m.; gyi: -/ /MÁT 1./
 2/ BENEDEK Elek 1894-96. V. 50. /4. kiad.V/1.
 243-244. 50./ "A mezei egér" /B/
 3/ PARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 75-76. /32./ "A me-
 zeai egér meg a házi egér" /B/
 4/ KOVÁCS Ágnes 1974. /1972²/ 63-64. /57./ "A me-
 zeai egér"
4. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 413. 238. C.n. /Magyarszent-
 márton, Torontál m.; gyi: -/
 1/ ORTUTAY - KATONA 1951., 1956. II. 355. 37.
 "A falusi és a mezei egér" /A/ /MÁT 2./
5. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 420. 245. "Mióta nem vendé-
 geskedik a mezei egér a falusinál?" /Magyarszent-
 márton, Torontál m.; gyi: -/
 Irod.: Kühn, J.: Feldmaus und Stadtmaus
 EM 1984. 4. 4/5 1005-1010 f.

AaTh 113 Az egerek megválasztják a macskát királyuknak

/Mice Choose Cat as King; H - ; BN - ; MÁT 113^x/

Az egerek azelőtt csoportba verődve jártak

Elhatározták, hogy megválasztják a macskát királyuknak, hogy
 rendet tartson közöttük

A macska közéjük ugrik, az egerek szétszaladnak

Azóta vannak az egerek szerte-széjjel.

/Aetiologiai végződéssel és anélkül./

1. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 288. 158. "Macska az egerek
 királya" /Magyarszentmárton, Torontál m.; gyi: -/

2. KÁLMÁNY Lajos EA 2771 304. 27. "Mijuta nem csoportoznak az egerek?" /Magyarszentmárton, Torontál m.; gyi: -/ /MÁT 1./
3. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 382. 218. "Mióta vannak az egerek szörte széjjel?" /Magyarszentmárton, Torontál m.; gyi: -/ AaTh 113 /AaTh 210I + AaTh 1965 + AaTh 577/ /Rossz mesemondóra valló, alkalmi összetétel, a benne szereplő típusok hiányosak, kopottak/ 02/ KÁLMÁNY Lajos EA 2771 319-320. 37. "Mijuta vannak az egerek szörte széjjel?" /MÁT 2./

Megj.: További változatokat ld. NAGY Ilona készülő Eredetmonda katalógusában.

AaTh 113A A macskák királya halott

/King of the Cats Is Dead; H - ; BN - ; MÁT - /

A macska arról értesül, hogy egyik társuk meghalt
Elhagyja a házat.

1. VOIGT Vilmos NIFA 16/2 17.sz. "Mányó" /Ujdombrád, Szabolcs-Szatmár m.; 1960. jan./
1/ DÉGH, Linda 1965. 193-194. 26. "Mányó is Dead" /C/
2/ DÖMÖTÖR - KATONA - ORTUTAY - VOIGT 1966. 281. "Mányó a macskák királya"

AaTh 114 A kakas azt hiszi, hogy kukorékolása kelti fel a napot

/Chanticleer Believes that his Crowing Makes the Sun Rise; H - ; BN - ; MÁT - /

A kakas azt hiszi, hogy kukorékolása kelti fel a napot
Csalódottan látja, hogy a nap kukorékolása nélkül is felkel.

1. FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 112-113. /50./ "Az iregi kakasok" /Gáj, Arad m.; gyi: -/ /B/
2/ KOVÁCS Ágnes 1974. /1972²/ 57-59. /50./ = /B/

MNK 114^x Az ürge és a hörcsög

/H - ; BN - ; MÁT 114 /

Az ürge és a hörcsög panaszkodik egymásnak az emberre és a kutyára

Elhatározzák, hogy kiirtják őket

Egymást küldözgetik, hogy a másik harapjon előbb az emberbe
A kutya figyelmes lesz rájuk, és széttépi őket

1. BONDÁR György EA 1879 14. "Az ürge meg a hörcsög" /Nagyszalonta, Bihar m.; 1915./

MNK 118A^x A bárányok királya

/H 118; BN 133^x, 134^x, 135^x; MÁT 118^I /

- I. A szamár az oroszlának /medvének, farkasnak/, aki még soha szamarat nem látott, azt mondja, hogy ő a juhászok társzekere, bárányok királya. Az oroszlán felszólítja, hogy mutassa meg, mit tud. /Vö. AaTh 103C^x = AaTh 125B^x/
- II. Az oroszlán körmét a földbe vágja, s vizet rug. A szamár földön húzza a farát s vizel, és azzal dicsekszik, hogy kevesebb erővel "fakasztott vizet" mint az oroszlán. /Vö. AaTh 1060; továbbá AaTh 125B^x /
- III. Az oroszlán lehúzza egy fa tetejét, s mondja a szamárnak, hogy tegye ő is ugyanazt. A szamarat az ág fölkapja, a fán keresztülveti egy bokorra, s ott egy nyulat agyonüt. Eldicsekszik vele, hogy még nyulat is fogott, olyan erős. /= AaTh 125C^x; vö. AaTh 1051/
- IV. A szamár azt állítja, hogy ha egyik fülét hátracsapja, akkor csak félharagban van, de ha mind a kettőt, akkor egészen haragszik, s olyankor ereje még növekszik. Az oroszlán elmenekül. /= AaTh 125D^x/
- V. Futás közben találkozik a farkassal, aki kineveti, s rábeszéli, hogy térjenek vissza, és egyék meg a szamarat. Vesszőből guzst fonnak, s mind a ketten beledugják a fejüket. Mikor a szamár megpillantja őket, mindkét fülét hátracsapva ordítani kezd. Az oroszlán rémülten elnyargal, magával vonszolva a farkast. A farkas futás közben megfullad, s közben kivicsoritja a fogát. Az oroszlán azt hiszi, hogy őt neveti, s rászól: "könnyű

neked pajtás, ami neked nagy nevetség, az nekem nagy ijedtség!" /Vö. AaTh 78; MNK 1167^{XX} /
/NB önálló mese, melyben a II-IV. epizódok helye nem szilárd, könnyen felcserélődnek. Vö. BN 133^X, 134^X, 135^X mt-okkal/

1. BEKE József Irodalom 4-r. 364.40-42. f. "Az okos számár" /Sajóvelezd, Borsod m.; gyi: -/ MNK 118^XI, IV, III, II, V. /MÁT 3./
2. KÁLMÁNY Lajos, 1881., 1882. 1891. II. 133-134. 11. "A számár, mög az orosz lány" /Morotva, Torontál m.; gyi: -/ MNK 118^XI, II, III, IV, V. /H 1.; BN 1.; MÁT 1./
2/ BENEDEK Elek 1894-96. IV. 36. /4. kiad. IV/1. 191-193. 36./ "A számár meg az orosz lány" /B/ 3/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 953-955. 368. = /A/
4/ KOVÁCS Ágnes 1974./1972²/ 91-93. /76./ = /B/
3. BERZE NAGY /BANÓ/ 1957. I. 166-168. "Az orosz lány és a számár" /Dormánd, Heves m.; 1904./ MNK 118^XIII, II, IV, V. /BN 3.; MÁT 2./
4. SZENDREY Ákos EA 616 213-214. 51. "A számár és a medve" /Nagyszalonta, Bihar m.; 1914-15./ MNK 118^XI, III, IV, V. /MÁT 4./
5. KOVÁCS Ágnes EA 3912 97-98. 25. "A számár és az orosz lány" /Kettesd, Kolozs m.; 1941. I./ MNK 118^XI, II, III, IV, V.
6. BÉRES András EA 2990 237-238. C.n. /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1951. XII./ MNK 118^XI, III, IV, V.
02/ BÉRES András EA 6001 261-262. 27. "A kiscsacsi"
1/ BÉRES András 1967. /UMNGy XII./ 389-390. 100. "A kis csacsi".
7. KÁLMÁNY Lajos EA 2771 294-295. 19. "A róka mög a farkas" /Szaján, Torontál m.; gyi: -/ MNK 118^XIV, V + MNK 47^{XX} + AaTh 3^X + AaTh 4. /MÁT 5./

Szólásként

8. ERDÉLYI János 1851. 61. 1307. "Fél haragba jó, mint a kis csacsi"
2/ MARGALITS Ede 1896. 99. =

AaTh 119A^X Miért haragszik a kutya a nyúlra?^X
/Dog's Feet Shaven; H 119^X; BN 132^X; MÁT 119^IA, 119^IB, 119^{II}/

Valamikor a kutya talpa szőrös volt

- I/1 Egyszer a nyúl leborotválta a kutya talpáról a szőrt, s a magáéra ragasztotta
Azóta fázik a kutya télen /MÁT 119^{II}/
- I/2 Egyszer a nyúl belelökte a kutyát a tűzbe, s lepörkölődött talpáról a szőr
Azóta haragszik a kutya nyúlra /MÁT 119^IA/
- I/3 = AaTh 119A^X₂

Valamikor a kutya talpa szőrös, a nyúl farka hosszú volt

- II. Egyszer a nyúl belelökte a kutyát a tűzbe, s lepörkölődött talpáról a szőr
A kutya mérgében kergetni kezdi a nyulat, s leharap egy darabot a farkából
Azóta rövid a nyúl farka /MÁT 119^IB rendszerint aetiologiai mondanaként/

Valamikor a kutya talpa szőrös volt

- I/1 Egyszer a nyúl leborotválta a kutya talpáról a szőrt, s a magáéra ragasztotta
 1. KÁLMÁNY Lajos 1881., 1882., 1891. III. 171. 7. "Mióta haragszik a kutya a nyúlra?" /Egyházaskér, Torontál m.; gyi: -/ /H 3.; BN 2.; MÁT 1./
1/ SOLYMOSSY, Sándor 1936. 222. "Le chien et le lièvre" /C/
- I/2 Egyszer a nyúl belelökte a kutyát a tűzbe s lepörkölődött a talpáról a szőr. /MÁT 119^IA/
 1. KÁLMÁNY Lajos 1881., 1882., 1891. III. 170. 6. "Mióta zavarja a kutya a nyulat?" /Egyházaskér, Torontál m.; gyi: -/ /H 1.; BN 1.; MÁT 1./

2. BARTÓK Jenő 1898. Nyr. XXVII. 288. "Miért haragszik a kutya a nyúlra?" /Patóháza, Szatmár m.; gyi: -/ /H 4.; BN 4.; MÁT 6./
3. KÁLMÁNY Lajos EA 2771 281. 8. "Mijuta haragszik a kutya a nyúlra?" /Magyarszentmárton, Torontál m.; gyi: -/ /MÁT 2./
4. Uo. 282. 9. "Mijuta haragszik a kutya mög a macska a nyúlra?" /Gyh, gyi: -/ /MÁT 3./
5. Uo. 283. 10. "Mióta zavarja a macska a nyulat?" /Szőreg, Torontál m.; gyi:-/ /MÁT 4./
6. BERZE NAGY János 1940. II. 49. 2. "Mér haragszik a kutya a nyuszkára?" /Kákics, Baranya m.; 1934.IX./ /MÁT 5./
7. BÁCSKAI-BOSNYÁK Sándor EA 13.502 10-11. 6. "A kutya és a nyúl" /Istensegits, Bukovina, R.; Nagyvejke, Tolna m.; 1961. Gáspár S. Antal/
1/ BOSNYÁK Sándor 1977. FA 6. 60-61. 534. C.n.
/Istensegits, Bukovina, R.; Nagyvejke, Tolna m./

I/3 = AaTh 119A^{x2}

Valamikor a kutya talpa szőrös, a nyúl farka hosszú volt
Egyszer a nyúl belelökte a kutyát a tűzbe, lepörkölődött talpáról a szőr.

II. A kutya mérgébenkergetni kezdi a nyulat, s leharap egy darabot a farkából. Azóta rövid a nyúl farka.
/MÁT 119^I/B/

1. KÁLMÁNY Lajos 1881., 1882., 1891. III. 171. 8. "M'é' kurta a nyúl farka?" /Szőreg, Torontál m.; gyi: -/ /H 3.; BN 3.; MÁT 1./
2/ BENEDEK Elek 1894-96. IV. 30. /4. kiad. IV/2. 30. 5./ "A kutya meg a nyúl" /MÁT 4./ /B/
3/ FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 12. /4./ "Miért rövid a nyúl farka?" /B/
2. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 400. 231. "Mióta nincs a kutyának szőr a talpán és a nyúlnak farka?" /Kevermes, Csanád m.; gyi: -/ /MÁT 3./
3. KÁLMÁNY Lajos EA 2771 280. 7. "Mióta haragszik a kutya a nyúlra?" /Földes, Csanád m.; gyi:-/ /MÁT 2./

1/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS III. 956. 369. /A/

Megj.: További változatokat ld. NAGY Ilona készülő Eredetmonda katalógusában

MÁT 119^I/A ld. AaTh 119A^{x2}
MÁT 119^I/B ld. AaTh 119A^{x3}
MÁT 119^{II} ld. AaTh 119A^{x1}

AaTh 121. A kismalac/kiskanász és a farkas^x

/Wolves Climb on Top of One Another to Tree; H 121; BN 121; MÁT 121/B^I, B^{II}/

- I. Nagy hidegben a farkas a malackától bebocsátást kér
Hosszas rimánkodására a kismalac sorra beengedi a/hátsó, b/első lábát, végül c/a fejét
Közben zsákot készít, amibe a farkas behátrál, vizet forral, amivel leforrázza
A farkas kirágja a zsákot, és elmenekül
- II. Társakkal tér vissza, s egymás hátára állnak, hogy a magas fára menekült kismalacot leszedjék
A kismalac elkiáltja magát: Forró vizet a kopaszra!
A kopasz kiugrik, a többi farkas nyakát szeji.
/Vö. MNK 1250C^x; H 3. 1.o; vö. még AaTh 152A^x, 157^{xxx}/
1. ARANY László Iradalom 4-r. 409/II. 17-18. f.C.n.
/Nagykörös, Pest-Pilis-Solt-Kiskun m.; 1854./
1/ ARANY László 1862. 187-189. /12./ "A kis malac és a farkasok" /H 1.; BN 1.; MÁT 121/B^I1./
2/ ARANY - GYULAI 1901.167-169. /18./ =
3/ ARANY - GYULAI 1914./1901⁵/ 179-181. /18./ = /H 1./
4/ ORTUTAY Gyula 1955. III.594-595. 84. = /A/
5/ FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 50-51. /21./ = /B/
6/ KOVÁCS Ágnes 1974. /1972²/ 19-20. /13./ = /B/
2. GÁSPÁR János 1863. /3. kiad./ 100-101. 85. "A kis malacz és a farkasok" /Gyh, gyi.: -/
3. KRESZ Mária EA 4696 32. 13. C.n. /Nyárszó, Kolozs m.; 1941./
4. VIRÁNY Judit EA 4060 388. 126. C.n. /Láca, Zemplén m.; 1942. I.//MÁT 121/B^I4./

5. KOVÁCS Ágnes EA 3912 84. 20. "A kis malac" /Ketesd, Kolozs m.; 1942. I./
1/ KOVÁCS Ágnes 1943. II. /UMNGY VI./ 118-119. 86.
= /MÁT 121/B^I2./
6. KATONA Imre EA 8170 223-226. 1. C.n. /Bogdánd, Szilágy m.; 1943./
7. KONSZA-FARAGÓ 1957. 15.3. "Forró vizet a kopaszra" /Sepsiszentgyörgy, Háromszék m.; 1948./
/MÁT 121/B^I3./
1/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 957-958. 370.
"Forró vizet a kopacra" /A/
8. KOVÁCS Ágnes EA 2734 36-40. 48. II. C.n. /Léscséd, Moldva, R.; Mekényes, Baranya m.; 1952.XI./
MNK 124B^X I, II, III /AaTh 121 I./
2/ KOVÁCS Ágnes 1974. /1972²/ 48-50. /46./ "A három kismalac" /B/
9. BÉRFI ANDRÁS 1967. /UMNGY XII./ 390-391. 100.
"Pirosmalac" /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m./
10. GERENCSEI József EA 9569 18-19. "A mókus és a farkas" /Győr, Győr-Sopron m.; 1954-55. Nagy Jolán/malac helyett mókus szerepel: eltér/
11. ERDÉSZ - HALMOS EA 7651 104. 59. "Forró vizet a kopaszra" /Gálóc, Ung m., Baktalórántháza, Szabolcs-Szatmár m.; 1956./
1/ ERDÉSZ - HALMOS - KOVÁCS 1968.198-199. 53. =
12. BOSNYÁK Sándor EA 12.884 95-96. 41. "A kismalac és a farkasok" /Siklós, Baranya m.; 1959./
13. BÁCSKAI-BOSNYÁK Sándor EA 13.502 9-10. 5. "A kismalac és a farkasok" /Istensegits, Bukovina, R.; Nagyvejke, Tolna m.; 1961./
14. SEBESTYÉN Ádám 1986. 206. 4. "A malacka meg a farkas" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1972. Sebestyén Ádámné/
15. PENAVIN Olga 1984. 291-292. 144. C.n. /Hertelendyfalva, Bánság, Ju.; 1971-77. Erős Teréz/

Megj.: A változatok nagyrésze ARANY László meséjének a származéka.
Ua. emberhőssel.

16. KÁLMÁNY Lajos 1881., 1882., 1891. I. 148-149. 27.
"A kiskanász mög a farkas" /Gajgonya, Csongrád m.; gyi: -/ /H 2.; BN 2.; MÁT 121/B^{II}1./
2/ BENEDEK Elek 1894-96. IV. 52. /4. kiad. IV/2.
27-29. 4./ "A kis kanász meg a farkas"
/MÁT 121/B^{II}2/, /B/
3/ SÁNDOR László 1958. 12-14. = /B/
17. DÉKÁNY Ráfáel EA 2279 82. /14./ "A farkas és a kisleány" /Gyh, gyi.: -/ /MÁT 121/B^{II}3./
1/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 959-960.
371. = /A/
18. VIRÁNY Judit EA 4060 95. 17. "A kis kanász" /Láca, Zemplén m.; 1941./ /MÁT 121/B^{II}4./
19. PENAVIN Olga 1984. 28-30. 3. "A kis kanász" /Temerin, Bácska, Ju.; 1971-77. Mészáros József/
20. SEBESTYÉN Ádám 1981. 98. 115. "A szegén ember és a farkas" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Fábián Ágostonné/

AaTh 122 A farkas elszalasztja zsákmányát^x

- /The Wolf Loses his Prey; H - ; BN - ; MÁT -/
Sovány öregasszony hetivására igyekszik.
Találkozik a farkassal, aki meg akarja őt enni.
Rábeszéli, hogy várjon másnapig, amikor elhozza majd a sok gyermekét, akikből a farkas egyszer jóllakhat.
Másnap a magával vitt gyerekek torkuk szakadtából kiáltják, hogy farkashúst akarnak enni /Vö. AaTh 1149/
A farkas ijedtében elfut, elszalasztva a zsákmányát.
1. SEBESTYÉN Ádám 1979. 104-105. 28. "A szegén asszon gyermekei" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Fábián Ágostonné/ AaTh 122 + AaTh 1149 + AaTh 78 /homályos/.

AaTh 122A A farkas lakomája^x

- /The Wolf/Fox/ Seeks Breakfast;
H - ; BN - ; MÁT 122A/
1. Szegény ember sovány lovát, berbécset, disznaját tavasszal

kicsapja a legelőre, hogy hizzon meg.

II. Találkoznak a farkassal, s az meg akarja enni őket.

Az állatok ráveszik, hogy várjon őszig, amíg meghiznak.

/ = AaTh 122F /

III. A farkas vár őszig. Az állatok sorra érkeznek és sorra becsapják.

A farkas éhen marad.

1. BÖZÖDI György 1942. 26-31. "A tréfás farkas" /Bözöd, Udvarhely m.; gyi.: -/ AaTh 122A I, II, III /MNK 122A^X + AaTh 122M^X + AaTh 122N^X/ + MNK 79^{XX}. /MÁT 1./
2/ BÖZÖDI György 1958. 16-20. =
3/ FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 39-43. /16./ = /B/
4/ KOVÁCS, Ágnes 1966. 215-219. 42. "Der betrogene Wolf" /C/
2. SEBESTYÉN Ádám 1979. 127-129. 35. "A szegén ember állatai" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Fábián Ágostonné/
3. SEBESTYÉN Ádám 1981. 217-219. 161. "A szegén ember állatai" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Fábián Ágostonné/

AaTh 122C A birka rábeszéli a farkast, hogy énekeljen

/The Sheep Persuades the Wolf to Sing; H - ; BN - ; MÁT - /

A birka rábeszéli a farkast, hogy énekeljen

Üvöltésére odarohannak az emberek

agyba-főbe verik/kutyák megtépik.

1. HELTAI Gáspár 1566. LXXI. "Egy farkasról" /In: Imre Lajos 1897. 166-172./ AaTh 47B - AaTh 122J + AaTh 122K^X + MNK 122A^X + AaTh 122C + MNK 79^{XX}
2. BOD Péter 1760. 127-128. 412. "Hogy énekelt a Farkas?"

AaTh 122E A három kiskecske, a bak és a farkas^X

/Wait for the Fat Goat; H - ; BN - ; MÁT 122^I/

Éhes farkas

három, hegyről lefele jövő kiskecskével találkozik

Mind azzal szabadul meg tőle, hogy rábeszéli, egye meg az utánajövőt, mert az kövérebb

A negyedik, az öreg bak ráijeszt a farkasra, és ő is elmenekül
A farkas éhen marad.

1. KOVÁCS Ágnes 1954. Ethn. LXV. 206-207. "A három kiskecske, a cáp és a farkas" /Gajcsána, Moldva, R.; Egyházaskozár, Baranya m.; 1952./ /MÁT 1./
2/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 961-962. 372. = /A/
3/ FARAGÓ József 1962. /1953⁵/ 91-92. /39./ "A farkas és a kiskecské" /C/
4/ DÉGH, Linda 1965. 196-197. 28. "Three Kids, the Billy Goat, and the Wolf" /C/
5/ KOVÁCS Ágnes 1974. /1972²/ 27-28. /32./
" A három kiskecske, a bak és a farkas" /B/

AaTh 122F "Várj, míg elég kövér leszek!"

/Wait till I Am Fat Enough"; H - ; BN - ; MÁT - /

A zsákmány rábeszéli a foglyulejtőt, hogy csak akkor egye meg őt, ha már meghizott

A foglyulejtő éhen marad. /ld. AaTh 122A II is/

1. BÖZÖDI György 1942. 26-31. "A tréfás farkas" /Bözöd, Udvarhely m.; gyi.: -/ AaTh 122A I, II / = AaTh 122F/, III /MNK 122A^X + AaTh 122M^X + AaTh 122N^X/ + MNK 79^{XX}.
2/ BÖZÖDI György 1958. 16-20. =
3/ FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 39-43. /16./ = /B/
4/ KOVÁCS, Ágnes 1966. 215-219. 42. "Der betrogene Wolf" /C/

AaTh 122J A ló/szamar megkéri a farkast, hogy huzza ki a

tüskét a patájából, mielőtt megenné

/Ass begs Wolf to Pull Thorn out of Foot before Eating him; H - ; BN - ; MÁT -/

A ló/szamar megkéri a farkast, hogy huzza ki a tüskét a patájából, mielőtt megeszi

Szájon rugja a farkast. /Vö. AaTh 47B, MNK 47F/

1. PESTI Gábor 1536. XXXII. "Az lóról és az oroszlánról" /In: Toldy Ferenc 1858. 61./
2. PESTI Gábor 1536. CXXXV. "Az szamarról és farkasról" /In: Toldy Ferenc 1858. 181./
3. HELTAI Gáspár 1566. XXXIII. "Az oroszlánról és a lóról" /In: Imre Lajos 1897. 79-80./
4. HELTAI Gáspár 1566. LXXI. "Egy farkasról" /In: Imre Lajos 1897. 166-172./ AaTh 47B - AaTh 122J + AaTh 122K^x + MNK 122A^x + AaTh 122C + MNK 79^{xx}
5. Házi és uti új kalendárium Pozsony 1768. "A Lóról és az Oroszlánról"
6. PENAVIN Olga, 1971. /UMNGY XVI./ 595-596. 208. "A szamar és a farkas" /Kórógy /v/ Szerém m. Ju.; 1960-70./

MNK 122A^x A malacok vagy más állatok megkeresztelése/H - ; BN - ; MÁT 30^{IV} /

1. HELTAI Gáspár 1566. LXXI. "Egy farkasról" /In: Imre Lajos 1897. 166-172./ AaTh 47B - AaTh 122J + AaTh 122K^x + MNK 122A^x + AaTh 122C + MNK 79^{xx} /MÁT jegyz./
2. BÖZÖDI György 1942. 26-31. "A tréfás farkas" /Bözöd, Udvarhely m.; gyi: -/ AaTh 122A I, II, III /MNK 122A^x + AaTh 122M^x + AaTh 122N^x/ + MNK 79^{xx}.
2/ BÖZÖDI György 1958. 16-20. =
3/ FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 39-43. /16./ = /B/
4/ KOVÁCS, Ágnes 1966. 215-219. 42. "Der betrogene Wolf" /C/
3. BÉRES András EA 4137 55-57. 9. "Róuka koma" /Roszály, Szabolcs-Szatmár m.; 1949.IV./

AaTh 1 I + MNK 122A^x + AaTh 41 + AaTh 2.

02/ BÉRES András EA 6001 125-129. 9. "Róka koma".

1/ BAJKÓ - BÉRES 1955. 14-19. "A ravasz róka koma" /B/ /MÁT 1./

2/ FARAGÓ József 1962./1953⁴/ 71-74. /31./ "A róka és a farkas barátsága" /B/

3/ BÉRES András 1967. /UMNGY XII./ 385-388. 97. =

AaTh 122K^x A farkas, mielőtt megenné a kosokat, legyen döntőbírájuk

/Wolf Acts as Judge before Eating the Rams; H - ; BN - ; MÁT - /

A farkas találkozik két /ökkelőző/ kossal

Kérik, hogy mielőtt megenné őket, döntse el, melyiküké legyen a rét

Versenyfutás a mező két széléről: azé lesz, aki előbb ér a farkashoz

Felöklelik kétfelől.

1. HELTAI Gáspár 1566. LXXI. "Egy farkasról" /In: Imre Lajos 1897. 166-172./ AaTh 47B - AaTh 122J + AaTh 122K^x + MNK 122A^x + AaTh 122C + MNK 79^{xx}.
2. ERDÉSZ Sándor EA 6979 2898-2899. 241. "Egy vőgybe két kecske legelt. Azon vette észre magát, hogy a farkas a hátok mögött áll" /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1961. V./
1/ ERDÉSZ Sándor 1968. III. /UMNGY XV./ 519-520. 238. =

AaTh 122M^x A kos belerohan a farkas torkába, és felökleli/The Ram Runs **Straight** into the Wolf's Stomach; H - ; BN - ; MÁT - ; Vö. AaTh 126C^x/

1. BÖZÖDI György 1942. 26-31. "A tréfás farkas" /Bözöd, Udvarhely m.; gyi: -/ AaTh 122A I, II, III /MNK 122A^x + AaTh 122M^x + AaTh 122N^x/ + MNK 79^{xx}.
2/ BÖZÖDI György 1958. 16-20. =
3/ FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 39-43. /16./ = /B/

4/ KOVÁCS, Ágnes 1966. 215-219. 42.

"Der betrogene Wolf" /C/

AaTh 122N^x A ló/szamar ráveszi a farkast, hogy hátán lova-
goljon be a faluba

/The Donkey Persuades the Wolf to Ride on his
Back; H - ; BN - ; MÁT -/

1. BÖZÖDI György 1942. 26-31. "A tréfás farkas"
/Bözöd, Udvarhely m.; gyi: -/ AaTh 122A I, II, III
/MNK 122A^x + AaTh 122M^x + AaTh 122N^x/ + MNK 79^{xx}.
- 2/ BÖZÖDI György 1958. 16-20. =
- 3/ FARAGÓ József 1962/1953⁴/ 39-43. /16./ = /B/
- 4/ KOVÁCS, Ágnes 1966. 215-219. 42. "Der betrogene
Wolf" /C/

MNK 122^I 1d. AaTh 122E

MNK 122^{II} /1,2 ld. AaTh 91

AaTh 123 A hét kecskeolló^x

/The Wolf and the Kids; H 123; BN 123; MÁT 123 /

- I. A kecskeanya megparancsolja hét fiának, hogy távollétében a házba senkit be ne engedjenek.
- II. A farkas meglesi távozását, és bebocsátását kéri
 - 1/ A kecskegidák felismerik, s nem engedik be
 - 2/ A farkas lábát lisztbe mártja, krétát /sárgarépát/ eszik, hogy lába fehérebb s hangja vékonyabb legyen.
- III. A kiskecskéket sikerül megtévesztenie. Beengedik, s a farkas a legkisebb kivételével valamennyit felfalja.
- IV. A hazatérő kecskeanya üresen találja a házat. A legkisebb gidától megtudja a történeteket, s magát a farkast is megtalálja kinn a kertben alva. Felhasítja a gyomrát, s a hat gida elevenen kísétál belőle. A kecskeanya megtölti a farkas hasát kövekkel, s összevarrja. /Vö. AaTh 333 /
- V. A farkas felébred, nagy szomjúságot érez, s a patakra /kuthoz/ megy inni. A hasában levő kövek a vízbe huzzák.
 1. PESTI Gábor 1536. XXIV. "Az kecskeollóról és farkasról" /In: Toldy Ferenc 1858. 52./

2. HELTAI Gáspár 1566. XXIV. "A farkasról és a kecskegödölyékről" /In: Imre Lajos 1897. 60-61./
AaTh 123 I, II/1 /MÁT jegyz./
3. HARASZTI Gyula 1877. Nyr. VI. 521-522. "A medve és a kecskék" /Veszprém m.; gyi: -/ AaTh 123 I, II, III, IV, V. /H 2.; BN 1.; MÁT 2./
4. KÁLMÁNY Lajos 1881., 1882., 1891. I. 148. 26.
"A farkas és a kecskék" /Szeged-Felsőváros, Csongrád m.; gyi: -/ AaTh 123, I, II, III, IV, V.
/H 1.; BN 2.; MÁT 1./
5. HORVÁTH Endre 1906./NyF 34./ 144-145. "Az anya-kecske mög a fiai" /Nyárad, Veszprém m.; gyi: -/ AaTh 123 I, II, III, IV, V. /BN 3.; MÁT 3./
6. KOVÁCS Ágnes EA 3912 475-478. 150. "A kecskollók" /Kettesd, Kolozs m; 1941. I./ AaTh 123 I, II, III, IV, V.
 - 1/ KOVÁCS Ágnes 1943. II. /UMNGY VI./ 86-89. 73. = /MÁT 4./
 - 2/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 963-967. 373.
"A hét kecskeolló" /A/
 - 3/ FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 115-118. /52./
"A kecskegidók" /B/
 - 4/ KOVÁCS Ágnes 1974. /1972²/ 33-36. /35./ "A kecskegidák"
7. KONSZA - FARAGÓ 1957. 17. 5. "A kecske és a fiai" /Kisborosnyó, Háromszék m., R.; 1948./ AaTh 123 I, II, III, IV, V. /MÁT 5./
8. KOVÁCS Ágnes EA 2734 85-86. 16. "A kecske meg a farkas" /Lésped, Moldva, R.; Mekényes, Baranya m.; 1952. XI./ AaTh 123 I, II, III, IV, V. /Román dalbetéttel./
9. ERDÉSZ - HALMOS EA 7651 95-96. 49. "A kis gida" /Gálóc, Ung m.; Baktalórántháza, Szabolcs-Szatmár m.; 1956. X./ AaTh 123 I, II, III, IV, V.
 - 1/ ERDÉSZ - HALMOS - KOVÁCS Ø
10. BÁGSKAI-BOSNYÁK Sándor EA 13.502 11-12. 7. "A kecskegidák és a farkas" /Istensegits, Bukovina, R.;

Nagyvejke, Tolna m.; 1961./

AaTh 123 I, II, III, IV, V.

11. SEBESTYÉN Ádám 1986. 205. 3. "A farkas és a kecskék" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1972. Sebestyén Ádámmé/ AaTh 123 /I/, II, III, IV, V.

Megj.: A mese szilárd felépítését minden valószínűség szerint a tankönyv-mesévé vált Grimm mesének /Nr. 5./ köszönheti, melynek menetét a 7. vált. is követi.

AaTh 123A A róka csikót vásárol, és otthon hagyja

/Fox Buys Colt and Leaves it at Home; H - ;

BN 124^{xx}; MÁT 47^{II} /

A róka csikót vásárol, és otthon hagyja

A farkas elváltoztatja a hangját és felfalja a csikót.

1. KÁLMÁNY Lajos 1881., 1882., 1891. I. 147-148. 25. "Ebül gyült, ebül megy" /Szeged-Felsőváros, Csongrád m.; gyi: -/ /BN 1.; MÁT 1./

MNK 124B^x A három kismalac

/ H - ; BN - ; MÁT - /

I. A három kismalac egy szénaboggyában lakik. A farkas egyet megeszik közülük.

II. A megmaradt kettő házat épít magának fából. A farkas ide is betör, ismét megeszik egy malacot.

III. A harmadik kismalac téglából épít magának házat. Ide már nem bír behatolni a farkas. Megpróbálja kicsalni a kismalacot, a malacka azonban tuljára az eszén. A farkas a kéményen keresztül próbál behatolni.

Elég. /v. leforrázzák, vö. AaTh 121/

1. KOVÁCS Ágnes EA 2734 36-40. 48. II. C.n. /Léziped, Moldva, R.; Mekényes, Baranya m.; 1952. XI./
MNK 124B^xI, II, III /AaTh 121 I./
2/ KOVÁCS Ágnes 1974. /1972²/ 48-50. /46./
"A három kismalac" /B/

BN 124^x ld. AaTh 123A

AaTh 125/B^x, C^x, D^x lásd MNK 118A^x

AaTh 127A^x A farkas lecsalogatja a kecskét a szikláról, és

felfalja

/Wolf Induces Goat to Come down from Cliff and Devours it; H - ; BN - ; MÁT - /

1. HELTAI Gáspár 1566. LXVIII. "A farkasról és kecskébokról" /In: Imre Lajos 1897. 154-155./ AaTh 127A^x /AaTh 132/

MNK 127C^x A róka és a kecske

/H - ; BN - ; MÁT 67^x /

A róka ráveszi a kecskét, próbálja meg, ki tud-e dönteni egy fatörzset

Mig a kecske azzal vesződik, hátulról ráveti magát, és felfalja.

1. BONDÁR György EA 1879. 13. 4. "A róka és a kecske" /Nagyszalonta, Bihar m.; 1915./
2. ERDÉSZ Sándor EA 6979 1044-1045. 57. "A kecske egy fának a levelét ette megfele. A róka odament: Mit csinálsz, kecske komám?" /Szamoszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959. I./
1/ ERDÉSZ Sándor 1968. III. /UMNGY XV./ 515. 234. =

AaTh 130 A szebeni muzsikusok^x

/The Animals in Night Quarters; H 130B ; BN 130 B ; MÁT 130 /

- I. Kiöregedett szamár /16/ világgá megy. Csatlakozik hozzá egy öreg kutya, macska, kakas. Elhatározzák, hogy ének- /zene-/ kart alakítanak.
- II. Erdőben zsványtanyára érkeznek. /Egymás hátára állva/ dalolni kezdenek, a zsványok rémülten elmenekülnek.
- III. Az állatok birtokbaveszik a zsványtanyát: a macska lefekszik a tüzhelyre, a kutya az ajtó elé, a kakas a ház tetejére, a szamár a szalmába, stb. Elaluszna.
- IV. A zsványok vezére elküldi az egyik zsványt körülnézni. A zsvány baj nélkül bejut a házba. Tüzet akar gyújtani, szeme közé ugrik a macska. Szalad kifelé, lábába harap a kutya. A szalmakazal mellett elmentében oldalba rugja

a számár. A nagy lármára a kakas is felébred, s elkezd kukorékolni.

V. A zsvivány visszafut társaihoz, s elmeséli, hogy a tűzhe-lyen egy boszorkányt talált, aki lekarmolta arcáról a bőrt, az ajtóban egy ember állt, aki késsel belevágott a lábikrájába. A szalmakazal mellől egy ember egy nagy bottal oldalba vágta, a háztetőn pedig elkezdett kiabál-ni a biró, hogy "fogjátok el a zsviványt". A rablók vi-lággá mennek, az állatok vígan élnek a rablótanyán. /Vö. AaTh 210 és AaTh 715/

1. KRESZ Mária EA 4695 6-7. 2. "A szebeni muzsikuskok" /Sárvásár, Kolozs m.; 1941./ AaTh 130 I, II, III, IV, V.
2. KRESZ Mária EA 4696 36. 17. C.n. /Nyárszó, Kolozs m.; 1941./ AaTh 130 I, II /csonka/
3. FARAGÓ - KONSZA 1957. 22-23. 10. "A zsviványtanya" /Sepsibodok, Háromszék m.; 1948./ AaTh 130 I, II, III, IV, V. /MÁT 1./
4. MAKRA Sándor EA 4877 80-82. 33. "A szebeni muzsi-kuskok" /Tiszalök, Szabócs-Szatmár m.; 1949-52./ AaTh 130 I, II, III, IV, V.
5. NAGY Olga 1958. 139-141. "Muzsikuskok" /Mezőség, R.; gyi: -/ AaTh 130 I, II, III, IV, V. /A/
6. KISFALUDY Társ. Gy. Ms 10.020/VIII. 135-136. f. 38. "Kakas és Tyúk" /Gyh, gyi: -/ MNK 212A^x /AaTh 210 - AaTh 130 I, II, III, IV, V. /
7. MAROSI, BAGOSSY, BAK Irodalom 4-r. 397/I. 32-33. b. f. II. Mese. /Gyh, gyi: -/ AaTh 210 - AaTh 130 I /eltér/, II, III, IV, V. /MÁT 2./
8. SEBESTYÉN Ádám 1979. 239-241. 68. "A tojás" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Fábíán Ágostonné/ AaTh 210 - AaTh 130
9. SEBESTYÉN Ádám 1981. 214-216. 160. "A tojás" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Fábíán Ágostonné/ AaTh 210 - AaTh 130

Irod.: Aarne, A.: Die Tiere auf der Wanderschaft
FFC XI. 1913.

MNK 130^x Az öreg kutya és az öreg ló

/ H - ; BN - ; MÁT - /

Éhes öreg kutya találkozik a határban egy sovány gebével
A gebe elmondja, hogy míg fiatal volt, sokszor vitte gazdáját vadászatra, háboruba, többször megmentette az életét is, de mióta megöregedett, levágták a farkát, levették patkóit, és elzavarták

A kutya elpanaszolja, hogy amíg könnyen futott a nyul után, nagy becsben volt, de mióta megöregedett, éheztetik, verik Isten kegyelmébe ajánlják magukat.

1. PESTI Gábor 1536. XXII. "A vadászebről" /In: Toldy Ferenc 1858. 49-50. vö./
2. HELTAI Gáspár 1566. XXII. "Az agg lóról és agg agárról" /In: Imre Lajos 1897. 56-57./
BN 131^x ld. LINK 2019A^x

AaTh 132 A kecske szarvait csodálja a vízben

/Goat Admires his Horns in the Water; H - ; BN - ;
MÁT - /

A kecske szarvait csodálja a vízben és azt mondja: "Nekem nem kell félnem a farkastól!"

A farkas hátulról ráveti magát, és felfalja.

1. HELTAI Gáspár 1566. LXVIII. "A farkasról és kecskebakról" /In: Imre Lajos 1897. 154-155./
AaTh 127A^x /AaTh 132/
BN 132^x ld. AaTh 119A^x

AaTh 133^x A róka és a kigyó^x

/Goat Carries Snake over Stream; H - ; BN 59^x ;
MÁT 59^x /

A róka félig megfagyott kigyót talál
Ez kéri, hogy vegye a hátára, és vigye el a szikla alatti barlangjába, ott majd megjutalmazza
Mikor a barlang szájához érnek, a kigyó nem hajlandó leszáll-ni, mondván, a róka teste meleg, ő majd megfojtja, és bele-bujik

A róka azt tanácsolja, hogy ne fojtja meg, mert akkor kihül

a teste, hanem elevenen bujjon belé

A kigyó meg is kísérli, a róka leharapja a fejét.

/Vö. AaTh 155/

1. WLISLOCKI, Henrik 1887-88. Ethn. Mitt. aus Ungarn I. Jg. No. 2. 168. "Der Fuchs und die Schlange" /Brassó, Brassó m.; 1879./ /MÁT 1./
BN 133^x ld. MNK 118A^x
BN 134^x ld. MNK 118A^x
BN 135^x ld. MNK 118A^x
BN 136^x ld. AaTh 91.

AaTh 137 A hal és a disznó vetélkedése

/The Filthy Hog and the Clean Fish; H - ; BN - ;
MÁT 255^x /

A hal azt állítja, hogy az emberek őt tisztasága miatt jobban szeretik

A disznó azt válaszolja, hogy ha az emberek halat esznek, folyton köpködnek, de ha disznóhúst, még az ujjukat is megnyalják.

1. KÁLMÁNY Lajos EA 2771 277. 4. "A hal vetélkedése a disznóval" /Szeged, Csongrád m.; gyi: -/ /MÁT 1./
2. KOVÁCS Ágnes NI.K. 89. 54. 338. /311./ "A hal meg a disznó vesződése" /Magyaró, /v/ Maros-Torda m., R.; Budapest, 1965. III./

AZ EMBER ÉS A VADÁLLATOK
MAN AND WILD ANIMALS

AaTh 150 A madár/róka tanácsa

/Advice of the Fox; H - ; BN - ; MÁT - /

Fogoly madár/róka három jó tanácsot ígér, ha megszabadulhat
Az ember szabadon bocsátja a madarat/rókat
Az első tanács: "Ha fogtál egy madarat/rókat, ne ereszd szabadon!"

/Vö. AaTh 278C^x/

1. HELTAI Gáspár 1566. XCVI. "Egy pórról és szép madárkáról" /In: Imre Lajos 1897. 228-231./

AaTh 151 Az ember hegedülni tanítja a medvét/farkast

/The Man Teaches Bears to Play the Fiddle;
H - ; BN 38 l. ; MÁT 151 /

Az ember hegedülni tanítja a medvét/farkast
Azzal az ürüggyel, hogy körmét kiegyenesíti, lábát fahasítékba csipteti /Vö. AaTh 38, 1159/.

1. /GAÁL György/ Irodalom 4-r. 66. I. 126 v - 131 f.
"Egy Búbajos Nagy asszonynak az aranyszőrű Bakjai"
/Gyh, gyi: -/ AaTh 571+ AaTh 559 /AaTh 151/
1/ GAÁL - KAZINCZY - TOLDY 1857., 1860. III. 155-156.
XLIV. "A hatalmas sip" /BN 1.; MÁT 1./
2. ERDÉSZ Sándor EA 6979 1150-1153. 73. "A farkas akar tanulni hegedülni" /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959. I./
1/ ERDÉSZ Sándor 1968. III. /UMNGY XV./ 520-521.

239. =

AaTh 153 A medve kiherélése^x

/The Gelding of the Bear and the Fetching of Salve;
H - ; BN - ; MÁT 153 /

- I. Az ember azt mondja a medvének /farkasnak/, hogy azért olyan erős a ló /kövér az ökör/, mert ki van herélve. A medve elvégezteti magán a mütétet, s bejelenti, hogy másnap eljön, hogy az embert is erőssé tegye.
- II. Az ember helyett másnap a felesége megy ki a szántóföldre. A medve be akarja gyógyítani az asszonyon levő nagy "sebet", odaülteti a rókát, hogy legyezze, nehogy beköpjék a legyek, amíg ő elmegy forrasztófüért. Az asszony nagyot szellent, a róka elmenekül, s a medvét is elriasztja. /Vö. AaTh 1133 /
1. KOCSIS Lajos EA 501 10-12. "A medve, róka, farkas mög a szegény ember" /Nagyszalonta, Bihar m.; 1914-15.//MÁT 3./
 2. BERZE NAGY János 1940. II. 51-52. 4. "A szántóvető meg a farkas" /Téseny, Baranya m.; 1935. XII./ /MÁT 2./
2/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 968-970. 374. "A medve meg az asszony" /A/
 3. BERZE NAGY János 1940. II. 49-51. 3. "A medve mög az asszony" /Tarcspuszta, Baranya m.; 1936. IX./ /MÁT 1./
 4. DÉGH Linda 1942. I. 101-110. 1. "A medve és a kisleány" /Bag, Pest m. 1940-42./ AaTh 153/homályos/ + AaTh 480.
 5. BÁCSKAI-BOSNYÁK Sándor EA 13.502 13-14. 9. "A szegény ember, a felesége és a farkas" /Istensegits, Bukovina, R.; Nagyvejke, Tolna m.; 1961./
 6. ERDÉSZ Sándor EA 6979 1295-1299. 99. "Elment a medve az erdésznél. Az egyik disznó kegyetlen kövér vót, a másik meg nagyon sovány" /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959. I./
1/ ERDÉSZ Sándor 1968. III. /UMNGY XV./ 522-525. 241. =

7. MOLNÁR Imre Ms 1. NIFA 109. 10. 10. C.n. /Gyula-háza, Szabolcs m.; 1963./
8. NAGY Géza 1985. 851-854. 150. "A becsapott farkas" /Karcsa, Borsod-Abauj-Zemplén m.; 1960-as évek, Jóni Elemér/

AaTh 154 A róka, a medve és a szegény ember^x

/"Bear-food" ; H 154; BN 154 ; MÁT 154 /

- I/a. Kis földjét szántogató szegény ember lovát meg akarja enni a medve /mert az haragjában azt találta mondani: ó, hogy egyenek meg a medvék!/ A szegény ember haladékat kér legalább addig, míg a földjét felszántja. A medve estére igéri visszatértét.
- I/b. Szántó szegény ember egy nagy medvét verekedni lát egy kis nyúllal. Kineveti őket. A medve e fölötti haragjában meg akarja enni /őt magát, lovát v. teheneit/. A szegény ember haladékat kér estig.
- II. Megjelenik a róka, s kilenc tyúkért meg egy kakasért, vagy egyéb baromfiért tanácsot ad, hogyan szabaduljon meg a szegény ember a medvétől: mikor a medve jön, ő távolról vadászkiált hangját utánozza. A szegény ember bujtassa a medvét egy szeneszsákba, s verje agyon.
- III. Este a róka elmegy a szegény ember házához a megbeszélte jutalomért. A szegény ember kopók hangját utánozza, a róka megijed, és elszalad.
1. HELTAI Gáspár 1566. XCVII. "Egy pórról, farkasról, rókáról és egy sajtról" /In: Imre Lajos 1897. 231-234./ AaTh 154 I - AaTh 34 - AaTh 32 /MÁT jegyz./
 2. MAROSI, BAGOSSY, BAK Irodalom 4-r. 397. I. 46-47. f. 8. Mese /Gyh, gyi.: -/ AaTh 154 Ib, II, III.
1/ ARANY - GYULAI 1872. /MNGY I./ 470-473. XIV. "A róka, a medve és a szegény ember" /Kolozsvár, gyi.: -/ /H 2.; BN 1.; MÁT 1./
2/ BENEDEK Elek 1894-96. III. 44. /4. kiad. III/2. 18-21. 5./ "A szegény ember és a róka" /B/

- 3/ SKLAREK, Elisabet 1901. 239-240. 30. "Der Fuchs, der Baer und der arme Mann" /C/
 4/ ORTUTAY - KATONA 1951., 1956. I. 407-410. 43. = /A/
 5/ ORTUTAY, Gyula 1957. 520-522. 61. "Der Fuchs, der Bär und der arme Mann" /C/
 6/ SÁNDOR László 1958. 15-18. = /B/
 7/ PARAGÓ József 1952. /1953⁴/ 46-48. /19./ "A róka, a medve és a szegény ember" /B/
 3. DÉKÁNY Ráfáel EA 2279 83-85. /15./ "A róka, a medve, és az öreg ember" /Gyh, gyi: -/ AaTh 154 Ib, II, III. /MÁT 3./
 4. ZOLNAI Gyula 1921. Ethn. XXXII. 106-107. "A róka, a farkas meg a szegény ember" /Balatonalmádi, Veszprém m.; 1894 táján/ AaTh 154 Ib, II, III. /H 1.; BN 2.; MÁT 2./
 5. PÓSA Lajos é.n. "A kijátszott róka vagy többet észszel mint erővel" /Méhner Vilmos kiad.; Sz.E.Sz. 8671./ Versben. AaTh 154 Ib, II, III.
 6. /DÓZSA Lajos/ é.n. "A kijátszott róka, vagy többet észszel mint erővel" /Méhner Vilmos kiad.; OSzK 46/33/ AaTh 154 Ib, II, III.
 7. Rózsa-féle Csáládi Naptár 1925. 126. "A róka, a medve és a szegény ember" /Gyh, gyi.: -/ AaTh 154 Ib, II, III.
 8. KOVÁCS Ágnes EA 3912 468-470. 147. "Szegény ember és a medve" /Ketesd, Kolozs m.; 1941. I./ AaTh 154 Ib, II, III.
 9. KRESZ Mária EA 4696 29. 12. C.n. /Nyárszó, Kolozs m.; 1941./ AaTh 154 I-II /eltér/, III.
 10. POGÁNY Péter EA 8780 76-78. 12. "Medve, Róka, szegény ember" /Milej, Zala m.; 1942. jan./ AaTh 154 Ib, II, III.
 11. POGÁNY Péter EA 8780 606-608. 143. "A róka megszabadítja a parasztot" /Csonkahegyhát, Zala m.; 1943. II./ AaTh 154 Ib, II, III.

12. ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 971-975. 375. "Kilenc tyúk meg a kakas" /Csikszentdomokos, Csik m.; 1943./ AaTh 154 Ib, II, III. /A/
 13. BÉRES András EA 3797 40-41. "A róka, a medve és a szegény ember" /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1950/ AaTh 154 Ib, II, III.
 02/ BÉRES András EA 6001 435-437. 84. =
 1/ BÉRES András 1967. /UMNGY XII./ 391-393. 101. =
 14. MAKRA Sándor EA 4877 78-79. 31. "A róka, medve meg a szegény ember" /Tiszalök, Szabolcs-Szatmár m.; 1949-52./ AaTh 154 Ib, II, III.
 15. GERENCSEÉR József EA 9569 20-23. Sz.n. "Farkas koma első találkozása az emberrel" /Börcs, Győr-Sopron m.; 1954-55. Domine Károly/
 16. DOBOS Ilona 1962. /UMNGY X./ 155-157. I/3. "A farkas, a róka és a szegényember" /Kisbajom, Somogy m.; 1958./ AaTh 154 Ia, II, III.
 17. BOSNYÁK Sándor EA 12.702 64-65. 15. "Többet észszel, mint erővel" /Siklósnagyfalu, Baranya m.; 1960./ AaTh 154 Ib, II, III.
 18. BÁCSEKAI-BOSNYÁK Sándor EA 13.502 14-16. 11. "Többet észszel, mint erővel" /Istensegits, Bukovina, R.; Nagyvejte, Tolna m.; 1961./ AaTh 154 Ib, II, III.
 19. KOVÁCS Ágnes NI.K.80/III. 44-45. 81. "A kilenc tyúk, a kakas és a róka" /Magyaró, /v/ Maros-Torda m. R.; Budapest-Telki; 1964. V./
 20. KOVÁCS Ágnes NI.K. 84. 24-29. 204. "A medve, a róka és a szegény ember" /Magyaró, /v/ Maros-Torda m.; R.; Budapest; 1964. V./
 21. SEBESTYÉN Ádám 1979. 199-201. 59. "A szegény ember kilenc tyukja" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Fábián Ágostonné/ AaTh 154
 22. SEBESTYÉN Ádám 1981. 220-221. 162. "A szegény ember kilenc tyukja" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Fábián Ágostonné/ AaTh 154
 23. SEBESTYÉN Ádám 1983. 148-150. 43. "A szegény ember meg a medve" /Andrásfalva, Bukovina R.; Kakasd,

Tolna m.; 1970-78. Kovács Ráfi Péter/AaTh 154.

24. SEBESTYÉN Ádám 1986. 416-417. 2. "Többet ésszel mint erővel" /Józseffelva, Bukovina, R.; Bátaszék, Tolna m.; 1983. Péter Lajosné/ AaTh 154

Megj.: DOBOS Ilona és természetesen HELTAI szövegét kivéve valamennyi szöveg a 2. vált. ill. uo. a BENEDEK Elek-féle átdolgozás származékának tűnik.

AaTh 155 A világ hálája^x

/The Ungrateful Serpent Returned to Captivity;
H 155 ; BN 155 ; MÁT 155 /

- I. Egy ember leemel egy követ egy kigyóról. A kigyó meg akarja ölni. az ember életéért könyörög. Abban állapotnak meg, hogy bíró elé viszik az ügyet.
- II. Lóhoz, kutyahez /ökörhöz/ fordulnak, akik az ember kárára ítéleznek, mondván, hogy az ember hálátlan. Harmadszor a rókához fordulnak. Ennek az ember kövér tyukot ígér, mire azt tanácsolja, hogy mutassa meg az ember, hogyan talált rá a kigyóra. A kigyó a kő alatt marad.
- III. Mikor a róka az ígért jutalomért jelentkezik, az ember /felesége, cselésége/ veréssel fizet.
1. HELTAI Gáspár 1566. LXIV. "Egy pórról, sárkányról és rókáról" /In: Imre Lajos 1897. 142-145./ AaTh 155 I, II, III. /MÁT jegyz./
 2. HÁRSING István 1927. Ethn. XXXVIII. 49-53. "Hogy fizet a' világ ő jó tevőjének" /Gyh: -; XVIII.sz./ AaTh 155 I, II, III /H 1.; BN 2.; MÁT 2./
 3. KÓNYI János 1796. I. 50-53. 62. C.n. /Gyh,gyi.: -/
 4. GAAL, Georg 1822. 268-275. /11./ "Der Welt Lohn" /Gyh, gyi: -/ AaTh 155 I, II, III. /H 2.; BN 1.; MÁT 1./
 5. IPOLYI Arnold EA 2958 1551-1571. 557. "Az ítélő róka, a hálátlan ember és a csalfa kigyó" /Szeged, Csongrád m.; 1854-58./ AaTh 155 I, II, III.
1/ IPOLYI - KÁLMÁNY 1914. 189-190. 28. =
/H 3.; BN 3.; MÁT 3./

6. KRIZA János Irodalom 4-r. 409/III. 121 v. 122. f.

"Költevény más" /Gyh, gyi: -/ AaTh 155 I, II.

7. BALÁS Gyula Irodalom 2-r. 76. 74. f. /33./ "A világ köszönete" /Mezőkovácsháza, Csanád m.; 1878. VI-VIII./ AaTh 155 I, II. /MÁT 4./

Megj.: Trostler József 1927. Nyr. 145. p. szerint a 4. variánst Gaal György "Könyi gyűjteményéből ültette át a maga nyelvére". In: Mesenyomok a XVIII. század magyar irodalmában.

MNK 155^x A hálátlan kigyó

/ H - ; BN - ; MÁT - /

"...ismeretes Aesopus meséje a megdermedt kigyóról, melyet a jámbor favágó keblében melengetve életre hozott, s jutalmul attól iziben halálra maratott" /Vö. AaTh 133^x/

1. PESTI Gábor 1536. VII. "A parasztról és kigyóról" /Eltér/ /In: Toldy Ferenc 1858. 31./
2. BALLAGI Mór 1850. I. 91. 1522. "Tégy jót ebbel, végre rád mordul" ill. "Vess kenyeret ebnek, megharap érte" szólásmondáshoz fűzött ezopusi mese /szövegét 2f./
3. GÁSPÁR János 1863. /3. kiad./ 9-10. 10. "A földműves és a kigyó" /Gyh, gyi: -/

AaTh 156 Androclos^x

/Thorn Removed from Lion's Paw/Androclos and the Lion ; H - ; BN - ; MÁT - /

Androclos az oroszán talpába ment tövist kihuzza

Mikor egyszer büntetésül oroszánverembe vetik, az oroszán felismeri, nem tépi szét, hanem kezét nyalogatja

A birák felmentik Androclost

1. HELTAI Gáspár 1566. XXXII. "Az Oroszlánról és a Pásztorról" /In: Imre Lajos 1897. 76-78./
2. BERTALANFFI Pál 1754. 256-258. "Androdus szolgálával mi történt?"
3. DUGONICS András 1820. I. 273-275. "Sokszor az állatok is háládatosak" szólásmondás magyarázata.

4. PENAVIN Olga 1971a /UMNGY XVI./ 588-589. 199.
"A juhász" /Kórógy, /v./ Szerém m. Ju./ AaTh 156 +
+ AaTh 670.

2/ PENAVIN Olga 1971b 105-108. 16. =

Megj.: További irodalmi adatok felsorolását ld. GYÖRGY
Lajos 1934. 90. 9. Androclus.

Irod.: Ranke, K.: Androklus und der Löwe. EM 1975. 1. 2.
501-508. f. AaTh 156A magyar változatait ld.
MNK 728^x

AaTh 157 Az ember a legerősebb^x

/AaTh 157 Learning to Fear Men; H 157 ; BN 157 ;
MÁT 157A^x /

- I. A medve és a farkas /farkas, róka és medve/ azon vitat-
koznak /a medve fiait tanítja/, hogy ki a legerősebb. A
farkas/medve azt állítja, hogy ő, a többiek azt mondják,
hogy az ember.
- II. Kimennek az országra.
a/ jön egy öreg ember. A farkas/róka azt mondja, ez csak
volt ember,
a₁ remete
a₂ öreg koldus
b/ egy gyermek - ez csak lesz ember
c/ egy asszony - ez csak asszonyi állat
d/ egy huszár - ez már ember.
A medve/farkas megtámadja. A huszár először puskával lő
rá, majd kardjával kezdi szabdalni. A medve elszalad.
- III. Társaihoz visszatérve azt mondja nekik, hogy legyőzte
volna az embert, de az először tüzzel leküpködté, majd
éles nyelvvel úgy megnyaldosta, hogy kénytelen volt el-
menekülni. /Vö. AaTh 130 V./
1. DUGONICS András 1820. I. 100-101. "Ez ám az ember"
szólás magyarázata /Gyh, gyi: -/ AaTh 157 I, IIa₁
a₂d, III. /MÁT 1./
 2. MERÉNYI László 1861. I. 187-193. "A medve és a far-
kas" /Gyh, gyi: -/ AaTh 157 I, IIba₂cd, III.
/H 1.; BN 1.; MÁT 3./

- 2/ BENEDEK Elek 1894-96. V. 76. /4. kiad./ V/2.
106-109. 21./ "Az ember a legerősebb" /MÁT 6./
/B/
- 3/ PARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 80-89. /35./ "A med-
ve és a huszár" /B/
3. BANÓ István 1941. /UMNGY II./ 281-282. 65. "A far-
kas emberhúst akar enni" /Kaposszekcső, Baranya m.;
gyi: -/ AaTh 157I, IIabd, III /MÁT 2./
4. KOVÁCS Ágnes EA 3912 185-186. /56./ "Az ember a leg-
erősebb" /Kettesd, Kolozs m.; 1941. I./ AaTh 157 I,
IIbad, III. /Vö. 2. vált.2/
- 1/ KOVÁCS Ágnes 1943. II. /UMNGY VI./ 114-116. 83.
= /MÁT 4./
5. PARAGÓ - KONSZA 1957. 19.7. "A farkas, a medve és
a huszár" /Papolc, Háromszék m.; 1948./ AaTh 157 I,
IIbad, III. /Vö. 2. vált. 2 / /MÁT 5./
6. MAKRA Sándor EA 4877 103-104. 49. "A farkas, medve
meg az ember" /Tiszalök, Szabolcs-Szatmár m.;
1949-52./ AaTh 157 I, IIabd, III.
7. ERDÉSZ Sándor EA 6979 1183-1184. 78. "A medve di-
csekedett az erejével, hogy ütüle nincs erősebb a
világon. A róka azt mondta, hogy olyan erős nincs
senki, mint az ember." /Szamosszeg, Szabolcs-Szat-
már m.; 1959. I./ AaTh 157 I, IIcad, III.
1/ ERDÉSZ Sándor 1968. III. /UMNGY XV./ 525-526.
242. =
8. KOVÁCS Ágnes NI.K. 80. 21-22. 21. "A medve és a
huszár" /Magyaró, /v/ Maros-Torda m., R.; Budapest;
1964. V./
9. VÖÖ Gabriella 1969. 113-115. "Melyik erősebb, az
ember vagy a medve?" /Beresztelke, /v/ Maros-Torda
m., R.; 1966./
10. SEBESTYÉN Ádám 1981. 334-335. 24. "A medve és a
farkas" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna
m. 1970-78. Györfi Rudolf/ AaTh 157

11. SEBESTYÉN Ádám 1986. 155-156. 19. "Az ember a leg-erősebb" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1982. Erős Jákobné/ AaTh 157

Irod.: Lindahl, C.: Tiere Lernen Furcht vor den Menschen
EM 1986. 5. 2/3 576-584 f.

MNK 157^x₁ Ki erősebb az embernél is? /A szúnyog/
/H - ;BN - ; MÁT 157B^x/

I. A szúnyog és a medve vitatkoznak, hogy melyikük erősebb. Megegyeznek, hogy azt nyilvánítják erősebbnek, aki a lóról le tud szedni egy embert.

II-III. = AaTh 157 II, III.

IV. A szúnyog is megtámadja az embert, s addig csipkedi, míg az a lóról leszáll.

1. KÁLMÁNY Lajos EA 2771 276. 2. "A medve és a szúnyog" /Magyarszentmárton, Torontál m.; gyi: -/ /MÁT 1./
1/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 976-977.
376. = /A/

MNK 157^x₂ Az emberi ész győzelme
/H - ; BN - ; MÁT - /

I. Az oroszlán, a farkas és a vaddisznó barátságot kötnek, s magukat mindenkinél erősebbnek vélik. A farkas megjegyzi, hogy az ember az egyetlen, aki mindhármukkal elbána.

II. /Vö. AaTh 157 II /

- a/ Találkoznak egy gyerekkel - ez még csak lesz ember
b/ egy öreg emberrel - az már nem ember
c/ favágóval - ez már ember

Megkérdik, hogy mivel tudná őket legyőzni. A favágó azt mondja, hogy a fejszóján és az eszén kívül nincs egyebe.

III. Az eszéről azt állítja, hogy otthon felejtette. Hazaküldi a farkast a feleségéhez egy levéllel, melyben az áll, hogy kössön egy követ a farkas nyakába. A farkast a falubeliek megölik. A favágó az erdőben szalonnázni kezd. Az oroszlánnak megsugja, hogy vaddisznó szalonnáját eszi. Az oroszlán nyomban ráugrik a vaddisznóra, és megöli. A favágó javasolja, hogy ne szőröstül-bőröstül egye meg,

hanem várja meg, amíg kivágja a szalonnát. Az oroszlán, hogy türelmesen várni tudjon, megkötözteti magát. A favágó fejszójével agyonüti.

1. BENEDEK Elek 1894-96. II. 16. /6. kiad. II/1.
129-130. 16./ "Többet ésszel, mint erővel" /Gyh,
gyi: -/ MNK 157₂ I, II, III /B/
2/ FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 106-108. /47./
"Az oroszlán és a favágó" /B/

2. KATONA Imre EA 8170. XIII. 372-375. 5. C.n.
/Bogdánd, Szilágy m.; 1935./ MNK 157₂ I, II, III.

3. KOVÁCS Ágnes EA 3912 471-472. 148. "Az ember a leg-erősebb" /Kettesd, Kolozs m.; 1941.I./ MNK 157₂ I,
II, III./Szereplők: medve, farkas; kissé eltér./

Megj.: 2, 3. vált. 1. vált. származéka.

AaTh 157A Az oroszlán keres egy embert

/The Lion Searches for Man; H - ; BN - ; MÁT - /
Egy fiatal oroszlán, akit szülei óvnak az embertől, más állatoktól értesül, hogy az ember nekik is kárt tett
Elhatározza, hogy bosszút áll az emberen
Az ember a fiatal oroszlánt csapdába csalja.

1. HELTAI Gáspár 1566. LXXVI. "Egy emberkérő és egy oroszlánról" /In: Imre Lajos 1897. 191-196./
2. MAKRA Sándor EA 4877. 95.40. "Az oroszlán, a medve, meg az ember" /Tiszalök, Szabolcs-Szatmár m.;
1949-52./

AaTh 160 Hálás állatok, hálátlan ember^x

/Grateful Animals; Ungrateful Man; H - ; BN - ;
MÁT 160 /

I. a/ Zarándok, b/ szegényember kiment egy gödörből a/ egy majmot, b/ egy kigyót, b₁/ egy gyűrűs kigyót, c/ egy farkast és d₁/ egy ékszerészt vagy d₂/ egy generálist lovastól.

II. A megmentett állatok sorra leróják hálájukat, az ember bepanaszolja a szegény embert a királynál.

- III₁ A kigyó megcsipi a királyfit, ez azonban a zarándok imájára meggyógyul. A király megtudja a zarándok elbeszéléséből az igazat és a zarándokat magis hivatalra emeli.
- III₂ Szegény ember felesége biztatására elmegy a generális-hoz, az megvereti. A szegény ember bepanaszolja a királynál, mire az elcsapja a generálist, s a szegény embert teszi a helyére.

1. KISFALUDY Társ. Gy. VI. Ms 10.020 VI. 11-13. f. /2/ C.n. /Gyh.: - ; 1863./ AaTh 160 Ia: abc₁d₁, II, III₁.
2. KÁLMÁNY Lajos EA 2771 327-328. 44. "Az ember hálátlan" /Lőrincfalva, Torontál m.; gyi: -/ AaTh 160 Ib: abc₂d₂, II, III₂ /MÁT 1./
2/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 978-979. 377. =

AaTh 160A^X Rókafogta csuka

/The Pike Caught by the Fox; H - ; BN 160^{XX} ;
MÁT - /

Róka elkapja a csuka farkát, csuka elkapja a róka farkát. Parasztember megfogja mind a kettőt. /Rendszerint folyt. AaTh 1610; Mátyás anekdota/

1. BOSNYÁK Sándor EA 12.884 108. 50. "Csuka fogta róka, róka fogta csuka" /Siklós, Baranya m.; 1959./
2. JÓKAI Mór 1856. 6-9. II. "Róka fogta csuka, csuka fogta róka, varga fogta mind a kettő" /Gyh, gyi: -/ AaTh 160A^X + AaTh 1610 /BN jegyz./
2/ JÓKAI Mór 1872. 7-9. /2/ = /A/
3/ TÓTH Béla 1898-1901. I. 105-107. = /A/
4/ JÓKAI Mór 1904. 7-9. /2/ = /A/
5/ SOLYMOSSY, Sándor 1936. 124-126. "Le brochet, le renard et le savetier" /C/
3. GYÖRGY Lajos 1938. 235-238. 138. "Osztokodás a jutalmon" /VAS Gereben 1856./ AaTh 160A^X + AaTh 1610 /BN jegyz./
4. BÁCSKAI-BOSNYÁK Sándor EA 13.502 100-101. 59. /Istensegits, Bukovina, R.; Nagyvejké, Tolna m.; 1961./

AaTh 160A^X + AaTh 1610.

5. BÁCSKAI-BOSNYÁK Sándor EA 13.502 101-102. 60. /Istensegits, Bukovina, R.; Nagyvejké, Tolna m.; 1961./ AaTh 160A^X + AaTh 1610.

Megj.: Irodalmi változatok felsorolását lásd még GYÖRGY Lajos 1934. 176-177. 163. "Osztokodás a jutalmon".

AaTh 161 A paraszt elárulja a rókát/farkast a szemével^X

/Peasant Betrays Fox by Pointing; H - ; BN - ;
MÁT - /

A pásztor elrejtí a farkast, és megigéri, hogy nem árulja el. Mikor a vadászok odaérkeznek, valóban azt mondja, hogy nem látta a farkast, de a szemével arra int, ahol van. A vadászok nem veszik észre, és eltávoznak. Észreveszi azonban a farkas és azt mondja a pásztornak, hogy a nyelve ugyan jámbor volt, de a szeme lator.

1. PESTI Gábor 1536. CXLV. "Az rókáról és vadászokról" /In: Toldy Ferenc 1858. 196-197./
2. HELTAI Gáspár 1566. XLVIII. "A Farkasról, Vadászról és Pásztorról" /In: Imre Lajos 1897. 111-112/
3. PENAVIN Olga 1984. 79. 53. C.n. /Bácsszőlős, Bácska, Ju.; 1971-77. Katona Nándor/ AaTh 161 /eltér/ Irod.: Rehmann, E.H.: Augenwinken
EM 1976 l. 4. 1010-1014 f.
BN 161^X ld. MNK 212A^X
MÁT 161^X ld. AaTh 179

AaTh 162 /korábban 162^{XX}/ A gazda figyelmesebb, mint a szolga

/formerly 162^{XX} //The Master Looks more Closely than the Servant; H - ; BN - ; MÁT - /

Egy szarvas elrejtőzik az istállóban

A szolga figyelmét sikerül elkerülnie

A gazda azonban észreveszi.

1. PESTI Gábor 1536. XLII. "A Szarvasról és az ökrekről" /In: Toldy Ferenc 1858. 72-73./

2. HELTAI Gáspár 1566. XLIV. "A Szarvasról, ökröckről és családos emberről" /In: Imre Lajos 1897. 103-105/ BN 162^x 1d. AaTh 327C
BN 163^x 1d. AaTh 47^x

AaTh 163A^x A farkas/medve elhessegeti a legyeket

/The Bear Chases away the Flies; H - ; BN - ; MÁT - /

A farkas/medve elhessegeti az alvó gazdáját zaklató legyeket Véletlenül agyonüti gazdáját /Vö. AaTh 1586 /

1. GÁSPÁR János 1863. /3. kiad./ "A légykergető medve" 43-44. 41. /Gyh, gyi: -/
2. KOVÁCS Ágnes NI.K.80/I. 27-28. 32. "A kis farkas és gazdája" /Magyaró, /v/ Maros-Torda m., R.; Budapest; 1964. V./
BN 164^x 1d. MNK 312^x

AaTh 168 A cigány a farkasveremben

/The Musician in the Wolf-Trap; H - ; BN - ; MÁT - /

A cigány téli éjszaka farkasverembe esik, ahol egy farkast talál

Muzsikálással megmenti életét.

1. HEGEDŰS Lajos 1857. 57-58. "A cimbalmos." 2/ DÖMÖTÖR Sándor 1929. Ethn. XL. 89-90. 82.
2. ERDÉSZ Sándor EA 6979 1018-1020. "A cigány tisztelni ment a hegedűjével, hogy keressen egy kis pénzt" /Szamoszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959./
3. BALASSA Iván 1963. /UMNGY XI./ 359-360. 243. C.n. /Karcsa, Borsod-Abauj-Zemplén m.; 1960. XI./
4. KOVÁCS Ágnes NI.K.80/I. 17-18. 27. "A cigány a farkasveremben" /Magyaró, /v/ Maros-Torda m., R.; Budapest; 1964. V./

AaTh 169^x Különböző történetek farkasokról

Miscellaneous Stories of Wolves

AaTh 169B^x 2 Pásztorgyerekek a farkastanyán

/The wolf/bear/ carries off a child... ;
H - ; BN - ; MÁT - /

1. KOVÁCS Ágnes NI.K.80/I. 19-21. 28. "A gyermek, a farkas és a fakanál" /Magyaró, /v/ Maros-Torda m., R.; Budapest; 1964. V./

AaTh 169G^x Medve a szénaboglyán

/The Wolves and the Hayrick; H - ; BN - ; MÁT - /

A medve, melyet vaddisznók kergetnek, felmászik egy szénaboglyára, melyben egy ember van elrejtőzve és megdobja a vaddisznókat szénakötegekkel. Az ember alulról egy karóval beleszúr, a medve leugrik, a vaddisznók szétmarcangolják.

1. BÉRES András EA 3797 45-46. "A parasztember története" /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1952./
AaTh 169G^x + MNK 171B^x₆.
02/ BÉRES András EA 6001 373-374. 57. =
1/ BÉRES András 1967. /UMNGY XII./ 422-423. 138. =

MNK 169M^x A medve a szánon

/H - ; BN - ; MÁT - /

Szánon ülő ember a téli erdőben egy csapat farkas és egy medve között hajt el, melyek harcban állnak egymással. A medve egy fatuskóval védekezik /Vö. AaTh 87A^x, 171B^x₅/. Mikor a szán odaér, felugrik rá, s hátát nekiveti az ember hátának. Az ember óvatosan kifogja a lovat, ráugrik, s elnyargal segítségért. A felfegyverzett emberek már csak egy szétroncsolt szánt, az agyonvert farkasokat / és a kimerültségtől elpusztult medvét/ találják.

1. BÉRES András EA 3797 3. C.n. /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1952.III./
02/ BÉRES András EA 6001 66-67. 30. "Orbán Gábor farkaskalandja"
1/ BÉRES András 1967. /UMNGY XII./ 421. 136.
"Orbán Gábor farkaskalandja"
2. BÉRES András 3797 46. C.n. /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1952./

02/ BÉRES András EA 6001 374-375. 58. "A kökönyösdi ember".

1/ BÉRES András 1967. /UMNGY XII./ 422. 137.
"A kökönyösdi ember".

AaTh 170 A róka megeszi lakótársát

/The Fox Eats his Fellow-lodger; H - ; BN - ; MÁT - /
A róka az éjszakát egy kakas társaságában egy vendégfogadóban tölti

Megeszi a kakast, s reggel azt állítja, hogy a birka ette meg
A következő fogadóban hasonlóképpen azt állítja, hogy birkáját megette az ökör stb.

Kárpótlásul minden alkalommal egy nagyobb állatot követel.
/Vö. AaTh 1655 továbbá AaTh 67A^x/

1. SÁNDOR László 1958. 22-25. "A szállást kérő róka"
/Gyh, gyi: -/ /B/
- 2/ PARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 31-34. /13./
"A vándorló róka"

MNK 171B^x 6 A medve kiveszi a puskát a vadász kezéből

/H - ; BN - ; MÁT - /

1. BÉRES András EA 3797 45-46. "A parasztember története" /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1952./
AaTh 169G^x + MNK 171B^x 6.
- 02/ BÉRES András EA 6001 373-374. 57. =
- 1/ BÉRES András 1967. /UMNGY XII./ 422-423. 138. =

AaTh 178 A hűséges állat elhamarkodott megölése

/The Faithful Animal Rashly Killed/

AaTh 178A A lovag hű kutyája^x

/Llewellyn and His Dog; H - ; BN - ; MÁT - /

A kutya megment egy csecsemőt a kigyótól

Az apa/szolgáló látva a kutya véres száját és a felborult bölcsőt, azt hiszi, hogy a kutya megette a gyereket

Megöli a kutyát

Mikor visszafordítják a bölcsőt, látják, hogy a gyerekek

semmi baja

Az apa megbánja tettét, és nagy temetést rendez a kutyának.

1. PONCIÁNUS Históriaja /HEINRICH/ 1898. 88-93.
"Az első mesternek, kinek neve Bancillas, hasonlatossága a kigyóról" /1. kiad. 1573/
2. BUCSÁNSZKY Családi képes naptár 1872. 153-154.
"Az első bölcsnek Banczillásnak hasonlatos beszéde a kutyáról és a kigyóról."
3. KELEMEN Zoltán 1964. 131. 25. "A lovag hű kutyája"
/Hadikfalva, Bukovina, R.; Tevel, Tolna m.; 1964./

AaTh 179 Mit sugott a medve a vadász fülébe?^x

/What the Bear Whispered in his Ear; H - ; BN - ;
MÁT - /

- Ia. Két ember társul szegődik egymáshoz, s megfogadják, hogy nem hagyják el egymást soha.
 - Ib. Egy medve sok kárt tett az erdőben, ezért három fickó összebeszél, hogy elpusztítják. Bátorságszerzés céljából elmentek a kocsmába, s ott ettek-ittak, a kocsmárosnak pedig azt mondták, hogy a számlát a medve bőrének az árából fogják kifizetni.
 - II. Kimennek az erdőre. Jön a medve. Egyik holtnak tette magát, a másik felmászik a fára, /a harmadik elszalad/. A medve a halottnak vélt embert körülszaglássa, és ott hagyja. /Vö. AaTh 169A^x 6/
 - III. Aki a fára mászott volt, leszáll, és kérdi "halott" társát, hogy mit sugott a medve. Társa azt feleli: a/ Azt, hogy máskor nézze meg jobban, kivel köt szövetséget, b/ azt, hogy ne egyenek, iganak máskor előre a bőrére, csak ha már elejtették.
1. PESTI Gábor 1536. XCIV. "Két barátosokról és az medvéről" /In: Toldy Ferenc 1858. 129-130./
 2. HELTAI Gáspár 1566. XC. "Két társról" /In: Imre Lajos 1897. 218-220./
 3. PÉCZELI József 1788. 28. XVII. "Vadász, szücs, medve"

4. GYÖRGY Lajos 1938. 340-342. 199. "A medve bőrére"
/ANDRÁD Sámuel anekdotája 1789. I. 301./

5. KÁLMÁNY Lajos EA 2771 329. 45. "Előre ivott a medve
bőrére" /Gyopárosi szőlők, Békés m.; Gyi.: -/

Megj.: További irodalmi változatok felsorolását ld.

GYÖRGY Lajos 1934. 159-160. 133. "Medve bőrére".

Irod.: Moser-Rath, E.: Was der Bär dem sich Totstellenden
ins Ohr flüstert

EM 1977. 1. 5. 1207-1209 f.

H Á Z I Á L L A T O K
D O M E S T I C A N I M A L S

AaTh 200 A kutya nemeslevele /Vö. AaTh 200A/

/The Dog's Certificate; H 200 ; BN 200 ; MÁT 200 /

- I. Valamikor a kutya macska barátok voltak
A kutya nemeslevelét/kontraktusát, bizonyítványát stb./
a macskára bizza, hogy visszatértéig őrizze meg
A macska az értékes okmányt beteszi a ládafiába /felteszi
a mestergerendára stb./
- II. A kutya visszaérkezve kéri az okmányt a macskától
Az nem tudja előadni, mert szétrágták az egerek
Azóta haragszik a kutya a macskára, a macska az egérre.
/Többnyire aetiológiai mondával interferáló mesék./
1. ARANY László 1862. 316-317. /31./ "Miért haragszik
a disznó a kutyára, a kutya a macskára, a macska az
egérre?" /Nagykőrös, Pest-Pilis-Solt-Kiskun m./?/?;
1854. /?// AaTh 200 I, II /bővebb/
/H 1.; BN 1.; MÁT 5./
 - 2/ ARANY - GYULAI 1901. 274-275. /34./ = /H 1./
 - 3/ ARANY - GYULAI 1914. /1901⁵/ 271-272. /32./ =
 - 4/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 980-981.
378. = /A/
 2. BARTÓK Jenő 1885. Nyr. XIV. 188-189. "A kutya meg
a macska" /Patóháza, Szatmár m.; gyi.: -/ AaTh 200I,
II. /H 2.; BN 2.; MÁT 1./
 - 2/ BENEDEK Elek 1894-96. IV. 31. /4. kiad. IV/1.
167-168. 31./ "Kutya, macska, egér" AaTh 200I,
II. /MÁT 4./ /B/
 3. DEMJÉN Kálmán 1887. Nyr. XVI. 571. "A disznó, a ku-
tya mög a macska" /Csuza, Baranya m.; gyi.: -/
AaTh 200I, II /bővebb/ /BN 3.; MÁT 6./
 4. MIKÓ Pál 1894. Nyr. XXIII. 332-333. "A kutya nemes-
levele" /Terbeléd, Nógrád m; gyi.: -/

AaTh 2001, II. /BN 4.; MÁT 3./

5. BERZE NAGY János 1940. II. 52-53. 5. "Mér haragszik a kutya a macskára, a macska meg az egérre?"

/Püspökbogád, Baranya m.; 1935. IX./ /MÁT 2./

6. BÉRES András EA 4137 183. 55. "Mijér haragszik a kutya a macskára, a macska az egérre?" /Rozsály, Szabolcs-Szatmár m.; 1950./

02/ BÉRES András EA 6001 445.89. =

1/ BÉRES András 1967. /UMNGY XII./ 393. 102.

"Miér haragszik a kutya a macskára, a macska az egérre?"

7. BÁCSKAI-BOSNYÁK Sándor EA 13.502 14. 10. "A kutya, a macska és az egerek" /Istensegits, Bukovina, R.; Nagyvejke, Tolna m.; 1961. Gáspár S. Antal/

Megj.: További változatokat ld. NAGY Ilona készülő Eredetmonda katalógusában.

MNK 200₁^x A kutya és a macska szerződése

/H - ; BN - ; MÁT - /

A kutya és a macska szerződést kötnek, hogy a kutyának ugyanolyan helye legyen a házban, mint a macskának /Vö. AaTh 200D^x/
A kutyát ennek ellenére kiverik a házból

Kéri a macskától a kontraktust, de azt szétrágták az egerek

Azóta haragszik a kutya a macskára

/Többnyire aetiológiai mondával interferáló mesék./

1. TÖRÖK Ferenc 1896. 63-65. "Miért haragszik a kutya a macskára?" /Székelyföld; gyi: -/

Megj.: További változatokat ld. NAGY Ilona készülő Eredetmonda katalógusában.

MNK 200₂^x A kutyák lakomája

/H - ; BN - ; MÁT - / /Többnyire aetiológiai mondával interferáló mesék./

- I. A kutyák nekilátnak a lakomakészítésnek. Főzés közben derül ki, hogy nincs tejföl. A macskát küldik el érte a boltba.

- II. Nagysokára megérkezik tejfölös bajusszal és üres bögrével.

A kutyák felkergetik egy fára. Azóta haragszik a kutya a macskára.

1. BERZE NAGY János 1940. II. 53. 6. "Kutya-macska barátság" /Becefa, Baranya m.; 1934. IX./ /MÁT 1./
2/ PARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 98. /42./ = /B/
3/ KOVÁCS Égnes 1974. /1972²/ 16-17. /11./ = /B/

Megj.: További változatokat ld. NAGY Ilona készülő Eredetmonda katalógusában.

AaTh 200A Miért szaglásszák egymást a kutyák? /1/^x

/Dog Loses his Patent Right; H - ; BN - ;

MÁT 200^I/2/

/Többnyire aetiológiai mondával interferáló mesék./

- I. Az Uristen egy-egy font húst adott a kutyáknak, éppen úgy, mint az embereknek. Kompániagyűlést tartott tizenkét kutya, hogy ezután együtt főzzenek, jobb ízű lesz úgy az étel, s úgymint tudják, hogy egynek-egynek egy font hús jár.
- II. Egyiküket megválasztják szakácsnak, s míg az megfőzi az ételt, a többi lefekszik aludni. A szakács főzés közben elkóstolja mind a tizenkét font húst, s azután lefekszik ő is.
- III. Mikor a kutyák káplárja számonkéri a szakácstól a húst, az azzal védekezik, hogy míg ő aludt, bármelyikük megehetette. A kutyák sorra szagolgatják egymást, de egyikükön sem érzik a hús szaga. Azóta szagolják egymást a kutyák.

1. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 423. 248. "Mióta szagolja egymást a kutya?" /Majdán, Torontál m.; gyi: -/
02/ KÁLMÁNY Lajos EA 2771 308. 30. = /MÁT 1./
1/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 982-983.
379. = /A/

Megj.: H 200A és a további változatokat ld. NAGY Ilona készülő Eredetmonda katalógusában.

AaTh 200B Miért szaglásszák egymást a kutyák? /2/

/Why Dogs Sniff at One Another; H - ; BN - ;

MÁT 200^I/3 /

Kutyacsapat lakodalomba indul

Utközben veszik észre, hogy az ajándéknak szánt borsot otthon felejtették

Egyiküket érte küldik, de az többé nem tér vissza

Azért szaglásszák egymást a kutyák, hogy vajon nem épp az előttük levőt küldték-e el borsért?

/Többnyire aetiológiai mondával interferáló mesék./

1. KÁLMÁNY Lajos EA 2771 309. 31. C.n. /Földeák, Csánád m.; gyi: -/ /MÁT 1./

AaTh 200E^x A csobánci kutya

/Dogs must Go to Next Village for Water;

H - ; BN - ; MÁT 203^x /

A kutyáknak a szomszéd faluba kell menniük vizért

Ujra megszomjaznak, még mielőtt haza érnének

/Szólásmagyarázat/

1. BINDER Jenő 1928. Ethn. XXXIX. 139. "Csobáncon nincs kut..." /In: Vasárnap Ujság 1889. 420./ /MÁT 2./
2. JENŐ Sándor 1890. Nyr. XXXI. 111. /Szólások között/ "Szalad, mint a csobánci kutya" /Somogyvár, Somogy m.; gyi: -/
3. MARGALITS Ede 1897. 770. "Lót-fut, mint a csobánci kutya" - szólásmondás magyarázata /Beküldő: Tolnay Vilmos, Pozsony/
2/ O. NAGY Gábor 1966. 131. cs329. "Lót-fut, /lohol v. szalad/ mint a csobánci kutya = állandóan lótfut. /táj/" /A/
4. BINDER Jenő 1928. Ethn. XXXIX. 139. "Zala megyében a nyugtalan, de cél nélkül futkosó emberre szokták mondani..." /In: Magyarország 1927. II. 20./ /MÁT 3./

Megj.: SZENDREY Zsigmond a mesét falucsufolóként tartja számon. /Ethn. XXXVIII. 1927. 39./ Nyr. 8. 283. jelzetű adatát nem sikerült megtalálnom.

MÁT 200^I/1 ld. MNK 200²MÁT 200^I/2 ld. AaTh 200AMÁT 200^I/3 ld. AaTh 200BAaTh 201 Az éhes farkas többre becsüli a szabadságot, mint a bőséges ennivalót és a láncot /Vö. AaTh 112//The Lean Dog Prefers Liberty to Abundant Food and a Chain; H - ; BN - ; MÁT 201^I /

1. PESTI Gábor 1536. LVI. "Az farkasról és az ebről" /In: Toldy Ferenc 1858. 88-89./
2. HELTAI Gáspár 1566. XLI. "A Farkasról és Komondorról" /In: Imre Lajos 1897. 97-98./
3. BENICZKY Péter 1664. 218. 139. "A szabadságról"
4. PÉCZELI József 1788. 55-56. XXXV. "Farkas, kutya"
5. KIS VICZAY Péter 1713. "Farkas ha koplal is mégsem cserélne kalmár ebével"
6. SZIRMAY Antal 1807. 32. "Farkas, ha koplal-is, nem tserélne még-is a'kalmárok ebével" /mesés magyarázat nélkül/
2/ BALLAGI Mór 1850. I. 127. 2198. "A farkas ha koplal is, még sem cserélne a kalmár ebével" Az angol: A poor freedom is better than a rich slavery.
3/ ERDÉLYI János 1851. 130. 2562. "Farkas, ha koplal sem cserél a kalmár ebével. Sz/irmay?/ Mivelhog szabad, ha éhezik is; innen a farkas-szabadság, éhező szabadság."
4/ SIRISAKA Andor 1891. 49. "Farkas, ha koplal is, mégsem cserél a kalmár kutyájával /A nemesebb a szegényebbel/"
5/ MARGALITS Ede 1897. 219., 460., 393., /135. Sz./ "Farkas, ha koplal is, még sem cserélne a kalmár ebével KV."

- 6/ O.NAGY Gábor 1966. 197. f 268. "Farkas, ha koplal, sem cserél a kalmár ebével /Bár koplal a farkas, mégse cserélne kalmárnak ebével/ = aki a szabadságot szereti, anyagi előnyökért sem mond le róla. /rég./" /A/
7. DUGONICS András 1820. I. 54-55. "Bár koplal a farkas, még se cserélne kalmárnak ebével" szólásmondás magyarázata /Gyh, gyi: -/ /MÁT 1./
- 2/ MARGALITS Ede 1897. 218., 460., /104. Sz.!/ 393, 133. "Bár koplal a farkas, mégsem cserélne kalmárnak ebével /Szabadság./ D."
- 3/ O.NAGY Gábor 1966. 197. f 268. l.m.f. /A/
8. ERDÉSZ Sándor EA 6979 1185-1186. 79. "A kutya tanálkodik a farkassal, azt kérdi a farkas, hogy miért van ez a prém a nyakadon?" /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959.; eltér/
- 1/ ERDÉSZ Sándor 1968. III. /UMNGY XV./ 526-527. 243. =
MÁT 201^I ld. AaTh 201

AaTh 202 Két konok kecske

/The Two Stubborn Goats; H - ; BN - ; MÁT -/
Két konok kecske összetalálkozik egy keskeny pallón
Egyikük sem hajlandó visszafordulni
Mindketten vízbe esnek.

1. KOVÁCS Ágnes NI.K.80/I. 45. 40. "Két kecske találkozott egy pallón" /Magyaró, /v/ Maros-Torda m., R.; Budapest; 1964./
- 1/ KOVÁCS Ágnes 1974. /1972²/ 60. /52./ =

Irod.: Moser-Rath, E.: Böcke auf der Brücke

EM 1979. 2. 570-572. f.

MÁT 202^X ld. AaTh 214

AaTh 203A^X A juhok és a farkasok háborúja^X

/The Sheep Drive their Shepherds Away; H - ;
BN - ; MÁT -/
A juhok és farkasok háborújában a juhok győznek a kosok és

komondorok segítségével

A harc végén túszként odaadják a farkasoknak a komondorokat, azok pedig a kölykeiket

A farkasok a farkaskölykök sivalkodását hallják; arra magyarázzák, hogy a juhok bántalmazták őket

Megtámadják és legyőzik a juhokat, mivel a komondorok az ő fogságukban vannak.

1. PESTI Gábor 1536. XXXVIII. "Az farkasról és báránnyokról" /In: Toldy Ferenc 1858. 68./
2. HELTAI Gáspár 1566. XXXIX. "A farkasról, juhokról és komondorokról" /In: Imre Lajos 1897. 94-95./
3. BERTALANFFI Pál 1754. 297-298. "Farkasok és komondorok fabulája"
4. Házi és uti új kalendárium Pozsony 1769. "A Farkasról és a Juhokról"
5. Magyar és Erdélyországi ó és új kalendárium 1774. Győr
MÁT 203^X ld. AaTh 200E^X
MÁT 205^X ld. MNK 81₁.

AaTh 206 A szalmát másodszor is kicsépelik

/Straw Threshed a Second Time; H - ; BN - ; MÁT -/
Újesztendő napjának első óráiban, éjfél után, a hiedelem szerint emberi szóval szólalnak meg a nagyállatok. Sokan próbálták kihallgatni őket, de csak egy embernek sikerült. Elrejtözött az istállóban úgy, hogy az állatai nem vették észre. Abban az esztendőben nagy szárazság volt, búza termett, de takarmány alig. Éjfél után megszólal az egyik ökör:

- Ehen pusztulunk, nem érjük meg a tavaszt.

Azt mondja a másik:

- Ne félj semmit, a szalmában elég szem van, azzal megélünk az új füig.

Az ember még egyszer kicsépelte a szalmát, s az állatai nem érték meg a tavaszt. /Vö. AaTh 2075^X₃./

1. HORVÁTH István 1971. 59. "Különös jelentősége volt az újesztendő első napjának..." /Magyarózd, /v/ Maros-Torda m., R.; gyi.: -/

AaTh 207A A szamár rábeszéli a tulterhelt lovat/ökröt.hogyan tette meg magát betegnek

/Ass Induces Overworked Bullock to Feign Sickness;

H - ; BN - ; MÁT - /

Az otthon heverésző szamár jóindulatúan azt tanácsolja az egész napi szántástól agyonhajszolt lónak, hogy tette meg magát, s a következő napon nem kell dolgoznia. Másnap a ló helyett a gazda a szamarával végezteti el a szántást.

Az alaposan elfáradt szamár szeretné visszaállítani a korábbi helyzetet, de a ló továbbra is betegnek tette meg magát.

Végül a szamár azzal a hírrel állít be, hogy gazdájának nincs szüksége ilyen beteges lóra, le fogja vágni.

Másnap a ló makk egészségesnek mutatkozik.

1. SEBESTYÉN Ádám 1981. 189-191. 149. "A sárga hasu kicsi kégyócska" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78; Fábrián Ágostonné/
AaTh 670 - AaTh 207A.

AaTh 207B A ló és a szamár terhe/Hard-hearted Horse and Ass; H - ; BN - ; MÁT 216^x/

A szamár kéri a lovat, hogy vegye át egy kis időre a terhét, mert nem bírja már.

A ló megtagadja.

A szamár nemsokára összerogy, és kimulik.

A gazda nemcsak a szamár terhét, hanem a bőrét is a ló hátára rakja.

1. PESTI Gábor 1536. LIII. "A lóról és szamárrol"
/In: Toldy Ferenc 1858. 84./
2. DUGONICS András 1820. II. 149. "Két rosszból a kisebbiket válaszd" közmondás magyarázata /Gyh,
gyi: -/ /MÁT 1./
3. GÁSPÁR János 1863. /3. kiad./ 95.82. "A ló és szamár"
/Gyh, gyi: -/
MÁT 207^x ld. AaTh 34A
H 208 ld. NAGY Ilona készülő Eredetmonda katalógusában

AaTh 210 A kutya, macska, kakas, tyúk, tojás, gombostű.stb. vándoruton^x

/Cock, Hen, Duck, Pin and Needle on a Journey;

H 130 ; BN 130B ; MÁT 210 /

- I. Kutya, macska, kakas, tyúk, tojás, gombostű, stb. akiket gazdasszonyuk elkergetett /fölslegesnek ítélt/ csatlakoznak egymáshoz és vándorútra kelnek.
- II. Üres erdei kunyhóhoz érnek: a kutya lefekszik a küszöb elé, a macska a tűzhelyre, a kakas a ház tetejére, a gombostű a törülközőbe, stb.
- III. Hazajönnek a ház gazdái: 12 rabló /ördögök, farkasok, stb./ Észreveszik, hogy idegenek vannak a házban s egy bemegy körülnézni. A kutya megharapja, a macska megkarcolja, a kakas és társai lármázni kezdenek, stb.
A tulajdonos meghal v. valamennyien hanyatthomlok elme- nekülnek. /Vö. AaTh 130 /
 1. ORTUTAY Gyula 1955. III. 577-579. 78. "A farkas nemzetség" /In: Muzárium 1829. XIV. 97./ /A/
 2. ARANY Irodalom 4-r. 409/II. 15 f. /8./ C.n. /Nagykőrös, Pest-Pilis-Solt-Kiskun m. /?/; 1854. /?//
1/ ARANY László 1862. 273-276. /21./ "A farkastanya"
/H 130 1.; BN 130B 1.; MÁT 1./
2/ ARANY - GYULAI 1901. 117-119. /11./ =
3/ ARANY - GYULAI 1914. /1901⁵/ 125-127. /11./ =
4/ FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 9-11. = /B/
 3. MAROSI, BAGOSSY, BAK Irodalom 4-r. 397/II. 127-128 f. C.n. /Kolozsvár, Kolozs m.; gyi: -/ /MÁT 10./
 4. ILLÉSY György Irodalom 8-r. 177. 182-184. f. Gyermekekmesék 2. /Debrecen, 1864./
 5. HARASZTI Gyula 1878. Nyr. VII. 36-37. C.n. /Veszprém, Veszprém m.; gyi: -/ /H 130 2.; BN 130B 2.; MÁT 2./
2/ BENEDEK Elek 1894-96. IV. 2. /4. kiad. IV/1. 23-25. 2./ "A bujdosó macska" /B/
 6. TEMESVÁRI István 1879. Nyr. VIII. 429-430. "A varró-tű" /Sepsi-Uzon, Háromszék m.; gyi: -/ /H 130 3.; BN 130B 3.; MÁT 3./

7. KÁLMÁNY Lajos 1881., 1882., 1891. I. 150-151. 29. "A haramia tanya" /Szeged-Felsőváros, Csongrád m.; gyi: -/ /BN 130B 4.; MÁT 4./
8. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 42-43. 15. "Eregy pokolba!" /Magyarszentmárton, Torontál m.; gyi: -/ 02/ KÁLMÁNY Lajos EA 2771 316-318. 36. = /MÁT 5./ 1/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 386-389. 382. "Eredj pokolba" /A/
9. GÖNCZI Ferenc 1948. 321-322. 14. "Hun lett az ördögnek viege?" /Gellénháza, Zala m.; 1895-1905./ /MÁT 6./
10. KRESZ Mária EA 4696 1-3. C.n. /Kőrösfő, Nyárszóc, Kolozs m.; 1941./
11. DOBOS Ilona 1962. /UMNGY X./ 322-323. I/50. "A tü, a kutya, stb. vándorútja" /Dunaujváros, Fejér m., Kisbajom, Somogy m.; 1953. mf./
12. BOSNYÁK Sándor EA 12.713 52-54. 17. "A tojás, a kakas, a rák és a szamár története" /Mohács, Baranya m.; 1959. XII./
13. KISFALUDY Társ. Gy. Ms 10.020/VIII. 135-136. f. 38. "Kakas és Tyuk" /Gyh, gyi: -/ MNK 212A^X /AaTh 210 - AaTh 130 I, II, III, IV, V./
14. MAROSI, BAGOSSY, BAK Irodalom 4-r. 397/I. 32-33b f. II. Mese./Gyh, gyi: -/ AaTh 210 - AaTh 130I /eltér/ II, III, IV, V. /MÁT 7./
15. SEBESTYÉN Ádám 1979. 239-241. 68. "A tojás" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Fábrián Ágostonné/ AaTh 210 - AaTh 130.
16. SEBESTYÉN Ádám 1981. 214-216. 160. "A tojás" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Fábrián Ágostonné/ AaTh 210 - AaTh 130.
17. BALÁS Gyula Irodalom 2-r. 76. f. /16./ "A kakas fagarasa" /Mezőkovácsháza, Csanád m.; 1878./ MNK 715B^X I, IIabcd, + AaTh 210 I, II, III.
18. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 382., 218. "Mióta vannak az egerek szörte széjjel?" /Magyarszentmárton, Toron-

tál m.; Gy: -/ AaTh 113 /AaTh 210 I + AaTh 1965 + AaTh 577/ /Rossz mesemondóra valló alkalmi összetétel, a benne szereplő típusok hiányosak, kopottak/ 02/ KÁLMÁNY Lajos EA 2771 319-320. 37. "Mijuta vannak az egerek szörte széjjel?" /MÁT 9./

19. KÁLMÁNY Lajos EA 2771 213-215. 35. "Iczinkó-piczinkó kismacska" /Pécska, Arad m.; gyi: -/ AaTh 2016 /AaTh 210/ ,MÁT 8./
20. DÉKÁNY Ráczáel EA 2279 23-26. 3. "A megrémült kakas és társai" /Kecskemét?; gyi: -/ AaTh 2033 + AaTh 210 I, II, III.
21. ERDÉSZ - HALMOS EA 7651 23-25. 8. "Cica-mica" /Gállocs, Ung m., Baktalórántháza, Szabolcs-Szatmár m.; 1956. X./ AaTh 2034, AaTh 210. 1/ ERDÉSZ - HALMOS - KOVÁCS 1968. 200-203. 55. =

AaTh 211 A rest szamár /korábban 211^{xxx}/X

/The Two Asses; H - ; BN - ; MÁT 211^X /

- I. A rest szamár hacsak tehette, lefeküdt még teherrel megrakva is. Egy alkalommal sóval megrakva belefekszik a patakba, s mikor hosszas nógatás után újra feláll, örömmel tapasztalja, hogy terhe jóval könnyebb lett.
- II. Legközelebbi alkalommal a gazda taplóval /szivaccsal, tollal/ terheli meg. A szamár visszaemlékezve multkori esetére, ismét belefekszik a patakba. Terhe annyira megszívja magát vízzel, hogy nem bír felkelni, s ottpusztul.
1. DUGONICS András 1820. II. 223-224. "Röst, mint a Rőt szamara" szólás-hasonlat magyarázata. /Gyh, gyi: -/ 2/ BALLAGI Mór 1850. II. 362-363. 6432. = 3/ ERDÉLYI János 1851. 343. 6671. "Rest mint a Rőt szamara" /Mesés magyarázat nélkül./ 4/ MARGALITS Ede 1897. 627, 659. "Rest mint a Rőt szamara D." /Mesés magyarázattal/ 2. GÁSPÁR János 1863. /3. kiad./ 88-89. 75. "A csacsi és a só" /Gyh, gyi: -/

Irod.: Schmidt, Ch.: Esel: Die Last des Esels
EM 1983. 4. 2/3 423-425. f.

MNK 211C^x A medve, farkas, róka és nyúl a kocsmában

/H - ; BN - ; MÁT - /

- I. Sokat fogyasztanak, s nincs amivel kifizessék.
- II. A kocsmáros elhivatja a vadászt. A medvét és a nyulat farkuknál fogva felszegzik a falra, a róka és a farkas az ablakon keresztül elmenekül. A farkas bevérzi a száját, a rókának beleér a farka a tejfeles bögrébe, utánuk a medve és a nyúl is - farkukat elszakítva - kiugrik az ablakon.
- III. Azóta véres a farkas szája, fehér a róka farka s rövid a medvéé meg a nyúlé.

1. JAKAB Miklós EA 3631 19-21. C.n. /Udvarhely m.; 1903./

AaTh 212 A hazug kecske

/The Lying Goat; H - ; BN - ; MÁT - /

Egy apa sorra elküldi fiait kecskét őrizni
A kecske mindig azt mondja, hogy semmit nem evett
Az apa haragjában elüzi fiait
Mikor maga próbálja legeltetni a kecskét, rájön, hogy a kecske hazudik. / = MNK 212A^x/

1. POGÁNY Péter EA 8780 967-968. 218. "Elkergetett kecske" /Kislengyel, Zala m.; 1943. I./

MNK 212A^x A félignyuzott bakkecske

/H 212 ; BN 161^x ; MÁT 212B^x /

- I. Egy gazda elküldi egymásután három fiát kecskét legeltetni. Minden este megkérdi a fiukat is, a kecskét is, hogy jól tartották-e a kecskét. A fiúk azt mondják, hogy igen, a kecske, hogy éhen - szomjan maradt. Az apa fiait sorra megveri /elkergeti/, s maga megy ki a kecskével a legelőre. A kecske, annak ellenére, hogy a gazda szeme látára ette-itta tele magát, este ismét azt hazudja, hogy egész nap koplalt. / = AaTh 212/

- II. A gazda megmérgeződik, megköti a kecskét egy cölöphöz, s elkezd elevenen nyúzni. Mikor már félig megnyúzta, be-megy a házba kését megfenni. A kecske ezalatt elszakítja a kötelet, s világgá szalad.
 - III. Bebukik egy rókalyukba /egy nyúl házába/. Mikor a tulajdonos hazatér, nem tud bemenni. Távozásra szólítja a kecskét. A kecske megfenyegeti /versben/, hogy ha bemerész-kedik, összeszurkálja, és megtapossa. A róka megijed, segítségül hívja a farkast, medvét, nyulat, sündisznot, szúnyogot, stb. A kecske mindre ráijeszt, kivéve a sündisznot /dongót, szúnyogot/. Az behengeredik /berepül/ a rókalyukba, s a kecskét jól összeszurkálja. A kecske kiugrik, a róka és társai felfalják. /Polyt. néha AaTh 20 + AaTh 21./
1. KISFALUDY Társ. Gy. Ms 10.020/VIII. 135-136. f. 38. "Kakas és Tyuk" /Gyh, gyi: -/ MNK 212A^x /AaTh 210 - AaTh 130 I, II, III, IV, V./
 2. ARANY - GYULAI 1872. /MNGY I./ 453-458. XII. "Félig nyuzott bakkecske" /Nagykőrös, Pest-Pilis-Solt-Kiskun m.; gyi: -/ /H 4.; BN 2.; MÁT 1./
2/ ARANY - GYULAI 1901. 138-143. /15./ =
3/ ARANY - GYULAI 1914./1901.⁵/ 146-152. /15./ = /H 4./
4/ ORTUTAY Gyula 1955. III. 590-593. 83. = /A/
5/ FARAGÓ József 1962./1953⁴/ 61-65. /27./ = /B/
6/ ORTUTAY, Gyula 1957. 528-532. 64. "Der Zigenbock, dem das halbe Fell abgezogen wurde" /C/
 3. VOZÁRI Gyula 1879. Nyr. VIII. 45. C.n. /Debrecen, Hajdu m.; gyi.: -/ /H 6.; BN 4.; MÁT 3./
2/ OLÁH Gábor 1906. /NyF. 26./ 61. "A félig nyuzott bakkecske" /BN 6./
 4. BENEDEK Elek 1885. 283-287. 33. "A megnyuzott kecske" /Székelyföld; gyi: -//MÁT 4./
 5. BERZE NAGY - BANÓ - DÖMÖTÖR 1960. 131-132. "A kecske és a nyolctagu család" /Kistárkány, Zemplén m.; gyi: -/ /BN 8.; MÁT 7./

6. ISTVÁNFFY Gyula EA 4637 244-245. 14. "A félig nyúzott bakkecske" /Bóta, Borsod m.; 1912./
1/ ISTVÁNFFY /BODGÁL/ 1963. 264-265. 19. =
7. ZOLNAI Gyula 1926. Ethn. XXXVII. 198-199. "Népmese" /Bátonmellék, Veszprém m.; gyi: -/ /H 2.; BN 7.; MÁT 9./
8. KOVÁCS Ágnes EA 3912 464-467. 146. "Félignyúzott bakkecske" /Kettesd, Kolozs m.; 1941. I./
1/ KOVÁCS Ágnes 1943. II. /UMNGY VI./ 80-84. 71. = /MÁT 2./
2/ KOVÁCS Ágnes 1974. /1972²/ 28-31. /32./ =
9. POGÁNY Péter EA 8780 141-143. 24. "Kapzsi kecske" /Milej, Zala m.; 1941. VIII./ MNK 212A^X I, II, III /eltér, bővebb/.
10. KONSZA - FARAGÓ 1957. 26-29. 14. "A félig nyúzott cáp" /Kézdimárkosfalva, /v/ Háromszék m.; R.; 1947./ /MÁT 10./
1/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 990-993. 383. = /A/
11. KONSZA - FARAGÓ 1957. 25-26. 13. "A szegény ember kecskéje" /Kisborosnyó, /v/ Háromszék m., R.; 1948./ /MÁT 5./
12. HEGEDŰS Lajos 1952. 299-301. "A telhetetlen kecske" /Gajcsána, Moldva, R.; Egyházaskozár, Baranya m.; 1951./ /MÁT 8./
13. KOVÁCS Ágnes EA 2734 119-122. 15. C.n. /Lésped, Moldva, R.; Mekényes, Baranya m.; 1952./
14. ERDÉSZ - HALMOS EA 7651 103-104. 58. "A kis gedu, aki nem lakik jól" /Gálocs, Ung m.; Baktalóránt-háza, Szabolcs-Szatmár m.; 1956. X./
1/ ERDÉSZ - HALMOS - KOVÁCS 1968. 199-200. 54. =
15. ERDÉSZ Sándor EA 6979 1187-1190. 80. "A gazda a kecskét a fiátul küldte legeltetni. Mindég megkérdezte a kecskét: "jól tartottak?" /Szamoszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959. I./
1/ ERDÉSZ Sándor 1968. III. /UMNGY XV./ 529-530. 245. =

16. DÉGH, Linda 1965. 197-199. 29. "The Goat That Lost Half His Skin" /Nyőgér, Vas m.; 1961./ /C/
17. ERDÉLYI János 1855. 191-193. 19. "Gyermekmesék I." /Gyh, gyi: -/ MNK 212A^XI, II, III + AaTh 20 + AaTh 21. /H 1.; BN 1.; MÁT 11./
2/ GAÁL - STIER 1857. 201-204. 19. "Das Zicklein" /H 1.; BN 1./ /C/
3/ BENEDEK Elek 1894-96. II. 2. /6. kiad. II/1. 13-17. 2./ "A telhetetlen kecske" /B/ /MÁT 12./
18. BAKOSS Lajos 1876. Nyr. V. 267-268. "Népmesék" /Székelyhid, Bihar m.; gyi: -/ MNK 212A^XI, II, III + AaTh 20 + AaTh 21. /H 5.; BN 3.; MÁT 13./
19. KÁLMÁNY Lajos 1881., 1882., 1891. II. 135-138. 13. "A kis kecskék" /Szaján, Torontál m.; gyi: -/ MNK 213^X + MNK 212A^X. /H 3.; BN 5.; MÁT 6./
20. ERDÉSZ Sándor EA 6979 1116-1118. 65. "A róka ment az erdőbe és egy lyukba kecskét látott" /Szamoszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959. I./ MNK 212A^XIII.
1/ ERDÉSZ Sándor 1968. III./UMNGY XV./ 527-528. 244. =
21. ERDÉSZ Sándor EA 6979 738-753. 27. "A szúrós kutya bement az elefánt ballangjába" /Szamoszeg, Szabolcs-Szatmár m.; 1959. I./ MNK 212A^XIII. /eltér/
1/ ERDÉSZ Sándor 1968. III. /UMNGY XV./ 531-538. 246. =
22. SEBESTYÉN Ádám 1979. 61-62. 15. "A félig nyúzott bakkecske" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Fábrián Ágostonné/
23. SEBESTYÉN Ádám 1981. 251-252. 7. "A bakkecske" /Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Mátyás Rózsika/
24. SEBESTYÉN Ádám 1986. 375-376. 4. "A szegen ember kecskéje" /Istensegits, Bukovina, R.; Majos, Tolna m.; 1971-83. Lőrincz Imre/ MNK 212A^XII, III + MNK 51^X₁ + MNK 30B^X

MNK 213^x Az öregasszony és a kecskék
/ H - ; BN 164^x ; MÁT 213^x /

- I. Öregasszony megharagszik az urára, mert az kizárta v. mert nagyokat szokott "pusszantani", otthagyja, s elmegy világgá.
- II. Vándorlása közben erdei házhoz ér. Bemegy, senkit sem talál otthon, kitakarítja a házat. Nemsokára jönnek a ház gazdái: öt /12/ kecske. Előcsalják az asszonyt a rejtekhelyéről, s megfogadják szolgálónak.
- III. Az asszonymnak egyszer eszébe jut otthon hagyott férje, felpakol turót, sajtot, vaját, s elmegy meglátogatni. Felmegy a padlásra, egy lyukon lenéz, s látja, hogy a férje már haldoklik az éhségtől. A magával hozott ételből dobál a szájába, majd vizet csurgat bele. Az ember felkel, beengedi a feleségét, s együtt mennek vissza a kecskékhez.
- IV. Amint az ember a kecskéket őrzi, el"pusszantja" magát. A kecskék szerteszét szaladnak.
 1. BALÁS Gyula Irodalom 2-r. 76. 70-72a f. /31./
"A szegény asszony és a kecskék" /Mezőkovácsháza, Csanád m.; 1878./ /MÁT 1./
1/ ORTUTAY - KATONA 1951., 1956. II. 363-365. 43.
= /A/
2/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 994-997.
384. = /A/
 2. KÁLMÁNY Lajos 1881., 1882., 1891. II. 135-138. 13.
"A kis kecskék" /Szaján, Torontál m.; gyi: -/
MNK 213^x + MNK 212A^x /BN 1.; MÁT 2./
 3. HORVÁTH István 1971. 250-254. "A vénasszony, a vénember meg a kecskék" /Magyarózd /v/ Maros m., R.; gyi: -/

AaTh 214 A kis kutya és a szamár

/Ass Tries to Caress his Master like a Dog; H - ;
BN - ; MÁT 202^x /

Megirigyli a szamár a kis kutyát jó soráért, dologtalan életéért.

Megkérdi tőle, miért szereti őt annyira a gazdasszony
A kutya szerint azért, mert két lábon szolgál, és a farkát csóválja.

A szamár megpróbálja utánozni a kis kutyát, dicséret helyett azonban verést kap.

1. PESTI Gábor 1536. XIII. "Az ebről és szamárról"
/In: Toldy Ferenc 1858. 38./
2. HELTAI Gáspár 1566. XV. "A szamárról és kiskutyáról"
/In: Imre Lajos 1897. 43-44./
3. Házi és uti új kalendárium Pozsony 1762. "A szamárról és az ebről"
4. MAROSI, BAGOSSY, BAK Irodalom 4-r. 397/I. 34. f. III. Mese./Gyh, gyi: -/ /MÁT 2./
5. BERZE NAGY János 1940. II. 54. 8. "A kis kutya"
/Becefa, Baranya m.; 1934. IX./ /MÁT 1./
2/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 984. 380. =
/MÁT 1./ /A/
3/ KOVÁCS Ágnes 1974. /1972²/ 39. 37. "A kis kutya meg a szamár"

Irod.: Schmidt, Ch.: Esel wird den Herrn lieblosen
EM 1983. 4. 2/3 419-423. f.

AaTh 214^x A szamár és a ló sorsa

/Ass Envious Horse in Fine Trappings; H - ; BN - ;
MÁT 215^x /

A szamár irigykedik a lóra a jó soráért, irigyli tőle az abrakot, mikor ő még az izikból sem ehet eleget
Mikor megtudja, hogy a lovat csatába viszik, s ott esetleg meg is ölhetik, nem kívánczik többé a helyébe.

1. PESTI Gábor 1536. LXXVII. "A szamarról és lóról"
/In: Toldy Ferenc 1858. 111./
2. Házi és uti új kalendárium Pozsony 1769. "A szamárról és a lóról"
3. DUGONICS András 1820. II. 157. "Ha láb vagy, ne kívánj fő lenni" szólásmondás magyarázata /Gyh, gyi: -/ /MÁT 1./

- 2/ SIRISAKA Andor 1891. 66. "Ha láb vagy, ne kívánj fej lenni" /mesés magyarázat nélkül/
 3/ O.NAGY Gábor 1966. 418. 183. "Ha láb vagy, ne kívánj fő lenni" = akinek nincs tehetsége, az ne akarjon vezető, irányító szerepet betölteni /rég/" /A/

Irod.: Köhler, I.: Esel und Pferd

EM 1983. 4. 2/3. 435-440 f.

MÁT 215^x ld. AaTh 214^x

MÁT 216^x ld. AaTh 207B

AaTh 217 A macska és a gyertyák^x

/The Cat and the Candle; H - ; BN - ; MÁT - /

A király betanította a macskáját, hogy égő gyertyákat vigyen a fején

Vitatkoznak Markalffal, hogy mi erősebb - a természet-e vagy a tudás

Markalf elereszt egy egeret

A macska eldobja a gyertyákat, és az egér után szalad

Bebizonyosodik, hogy a természet erősebb.

1. OLOSZ Katalin 1972. 129-133. "Markal" /Udvarhelyszék; 1897-1898./ AaTh 921 /AaTh 875, AaTh 217/.
2. KOLUMBÁN Samu 1901. Ethn. XII. 225-227. "Markal" /Szombatfalva, Udvarhely m; gyi: -/ AaTh 921 /AaTh 875, AaTh 217/.

Megj.: A csaknem azonos 2 szöveg Olosz 1972. 193.p. szerint Kolumbán István és Kolumbán Samu közelebbi együttműködésére enged következtetni.

2/ GYÖRGY Lajos 1938. 231-232. 136. "Markalf macskája" /Csak AaTh 217/ /A/

3. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 391. 225. "Gyertyatartó Matán" /Gyh, gyi: -/
4. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 395-396. 229. "Bölcs Salamon és Markalf" /Magyarszentmihály, Torontál m.; gyi:-/ AaTh 921/AaTh 217 + AaTh 875/.
5. BERZE NAGY János 1940. II. 358-359. 164. "A természet-e vagy a szokás?" /Pécsarányos, Baranya m. 1934. IX/

6. BÁLINT Sándor 1975. 615-617. "A szokás mög a természet" /Szeged, Csongrád m.; 1966./
7. PENAVIN Olga 1984. 271-274. 140. "Urimacska" /Hertelendyfalva, Bánság, Ju.; 1971-77. Erős Teréz/ AaTh 217 - népi kézirat; bővebb.
8. BALLAGI Mór 1850. II. 285. 4962. "A macskát nehéz volna rászoktatni, hogy az egerek vendégségében gyertyatartó legyen" /Mesés magyarázat nélkül/
 2/ ERDÉLYI János 1851. 276. 5250. "Nehéz arra szoktatni a macskát, hogy egérlakozásban gyertyatartó legyen" /Mesés magyarázat nélkül/
 3/ MARGALITS Ede 1897. 518. 141. "Nehéz a macskát arra szoktatni, hogy egérlakozásban gyertyatartó legyen. D"
 4/ O.NAGY Gábor 1966. 455. m92. "Nehéz arra szoktatni a macskát, hogy egérlakozásban /az egerek mulatozása közben'/ gyertyatartó legyen. /Nehéz a macskát egérről elszoktatni./ = bajos az embert arról leszoktatni, amire természeténél fogva hajlamos /rég./" /A/

Megj.: További irodalmi adatok felsorolását ld. GYÖRGY Lajos 1934. 158-159. 131. "Markalf macskája".
 MÁT 218^x ld. AaTh 219F^x.

AaTh 219F^x A kutya és a disznó vetélkedése^x

/Dog and Hog Dispute; H - ; BN - ; MÁT 218^x /

A kutya és a disznó azon vitatkoznak, hogy melyikük fiatal könnyebben

A kutya azt állítja, hogy ő minden földi állatok közül a legkönnyebben kölykezik

Az igaz, válaszolja a disznó, de fiaid vakok.

1. DUGONICS András 1820. I. 59. "A hamarkodó ebnek vakok a kölykeik" /Mesés magyarázat nélkül/
 2/ BALLAGI Mór 1850. I. 174. 3035. "A hamarkodó ebnek vakok a kölykei" szólásmondás magyarázata /MÁT 1./

- 3/ ERDÉLYI János 1851.99. 1991. = Cz. /Mesés magyarázat nélkül/
 4/ MARGALITS Ede 1897. 741. = D.; 306. "A hamarkodó kutyának vakok a kölykei D."; 467, 480. "A hamarkodó kutya vak kölykeket fiadzik D." /Mesés magyarázat nélkül/

MNK 219H^x A disznó és malacai
 /H - ; BN - ; MÁT 219^x /

A hizónak csak a malacai esznek

Hiába biztatják anyjukat, az azt válaszolja nekik, hogy ő már tudja, miből lesz a kolbász.

1. BERZE NAGY János 1940. II. 54. 7. "Mibü lössz a kóbász? /Becefa, Baranya m.; 1934. X./

M A D A R A K
 B I R D S

AaTh 221 A madarak királyválasztása /1/^x

- /The Election of Bird-king; H - ; BN 221; MÁT 221 /
- I. A madarak összegyűlnek királyválasztásra
 Megegyeznek, hogy az lesz a király, aki a legmagasabbra tud repülni
 Az ökörszem a sas szárnya alá bujlik, s mikor az magasán a többi fölé emelkedik, még magasabbra repül
 A madarak megharagszanak a hamissággal lett "királyra", s üldözőbe veszik.
 /Önálló meseként ld. AaTh 221A/
- II. Az ökörszem az üldözők előtt bebujik egy száraz lófej szemgödrébe
 Egy darabig lesik, de nem győzik kivárni, s megbizzák a baglyot az ökörszem őrzésével
 A bagoly az őrzés közben elalszik/nagyokat pislant, s az ökörszem elszáll.
 /Aetiológiai véggel is./
- III. Most a baglyot veszik üzőbe, de az elrejtőzik
 Azóta nem mer nappal járni
 Vadászok is azért tesznek baglyot kalickába, mert a többi madár élete kockáztatásával is rászáll a kalitkára, hogy a baglyon csipjen egyet.
1. KÁLMÁNY Lajos EA 2771 305. 28. "A szárnyasok királyválasztása" /Magyarszentmárton, Torontál m.; gyi: -/ AaTh 221 I, II, III + MNK 236^x₁.
 1/ ORTUTAY - KATONA 1951., 1956. II. 347-348. 32.
 = /A/ /MÁT 2./
 2/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 998-999.
 385. = /A/
 3/ KOVÁCS Ágnes 1974. /1972²/ 41-42. /40./ = /B/

2. BOSNYÁK Sándor 1977. FA 6. 53. p. 461. sz. C.n.
/Istensegits, Bukovina, R.; Nagyvejke, Tolna m.;
1961. Gáspár S. Antal/

Megj.: További változatokat ld. NAGY Ilona készülő Eredet-
monda katalógusában. /Vö. GRIMM 171. Der Zaun König/

AaTh 221A A madarak királyválasztása /2/

/Test: who can Fly Highest? H - ; BN 221; MÁT 221
1./

Próba: Ki tud magasabbra repülni?

/AaTh 221 I önálló meseként./

1. DUGONICS András 1820. I. 37. "Ökör szem" nevű ma-
dáról elmondott mesés történet /BN, MÁT 1./
2. DUGONICS András 1820. I. 20. "Nyakra főre ne te-
kints" szólás magyarázatául elmondott vázlatos
utalás /BN/
3. ERDÉSZ Sándor EA 6979 1191. 81. "Mikor a madarak
királyt választottak, a bagoly kijelentette, hogy
szemre-füre kell nézni" /Szamoszeg, Szabolcs-Szat-
már m.; 1959. I./
1/ ERDÉSZ Sándor 1968. III. /UMNGY XV./ 541. 248. =
4. BÉRES András EA 3797 39. C.n. /Rozsály, Szabolcs-
Szatmár m.; 1950; sas és ökörszem helyett gólya és
fecske/
02/ BÉRES András EA 6001 434. 83. "A madarak ver-
senye"
1/ BÉRES András 1967. /UMNGY XII./ 394. 103.
"A madarak versenye"

Megj.: További változatokat ld. NAGY Ilona készülő Eredet-
monda katalógusában.

AaTh 222 A madarak és a négylábuak háboruja^x

/War of Birds and Quadrupeds; H - ; BN - ; MÁT 222 /

- I. A négylábu állatok egyike /medve/ megsérti az egyik ma-
darat /ökörszem/.
- II. A madarak háborút indítanak a négylábuak ellen. A négy-
lábuak tanácskozását a szunyog /böglyöly/ kihallgatja, s

megtudja, hogy vezetőjük a róka lesz, feltartott farka
pedig a harci jel: míg az fennáll, nincs semmi baj, de
ha lecsapja, akkor fussanak, ki merre lát.

III. Összezsap a két sereg. A szunyog /böglyöly/ elkezd szur-
kálni a róka farka alját. A róka rövidesen kénytelen le-
csapni farkát, hadserege szerteszét szalad, s a madarak
megnyerik a háborút.

IV. A sértő a sértettől bocsánatot kér.

1. PESTI Gábor 1536. XXXIV. "Az madarakról és vadak-
ról" /In: Toldy Ferenc 1858. 64./
2. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 479. 303. "Mé húzi a róka a
farkát?" /Szőreg, Torontál m.; gyi: -/ AaTh 222 II,
III, IV.
02/ KÁLMÁNY Lajos EA 2771 307. 29. =
1/ ORTUTAY - KATONA 1951., 1956. II. 349-350. 33.
"Miért húzza a róka a farkát?" /MÁT 2./ /A/
3. KONSZA - FARAGÓ 1957. 19-21. 8. "Az ökörszem és a
medve" /Sepsiszentgyörgy, Háromszék m.; 1948./
AaTh 222 I, II, III, IV, V. /MÁT 1./
1/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 1000-1003.
386. = /A/
2/ KOVÁCS Ágnes 1974./1972²/ 42-45. /41./ = /B/

Megj.: Vö. GRIMM 102. Der Zaunkönig und der Bär

AaTh 222A A denevér a madarak és négylábuak háborujában^x

/Bat in War of Birds and Quadrupeds; H - ; BN - ;
MÁT -/

A háboru kezdetén úgy látszott, hogy a négylábuak győznek,
ekkor a denevér melléjük állt

A keselyű beavatkozása következtében végül a madarak nyerik
meg a háborút

A denevértől számonkérlik hűtlenségét, kitépdesik tollait és
számkivetik

Azóta jár a denevér éjszaka. /Aetiológiai véggel is./

1. HELTAI Gáspár 1566. XXXV. "A négylábu lelkes álla-
tokról, a madarakról és a denevérről" /In: Imre
Lajos 1897. 85-86./

2. Házi és uti új kalendárium Pozsony 1768. "A madaraknak és a földi állatoknak tusakodásáról"
3. DUGONICS András 1820. II. 175. "Kétfele sántit" kifejezés mesés magyarázata.

AaTh 222B Az egér és a veréb párviadala^x

/War between Mouse and Sparrow; H - ; BN - ;
MÁT 222^I /

Az egér összegyűjtött buzácskáját megdézsmálja a veréb

Az egér megharagszik rá /Vö. AaTh 222B^x/

A veréb felszólítja, hogy hívja el a legerősebb négylábú állatot, az oroszlánt, ő maga elhívja a madarak legerősebbjét, a griffet

A két apró állat helyett a két erős állat viaskodik

A párviadalban az oroszlán eltöri a griff szárnyát.

1. KÁLMÁNY Lajos 1877., 1878. II. 204-207. 2.
"A griffmadár" /Pusztaföldvár, Csanád m.; gyi: -/
AaTh 222B + AaTh 537 /MÁT 1./
1/ BENEDEK Elek 1894-96. III. 60. /6. kiad. III/2.
118-129. 21./ = /B/

AaTh 223 A madár és a kutya barátsága^x

/The Bird and the Jackal as Friends;
H - ; BN - ; MÁT - /

A kutya arra kéri a madarat, hogy szerezzen neki élelmet

A madár élelemmel teli kosarakat cipelő emberek közé áll, s

mig azok őt üzik, a letett kosarakból a kutya jóllakik

A következő kérés: a madár nevetesse meg őt

A madár egymásnak ugrasztott emberek verekedésbe hajszolásával megteszi

Végül a kutya megkéri a madarat, hogy mentse meg életét

A madár az összevert kutyához farkast küld

Erre az úgy felpattan, mint akinek semmi baja sincs.

1. ANDRÁSPALVY Bertalan - KOVÁCS Ágnes EA 7120 40-42.
11. "A kutya és a pacsirta" /Tyukod, Szabolcs-Szatmár m.; 1956. hf. Szuromi Péter/ AaTh 223 - AaTh 248 IIb, III₂ /AaTh 75^x/.

AaTh 225 A varju repülni tanítja a rókát/farkast^x

/The Crane Teaches the Fox to Fly; H 225; BN 225;
MÁT 225/

- I. A varju megígéri a rókának /farkasnak/ - kérésére - hogy megtanítja repülni.
- II. A róka /farkas/ belekapaszkodik a varju farkába, s az felrepül vele a magasba. Utközben többször megkérdi utasától, hogy látja-e még a földet. A róka mind kisebbnek látja, mikor már semmit sem lát maga alatt, a varju felszólítja, hogy engedje el a farkát.
- III. A róka /farkas/ estében megpillant a földön egy szenestuskót. Többször felszólítja, hogy álljon félre, de az természetesen nem mozdul. A róka ráesik, és halálra zuzza magát.

1. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 472. 296. "Miért nem tud a róka szállni?" /Földvár, Csanád m.; gyi: -/
AaTh 225, I, II, III. /MÁT 1./
2. POGÁNY Péter EA 8780 516. 116. "A repülni akaró farkas" /Pálfiszeg, Zala m.; 1943. II./ AaTh 225 I, II, III.
3. BÁCSKAI-BOSNYÁK Sándor EA 13.502 16. 12. "A farkas repülni tanul" /Istensegits, Bukovina, R.; Nagyvejke, Tolna m.; 1961./ AaTh 225 I, II, III.
4. KOVÁCS Ágnes NI.K.80/I. 65-66. 47. "Róka repülés" /Magyaró, /v/ Maros-Torda m. R.; Budapest; 1964.V./ AaTh 225 I, II, III.
5. FISCHER Ignác 1875. Nyr.IV. 85-86. "A farkas, a róka, a nyúl meg a vargyú" /Bakonyvidék; gyi: -/
MNK 20F^x II - AaTh 21 + AaTh 225 I, II, III.
/H 1.; BN 1.; MÁT 4./
2/ BENEDEK Elek 1894-96. III. 16. /4. kiad. III/1.
106-107. 16./ "A farkas, a róka, a nyúl meg a varjú" MNK 20F^xII + AaTh 31 + AaTh 225 I, II, III, /B/
3/ FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 59-60. /26./
"A farkas repülni tanul" /B/

6. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 272. 146. "A szarka mög a róka" /Tiszaszentmiklós, Torontál m.; gyi: -/
AaTh 56A I, Iib, III - AaTh 225 I, II, III.
1/ KÁLMÁNY Lajos 1881., 1882., 1891. II. 132-133.
10. = /BN 2.; MÁT 2./
7. KÁLMÁNY Lajos 1914. I. 123-127. 43. "A farkas mulatni megy, azután szállni tanul" /Szeged, Csongrád m.; gyi: -/ MNK 20F^x I, II + MNK 31^{xx} + AaTh 56A I, Iib, III - AaTh 225 I, II, III. /BN 3.; MÁT 3./
2/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 920-925.
354. = /A/
Irod.: Kühn, J.: Fliegen lernen
EM 1984. 4. 4/5. 1290-1295 f.

AaTh 225A A teknősbéka a sassal viteti magát^x

/Tortoise Lets self be Carried by Eagle; H - ;
BN - ; MÁT - /

A teknősbéka nagyon irigyli a madarakat, hogy azok milyen gyorsan szállnak a levegőben

Hosszas kérérlésére egy sas/keselyű magasra felszáll vele, s a magasból leejti, hogy ő is repüljön

A teknős sziklára esik, teknője összetörik, s elpusztul.

1. HELTAI Gáspár 1566. LXXXVIII. "A teknős békáról és keselyűről" /In: Imre Lajos 1897. 215-216./
2. DUGONICS András 1820. II. 132. "Annyira ne vággy, amennyire nem lehet" közmondás magyarázata.

MNK 225B^x A sas, varju és teknősbéka

/H - ; BN - ; MÁT - /

Egy sas teknősbékát fog

Hogy a husából ehessen, felviszi a levegőbe

Egy varju tanácsára nem a tengerbe, hanem egy sziklára ejti, s ott a teknős páncélja ezer darabra törik

Husából vet a varjunak, ez azonban többet követel

Ezen a sassal összevesznek.

1. PESTI Gábor 1536. X. "Az keselyűről és csókáról" /In: Toldy Ferenc 1858. 35./

2. Házi és uti új kalendárium Pozsony 1761. "A Sasról és a Hollóról"
3. GÁSPÁR János 1863. /3. kiad./ 42-43. 40. "A sas, varju és teknős-béka" /Gyh, gyi: -/

MNK 227^{xx} A csóré veréb

/H - ; BN - ; MÁT 239^x /

A csóré verébnek mindig azon jár az esze, hogy csapjon be másokat

Egy alkalommal összetalálkozik a rigóval, amelynek féreg van a szájában

Megkérdezi tőle, tud-e repülve énekelni

A rigó énekelni kezd, a féreg kiesik a szájából

A veréb felkapja és megeszi. /Vö. AaTh 57/

1. BONDÁR György EA 1879. 17-18. 7. "A csóré veréb" /Nagyszalonta, Bihar m.; 1915./ /MÁT 1./
MÁT 227^I ld. AaTh 234A^x
BN 230 ld. AaTh 247

AaTh 231^{xx} A galambok a sassal/héjával szemben a sólyomtól

/ölyvtől kérnek segítséget

/The Eagle Wants to Tear the Dove to Pieces;

H - ; BN - ; MÁT - /

A galambok a sassal/héjával szemben a sólyomtól/ölyvtől kérnek segítséget

A sólyom/ölyv megeszi a galambokat.

1. PESTI Gábor 1536. XVIII. "A galambokról és a kányaokról" /In: Toldy Ferenc 1858. 45./
2. HELTAI Gáspár 1566. XX. "A galambokról, héjáról és ölyvről" /In: Imre Lajos 1897. 54./

MNK 231^{xxx} Az ökörszem és a fecske

/H - ; BN - ; MÁT 231^I /

Az ökörszem és a fecske megegyeznek, hogy a zsákmányt közösen költik el

A fecske betartja szavát

Az ökörszem azonban nemcsak saját zsákmányát eszi meg, hanem

a fecskéét is

Azóta üldözi a fecske az ökörszemet.

/Aetiológiai mondával interferál./

1. BONDÁR György EA 1879. 11. "Az ökörszem és a fecske" /Nagyszalonta, Bihar m.; 1915./ /MÁT 1./

MNK 231^{XXXX} A bagoly és a vércse

/H - ; BN - ; MÁT 231^{II} /

A bagoly és a vércse közösen üldöz egy verebet

Megállapodnak, hogy megosztotznak rajta

A bagoly azonban egyedül költi el, s a vércsének azt hazudja, hogy egy gally hasított fel a száját

Kisvártatva a bagoly ismét egyedül támad meg egy madarat a vércse szemeláttára

A vércse megtépi

Azóta kerüli a bagoly a vércsét.

/Aetiológiai mondával interferál./

1. BONDÁR György EA 1879. 12. 3. "A bagoly meg a vércse" /Nagyszalonta, Bihar m.; 1915./ /MÁT 1./

AaTh 232D^X A varju kavicsokat dobál a vizeskorsóba,

hogyan elérje a vizet

/Crow Drops Pebbles into Water Jug so as to be Able to Drink; H - ; BN - ; MÁT -/

1. PESTI Gábor 1536. CV. "Az varjuról és egy edénről" /In: Toldy Ferenc 1858. 141./
2. HELTAI Gáspár 1566. XLVII. "A Varjuról és a veder Vizről" /In: Imre Lajos 1897. 110-111./

AaTh 233 A madarak és a kelepce

The Birds and the Net

AaTh 233C A fecske tanácsa

/The Swallow and the Hemp-seeds; H - ; BN - ; MÁT -/

A madarak gyűlésén a fecske azt tanácsolja, hogy tavasszal szedjék ki az elvetett kender- és len magvakat, hogy az ember

ne tudjon hálót és csapdát készíteni

A többi madár megharagszik a fecskére

A fecske ezért az ember oltalmába helyezi magát, és a házak eresze alá rakja fészkrét

A többi madarat a mai napig fogják az emberek törrel és hálóval.

/Aetiológiai mondával interferál./

1. PESTI Gábor 1536. XVI. "Az fecskéről" /In: Toldy Ferenc 1858. 42./
2. HELTAI Gáspár 1566. XVII. "A fecskéről és egyéb madarakról" /In: Imre Lajos 1897. 47-48./
3. Magyarországi Statusok Titulusival bővítettett új kalendárium Pozsony 1759. "A galambokról és solyomról és azoknak királyokról"
4. KIS János 1806. 225. C.n.

Megj.: További változatokat ld. NAGY Ilona készülő Eredetmonda katalógusában.

AaTh 234A^X A részeg madár^X

/The Birds Brew Beer; H - ; BN - ; MÁT 227^I /

- I. A követválasztásról részegen hazajövő embereket megkérdezi a pacsirta, hogy mitől részegedtek le. Azt válaszolják neki, hogy a sörtől, s azt is elmondják, hogy a sör vizbeáztatott árpából készül.
- II. A pacsirta beáztat egy lónyomba egy árpaszemet, megiszsa, és részegnek tettet magát. A bukácsoló, csapkodó madarat elfogja egy macska.
- III. A pacsirta megkéri, hogy csak egyik szárnyáról vegye le a lábát. A macska megteszi, mire a pacsirta szabad szárnyával megcsapja a macska száját, úgy hogy az elereszti, s a pacsirta elrepül. Azóta nem ereszti el a macska a madarat.

1. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 264. 139. "Mióta nem ereszti el a macska a madarat?" /Magyarszentmárton, Torontál m.; gyi: -/

02/ KÁLMÁNY Lajos EA 2771 288. 15. = /MÁT 1./

1/ ORTUTAY Gyula 1955. III. 602. 88. = /A/

2/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 1004. 387.

= /A/

Megj.: További változatokat ld. NAGY Ilona készülő Eredetmonda katalógusában.

AaTh 236 A vadgalamb és a szarka

/The Thrush Teaches the Doves /etc./ to Build Small Nests; H 236 ; BN 236 ; MÁT 236 /

"A szarkát, amely... ügyes fészekcsináló, kérte a gilice, tanítaná meg őt fészket rakni. A szarka rá lett szívesen, de munka közben nem tudván befogni a száját, egyre csak azt hajtogatta:

- Csak így, csak úgy! Csak így, csak úgy!

A gilice sem akarván szóvalan ülni, a maga bűgő hangján bele-szólt:

- Tűdom, tűdom!

Erre a szarka megbosszankodván, félbehagyta a munkát:

- Ha tudod, hát csináld!"

/A vadgalamb beszédét ld. még MNK 207^x₃₅./

1. SZALONTAI /ARANY János/ 1880. Nyr. IX. 189.
"Állatbeszélgetések. A szarka és a gilice" /Lásd Szépirodalmi Figyelő 1861-1862. 53.; Nagyszalonta, Bihar m.; emlékezetből; szövegét ld. fenn./
2. ARANY - GYULAI 1872. /MNGY I./ 492. XX. "A vadgalamb és a szarka" /Nagykőrös, Pest-Pilis-Solt-Kiskun m.; gyi.: -/ /H 1.; BN 1.; MÁT 1./
2/ BENEDEK Elek 1894-96. III. 59. /4. kiad. III/2. 117. 20./ = /B/
3/ ARANY - GYULAI 1901. 94. /8./ =
4/ SKLAREK, Elisabet 1901. 248. 33. "Die Wildtaube und die Elster" /H 1.; BN 1./ /C/
5/ ARANY - GYULAI 1914. /1901⁵/ 104. /8./ = /H 1./
6/ ORTUTAY Gyula 1955. III. 601. 87. = /A/
7/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 1005. 388.
= /A/
8/ FARAGÓ József 1962./1953⁴/ 49. = /B/

3. BENEDEK Elek, Édes anyaföldem. Budapest, 1920. I. 67. C.n. /Kisbacon, Udvarhely m.; 1864; emlékezetből/
4. BÁCSKAI-BOSNYÁK Sándor EA 13.502 12. 8. "A szarka és a galamb" /Istensegits, Bukovina, R.; Nagyvejke, Tolna m.; 1961./
5. KOVÁCS Ágnes 1974./1972²/ 111-112. 86. "A bűdös-banka fészke" /Magyaró, /v/ Maros-Torda m., R.; Tevel, Pest m.; 1964./ /B/
6. BOSNYÁK Sándor 1977. FA 6. 56. p. 499. Sz. C.n. /Istensegits, Bukovina, R.; Nagyvejke, Tolna m.; 1961. Gáspár S. Antal/

Megj.: További változatokat ld. NAGY Ilona készülő Eredetmonda katalógusában.

AaTh 236^x Más madárhang utánzó mesék stereotip részletekkel

/ld. MNK 2076^x /

MÁT 236^{II} ld. MNK 2076^x

MÁT 236^{III} ld. MNK 2076B^x₁

MÁT 236^{IV} ld. MNK 2076M^x₂

MÁT 236^V ld. MNK 2076F^x₂

MÁT 239^x ld. MNK 227^{xx}_e

AaTh 240A^x A méh beleesik a vízbe

/The Bee Falls into the Water; H - ; BN - ; MÁT -/

A méh beleesik a vízbe

A galamb kiment

A vadász le akarja lőni a galambot

A méh megcsipi a vadászt /Vö. AaTh 75/.

1. PESTI Gábor 1536. LXX. "Az hangyáról" /In: Toldy Ferenc 1858. 103./
2. HELTAI Gáspár 1566. LXXXIV. "Egy hangyáról és galambról" /In: Imre Lajos 1897. 207-208./
3. PÉCZELI József 1788. 59. XXXVII. "Galamb, hangya"
4. KIS János 1806. 234. "Háládatosságát a hangya hogy mutatta meg?"
5. GÁSPÁR János 1863. /3. kiad./ 5.5. "A méhecske és galamb" Gyh, gyi.: -/

6. BALÁS Gyula Irodalom 2-r. 76. 67. f. /28./
 "A piros meggy és a róka" /Mezőkovácsháza, Csanád
 m.; 1878./ MNK 74A^{xx} /AaTh 240A^x/

MNK 243A^x A szolgáló titkát kibeszélő papagájt/szarkát
 megölik

/H - ;BN - ;MÁT - /

A szolgálóhoz járó legénynek a lány nem mer enni-inni adni,
 mert gazdája papagája/szarkája mindent kibeszél

A legény tanácsára a szolgáló bevarrja a madár fenekét
 Ettől fogva a madár folyton azt kiabálja: "Varrta Kati lyu-
 kát!"

A háziak nem tudják miről van szó

A madár megdöglik.

1. POGÁNY Péter EA 8780 972-974.219. "Az árulkodó
 papagáj" /Kislengyel, Zala m.; 1943. I.//eltér/
2. MAKRA Sándor EA 4877 101-102. 47. "A póruljárt
 papagáj" /Tiszalök, Szabolcs-Szatmár m.; 1949-52./
3. PENAVIN Olga 1984. 114-115. 60. "Kata fogta, Panna
 varrta" /Szabadka, Bácska, Ju.; 1971-77. Horváth
 Teréz/ /eltér/.

AaTh 244 Az idegen tollakkal kevélykedő holló

/The Raven in Borrowed Feathers; H - ; BN 249^{xx} ;
 MÁT - /

A holló kevélységében elhullajtott pávatollakkal ékesíti fel
 magát

Elmegy a pávákhoz, s gunyolni kezdi őket

Azok csakhamar rájönnek, hogy holló, letépi tollait, s úgy
 hagyják csupaszon

Megszégyenülve visszatér saját nemzetségébe

A hollók is kivetik maguk közül.

1. HELTAI Gáspár 1566. XXVIII. "A Hollóról és a Pávák-
 ról" /In: Imre Lajos 1897. 68./
2. ERDÉLYI János 1851. 390. 7822. "Más tollával di-
 csekszik" /Mesés magyarázat nélkül./

2/ SIRISAKA Andor 1891. 136. "Más tollúval dicse-
 kedik"

3/ MARGALITS Ede 1897. 719., 120., 532. = E

4/ O.NAGY Gábor 1966. 676. t536. "Idegen tollakkal
 ékeskedik /büszkélkedik' rég: Más tollával di-
 csekedik/ = a/ olyasmivel büszkélkedik, ami nem
 sajátja; b/ mások érdemeivel akar sikereket el-
 érni, érvényesülni." /A/

MÁT 244^x ld. AaTh 244D^x .

AaTh 244D^x A kis madár és a koponya

/The Bird and the Hunter's Skull; H - ; BN - ;
 MÁT 244^x /

I. Egy ember kerget egy kismadarat. Közben fennakad egy fán,
 meghal, feje szétszárad.

II. Egyszer eső jön, a kismadár beleszáll a kiszáradt fejbe.

A fej megpuhul, összecsucodik. A kismadár azt mondja:

- "No, te mig éltél, futottál, szaladtál,

Meg nem fogtál;

Most már meghaltál.

Megfogtál.

Mi hasznod van benne?"

1. DUGONICS András 1820. II. 42. "Még éltél, kergettél,
 meghaltál, megfogtál. Mi hasznod van benne?"

szólásmondás magyarázata. /MÁT 2./

1/ MARGALITS Ede 1897. 197., 419., 314. "Mig éltél,
 kergettél, meghaltál, megfogtál, mi hasznod van
 benne? /A kegyetlen szigorral tartott, s öröksé-
 gében megrövidített fiu mondása apja halála
 után./ D."

2. SZVORÉNYI - ERDÉLYI Irodalom 8-r. 206/167. e.
 5v-6 f. Más. "Még éltél, kergettél, meg nem fog-
 tál..." /Fehérvár; gyi: -/

3. KRIZA János 1863., 348. "Találós mesék LXXVIII."
 /Kereszturfizék, Udvarhely m.; gyi: -/

2/ KRIZA /SEBESTYÉN/ 1911. I. /MNGY XI./ 471.
 LXXVIII.

4. KÁLMÁNY Lajos 1881., 1882., 1891. II. 139. 15.
"Az ember és a madár" /Szaján, Torontál m.; gyi: -/
/MÁT 1./
5. VIKÁR Béla EA 4535 1248. "Tanálós mesék" XIII.
/Battonya, Csanád m.; gyi: -/
6. ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 1008-1009. 391.
"A sárga madár" /Csikmenaság, Csik m.; 1942./ /A/
2/ DÉGH, Linda 1965. 199-200. 30. "The Yellow Bird"
/C/

AaTh 247 Minden anyának legszebb a maga fia

/A bagoly és a sas/^x

/Each Likes his Own Children Best; II - ; BN 230 ;
MÁT 247^I /

A bagoly kéri a sast, hogy kimélje fiait
A sas kérdésére, hogy honnan ismeri fel, azt válaszolja,
hogy azok a legszebbek az egész erdőben
A sas megeszi a legcsunyább madárfiakat
Azok épp a bagoly fiai voltak.
/V6. MNK 1561G^x/

1. KÁLMÁNY Lajos 1914. I. 121-122. 39. "Mindön anyának
legszőb ba maga fija" /Szeged, Csongrád m.; gyi: -/
/BN 1.; MÁT 1./
2/ SOLYMOSSY, Sándor 1936. 222. "L'oeil de la mère"
/C/
3/ ORTUTAY Gyula 1955. III. 599-600. 86. = /A/
4/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 1010 -1011.
392. = /A/
2. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 502. 323. C.n. /Magyarszent-
márton, Torontál m.; gyi: -/ /MÁT 2./ /eltér/
3. MAKRA Sándor EA 4877 58. 20. "Amikor megette a sas
a bagoj fiát." /Tiszalök, Szabolcs-Szatmár m.;
1949-52./

AaTh 248 A kutya és a veréb^x

/The Dog and the Sparrow; H 248; BN 248 ; MÁT 248 /

- I. A veréb /szarka/ megfogad béresnek egy kutyát /mert
bosszút akar állni a rókán/. Mielőtt munkába állitaná,
előbb jóllakatja:
a/ elviszi egy pékségbe. A kutya jóllakik kenyérrel;
b/ elviszi a mézáros udvarára. Mig a mézároslegények
őt kergetik, a kutya jóllakik friss hússal;
c/ egy fejő gazdaasszonyhoz /szolgálóhoz/ vezet. Mig az
a madarat hessegeti, a kutya jót iszik a tejből.
- II. Utközben egy boroshordókat szállító ember elgázolja a
kutyát
A veréb /szarka/ bosszút áll:
a/ sorra rászáll a lovak fejére, az ember agyonüti a
lovait;
b/ rászáll a hordó csapjára. Az ember ide is utána ha-
jitja a fejszékét, a bor kifolyik.
c₁/Egy csapat veréb megeszi a búzájukat.
c₂/A veréb rászáll gyermeke fejére. A fuvaros agyonüti
gyermekét.
- III₁ Végül az ember elfogja a madarat, és lenyeli. Felszólítja
feleségét, hogyha a madár kidugja a száján a fejét, üs-
sön oda a baltával. Az asszony agyonüti az embert.
- III₂ A kifolyó bor elviszi az embert és a szekeret.
1. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 471. 295. "Az ember és a
varnyu" /Szaján, Torontál m.; gyi: -/ AaTh 248
IIa, b, c₂, III₁.
1/ KÁLMÁNY Lajos 1914. I. 117-118. 33. "Ügyetlenek"
/H 1.; BN 2.; MÁT 2./
2/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 1012-1013.
393. = /A/
2. KATONA Imre EA 8170 XIII. 358-363. 1. C.n. /Bog-
dánd, Szilágy m.; 1943./ AaTh 248 Ia, b, IIa, b, c₁
III₁.
3. FARAGÓ József 1969. 87-91. "A veréb és a fuvaros"
/Magyaró, /v/ Maros-Torda m., R.; 1954./

AaTh 248 Ib, IIa, b, c₁ III₁.

Megj.: 1-3. vált. az 58. sz. GRIMM mese /Der Hund und der Sperling/ származéka.

4. KÁLMÁNY Lajos 1881., 1882., 1891. II. 130-131. 8.
"A róka keresztelése" /Szaján, Torontál m.; gyi: -/
MNK 56^{F^x} - AaTh 248Ib, c₁IIa, b, III₂ /H 1.; BN 1.;
MÁT 1./

2/ BENEDEK Elek 1894-96. IV. 58. /4. kiad. IV/2.
53-56. 10./ "A róka és a szarka" /B/

3/ DÖMÖTÖR - KATONA - ORTUTAY - VOIGT 1966.
282-283. =

5. KOVÁCS Ágnes EA 3912 493-495. 156. "A szarka, a róka,
a kutya és a szegény ember" /Ketesd, Kolozs m.;
1941. I./ MNK 56^{F^x} - AaTh 248 IbcIIabIII₂

Megj.: Az 5. vált. a 4. vált. Benedek Elek-féle fel-
dolgozásának a származéka.

6. BENE Lajos én. /N/ I. 154-156. "A ravasz kutya"
AaTh 248 /eltér/ /MÁT 3./

7. ANDRÁSFALVY Bertalan - KOVÁCS Ágnes EA 7120
40-42. 11. "A kutya és a pacsirta" /Tyukod, Sza-
bolcs-Szatmár m.; 1956. Szuromi Péter hf./
AaTh 223 - AaTh 248 IIb, III₂ /AaTh 75^x/
BN 249^{xx} ld. AaTh 244.

H A L A K

F I S H

MÁT 255^x ld. AaTh 137

EGYÉB ÁLLATOK ÉS TÁRGYAK
OTHER ANIMALS AND OBJECTS

AaTh 275A^x A nyúl és a sün versenyfutása

/Race between Hedgehog and Hare; H - ; BN - ;
MÁT 275^I/

A nyúl futóversenyre hívja ki a sünt /medvét, teknősbékát/
Az rá is áll és a célponthoz egy másik, magához hasonló álla-
tot állít

A nyúl teljes végkimerülésig szaladgál a két végpont között
/Vö. AaTh 1074 /

1. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 331. 187. C.n. /Hódmezővásár-
hely, Csongrád m.; gyi: -/

02/ KÁLMÁNY Lajos EA 2771 278. 5. "Állatok verseny-
futása"

1/ ORTUTAY Gyula 1955. III. 605. 91. "Az állatok
versenyfutása" /MÁT 1./ /A/

2. ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 1014-1016. 394.
"A szőrdisznó és az őz" /Csikszentdomokos, Csik
m.; 1943./ /A/

3. KONSZA- FARAGÓ 1957. 21. 9. "A sündisznó és a nyúl"
/Zabola, Háromszék m.; 1947./ /MÁT 2./

4. FARAGÓ József 1962. /1953⁴/ 27-29. /11./ "A sün-
disznó és a nyúl" /Magyaró, /v/ Maros-Torda m., R.;
1954. VI.; kéziratból/ /B/

5. KOVÁCS Ágnes NI.K.80. 5-7. 14. "A mezei nyúl és a
sündisznó" /Magyaró, /v/ Maros-Torda m., R.; 1964./
1/ KOVÁCS Ágnes 1974. /1972²/ 36-38. /36./

"A mezeinyúl és a sündisznó" /Magyaró, /v./
Maros-Torda m., R.; 1964. Büszke Kocsis Miklós,
kéziratból/ /B/

Vö. GRIMM 187

MNK 275D^x Miért haragszik a róka a nyúlra?/ H - ; BN - ; MÁT 275^{III} /

A nyúl versenyfutást ajánl az őt megenni akaró rókának: ha a róka ér célba előbb, megeheti őt, ha ő, akkor semmi bántódása nem lesz

A róka beleegyezik, csupán azt köti ki, hogy hegynek lefele fussanak

A nyúl kénytelen-kelletlen elfogadja a feltételt, és futásnak ered

A róka, hogy el ne szalassza, felpattan a hátára

A cél közelében a nyúl bukfencet vet, a róka leesik a hátáról, s ő hegynek fel elszalad.

1. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 446. 271. "Miért haragszik a róka a nyúlra?" /Györök, Arad m.; gyi: -/
02/ KÁLMÁNY Lajos EA 2771 279. 6. = /MÁT 1./

MNK 275E^x A sündisznó és az őz versenyfutása/ H - ; BN - ; MÁT 275^{II} /

A sündisznó gúnyolódik az őzzel, mire az versenyfutást ajánl. Hegynek lefele szaladnak

Az elsőnek célbaérő őz a hegy aljában keresztülbukik a fején és nyakát szegi.

1. BENEDEK Elek 1894-96⁴ IV. 30. /4. kiad. IV/1.
163-166. 30./ "Az őz-hús" /Gyh, gyi: -/ MNK 275E^x +
+ MNK 51^x/MNK 44^{xx} + MNK 30B^x/ /MÁT 1./ /B/
MÁT 275^I ld. AaTh 275A^x
MÁT 275^{II} ld. MNK 275E^x
MÁT 275^{III} ld. MNK 275D^x

AaTh 276 A rák hátrafelé megy: szüleitől tanulta

/Crab Walks Backward: Learned from his Parents;

H - ; BN - ; MÁT -/

1. PESTI Gábor 1536. LXXXVIII. "A rákról és fiáról"
/In: Toldy Ferenc 1858. 123./
2. HELTAI Gáspár 1566. LXXXIX. "Két Rákról" /In: Imre Lajos 1897. 217-218./

3. PÉCZELI József 1788.35. XXI. "A rák s a leánya"
4. DUGONICS András 1820. II.295. "A' rák is szokásból jár vissza" szólásmondáshoz fűzött verses magyarázat
2/ MARGALITS Ede 1896. 626. "Rák is szokásból jár vissza. D." uo. 689. "Rák is szokásból jár visszafele. D" /Mesés magyarázat nélkül./

BN 276^x ld. AaTh 282B^xAaTh 277 A békák királyt kérnek istentől

/The King of the Frogs; H - ; BN - ; MÁT -/

A békák királyt kérnek istentől

Isten egy tuskót hajít közéjük

A békák elégedetlenkednek

Isten egy darut küld, amely felfalja őket

A békák bánják, hogy nem voltak megelégedve első királyukkal.

1. PESTI Gábor 1536. XVII. "A békákról és az ő királyokról" /In: Toldy Ferenc 1858. 43-44./
2. HELTAI Gáspár 1566. XVIII. "A békákról, mint Jupitertől királyt kívántanak és kértének" /In: Imre Lajos 1897. 49-51./
3. MAGYARI István 1602. "Nagyobbat kívánók veszedelmet szereznek: Erről való Aesopusnak az új királyt kívánó békákról ...való fabulája" /In: Katona Tamás 1979. 88./
4. PÉCZELI József 1788. 65. XLIII. "Békák, gólya"
Irod.: Brednich, R.W.: Frösche bitten um einen König
EM 1986. 5. 2/3. 408-410. f.

AaTh 277A A felfuvalkodott béka

/The Frog Tries in Vain to be as Big as the Ox;

H - ; BN - ; MÁT 278^x /

A mezőn legelésző kövér ökör láttán az öreg béka azt állítja társainak hogy ő is tud olyan kövér lenni, ha akar
Addig fujja magát, míg meg nem reped.

1. PESTI Gábor 1536. XXXI. "Az békáról és az ökréről"
/In: Toldy Ferenc 1858. 60./
2. HELTAI Gáspár 1566. XXXI. "A Békáról és az Öckeréről" /In: Imre Lajos 1897. 74-75. MÁT jegyz./

3. BORNEMISZA Péter 1578. IV. 536. C.n.
 4. BORNEMISZA Péter 1584. Foliopostilla 533. C.n.
 5. GELEJI KATONA István 1645. 1154. C.n.
 6. Házi és uti új kalendárium Pozsony 1768. "A Békáról és az Ököréről"
 7. PÉCZELI József 1788. 67. XLV. "Béka, sőre"
 8. DUGONICS András 1820. II. 61. "Fel futta hasát" kifejezés magyarázataként /MÁT 1./
 9. LEGUJABB hazai és mulatságos kalendárium Magyaróvárott 1838.
 10. GÁSPÁR János 1863./3. kiad./ 93. 80. "A felfuvalkodott béka" /Gyh.; gyi:-/
- Irod.: Tomkowiak, I.: Der aufgeblasene Frosch
EM 1986. 5. 2/3. 401-404. f.

AaTh 278 Az egér és a béka összekötözik magukat

/Rat and Frog Tie Paws Together to Cross Marsh;
H - ; BN - ; MÁT -/

Az egér és a béka összekötözik magukat, hogy könnyebben átkeljenek a mocsáron

A héja elragadja őket.

1. PESTI Gábor 1536. III. "Az egerekről és békákról"
/In: Toldy Ferenc 1858. 27./
2. HELTAI Gáspár 1566. III. "Az egérről, békáról és héjáról" /In: Imre Lajos 1897. 28./
3. Házi és uti új kalendárium Pozsony 1759. "A Patkány és Békáról"
4. PÉCZELI József 1788. 76-77. LIV. "Patkány, béka, gém"

MÁT 278^x ld. AaTh 277A

AaTh 280A A tücsök és a hangya^x

/The Ant and the Lazy Cricket; H - ; BN - ;
MÁT 249 /

A hangya nyáron szorgalmasan gyűjt, a tücsök csak hegedül
Télen nincs mit ennie, s elmegy a hangyához élelmet koldulni
A hangya elutasítja, mondván:

Hogyha nyáron ő is dolgozott volna, most nem éhezne /Korábban AaTh 249/

1. PESTI Gábor 1536. LXXXIV. "Az hangyáról és picsekéről" /In: Toldy Ferenc 1858. 118./
2. PESTI Gábor 1536. CXIV. "Az picsekről és hangyáról" /In: Toldy Ferenc 1858. 151./
3. HELTAI Gáspár 1566. LVIII. "A hangyáról és szekczeről" /In: Imre Lajos 1897. 129-130./
4. LEGUJABB Magyar Ország Fő Buda városi új és ó magyar kalendárium 1807.
5. BALLAGI Mór 1850. I. 166. 2883. "Feledékeny gyűjtőt a tél hozza észre" mondás magyarázata /MÁT 1./
2/ MARGALITS Ede 1896. 234. stb. = Mesés magyarázat nélkül/

AaTh 282^x ld. MNK 2019A^x

AaTh 282B^x A légy és a bolha beszélgetése

/Conversation of Fly and Flea; H - ; BN 276^x ;
MÁT 288^x /

A légy elmondja, hogy a nevetéstől lett akkora a szeme, mert egyszer egy kopasz ember fejére szállt, s az agyon akarta őt ütni, de nem sikerült

A bolhának meg azért olyan görbe a háta, mert a legnehezebb embereket emelgeti

1. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 433. 258. "A bolha és a böngöly" /Szőreg, Torontál m.; gyi: -/
02/ KÁLMÁNY Lajos EA 2771 277. 3. = /MÁT 2./
1/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 1017.
395. = /A/
2. BERZE NAGY János 1907. 545. 83. "A légy meg a bolha" /Gyöngyös, Heves m.; 1903.VIII./ /BN 1.;
MÁT 1./
2/ ORTUTAY Gyula 1955. III. 606. 92. = /A/

AaTh 282C^x Miért haragszik a tetű a bolhára?

/The Louse Invites the Flea; H - ; BN - ;
MÁT 289^x /

Találkozik egymással a bolha és a tetű a gatyá korcában
A fickádozó bolhát a tetű nyugalomra inti, a bolha azonban
nem hallgat rá

"Gazdájuk" odakap s egyiküket/mindkettőt megöli.

/Vö. AaTh 276^{xx} /

1. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 14. 2. "A tetű mög a bolha"
/Gyh, gyi: -/
2. KÁLMÁNY Lajos EA 2771 286. 13. "Mióta nem akar
találkozni a tetű a bolhával?" /Szeged, Csongrád
m.; gyi: -/ /MÁT 1./
3. KÁLMÁNY Lajos EA 2771 287. 14. "A bolha és a tetű
pusztulása" /Szeged, Csongrád m.: gyi: -/

AaTh 285 A gyermek és a kígyó^x

/The Child and the Snake; H - ; BN - ; MÁT - /

- I. A kisgyermek és a kígyó naponta együtt fogyasztják el a
gyermek tejét
A gyermek gondoskodik a kígyóról
 - II. A kígyó hálából szerencsét hoz: gazdaggá teszi a gyereket.
/Többnyire hiedelemmondaként; további változatokat ld.
BIHARI Anna: Magyar hiedelemmonda katalógus. Budapest,
1980. 120. p. M/Mitikus állatok és növények I. Kígyó./
1. VERSÉNYI György 1895. Ethn. VI. 233. 72. "A fehér
kígyó" /Körmöcbánya, Bars m.; gyi: -/ AaTh 285 I, II.
 2. TÉGLÁS István 1913. NÉ. XVI. 101. "Az épületekre
vonatkozó néhány babona" között./Torda, Tordaara-
nyos m.; 1911./ AaTh 285 I, II. /Hiedelem, bizonyí-
tó történet nélkül/
 3. SZENDREY Zsigmond 1933. Ethn. LXIV. 162. /Szatmár
m.; gyi: -/ AaTh 285 I, II + AaTh 285A II. /Csak
hiedelem bizonyító történet nélkül/

AaTh 285D "Nem felejtí a kígyó farka vágását"

/Serpent/bird/ Refuses Reconciliation; H - ;
BN 285^x ; MÁT - /

A szegény embert a házában lakó kígyó gazdaggá teszi
Az ember megutálja a kígyót, és levágja a farka végét
Midőn újra szegénysorba jut, tettét megbánja, és bocsánatot
kér a kígyótól

Az így felel: "Megbocsáthatnám vétkeidet, ha farkamra nem néz-
nék. De ha arra nézek, bizony eszembe jut, és soha nem felejt-
hetem".

1. PESTI Gábor 1536. XXVI. "A parasztról és a kígyó-
ról" /homályos/ /In: Toldy Ferenc 1858. 54./
2. PESTI Gábor 1536. CLXXII. "Az kígyóról és az
parasztemberről" /In: Toldy Ferenc 1858. 232-233./
3. HELTAI Gáspár 1566. XXV. "A szegény emberről és a
kígyóról" /In: Imre Lajos 1897. 62-63./
4. GESTA ROMANORUM /Katona/ 1900. /RMK 18./ 377-378.
CXLI. "A hallásból követheti ember a' jó tanácsot"
/1. kiad. 1695./
5. PÁZMÁNY Péter Isteni Igazsagra vezérloe Kalavz.
Pozsony, 1613. "Emlékezik kígyó farka vágásáról"
2/ ERDÉLYI János 1851. 235. 4485.
3/ MARGALITS Ede 1897. 441.
6. BOD Péter 1760. 73. 224. "Kik között nem lehet
Barátság s Békesség?"
7. DUGONICS András 1820. "Nem felejtí kígyó farka
vágását"
2/ ERDÉLYI János 1851. 235. 4485.
3/ MARGALITS Ede 1897. 440.
4/ O.NAGY Gábor 1966. 364-365. k.1095., 1108.
8. BALLAGI Mór 1850. 26. 406. "Könnyebben felejtí
kígyó farka vágását, mint az asszony legkisebb
bosszuságát."
2/ ERDÉLYI János 1851. 235. 4485a
3/ MARGALITS Ede 1897. 440.
4/ O.NAGY Gábor 1966. 365. k1107.

9. BALLAGI Mór 1850. 245. 4240. "Nehezen felejtí kigyó farka vágását."

2/ MARGALITS Ede 1897. 440.

10. O.NAGY Gábor 1966. 134. cs439. "Csuszó se felejtí farka vágását = a sértést nem felejtik el az emberek, csak alkalmat várnak a bosszura. /táj./"

Megj.: BARNA Ferdinánd: Adalékok közmondásaink s szólásaink eredetéhez. Ethn. 1904. 204-209.

11-14. ERDÉSZ Sándor 1972. 79. C.n. a-d. /Dunapataj, Sósvertike, Uszód; Seppe, Ju.; MNA./

Megj.: ERDÉSZ Sándor: Fehér kigyó a magyar néphagyományban /A nyiregyházi Jósa András Muzeum Évkönyve 1972. 73-92./

Irod.: Lindahl, C.: Feindschaft zwischen Tieren und Mensch EM 1984. 4. 4/5. 982-991. f.

BN 286A^x 1d. AaTh 2021A, 2034

BN 286B^x 1d. AaTh 2022

BN 286C^x 1d. MNK 2018B^x

BN 286D^x 1d. AaTh 2018^x és MNK 2018A^x

BN 287^x 1d. AaTh 295

MÁT 287^x 1d. MNK 287A^x

MNK 287A^x A pók és az orrváladék

/Vö. AaTh 282A^x, MNK 287B^x, AaTh 293F^x;

H - ; BN - ; MÁT 287^x /

A pók vidékre megy, mert a városban szétrombolják a hálóját
Az orrváladék pedig a városba, mert őt ott zsebkendőbe takar-
gatják.

1. KÁLMÁNY Lajos EA 2771 312. 34. "Kinek hol jobb,
oda megy" /Gyopárosi szőlők, Békés m.; gyi:-//MÁT 1/

MNK 287B^x A tetü és az orrváladék

/Vö. AaTh 282A^x, MNK 287A^x, AaTh 293F^x;

H - ; BN - ; MÁT 287^I /

A takony Németországba/városba készül, mert Magyarországon/fa-
lun földhöz csapják, ott pedig szép fehér zsebkendőbe takar-
gatják.

A tetü Németországból Magyarországra /városról falura/ megy,
hogy a parasztokat munkára serkentse, mert az urakkal nem tud
mit kezdeni.

1. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 14. 1. "A tetü és a takony"
/Szeged, Csongrád m.; gyi: -/

02/ KÁLMÁNY Lajos EA 2771 311. 33. "Lakáscsere"
/MÁT 1./

2. ERDÉSZ Sándor EA 6979 1194. 64. "A tetü összetanál-
kozik a takonnyal" /Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár
m.; 1959. I./

1/ ERDÉSZ Sándor 1968. III. /UMNGY XV./ 542. 250. =

MNK 287C^x A német, a tetü meg a bolha

/H - ; BN - ; MÁT - /

A német baka talál a fehéreneműjében egy tetüt, azt mondja:

Ah tu lieber Forvizer /Ó te kedves szekeresz!/
Talál egy bolhát is, mely elugrik. Erre így szól:

"Ugris huszár" /Magyar huszár!/
1. KÁLMÁNY Lajos EA 2771 331. 47. "A német és a béka"

/Magyarszentmárton, Torontál m.; gyi: -/

MÁT 287^I 1d. MNK 287B^x

MÁT 287^{II} 1d. AaTh 293F^x

MÁT 288^x 1d. AaTh 282B^x

AaTh 289 A denevér, a buvárréce és a bojtortján

hajótörést szenvednek

/Bat, Diver and Thornbush Shipwrecked; H - ;

BN - ; MÁT - /

A denevér, a buvárréce és a bojtortján együtt akarnak keres-
kedni: a denevér pénzt kölcsönöz, a buvárréce egy gyémánt-
gyűrűt akar eladni, a bojtortján köpönyeget árul.

Tengerre szállnak, hajótörést szenvednek

Azóta a denevér nem mer nappal szállni, mert fél azoktól,
akiktől pénzt vett fel, a buvárréce szüntelenül a víz alá
bukdos, mert keresi a gyűrűt

a bojtortján pedig ráragad minden köpönyegre, mert keresi, amit
elvesztett /Aetiologiai mondával interferál./

1. DUGONICS András 1820. II. 316. "Körmös bojtorján"
kifejezéshez fűzött mese.
MÁT 289^I ld. AaTh 2820^X

MNK 290^X A szunyog és a farkas

/H - ; BN - ; MÁT 290^X /

A szunyog nyáron odamegy a farkashoz muzsikálni
"Ne zavarj - mondja a farkas - nagyon meleg van! Gyere ka-
rácsonykor akkor disznót vágok, akkor muzsikálj!"
"Akkor nem lehet - mondja a szunyog, mert akkor sátoros ünne-
pem van".

1. MAROSI, BAGOSSY, BAK Irodalom 4-r. 397/I. 18.f.
C.n. /Gyh, gyi: -/ /MÁT 2./
2. KÁLMÁNY Lajos EA 2771 323. 40. "A szunyog és a
farkas" /Földeák, Csanád m.; gyi: -/ /MÁT 1./
H 290 ld. AaTh 2021-2040.
MÁT 291^X ld. AaTh 292^X.

AaTh 292 A szamár és a tücsök

/Ass Tries to Get a Cricket's Voice; H - ; BN - ;
MÁT 292^X /

A szamár szeretné, ha neki is olyan szép hangja lenne, mint
a tücsöknek

A tücsök azt ajánlja, hogy egyék minden reggel gyöngyharmat-
tot, ő is azzal él

A szamár azonban hiába éhez, nem változik meg a hangja.

1. FAZEKAS István EA 1878 80. 18. C.n. /Nagyszalonta,
Bihar m.; 1915./ /MÁT 1./
1/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 1019. 397.
"A szamár és a tücsök" /A/

AaTh 292^X A tücsök krajcárkája^X

/The Cricket and the Coin ; H - ; BN - ; MÁT 291^X /

- I. A prücsök elindul világot látni. Talál egy fényes kraj-
cárt. Felveszi s örömmel hajtogatja: "Csak van, akinek
van..."
- II. Arrajön egy obsitos, elveszi a prücsöktől a krajcárt.

A prücsök bánatában visszafordul, meg sem áll hazáig, s
közben mind azt mondogatja: "Csak így bánnak a szegénnyel"
/Hangutánzó mese./

1. MIKÓ Pál 1894. Nyr. XXIII. 332. "A póruljárt tü-
csök" /Nógrád m.; gyi: -/ /MÁT 1./
- 2/ BENEDEK Elek 1894-96. V. 40. /4. kiad. V/1.
215-216. 40./ "A prücsök krajcárkája" /B//MÁT 2/
3/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 1018. 396.
"A prücsök krajcárkája"/A/

AaTh 293 A gyomor és a végtagok vitája

/Debate of the Belly and the Members; H - ; BN - ;
MÁT -/

A végtagok kétségbevonják a has hasznos mivoltát: mindig csak
eszik, sosem dolgozik

Elhatározzák, hogy nem adnak neki enni

Elgyengülnek, erre belátják, hogy továbbra is táplálniuk kell
a gyomrot, mert különben ők sem tudnak élni.

1. PESTI Gábor 1536. XL. "A hasról és egyéb tagokról"
/In: Toldy Ferenc 1858. 70./
2. HELTAI Gáspár 1566. XLII. "A kezekről, lábokról,
és a hasról" /In: Imre Lajos 1897. 99-100./
3. BORNEMISZA Péter 1584. 590/b C.n.
Irodalmi változatok felsorolását ld. GYÖRGY Lajos 1934.
163.139. Menenius-mese.

AaTh 293^F Az ürülék és az orrváladék^X

/Human Mucus and Excrement Converse; H - ;
BN - ; MÁT 287^{II} /

Az orrváladék találkozik az ürülékkel, amely a nagyuraktól a
szegény emberekhez megy, mivel ott olyan magasról bocsátják
le, hogy izzé-porrá válik, a szegény ember pedig a kert mel-
lett szépen elpalántálja

Az orrváladék megfordítva a nagyurakhoz készül a szegény em-
berekéntől mivel ott selyem kendőbe takargatják, itt pedig
földhöz csapják hogy nyaka szakad.

/Vö. AaTh 282A^X, MNK 287A^X, 287B^X /

1. DUGONICS András 1820. II. 42. "Taknyát is zsebében hordozza" - kicsinylő kifejezés magyarázata.
/Gyh, gyi: -/
2. MAROSI, BAGOSSY, BAK MTA Irodalom 4-r. 397/II. 115. f. /25./ C.n. /Kolozsvár, Kolozs m.; gyi: -/
/MÁT 1./

AaTh 295 A bab/hólyag/, szalmaszál és tüzes üszök^x

/The Bean, the Straw and the Coal; H 295;

BN 287^x; MÁT 295 /

a/ A babszem, b/ hólyag, a szalmaszál és a szikra vándoruttra kelnek

Egy patakhöz érnek

A szalmaszál keresztülfekszik, a szikra át akar rajta kelni

A szalmaszál elég, a szikra vízbe esik

Ezen a/babszem akkorát nevet, hogy kireped. Varga összevarrja. Azóta van a babszemen fekete folt. /Vö. GRIMM 18./
Interferál az aetiológiai mondával.

b/ a hólyag akkorát nevet, hogy kireped.

a/

1. MAROSI, BAGOSSY, BAK Irodalom 4-r. 397/II. 131. C.n. /Gyh, gyi: -/ /MÁT 4./
1/ ORTUTAY - DÉGH - KOVÁCS 1960. III. 1020. 398.
"A varga a szikra és a bab" /A/
2/ KOVÁCS Ágnes 1974. /1972²/ 27. /31/ = /B/
2. KÁLMÁNY Lajos EA 2801 506. 327. "Mióta látszik a babszemen a fekete folt?" /Gyh, gyi: -/
1/ ORTUTAY - KATONA 1951., 1956. II. 346. 31. =
/MÁT 2./ /A/

Megj.: További változatokat ld. NAGY Ilona készülő Eredetmonda katalógusában.

b/

3. ARANY László Irodalom 4-r. 409/II. 126b f.
"A Hójjag, Szalmaszál és tüzes üszök" /Nagykőrös, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.; 1854./
1/ ARANY László 1862. 285-286. 23. "A hólyag a szalmaszál és a tüzes üszök" /H 1.; BN 1.; MÁT 1./

2/ ARANY - GYULAI 1901. 0

3/ ARANY - GYULAI 1901⁵ 0

4. VIRÁNY Judit EA 4060 98. 20. "Szalmaszál, gömböc és tüzes üszök" /Láca, Zemplén m.; 1941. IX./
/MÁT 3./
5. KONSZA - FARAGÓ 1957. 33-34. 19. "A mindent felfaló kiscömböc" /Nagyborosnyó, /v/ Háromszék m., R.; 1948/
AaTh 2028 - AaTh 295
6. SEBESTYÉN Ádám 1979. 115. 31. "A három jóbarát" /Andrásfalva, Bukovina R.; Kakasd, Tolna m. 1970-78. Fábrián Ágostonné/
7. SEBESTYÉN Ádám 1981. 213. 159. "A hójjag" /Andrásfalva, Bukovina, R.; Kakasd, Tolna m.; 1970-78. Fábrián Ágostonné/

AaTh 298 A Szél és a Nap vetélkedése

/Contest of Wind and Sun; H - ; BN - ; MÁT -/

Szél és a Nap azon vitatkozik, hogy melyiknek van nagyobb ereje, melyikük tudja levenni egy utasember köpenyegét Szél heves fúvásával arra készíti a vándort, hogy még szorosabban magához fogja köpenyegét.

A Nap melegével rábirja, hogy levesse.

A Nap győz.

1. JÓKAI Mór 1872. 55-56. /26./ "A szél és a nap"
/Gyh., gyi: -/
2/ JÓKAI Mór 1904. 54. /26./ =
3/ SOLYMOSSY, Sándor 1936. 224-225. "Le vent et le soleil" /C/ /Gyulai Pál verse nyomán; 1894. 78./

AaTh 298A^x Kinek köszönt a cigány?

/The Man Greets the Wind; H - ; BN 729^x ; MÁT -/

A cigány találkozik a Nyárral/Nappal/, a Télllel/faggyal, Holddal/ és a Szélllel s nagyot köszön

Kérdik, kinek szól?

A Szélnek

A Nyár és a Tél megsértődnek

A cigány azt mondja: nem bánja, akármilyen meleg van is, csak

a Szél ott legyen, s azt sem bánja, akármilyen hideg is van, csak a Szél ne legyen ott.

1. SZABÓ István 1893. Nyr.XXII. 333. "A cigány meg a szél" /Szolnok, Jász-Nagykun-Szolnok m.; gyi: -/ /BN 1./
2/ SÁNDOR László 1958. 185-186. =
2. KÁLMÁNY Lajos EA 2771. 266. 13. "Kinek köszönt a cigány?" /Szőreg, Torontál m.; gyi: -/
3. DOMOKOS János EA 470 50. "A szél, hideg, meleg, meg a cigán" /Nagyszalonta, Bihar m.; 1914-15./
4. BERZE NAGY János 1940. II. 284. 97. "Nap, Hold, Szél" /Tarcapuszta, Baranya m.; 1935. XI./
2/ ORTUTAY Gyula 1955. III. 568. 71. = /A/
5. BÁCSKAI-BOSNYÁK Sándor EA 13.502 121-122. 80. "A tél hagyján, de a szele gonosz" /Istensegits, Bukovina, R.; Nagyvejke, Tolna m.; 1961. Gáspár S. Antal/

AaTh 298C^x A nádszál meghajlik a szél/ár előtt

/Reeds Bend before Wind/Flood/ ; H - ; BN - ;
MÁT - /

A nádszál meghajlik a szél előtt

Megmarad

A tölgyet a szél tövestül kitépi.

1. PESTI Gábor 1536. LXXXII. "Az tölgyfáról és nádról" /In: Toldy Ferenc 1858. 116./
2. PESTI Gábor 1536. C. "A tölgyfáról és nádról" /In: Toldy Ferenc 1858. 136./
3. HELTAI Gáspár 1566. LX. "A fenyőfáról és nádszálról" /In: Imre Lajos 1897. 133-134./
4. PÉCZELI József 1788. 25-26. XV. "Cserfa, nádszál"
5. KIS János 1806. 238. "Mit tanulhatsz az ingadozó nádszál és tölgyfa veszekedésekből?"

Irod.: Stein, H.: Baum und Rohr

EM 1977. 1. 5. 1386-1389 f.

FELHASZNÁLT MŰVEK BIBLIOGRÁFIÁJA

- ANDRÁSFALVY Bertalan -
- KOVÁCS Ágnes 1956 EA 7120 - Tyukodi mesék.II.gyűjtőút.Hf.
ARANY László MTAK Kézirat
/1853/Irodalom 4-r. 409/II. - Ms. In:Kriza János gyűjtemé-
nve 2.k.koll.Autoográf. Arany
Juliska kézirása.
ARANY László 1862 - Eredeti népmesék. Pest.
ARANY László -
- GYULAI Pál 1872 /MNGv I./ - Elegyes gyűjtések Magyarország
és Erdély különböző részeiből.
Pest.
ARANY László-GYULAI Pál 1901 - Arany László összes művei I-V.
Bp. Bev. és kiad. Gyulai Pál.
ARANY László-GYULAI Pál 1914 - Magyar népmese-gyűjtemény.5.
kiad.Bp., /1914/,s.a.rend.
Gyulai Pál.
ÁDÁM Imre 1899 Nyr. - Szólások. In:Magyar Nyelvőr
28.évf. 520.
BAJKÓ Mátyás-BÉRES András 1955 - Három aranyalma. Népmesék.
Debrecen. Szerk.-- és --.
BAKOSS Lajos 1876 Nvr. - Népmesék. In: Magyar Nyelvőr
5. évf..267-268.
BALASSA Iván 1963 /UMNGy XI./ - Karcsai mondák. Bp., gyűjt.,
bev., jegyz. --.
BALÁS Gyula MTAK Kézirat
1878 Irodalom 2-r. 76. - Mese-gyűjtemény.Mezőkovácshá-
za, Csanád vm. Autoográf, 120 f.
BALLAGI Mór 1850 I-II. - Magyar példabeszédek, közmon-
dások és szójárások gyűjtemé-
nye. Szarvas.Összeszedte, ér-
telmezte s más nemzeteknek ha-
sonértelmű mondataival fölvilá-
gosította --.

- BANÓ István 1941 /UMNGv II./ - Baranyai népmesék. Bp. Bev., jegyz. --.
- BARNA Ferdinánd 1904 Ethn. - Adalékok közmondásaink és szólásaink eredetéhez. In: Ethnographia 15. évf. 207.
- BARÓTI SZABÓ Dávid 1803 - A magyarság virági. Komárom. Szedte --.
- BARTÓK Jenő 1885 Nyr. - Népmesék. Ujra a kutya meg a macska. In: Magyar Nyelvőr 14. évf. 188-189.
- BARTÓK Jenő 1898 Nyr. - Népmese. Miért haragszik a kutya a nyulra? In: Magyar Nyelvőr 27. évf. 288.
- BÁCSKAI-BOSNYÁK ld. BOSNYÁK Sándor
- BÁLINT Sándor 1975 /UMNGy XVII./ - Tombác János meséi. Bp. Gyűjt., bev. --.
- BEKE József MTAK Kézirat
1860 k. Irodalom 4-r. 364. - Mesék, adomák. Velezd, Borsod vm. Autográf, 88 f.
- BEKE Ödön 1905 NyF - Szólások, hasonlatok. In: Nyelvészeti Füzetek 17. évf. 58.
- BEKE Ödön 1932 Ethn. - Nyelvtörténeti adatok. In: Ethnographia 43. évf. 31. p.
- BENE Lajos é.n. /1931/ - Nagykunsági népmesék. 1-3. k. Bp. Irta --.
- BENEDEK Elek 1885 - Székely Tündérország. Székely népmesék és balladák. Bp.
- BENEDEK Elek 1894-96⁶ 1 - 2/2 - Magyar mese és mondavilág. Ezer év meseköltése. Meséli --.
6. kiad. Bp. 1929
- 1894-96⁴ 3/1-5/2 - 4. kiad. Bp. 1914-1927.
- BENEDEK Elek 1920 - Édes anyaföldem. Bp. 1. k. 67.
- BENKÓCZY Emil 1906 Ethn. - Természetrizsi mesék. In: Ethnographia 17. évf. 251.
- BERZE NAGY János 1907 /MNGy IX./ - Népmesék Heves és Jász-Nagykun-Szolnok megyéből. Bp., gyűjt., jegyz. --, a // - be

- BERZE NAGY János 1940 II. - tett pótlások Katona Lajostól.
- Baranyai magyar néphagyományok 2. k. Pécs.
- BERZE NAGY János-BANÓ István
1957 I. - Magyar népmesetipusok. 1. k. Pécs. Bev., szerk. Banó István.
- BERZE NAGY János-BANÓ István-DÖMÖTÖR Sándor 1960
- Régi magyar népmesék -- hagyatékból. Szerk. Banó István és Dömötör Sándor. Pécs.
- BÉRES András EA 2990
1951 - Mesegyűjtemény, babona, hiedelem, találós kérdés, játék. Rozsály, Szabolcs-Szatmár. 239
- BÉRES András EA 3797
1952 - Népmesék, elbeszélések, találós kérdések. Rozsály, Szabolcs-Szatmár m. 62.
- BÉRES András EA 4137
1949-50 - Egy mesélő szatmári falu. Rozsály, Szabolcs-Szatmár m. 268 p. 10 f.
- BÉRES András EA 6001
1950-59 - Szatmári népmesék I-II. Rozsály Szabolcs-Szatmár m. 819 p. 9 f. 9 k. 1 m.
- BÉRES András 1967 /UMNGy XII./ - Rozsályi népmesék. Bp., gyűjt., bev. --, jegyz. Kovács Ágnes.
- BINDER Jenő 1928 Ethn. - A csobánci kutya. In: Ethnographia 39. évf. 139. p.
- BONDÁR György EA 1879 - Mesék. Nagyszalonta, Bihar m. 72 p.
- BOSNYÁK Sándor EA 12.702
1960 korábban: EAP 179/1960 - Az elvarázsolt város. Somogyi János meséi. Siklósnagyfalu, Baranya m. 95 p.
- BOSNYÁK Sándor EA 12.713
1960 korábban: EAP 195/1960 - "Malom, a bot, meg a csákó". Mesegyűjtemény. Mohács, Baranya m. 87 p.

- BOSNYÁK Sándor EA 12.884
1961 korábban:EAP 116/1961 - A község bikája.Molnár Béni meséi.Kémes, Baranya m. 98 p.
- BOSNYÁK Sándor EA 13.502
1961-62 korábban:EAP 72/1963 - Gáspár S. Antal és családja meséi.Nagyvejké,Tolna m.156 p.
- BOSNYÁK Sándor 1967 JPMÉk - A mohácsi hajósok, komposok és gátmunkások meséiből. In: A Janus Pannonius Muzeum Évkönyve Pécs, 1967. 89-101 p.
- BOSNYÁK Sándor 1977 FA 6. - A bukovinai magyarok hitvilága.I. Világkép, mitikus alakok jeles napok, álmfejtés.Bp. MTA NKC'sFolklór Archivum 6. Gyűjt., jegyz. --.
- BÖZÖDI György 1942 - A tréfás farkas. Bágyi János meséi. Bukarest.
- BÖZÖDI György 1958 - Az eszös gyermek.Bágyi János meséi -- lejegyzésében.Bukarest.
- BUCSÁNSZKY Lajos 1972 - A hét bölcs mester.In:Családi képes naptár.
- DEMJÉN Kálmán 1887 Nyr. - A disznó, a kutya meg a macska.In:Magyar Nyelvőr 16.é.57lp.
- DÉGH Linda 1942 /UMNGy III-IV./ - Pandur Péter meséi. I-II.Bp. Gyűjt., bev., jegyz. --.
- DÉGH,Linda 1965 - Folktales of Hungary. Chicago. Ed by --.
- DÉKÁNY Ráfáel EA 2279
1882-85 - Vegyes népköltési gyűjtés, főleg népmesék. Alföld. 316 p.
- DOBAY János EA 932 - Folklór. Hollómajor, Szemere Tényőfalú, Gvőr m. 79 p.
- DOBOS Ilona 1962 /UMNGy X./ - Egy somogvi parasztcsalád meséi. Bp. Gyűjt.,bev.,jegyz.---.
- DOMOKOS János EA 470 - Dalok, mesék, mondókák.Nagyszalonta, Bihar m. 55 p.

- /DÓZSA Lajos/ é.n.OSzK 46/33 - "A kijátszott róka, vagy többet ésszel mint erővel".Méhner Vilmos kiad.
- DÖMÖTÖR Tekla-KATONA Imre-ORTUTAY Gyula-VOIGT Vilmos 1966 - A magyar népköltészet.Bp. - Magyar közmondások könyve.Pest. - Magyar népmesék.Pest. Kiad.---.
- ERDÉLYI János 1851 - Ámi Lajos meséi I-X.Szamosszeg, Szabolcs-Szatmár m. 3035 p.
- ERDÉLYI János 1855
- ERDÉSZ Sándor EA 6979
1958-62
- ERDÉSZ Sándor-HALMOS István EA 7651
1956-57 - Népmesék és népdalok.Bakta-lórántháza, Szabolcs-Szatmár m. Elm.:Ruszkovics István.Hf.
- ERDÉSZ Sándor-HALMOS István-KOVÁCS Ágnes 1968 - Ruszkovics István meséi.Bp.-Nyiregyháza.Gyűjt.--és--.Szerk., jegyz. Kovács Ágnes.
- ERDÉSZ Sándor 1968 III./UMNGy XV./ - Ámi Lajos meséi.Bp.Gyűjt.,jegyz.---
- FARAGÓ József 1962 /1953⁴/ - Farkas-barkas.Magyar népmesék 4.kiad. Bukarest. Összeáll.--.
- FARAGÓ József 1969 - Kurcsi Minya havasi mesemondó. Bukarest.
- FAZEKAS István EA 1878 - Mesék.Nagyszalonta, Bihar m. 114 p.
- FISCHER Ernő 1879 Nyr. - Népmesék. A kakas és utitársai. In:Magyar Nyelvőr 8. évf. 520-521 p.
- FISCHER Ignác 1875a Nyr. - Állatmese. A farkas, a róka, a nyul meg a vargyu.In:Magyar Nyelvőr 4. évf. 85-86.p.
- FISCHER Ignác 1875b Nyr. - Állatmesék. A Pikó meg a Dongó. In:Magyar Nyelvőr 4. évf. 139-141 p.
- /GAAL György/ MTAK Kézirat
1812-22 Irodalom 4-r. 66.I. - Közkatonák meséi.l.k. Autogr. Több kéz írása.

- GAAL, Georg 1822 - Märchen der Magyaren. Wien.
- GAAL, Georg-STIER, Georg 1857 - Ungarische Volksmärchen. Nach der aus Georg Gaals Nachlaß herausgegebenen Urschrift übers. --.
- GAAL György-KAZINCZY Gábor-TOLDY Ferenc 1857, 1860 III. - Gaal György magyar népmese-gyűjteménve. 3.k. Pest. Kiadták Kazinczy Gábor és Toldy Ferenc
- GAÁL, Károly 1970 - Die Volksmärchen der Magyaren im südlichen Burgenland. Berlin.
- GÁSPÁR János 1863 - Csemegék. Kolozsvár. 3.kiad.
- GERENCSÉR József EA 9457 1954 korábban: EAP 71/1954 - "Mesék a nép ajkán". Kunsziget, Dunaszentpál, Táp, Ménfőcsanak Gvőr m. 8 p.
- GERENCSÉR József EA 9569 1954-55 korábban: EAP 32/1955 - "Havasi szovár". Nyelvi néphagyományok. III. Vegyes folklór gyűjtés. Gvőr m. 266 p.
- GÖNCZI Ferenc 1948 - Göcsej népköltészete. Zalaegerszeg.
- GYÖRGY Lajos 1938 - Világjáró anekdoták. Bp.
- HALÁSZ Ignác 1889 Nyr. - A farkas meg a róka. In: Magyar Nyelvőr 18. évf. 43-44 p.
- HARASZTI Gyula 1877 Nyr. - Népmesék. A medve és a kecskék. In: Magyar Nyelvőr 6. évf. 521-2p.
- HARASZTI Gyula 1878 Nyr. - Népmesék. In: Magyar Nyelvőr 7. évf. 36-37 p.
- HÁRSING István 1927 Ethn. - "Hogy fizet a világ ő jó tévőjének?" In: Ethnographia 38. évf. 49-53 p.
- HEGEDÜS Lajos /Öreg/ 1857 - Eredeti tréfák, adomák s mondák a cigány életből. Pest.
- HEGEDÜS Lajos 1952 - Moldvai csángó népmesék és beszélgetések. Bp. Gyűjt., közzét. --. Hf.

- HORVÁTH Endre 1906 Nyr - A bakonyalji nyelvjárás. Bp.
- HORVÁTH István 1971 - Magyarózdai toronyalja. Irói falurajz. Kolozsvár.
- ILLÉSY György MTAK Kézirat 1864 Irodalom 8-r. 177. - Dalok, mondókák, mesék. Autogr. 195 f.
- IPOLYI Arnold EA 2958 1847-53, 1854-58 - -- és gyűjtői: kéziratos mese, hiedelem és szokásgyűjtés. I-VII Magyarországon. 1999 p.
- IPOLYI Arnold-KÁLMÁNY Lajos 1914 /MNGV XIII./ - Ipolyi Arnold népmese-gyűjteménye. Bp. Bev.: Sebestyén Gyula, szerk., jegyz.: Kálmány Lajos.
- ISTVÁNFFY Gyula EA 4637 1893-1912 - Palóc népköltési gyűjtemény. Palócság. 277 p.
- ISTVÁNFFY Gyula-BODGÁL Ferenc 1963 - Palóc népköltési gyűjtemény. Istvánffy Gyula születésének 100. évf. alkalmából. S.a. rend. Bodgál Ferenc. Miskolc.
- JAKAB Miklós EA 3631 1903 - Székely népmese gyűjtemény. Erdély, Udvarhely m. 199 p.
- JENŐ Sándor 1890 Nyr. - Szólások. In: Magyar Nyelvőr 31. évf. 111 p.
- JÓKAI Mór 1856 - A magyar nép adomái. Pest.
- JÓKAI Mór 1872 - A magyar nép élceze szép hegedűszóban. Összegyűjt. --. Pest. 3. bőv. kiad.
- JÓKAI Mór 1904 - A magyar nép élceze szép hegedűszóban. JÓKAI 1872 10. kiad. Bp.
- KARDOS Albert 1883 Nyr. - Találos mesék. In: Magyar Nyelvőr 12. évf. 234 p.
- KATONA Imre 8170 1942 - Mesék, trufák, csali mesék, adomák. Bogdánd, Szilágy m. 432 p.

- KÁLMÁNY Lajos EA 2771
1872-1919 - Alföldi gyűjtés. /MNGy 17.kézir/
Dél-Magyarország. Autogr. 599 p
- KÁLMÁNY Lajos EA 2801
1872-1919 - Meseszövegek. 1-3. Magyaror-
szág. 514 p.
- KÁLMÁNY Lajos 1877, 78. II. - Koszoruk az Alföld vad virá-
gaiból. Köti --. II. Flegyes.
Arad.
- KÁLMÁNY Lajos 1881 - Szeged népe. Ős Szeged népköl-
tése. I. Arad.
- KÁLMÁNY Lajos 1882 - Szeged népe. Temesköz népköl-
tése. II. Arad.
- KÁLMÁNY Lajos 1891 - Szeged népe. Szeged vidéke
népköltése. III. Szeged.
- KÁLMÁNY Lajos 1914 I. - Hagyományok. 1.k. Vác. Gyűjt.,
jegyz. --.
- KELEMEN Zoltán 1964 - Tolna megyei székely népmesék.
Szekszárd. Gyűjt.--. Szerk.,
jegyz., előszó: Dégh Linda.
- KISFALUDY Társaság Népmese Gyűjteménye MTAK Kézirat
1863 Ms 10.020/VI. - Mesék. 6.k. Bánfalva és környé-
ke. Autogr. másolat. 106 f.
Kazinczy Gábor megbízásából
lejegyezte titkára Barczikay
Bertalan.
- 1869/?/ Ms 10.020/VIII. - N.N. --. 8.k. Autogr. Több kéz
írása. Koll. 169 f.
- KISS Lajos 1943 Ethn. - A Nyírség halászlata. In: Ethno-
graphia 54.évf. 29.p.
- KOCSIS Lajos EA 501 - Mesék. Nagyszalonta, Bihar m.
93 p.
- KOLUMBÁN István ld. OLOSZ Katalin
- KOLUMBÁN Samu 1901 Ethn. * Markal. In: Ethnographia 12.
évf. 225-227 p.
- KONSZA Samu-FARAGÓ József 1957- Háromszéki magyar népköltészet
Konsza Samu gyűjteménye. Maros-
vásárhely. Szerk. bev. Faragó J.

- KOVÁCS Ágnes EA 3912
1941-42 - Népmese-gyűjtemény. Kettesd,
Kolozs m. 833 p.
- KOVÁCS Ágnes 1943 II. /UMNGy VI,/
- Kalotaszegi népmesék. 2.k.
Bp. Rev., jegyz., gyűjt. Kovács Á.
- KOVÁCS Ágnes EA 2734
1952 - Mesék, népdal szövegek. Egyhá-
zaskozár, Baranya m. 30 p.
- KOVÁCS Ágnes 1954 Ethn. - Népművészeti és népköltészeti
gyűjtés a Baranya megyei mold-
vai székely telepések között.
In: Ethnographia 65.évf. 206-7 p.
- KOVÁCS Ágnes NI.K. 80-98
1963-64 - Büszke Kocsis Miklós meséi.
Magyaró, /v/Maros-Torda m.R.
2638 p. Hf.
- KOVÁCS Ágnes 1966 - Ungarische Volksmärchen. Köln.
- KOVÁCS Ágnes 1974 /1972²/ - Icinke picinke. Népmesék óvodá-
soknak. Vál., szerk. --. Bp. 2. kiad.
- KRESZ Mária EA 4695
1941 - Mesék. Sárvasár, Kolozs m.
- KRESZ Mária 4696
1941 - Gvernekektől gyűjtött mesék.
Nyárszó, Körösfő, Kolozs m. 36 p.
- KRIZA János gyűjteménye MTAK Kézirat
1860 k. Irodalom 4-r. 409/III. - C.n. 3.k. Autogr. Több kéz
írása. 160 f.
- KRIZA János 1863 - Vadrózsák. Székely népköltési
gyűjtemény. Szerk. --. Kolozsvár.
- KULCSÁR Gyula 1912 Nyr. - Népmesék. I.sz. In: Magyar Nyelv-
őr 41.évf. 248-249 p.
- LÁZÁR István 1899 - Alsófehér vármegye monográfiá-
ja. 1.k. 2.rész. Nagy-Enyed.
- MAGYAR Adorján 1970 - Goldkugel und andere Märchen
aus Ungarn. Bp. Gesammelt und
erzählt --.

MAKRA Sándor EA 4877

1949-53

- Cancékos öreg: Görbedi István
87 éves dolgozó paraszt meséi
és élettörténete. Tiszalök,
Szabolcs-Szatmár m. 142 p.

MARGALITS Ede 1896, 1897

- Magyar közmondások és közmon-
dásszerű szólások. Bp.

MAROSI, BAGOSSY, BAK MTAK Kézirat

Irodalom 4-r. 397/I-II.

- Népmese-gyűjtemény Marosi Samu,
Bagossy Károly, Bak László és
mások gyűjtéséből

MERÉNYI László 1861 I.

- Eredeti népmesék. 1.k. Pest.

MIKÓ Pál 1894 Nyr.

- A kutya nemes levele. In:
Magyar Nyelvőr 23.évf. 332-3 p.

MOLNÁR Imre NIFA 109.

NAGY Gábor, O. 1966

- Magyar szólások és közmondá-
sok. Bp.

NAGY Géza 1985 /UMNGy XX-XXI./- Karcsei mesék I-II. Bp. Gyűjt.,

bev.--, vál., jegyz. Erdész S.

NAGY Olga 1958

- A három táltos varju. Mezősé-
gi népmesék. /Gluj/.

NÉPMESEGYŰJTEMÉNY MTAK Kézirat

Irodalom 4-r. 371.

- Több gyűjtő munkája.

OLÁH Gábor 1906 Nyr

- A debreceni nyelvjárás. In:
Nyelvészeti Füzetek 26.évf.
Bp. Szerk. Simonvi Zsigmond.

OJOSZ Katalin 1972

- A kecskés ember. Udvarhely-
széki népmesék. Bukarest. Vál.
bev., jegyz.--.

ORTUTAY Gyula-KATONA Imre 1951, 1956. /gond./

- Magyar parasztnesék 1-2. Bp.

ORTUTAY Gyula 1955 III.

- Magyar népköltészet. 3.k. Népm-
mesék. Bp. s.a.rend. ---.

ORTUTAY, Gyula 1957

- Ungarische Volksmärchen. Ber-
lin.

ORTUTAY Gyula-DÉGH Linda-KOVÁCS Ágnes 1960

- Magyar népmesék. 3.k. Bp.

Szerk., bev., Ortutay Gyula,
vál., jegyz. Dégh Linda, Kovács
Ágnes.

PENAVIN Olga 1971a /UMNGy XVI./- Jugoszláviai magyar népmesék.
1.k. Bp. Közzét.--. Jegyz. Dömö-
tör Ákos.

PENAVIN Olga 1971b

- Szélördög. Bácskai népmesék.
-- gyűjtéséből elmesélte Jé-
kely Zoltán. Bp.

PENAVIN Olga 1984 /UMNGy XIX./- Jugoszláviai magyar népmesék.
2.k. Bp.-Ujvidék. Közzét.--.
Jegyz. Kovács Ágnes, Veselino-
vic-Sulc Magdalena.

POGÁNY Péter EA 8780

1941-43

- Göcseji népmese-gyűjtemény. Mi-
lejszeg, Rózsásszeg, Pálfiszeg
Csonkahegyhát, Ukk, stb. Zala
m. 1337 p.

PÓSA Lajos é.n.

Sz.E.Sz 8671

- "A kijátszott róka vagy többet
ésszel mint erővel". /Méhner
Vilmos kiad. versben./

RÓZSA Kálmán féle Családi Naptár 1925

SÁNDOR László 1958

- Magyar népmesék. Uzshorod.

SEBESTYÉN Ádám 1979

- Bukovinai székely népmesék I.
Fábián Ágostonné meséi. Szek-
szárd.

SEBESTYÉN Ádám 1981

- Bukovinai székely népmesék II.
Fábián Ágostonné, Mátvás Rózsi-
ka, Fábián Ágoston, Gvörffi Ru-
dolf, Gvörffi Rudolfné, Gvörffi
Ferenc meséi. Szekszárd.

SEBESTYÉN Ádám 1983

- Bukovinai székely népmesék III.
Palkó József /Lüle Jóska/ /,
Kovács /Ráfi/ Péter, László
Gvörgvne /Pius Gyurkáné/, Derék
/Jádri/ Károly meséi. Szekszárd.

- SEBESTYÉN Ádám 1986 - Bukovinai székely népmesék IV. Sebestvén Lőrinc /Sándor Lajos/ Domokos Imre, Sebestvén Antal /Diszke Pál Anti/...és mások meséi. Szekszárd.
- SIRISAKA Andor 1891 - A közmondásokról. Tanulmány Szvoréni, Ballagi, Erdélyi s mások után. Pécs.
- SKLAREK, Elisabet 1901 - Ungarische Volksmärchen. Leipzig. Ausgewählt und übersetzt von --.
- SOLYMOSSY, Charles 1936 - Contes et légendes de Hongrie. Paris.
- SZABÓ István 1893 Nvr. - Népmesék. A cigány meg a szél. In:Magyar Nyelvőr 22.évf.333.
- SZALONTAI /ARANY János/ 1880 Nvr. - Állatbeszélgetések. In:Magyar Nyelvőr 9.évf. 189.p.
- /SZEMERE Pálné/ Vilma - A farkas nemzetség. In:Muzáron 14.évf. 97.p.
- /SZEMERE Pálné/ Vilma - Tyukom-bukom. In:Muzáron 14,évf. 102.p.
- SZENDREY Ákos EA 616 1914-15 - Folklór.Nagvszalonta,Bihar m. 394 p.
- SZENDREY Zsigmond 1927 Ethn. - Falucsufolókink. In:Ethnographia 38.évf. 39 p.
- SZENDREY Zsigmond 1933 Ethn. - A néphit fehér kigvója. In: Ethnographia 44.évf. 162.p.
- SZENTMIKLÓS Ferencc-VITA Zsigmond 1943 - Magyar népmesék. 2.kiad. Aiud.
- SZIRMAY Antal 1807 - Hungaria in parabolis. Buda.
- SZVORÉNYI-ERDELYI MTAK Kézirat 1813 után Irodalom 8-r.206/167 - Az Erdélyi János féle népköltési gyűjtemény számára -- által Fehérvárról beküldött vers és dalgűjtemény.

- TEMESVÁRI István 1879 Nvr. - Népmesék. A varrótó. In:Magyar Nyelvőr 8.évf. 429-430 p.
- TÉGLÁS István 1913 NE - Építő-áldozat Tordán. In:Néprajzi Értesítő 14.évf. 101.p.
- TÓTH Béla 1898-1901 I. - A magyar anekdotakincs. Bp.
- TÖRÖK Ferenc 1896 - A székely gyermekvilág ezer év múltán. Sepsiszentgyörgy.
- VAS Gereben 1856 - No még egyet ne vessünk. Pest,
- VERES Imre 1877 Nyr. - Nyelvtörténeti adatok. In:Magyar Nyelvőr 6.évf. 221.p.
- VERSÉNYI György 1895 Ethn. - Felvidéki népmesék II. In:Ethnographia 6.évf. 233.p.
- VIKÁR Béla EA 4535 1896-1906 - Vegyes néprajzi gyűjtés, főleg népköltészet. Csököly, Somogy m. Viszák, Vas m., Korond, Udvarhely m. 1480 p.
- VIRÁNY Judit EA 4060 1941-43 - Népmesegyűjtemény. Laca, Zemplén m. 449 p.
- VOIGT Vilmos NIFA 16/2
- VOZÁRI Gyula 1879 Nvr. - Népmesék. In:Magyar Nyelvőr 8. évf. 45.p.
- VÖÖ Gabriella 1969 - Többet ésszel, mint erővel. Bukarest. Vál.,bev.--.
- WLISLOCKI Henrik 1887-88 - Die Katze und der Adler. In:Ethnologische Mitteilung aus Ungarn. I.Jg.165-166.p.
- WLISLOCKI Henrik 1887-88 - Der Fuchs und die Schlange. In:Ethnologische Mitteilung aus Ungarn. No. 2. 168.p.
- ZOLNAI Gyula 1921 Ethn. - A róka a farkas meg a szegény ember. In:Ethnographia 32.évf 106-107 p.
- ZOLNAI Gyula 1926 Ethn. - Népmese. In:Ethnographia 37.évf. 198-199.p.

Régi magyar irodalmi források:

- BARANYAI DECSI János 1598 - Adagiorum Graecolatinoungaricorum chiliades quinque... Bartphae.
- BENICZKY Péter 1664 - Magyar Rhythmusok. Nagyszombat.
- BERTALANFFI Pál 1754 - Keresztyén böltsesség avagy az okos és istenes keresztyén életre mindenféle üdvösséges oktatások...Nagyszombat.
- BOD Péter 1760 - Szent Hilárius...Szeben.
- BORNEMISZA Péter 1578 - Negyedic Része Az Evangelio-mokból es az Epistolakból való Tanvsagoknac.Költ Sempteen Pinkest tayba. RMK I. 146.
- BORNEMISZA Péter 1584 - Praedikatioc. Egész Esztendő által minden vasarnapra rendeltetet Euangeliomból. Detrekő. RMK I. 207.
- DUGONICS András 1820 I-II. - Magyar példabeszédek és jeles mondások. 1-2. Szeged.
- CSUZY Zsigmond 1724 - Zengedező sipszó. Pozsony.
- GELEJI KATONA István 1645 - Titkok titka. Gyulafehérvár. RMK I. 772.
- 1645,47,49. - Váltság titka. 1-3. Várad. RMK I. 779, 799, 826.
- GESTA Romanorum /KATONA/1900 - -- mely jeles példabeszédekből áll és melyet...kinyomtatott Haller János 1695. esztendőben. Kiad. Katona Lajos.
- HÁZI és uti új kalendárium 1759-1769 Pozsony.
- HELTAI Gáspár 1566 - Heltai Gáspár:Esopusi meséi. Szerk.:Heinrich Gusztáv. Kiad. Imre Lajos.Bp. RMKt 4.
- KÁLDI György 1631 - Innen predikatiok. 1.rész. Pozsony RMK I. 602.

- KIS János 1806 - Kellemes időtöltésre való elmés nyájasságok...Sopron.
- KIS VICZAY Péter 1713 - Selectiora Adagia Latino-hungarica Petri Kis Viczay. Bartphae.
- KÓNYI János 1782 - A mindenkor nevető Democritus ...Két részben. Budán
- KOVÁCS Pál 1794 - Kovács Pálnak magyar példa-és közmondásai. Győr.
- LEGUJABB hazai és mulatságos kalendárium Magyaróvárott 1838
- LEGUJABB Magyarország Fő Buda városi új és ó magyar kalendárium 1807
- MAGYAR és Erdélyországi ó és új kalendárium...A régi Lótsei formára. Győr.
- MAGYARI István 1602 - Az országokban való sok romlás soknak okairól. In:Katona Tamás s.a.rend. Bp. 1979.
- MAGYARORSZÁGI Statusok Titulusival bővített új kalendárium Pozsony 1759.
- MAGYARORSZÁGI vagyis Győri kalendárium ld. Magyar és Erdélyországi ó és új kalendárium...Győr.
- PÁZMÁNY Péter 1613 - Isteni Igazságra vezérlő Kalauz. Pozsony.
- PÁZMÁNY Péter 1616 - Csepregi szegényvallás. In:Tarnóc Márton 1983 Pázmány Péter művei. Bp.
- PÉCZELI József 1788 - Haszonnal mulattató mesék, melyeket rész szerint Esopusból vett, rész szerint maga csinált. Komárom. In:Takáts Sándor:Péczeli József meséi. Bp. é.n.
- PESTI Gábor 1536 - Aesopi Phrygis fabulae Gabrielle Pesthino interprete. Esopus fabulay mellyeket mastan wyionnan magyar nyelvre fordított Pesthy Gabriel...Nyomtatott

Bechbe. In:Toldy Ferenc 1858
Magyar prózairók a XVI. és XVII.
századból I.k.

PONCIÁNUS /HEINRICH/

- Ponciánus históriája az az hét
bölch mestereknek mondásit
chiwda szep hasonlatosságoual
foglaluan... Bechben Ebervs.
Kiad.:Heinrich Gusztáv.RMKt 5.
- Intó s tanító levél a bátaiak-
hoz. Pozsony RMK I.697.

VERESMARTI Mihály 1639

RÖVIDÍTÉSJEGYZÉK

A /mese címe után/ AaTh	forrásközlés Antti Aarne-Stith Thompson: The Types of the Folktale. A Classification and Bibliography. Antti Aarne's Verzeichnis der Märchentypen. Translated and Enlarged by Stith Thompson. Second Revision. Helsinki. 1961. FFC 184. /Tipusszám előtt./
Au	Ausztria
B /mese címe után/ BN	átdolgozás Berze Nagy János: Magyar népmesetipusok. 1-2. Pécs, 1957. Szerk., bev., kiad. Banó István. /Tipusszám előtt./
C /mese címe után/ C.n.	fordítás cim nélkül
Cs	Csehszlovákia
=	közlés, ujraközlés címe megegyezik az elsődleges forrás címével
EPhK	Egyetemes Philologiai Közlöny
EM	Enzyklopädie des Märchens. Handwörterbuch zur historischen und vergleichenden Erzählforschung. Hrsg.: Kurt Ranke Göttingen 1975 -
EMK	Eredetmonda katalógus. Előkészületben. Szerk.: Nagy Ilona
Ethn.	Ethnographia, Budapest, 1890 -
EA	A Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattára, Budapest.
EAP	A Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattára, Pályázatok. Budapest.
Ethn. Mitt. aus Ungarn	Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn, Budapest, 1887 -

é.	...évek, gyűjtési évszám után
évf.	évfolyam
f.	folio
FA	Folklór Archivum. Szerk.: Hoppál Mihály, Budapest, 1973 -
FFC	Folklore Fellows Communications, Helsinki, 1910 -
Grimm	Die Märchen der Brüder Grimm. Vollständige Ausgabe. 9. Aufl. 1979. München.
Gyh, gyi	gyűjtés helye, ideje
hf	hangfelvétel
H	Honti, Hans: Verzeichnis der publizierten ungarischen Volksmärchen. Helsinki, 1928. FFC 81.
irod.	irodalom
JPMÉK	A Janus Pannonius Muzeum Évkönyve. Pécs, 1956 -
jegyz.	jegyzet
JSFO	Journal de la Société Finno-Ougrienne, Helsinki, 1886 -
Ju	Jugoszlávia
lf	lásd fent
MÁT	Kovács Ágnes: A magyar állatmesék típusmutatója. Budapest, 1958. Néprajzi Közlemények III/3.
MNGy	Magyar Népköltési Gyűjtemény. Új folyam. 1-2. Pest, 3-tól Budapest. 1872-1882. 1-3. Szerk.: Arany László és Gyulai Pál. 1902-1908. 4-10. Szerk.: Vargha Gyula. 1911-1924. 11-14. Szerk.: Sebestyén Gyula.
MNK	Magyar népmese katalógus. Budapest, 1953-tól. Szerk.: Kovács Ágnes.
MTAK Kézirat	A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára Kézirattára, Budapest.
Ms	manuscriptum
megj.	megjegyzés
NÉ	Néprajzi Értesítő, Budapest, 1900 -

NIFA	Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Néprajzi Intézetének Folklór Archivuma, Budapest.
NI.K.	A Magyar Tudományos Akadémia Néprajzi Kutató Csoportja Adattárának Kézirattára, Budapest.
NyF	Nyelvészeti Füzetek, Budapest, 1902 -
Nyr	Magyar Nyelvőr, Budapest, 1872 -
OSzK	Országos Széchenyi Könyvtár, Budapest.
rég.	régies nyelvezetű
RMK I.	Szabó Károly: Régi Magyar Könyvtár. Az 1531-1711 megjelent magyar nyomtatványok könyvészeti kézikönyve, Budapest, 1879.
RMKt.	Régi Magyar Könyvtár. Szerk.: Heinrich Gusztáv, 1897 -
R	Románia
szerk.	szerkesztette, szerkesztő
Sz	Szovjetunió
táj.	tájnyelvi
UMNGy	Új Magyar Népköltési Gyűjtemény. Szerk.: Ortutay Gyula 1. Budapest, 1940 -
/v/	/v/olt - megye név előtt
vált.	változat
vö.	vesd össze
1/, 2/, stb.	az adott variáns további nyomtatott kiadványban
01/ 02/ stb.	az adott variáns további kéziratos előfordulása
x	/a magyar cím után/ cím/típusvázlat eltér a nemzetközi katalógustól

FÖLDRAJZI MUTATÓ

ALSÓFEHÉR m.

1. Décse 19.sz.2.f.	MTAK Irodalom 4-r.371.140.	AaTh 103A
2. Magyarlapád	1899 LÁZÁR 146.	AaTh 1433 ^X +AaTh 1314+
+AaTh 1586+MNK 65 ^{XX} .

ARAD m.

3. Gáj	1962/1953 ⁴ /FARAGÓ 112.	AaTh 114
4. Gyorok 1875	EA 2771 279.	MNK 275D ^X
5. Pécska 1875	EA 2771 313.	AaTh 2016-AaTh 210

BÁCS m.

6. Bajmok	1879 Nyr. 520.	MNK 20F ^X I,II,III +
+AaTh 21+AaTh 56A I,II
/MNK 31 ^{XX} / |
|-----------|----------------|--|

BÁCSKA Ju.

7. Bácsszőlő 1971-7	1984 UMGy XIX. 79.	AaTh 161/eltér/
8. Kavilló "	" 126.	MNK 93 ^X ₁
9. Szabadka "	" 114.	MNK 243A ^X ₁ /eltér/
10. Temerin "	" 28.	AaTh 121

BÁKÓ m. R.

11. Trunk /Moldva/1953	1962./1953 ⁴ / FARAGÓ 120.	AaTh 60

BÁNSÁG Ju. 1971-7

12. Debellács	1984 UMGy XIX.178.	AaTh 101
13. Hertelendyfalva	" 291.	AaTh 121
"	" 271.	AaTh 217

BARANYA m.

14. Becefa 1934	1940 BERZE NAGY II. 53.	MNK 200 ^X ₂
"	" 54.	AaTh 214
"	" 54.	MNK 219H ^X
15. Csányoszró 1934	" 49.	AaTh 6 ^X
16. Csuzs	1887 Nyr. 571.	AaTh 200 I,II
17. Egyházaskozár 1951		
17a./Gajcsána,Moldva/ 1952 HEGEDŰS	299.	MNK 212A ^X

18. Gerényes	1941 UMNGy II. 268.	AaTh 93
19. Kákics 1934	1940 BERZE NAGY II. 49.	AaTh 119A ^x
20. Kaposszekeső	1941 UMNGy II. 281.	AaTh 157 I-III.
21. Mekényes	EA 2734 85.	AaTh 123 I-V.
21a. Lészped, Moldva		
"	" 36.	MNK 124B ^x I-III/AaTh 121 I./
"	" 119.	MNK 212A ^x
22. Mohács 1959	EA 12.713 52.	AaTh 210
" 1967	1967 BOSNYÁK 93.	MNK 31A ^x /AaTh 34/
23. Pécsarányos 1934	1940 BERZE NAGY II. 358.	AaTh 217
24. Püspökbogád 1935	" 52.	AaTh 200
25. Siklós 1959	EA 12.884 59.	AaTh 2
"	" 42.	AaTh 6 ^x
"	" 95.	AaTh 121
"	" 108.	AaTh 160A ^x
26. Siklósnagyfalu 1960	EA 12. 702 48.	AaTh 1 I-AaTh 2+ +AaTh 34-AaTh 32.
"	" 64.	AaTh 154 Ib,II,III.
27. Szárász		
27a. Pusztina, Moldva 1952	HEGEDŰS 71.	AaTh 1 I-AaTh 2+ +AaTh 5.
"	" 74.	AaTh 51 ^{xx} +MNK 44 ^{xx} .
28. Tarcsapuszta 1936	1940 BERZE NAGY II. 49.	AaTh 153
" 1935	" 284.	AaTh 298A ^x
29. Téseny 1935	" 51.	AaTh 153

BÉKÉS m.

30. Gyopárosi szőlők		
"	1910-1919	EA 2771 298.
"	"	329.
"	"	312.

BIHAR m.

31. Nagyszalonta 1861-2	1880 Nyr. 189.	AaTh 236
"	1914-5	EA 470 50.
"	1914-5	EA 501 10.
"	1914-5	EA 616 213.
"	1915	EA 1878 80.

31. Nagyszalonta 1915	EA 1879 14.	MNK 114 ^x
"	" 13.	MNK 127C ^x
"	" 17.	MNK 227 ^{xx}
"	" 11.	MNK 231 ^{xxx}
"	" 12.	MNK 231 ^{xxxx}
32. Székelyhid	1876 Nyr. 267.	MNK 212A ^x I-III+ +AaTh 20+AaTh 21.
BRASSÓ m.		
33. Brassó 1879	1887-88 Ethn.Mitt.I/2 168.	AaTh 133 ^x
BURGENLAND Au.		
34. Alsóőr	1970 GAÁL 39.	AaTh 103
CSANÁD m.		
35. Battonya	EA 4535 1248.	AaTh 244D ^x
36. Földeák 1877	EA 2771 280.	AaTh 119A ^x
"	" 309.	AaTh 200B
"	" 323.	MNK 290 ^x
"	EA 2801 277.	MNK 81 ^x ₁
"	" 472.	AaTh 225 I,II,III.
37. Kevermes 1910-19	" 400.	AaTh 119A ^x
38. Mezőkovácsháza	1878 BALÁS MTEAK Kézirat Irodalom 2-r.76. 67.	MNK 74A ^{xx} /AaTh 240A ^x /
"	" 74.	AaTh 155 /hiányos/
"	" 76.	MNK 715B ^x +AaTh 210
"	" 70.	MNK 213 ^x /bővebb/
39. Pusztaföldvár 1877 1877,1878	KÁLMÁNY II. 204.	AaTh 222B+AaTh 537

CSIK m.

40. Csikszentdemokos	1943 1960 ORTUTAY-DÉGH-KOVÁCS III. 971.	AaTh 154 IbII,III.
"	" 1014.	AaTh 275A ^x
41. Csikmenaság 1942	" 1008.	AaTh 244D ^x

CSONGRÁD m.

42. Hódmezővásárhely	1910-19	1955 ORTUTAY III. 605.	AaTh 275A ^x
----------------------	---------	------------------------	------------------------

43. Szeged 1847-58	1914 MNGy XIII. 189.	AaTh 155 I,II,III.
" 1910 k.	EA 2771 299.	AaTh 51 ^{xxx}
"	" 267.	MNK 93 ₂ ^x
"	" 277.	AaTh 137
"	" 286.	AaTh 282C ^x
"	" 287.	AaTh 282C ^x
"	" 311.	MNK 287B ^x
"	1914 KÁLMÁNY I. 123.	MNK 20F ^x I,II+MNK 31 ^{xx}
"	"	+AaTh 56A I,IIbIII-
"	" 121.	-AaTh 225 I-III.
" 1966	1975 UMNGy XVII. 615.	AaTh 247
44. Szeged-Felsőváros	1881 KÁLMÁNY 146.	AaTh 217
1879-80		AaTh 1 I+AaTh 34B I +
"	" 147.	+AaTh 3 ^x /hiányos/+
"	" 149.	+AaTh 23 ^x /homályos/.
"	" 147.	AaTh 47 ^x
"	" 148.	AaTh 101 IaIIaIII +
"	" 150.	+AaTh 103
45. Szeged-Gajgonya	" 148.	AaTh 123A
1879-80		AaTh 123 I-V.
46. Tápé	" 146.	AaTh 210
GYÓR m.		AaTh 121
47. Börcs 1954-55	EA 9569 24.	AaTh 6 ^x
"	" 20.	AaTh 154
48. Dunaszentpál 1955	EA 9457 3.sz.	AaTh 34-AaTh 32
49. Győr	EA 9569 18.	AaTh 121
50. Szemere 1915	EA 932 76.	AaTh 101 IaIIaIII +
JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK m.		+AaTh 103
51. Szolnok	1893 Nyr. 333.	AaTh 298A ^x
HAJDU m.		
52. Debrecen	1864 ILLÉSY MTAk Kézirat	AaTh 20C
"	Irodalom 8-r.177.184.	AaTh 210
"	" 182.	

52. Debrecen	1879 Nyr. 45.	MNK 212A ^x /róka helyett nyul/
<u>HÁROMSZÉK m.</u>		
53. Alsócsernáton 1938	1957 KONSZA-FARAGÓ 16.	AaTh 1281+AaTh 103A ^x
54. Dálnok 1938	" 13.	AaTh 41+AaTh 4
55. Kézdimárkosfalva 1947	" 26.	MNK 212A ^x
56. Kisborosnyó 1948	" 17.	AaTh 123 I-V
"	" 25.	MNK 212A ^x
57. Kurtafalva/Kurta-		
patak?/1887-88	1887-88 WLISLOCKI Ethn.	
	Mitt. I.165.	AaTh 91
58. Nagyborosnyó 1948	1957 KONSZA-FARAGÓ 33.	AaTh 295
59. Papóc 1948	" 19.	AaTh 157 I,IIbadIII.
60. Réty 1949	" 14.	AaTh 91
61. Sepsibodok 1948	" 22.	AaTh 130 I-V.
62. Sepsiszentgyörgy 1934	" 17.	AaTh 56A I, IIa+MNK 54 ^x
" 1948	" 15.	AaTh 121
" 1948	" 19.	AaTh 222 I-V
63. Sepsiuozon	1879 Nyr. 429.	AaTh 210
64. Zabolá 1947	1957 KONSZA-FARAGÓ 21.	AaTh 275A ^x
<u>HEVES m.</u>		
65. Dormánd 1904	1957 BERZE NAGY-BANÓ I.	
	167,168,169.	MNK 118A ^x I-V
66. Eger, Eggerszalók,		
Felnémet	1906 Ethn. 251.	AaTh 63
67. Gyöngyös	1907 MNGy IX. 545.	AaTh 282B ^x
<u>KOLOZS m.</u>		
68. Kettesd 1941-43	1943 UMNGy VI. 84.	AaTh 41+AaTh 3+AaTh 4
"	" 8.	AaTh 47A
"	" 118.	AaTh 121
"	" 86.	AaTh 123 I-V.
"	" 114.	AaTh 157 I,IIbadIII.
"	" 80.	MNK 212A ^x
" 1941	EA 3912 493.	MNK 56F ^x -AaTh 248
"	" 97.	IbcIIabIII ₂
		MNK 118A ^x I-V.

68. Ketesd 1941	EA 3912 468.	AaTh 154 IbII,III.
"	" 471.	MNK 157 ^x ₂ I-III.
69. Kolozsvár	1872 MNGy I. 433.	AaTh 103A ^x
"	" 470.	AaTh 154
"	MAROSI, BAGOSSY, BAK MTAK Kézirat Irodalom	
"	4-r. 397/II 99.	AaTh 103A ^x
"	" 127.	AaTh 210
"	" 115.	AaTh 293F ^x
"	" 131.	AaTh 295
70. Nyárszó 1941	EA 4696 32.	AaTh 121
"	" 36.	AaTh 130 I,II/csonka/
"	" 29.	AaTh 154 I,II
"	" 1.	AaTh 210
71. Sárvasár 1941	EA 4695 6.	AaTh 130
/v/MAROS-TORDA m. R.		
72. Beresztelke 1966	1969 VÖÖ 113.	AaTh 157
73. Magyaró	1962./1953 ⁴ /FARAGÓ 27.	AaTh 275A ^x
" 1954	1969 FARAGÓ 87.	AaTh 248 IbIIa bc ₁ III ₁
"	1974./1972 ² /KOVÁCS 111.	AaTh 236
" 1963-64	NI.K. 93 18.	AaTh 1881+AaTh 2+ +MNK 2C ^x
" 1964	NI.K. 80 1.	AaTh 34-AaTh 32.
" 1964	" 21.	AaTh 157
" 1964	" 5.	AaTh 275A ^x
" 1963-64	NI.K. 80/I 26.	MNK 81 ^x ₁
" 1964	" 27.	AaTh 163A ^x
"	" 17.	AaTh 168
"	" 19.	AaTh 169B ₂ ^x
"	" 45.	AaTh 202
"	" 65.	AaTh 225
" 1963-64	NI.K. 80/II 73.	AaTh 85
"	" 65.	AaTh 111A
" 1963-64	NI.K. 80/III 42.	AaTh 76
"	" 44.	AaTh 154
"	NI.K. 84 24.	AaTh 154
"	NI.K. 88 1.	AaTh 110

73. Magyaró 1965	NI.K. 89 54.	AaTh 137
74. Magyarózd	1971 HORVÁTH 247.	AaTh 41+AaTh 3+ +AaTh 4+MNK 54 ^x
"	" 59.	AaTh 206
"	" 250.	AaTh 213 ^x
<u>NÓGRÁD m.</u>		
75. Terbeléd	1894 Nyr. 332.	AaTh 200 I,II
76. Nógrád	1894 Nyr. 332.	AaTh 292 ^x
<u>PEST m.</u>		
77. Bag 1940-42	1942 UMNGy III. 101.	AaTh 153 /homályos/+ +AaTh 480
78. Nagykőrös	1862 ARANY 290.	AaTh 20C
"	" 316.	AaTh 200 I,II/bővebb/
"	" 273.	AaTh 210
"	" 285.	AaTh 295
"	1872 MNGy I. 453.	MNK 212A ^x
"	" 474.	AaTh 47A
"	" 492.	AaTh 236
<u>SOMOGY m.</u>		
79. Kisbajom	1962 UMNGy X. 150.	AaTh 15 I,IIabcIII+ +AaTh 34-AaTh 32
"	" 323.	AaTh 20C
"	" 152.	AaTh 47A
"	" 320.	AaTh 103A ^x
"	" 155.	AaTh 154 IaII,III.
"	" 322.	AaTh 210
<u>SZABOLCS-SZATMÁR m.</u>		
80. Baktalórántháza 1956	1968 ERDÉSZ-HALMOS-KOVÁCS	
80a./Gállocs Ung m./	194.	AaTh 51 ^{xx} +MNK 44 ^{xx}
"	" 195.	AaTh 59
"	" 195.	AaTh 102+AaTh 103
"	" 198.	AaTh 121
"	" 200.	AaTh 2034, AaTh 210
"	" 199.	MNK 212A ^x
"	EA 1761 95.	AaTh 123 I-V.

81. Gyulaháza 1963	NIFA 109 10.	AaTh 153
82. Patóháza	1885 Nyr. 188.	AaTh 200 I,II
"	1898 Nyr. 288.	AaTh 119A ^x
83. Rozsály 1949	1967 UMNGy XII. 385.	AaTh 1 I+MNK 122A ^x + +AaTh 41+AaTh 2
"	" 389.	MNK 118A ^x I,III-V.
"	" 390.	AaTh 121
"	" 391.	AaTh 154 IbII,III.
"	" 422.	AaTh 169G ^x +MNK 171B ^x ₆
"	" 421.	MNK 169M ^x
"	" 422.	MNK 169M ^x
"	" 393.	AaTh 200
"	" 394.	AaTh 221A
84. Szamosszeg 1959	1968 UMNGy XV. 503.	AaTh 2
"	" 504.	AaTh 21
"	" 510.	AaTh 34-AaTh 32
"	" 521.	AaTh 38
"	" 511.	AaTh 41 /eltér/
"	" 512.	AaTh 56A
"	" 513.	MNK 57A ^x
"	" 515.	MNK 79 ^{xx}
"	" 516.	AaTh 102 /eltér/
"	" 517.	AaTh 103A ^x I,II/eltér/
"	" 519.	AaTh 122K ^x
"	" 515.	MNK 127C ^x
"	" 520.	AaTh 151
"	" 522.	AaTh 153
"	" 525.	AaTh 157 I,IIcadIII.
"	" 526.	AaTh 201
"	" 527.	MNK 212A ^x III
"	" 529.	MNK 212A ^x
"	" 531.	MNK 212A ^x III/eltér/
"	" 541.	AaTh 221A
"	" 542.	MNK 287B ^x
"	EA 6979 1018.	AaTh 168
85. Tiszalök 1949-52	EA 4877 77.	AaTh 1 I,II+MNK 30A ^x

85. Tiszalök 1949-52	EA 4877 85.	AaTh 53/AaTh 38+ AaTh 56A ^x +MNK 30C ^x I+ AaTh 47B+AaTh 36/+ +AaTh 56A I,IIa+MNK 54 ^x AaTh 34-AaTh 32 AaTh 47A AaTh 70 AaTh 103A ^x AaTh 130 I-V. AaTh 154 IbII,III. AaTh 157 I,IIbadIII. AaTh 157A MNK 243A ^x ₁ AaTh 247 AaTh 223-AaTh 248 IbIII ₂ /AaTh 75 ^x / AaTh 113A
"	" 106.	
"	" 53.	
"	" 98.	
"	" 92.	
"	" 80.	
"	" 78.	
"	" 103.	
"	" 95.	
"	" 101.	
"	" 58.	
86. Tyuköd 1956	EA 7120	
87. Ujdombrád 1960	NIFA 16/2	
/v/ SZERÉM m. Ju		
88. Kórógy 1960-70	1971 UMNGy XVI. 595.	AaTh 122J
"	" 588.	AaTh 156
/v/ SZILÁGY m. R.		
89. Bogdánd 1943	EA 8170 223.	AaTh 121
"	" 372.	MNK 157 ^x ₂ I,II,III
"	" 358.	AaTh 248 IabIIabcIII ₁
TOINA m.		
90. Bátaszék 1983	1986 SEBESTYÉN 416.	AaTh 154
90a./Józseffalva, Bukovina, R./		
91. Kakasd 1970-78	1979 SEBESTYÉN 34.	AaTh 41+AaTh 4+ +AaTh 1 I-AaTh 2.
91a./Andrásfalva, Bukovina, R./		
"	" 149.	AaTh 20C I,II-AaTh 31
"	" 104.	AaTh 122+AaTh 1149+ +AaTh 78 AaTh 103A ^x
"	" 94.	

91. Kakasd 1970-78	1979 SEBESTYÉN 127.	AaTh 122A
91a./Andrásfalva, Bukovina, R./		
"	" 239.	AaTh 210-AaTh 130
"	" 199.	AaTh 154
"	" 61.	MNK 212A ^x
"	" 115.	AaTh 295
"	1981 SEBESTYÉN 208.	AaTh 41+AaTh 4+
"	" 283.	+AaTh 1 I-AaTh 2 AaTh 1149+AaTh 78 /homályos/+AaTh 1 I +AaTh 41+igaztörté- net bef.
"	" 292.	AaTh 1I-AaTh 2 +AaTh 5
"	" 222.	AaTh 15 I, IIabc III.
"	" 88.	AaTh 47A
"	" 98.	AaTh 121
"	" 217.	AaTh 122A
"	" 214.	AaTh 210-AaTh 130
"	" 220.	AaTh 154
"	" 334.	AaTh 157
"	" 189.	AaTh 670-AaTh 207A
"	" 251.	MNK 212A ^x
"	" 213.	AaTh 295
"	1983 SEBESTYÉN 137.	AaTh 20C I, II-AaTh 31
"	" 85.	AaTh 37 ^x
"	" 148.	AaTh 154
" 1972	1986 SEBESTYÉN 206.	AaTh 121
" 1972	" 205.	AaTh 123
" 1982	" 155.	AaTh 157
92. Hajos 1971-83	" 375.	MNK 212A ^x +MNK 51 ₁ ^x + +MNK 30B ^x
92a./Istensegits, Bukovina, R./		
93. Nagyvejke 1961	EA 13.502 8.	AaTh 1 I-AaTh 2
93a./Istensegits, Bukovina, R./		

93. Nagyvejke 1961	EA 13.502 6.	AaTh 20C
93a./Istensegits, Bukovina, R./		
"	" 9.	AaTh 34-AaTh 32
"	" 7.	AaTh 60
"	" 10.	AaTh 119A ^x
"	" 9.	AaTh 121
"	" 11.	AaTh 123 I-V
"	" 13.	AaTh 153
"	" 14.	AaTh 154 IbII, III.
"	" 100.	AaTh 160A ^x +AaTh 1610
"	" 101.	AaTh 160A ^x +AaTh 1610
"	" 14.	AaTh 200
"	" 16.	AaTh 225 I, II, III.
"	" 12.	AaTh 236
"	1959-74 1977 FA 6. 121.	AaTh 298A ^x
"	" 60.	MNK 51 ₁ ^x
"	" 59.	MNK 81 ₁ ^x
"	" 60.	AaTh 119A ^x
"	" 60.	AaTh 200
"	" 53.	AaTh 221
"	" 56.	AaTh 236
94. Tevel 1964	1964 KELEMEN 91.	AaTh 101 III+AaTh 103
94a./Hadikfalva, Bukovina, R./		
"	" 131.	AaTh 178A
TORONTÁL m.		
95. Egyházaskér	1914 KÁLMÁNY I. 120.	AaTh 34-AaTh 32
1882-85	1891 KÁLMÁNY 170.	AaTh 119A ^x
"	" 171.	AaTh 119A ^x
96. Jázova 1881	1882 KÁLMÁNY 134.	AaTh 102+AaTh 103+
		AaTh 78+AaTh 4 részl.
97. Lőrincfalva	1891 KÁLMÁNY 170.	AaTh 112
1882-85		
"	EA 2771 327.	AaTh 160 Ib:abc ₂ d ₂ II, III ₂

98. Magyarszentmárton	1955	ORTUTAY III. 603.	AaTh 56A I,II
"	1956	ORTUTAY-KATONA II.351.	AaTh 1 I,II+AaTh 4
"	"	357.	AaTh 47A
"	"	355.	AaTh 112
"	"	347.	AaTh 221 I-III+ +MNK 236
"	1891-1892	EA 2771	290. MNK 30C ^X I,II+AaTh 105
"	"	"	300. AaTh 47B
"	"	"	297. AaTh 56A ^X
"	"	"	304. AaTh 113
"	"	"	319. AaTh 113/AaTh 210 I+ +AaTh 1965+AaTh 577/
"	"	"	281. AaTh 119A ^X
"	"	"	282. AaTh 119A ^X
"	"	"	283. AaTh 119A ^X
"	"	"	276. MNK 157I ^X
"	"	"	305. AaTh 221 I-III + +MNK 236 ^X
"	"	"	288. AaTh 234A ^X
"	"	"	316. AaTh 210
"	"	"	331. MNK 287C ^X
"	"	EA 2801	288. AaTh 113
"	"	"	420. AaTh 112
"	"	"	502. AaTh 247
99. Magyarszentmihály	"	"	395. AaTh 921/AaTh 217+ AaTh 875/
1882-85			
100. Majdán 1882-85	EA 2771		301. AaTh 2D
"	"		308. AaTh 200A
101. Morotva 1881	1882	KÁLMÁNY	133. MNK 118A ^X I-V.
102. Padé 1881	"	"	131. AaTh 56A I,IIa-MNK 54 ^X
103. Szaján 1881	1914	KÁLMÁNY	117. AaTh 248 IIabc ₂ III ₁
"	"	"	120. AaTh 51 ^{xxx}
"	1882	KÁLMÁNY	130. MNK 56F ^X -AaTh 248 I bcIIab III ₂
"	"	"	135. MNK 213 ^X +MNK 212A ^X
"	"	"	139. AaTh 244D ^X
"	EA 2771		294. MNK 118A ^X IV,V+MNK 47 ^{xx} +AaTh 3 ^X +AaTh 4

104. Szőreg 1882-85	1891	KÁLMÁNY 171.	AaTh 119A ^X
"	1956	ORTUTAY-KATONA II.349.	AaTh 222 /eltér/
"	EA 2771	283.	AaTh 119A ^X
"	"	277.	AaTh 282B ^X
"	"	266.	AaTh 298A ^X
105. Tiszaszentmiklós	1882	KÁLMÁNY 132.	AaTh 56A I,IIbIII- -AaTh 225 I-III.
	1881		
106. Törökbecse 1881	EA 2771	292.	AaTh 15 I,IIabcIII+ +AaTh 4+AaTh 1 I- -AaTh 2
/v/ <u>UDVARHELY</u> m.			
107. Bözöd	/1942/	BÖZÖDI 26.	AaTh 122A I,II,III /MNK 122A ^X +AaTh 122M ^X +AaTh 122N ^X /+MNK 79 ^{xx}
108. Kereszturfizék	1863	KRIZA 348.	AaTh 244D ^X
109. Kisbacon 1864	1920	BENEDEK I. 67.	AaTh 236
110. Székelykeresztur	1962./1953 ⁴ /	FARAGÓ 110.	AaTh 15 I,IIabcIII+ +AaTh 5
111. Szombatfalva	1901	Ethn. 225.	AaTh 921/AaTh 875, 217/
112. Udvarhely 1903	EA 3631	19.	MNK 211C ^X
	Udvarhelyszék 1897	1972	GLOSZ 129.
			AaTh 921/AaTh 875, 217/
<u>VÁS</u> m.			
113. Nagysitke	1912	Nyr. 247.	AaTh 101 IcIIaIII+ +AaTh 103
114. Nyögér 1961	1965	DÉGH 197.	MNK 212A ^X
<u>VESZPRÉM</u> m.			
115. Balatonalmádi	1921	Ethn 106.	AaTh 154 IbII,III
116. Balaton mellék	1926	Ethn. 198.	MNK 212A ^X
117. Csetény	1889	Nyr. 43.	AaTh 1 I,II+AaTh 4
118. Nyárád	1906	NyF 34. 144.	AaTh 123 I-V.
119. Veszprém	1877	Nyr. 521.	AaTh 123 I-V.
"	1878	Nyr. 36.	AaTh 210

ZALA m.

120. Csonkahegyhát 1943	EA 8780 606.	AaTh 154 IbII,III.
121. Gellénháza 1895-1905	1948 GÖNCZI 321.	AaTh 210
122. Kislengyel 1943	EA 8780 1033.	AaTh 41+AaTh 3+
"	EA 8780 1161.	+AaTh 4+AaTh 2.
"	EA 8780 1161.	AaTh 41+AaTh 3+
"	EA 8780 1161.	+AaTh 4+AaTh 2.
"	EA 8780 967.	AaTh 212
"	EA 8780 972.	MNK 243A ₁ ^x
123. Milej 1941	EA 8780 154.	AaTh 41+AaTh 3+
"		AaTh 4+AaTh 2+
"		+AaTh 5+MNK 20F ^x
" 1942	EA 8780 76.	AaTh 154 ^x IbII,III.
124. Pálfiszeg 1943	EA 8780 141.	MNK 212A ^x I-III. bővebb
	EA 8780 516.	AaTh 225 I-III.

ZEMPLÉN m.

125. Bóta 1912	1963 ISTVÁNFY-BODGÁL 264.	MNK 212A ^x
126. Karcsa 1960	1963 UMNGy XI. 359.	AaTh 168
" 1960 k.	1985 UMNGy XXI. 848.	AaTh 47A
" "	" 851.	AaTh 153.
127. Kistárkány	1960 BERZE NAGY-BANÓ-	MNK 212A ^x
1880-90 k.	-DÖMÖTÖR 131.	
128. Láca 1942	EA 4060 67.	AaTh 1 I-AaTh 2+
"		AaTh 41+AaTh 3+
"		+AaTh 4+AaTh 5.
"	EA 4060 384.	AaTh 1 I-AaTh 2.
"	EA 4060 402.	AaTh 41/AaTh 34B II/+
"		+AaTh 3+AaTh 4/eltér/
"		+AaTh 5.
"	EA 4060 95.	AaTh 121
"	EA 4060 388.	AaTh 121
"	EA 4060 98.	AaTh 295
129. Velezd	BEKE MTAK Kézirat	
	Irodalom 4-r. 40.	MNK 118A ^x I,IV,III,
		II, V.

Meseszövegek közelebbi helymeghatározás nélkül:

Bakony vidék	1875 Nyr. 85.	MNK 20F ^x -AaTh 21-AaTh 225 I-III.
Mezőség	/1958/ NAGY 139.	AaTh 130 I-V.
Nagykunság	é.n. BENE ?1931b 154.	AaTh 248 /eltér/
Nyírség	1943 Ethn. 29.	AaTh 2
Székelyföld 18.sz.	1927 Ethn. 49.	AaTh 155
	19.sz.	1885 BENEDEK 283.
		MNK 212A ^x
		1894-96 ⁶ BENEDEK MMMV II/2.
		166.
	"	"II/1.129.
	"	"III/1.106.
	"	"IV/1.163.
	1896 TÜRÖK 63.	
		MNK 157 ^x ₂ I-III.
		MNK 20F ^x +AaTh 31 +
		+ AaTh 225 I-III.
		MNK 275E ^x +MNK 51 ^x ₁
		/MNK 44 ^{xx} +MNK 30B ^x /.
		MNK 200 ^x ₁

Meseszövegek hely- és időmeghatározás nélkül:		
BERZE NAGY-BANÓ-DÖMÖTÖR 1960. 78-79.		AaTh 15 I,IIabcIII-
		- AaTh 103
KISFALUDY Társ. Gy. MTAK Kézirat Irodalom		MNK 212A ^x /AaTh 210 -
Ms. 10.020/VIII. 135-136.f.		-AaTh 130 I-V./
KRIZA MTAK Kézirat Irodalom 4-r. 409/III. 121-122.		AaTh 155 I, II.
MÁROSI, BAGOSSY, BAK MTAK Kézirat Irodalom 4-r.		
	397/I. 18.	MNK 290 ^x
	19-21.	AaTh 20C
	32-33.	AaTh 210-AaTh 130 I /
		eltér/, II-V.
	34-34b.	AaTh 214
	46-47.	AaTh 154 Ib, II, III.
	397/II. 131.	AaTh 295
ORTUTAY - KATONA II. 346.		AaTh 295
ORTUTAY 1955 III. 594.		AaTh 121

SZVORÉNYI-ERDÉLYI MTAK Kézirat Irodalom 8-r.

206/167. 5-6. f.

EA 2771

282.

14.

EA 2801

245.

330.

391.

506.

EA 2279

82.

83.

23-25.

AaTh 244D^xAaTh 119A^xAaTh 282C^x

AaTh 101 III+AaTh 103

AaTh 2 /eltér/

AaTh 217

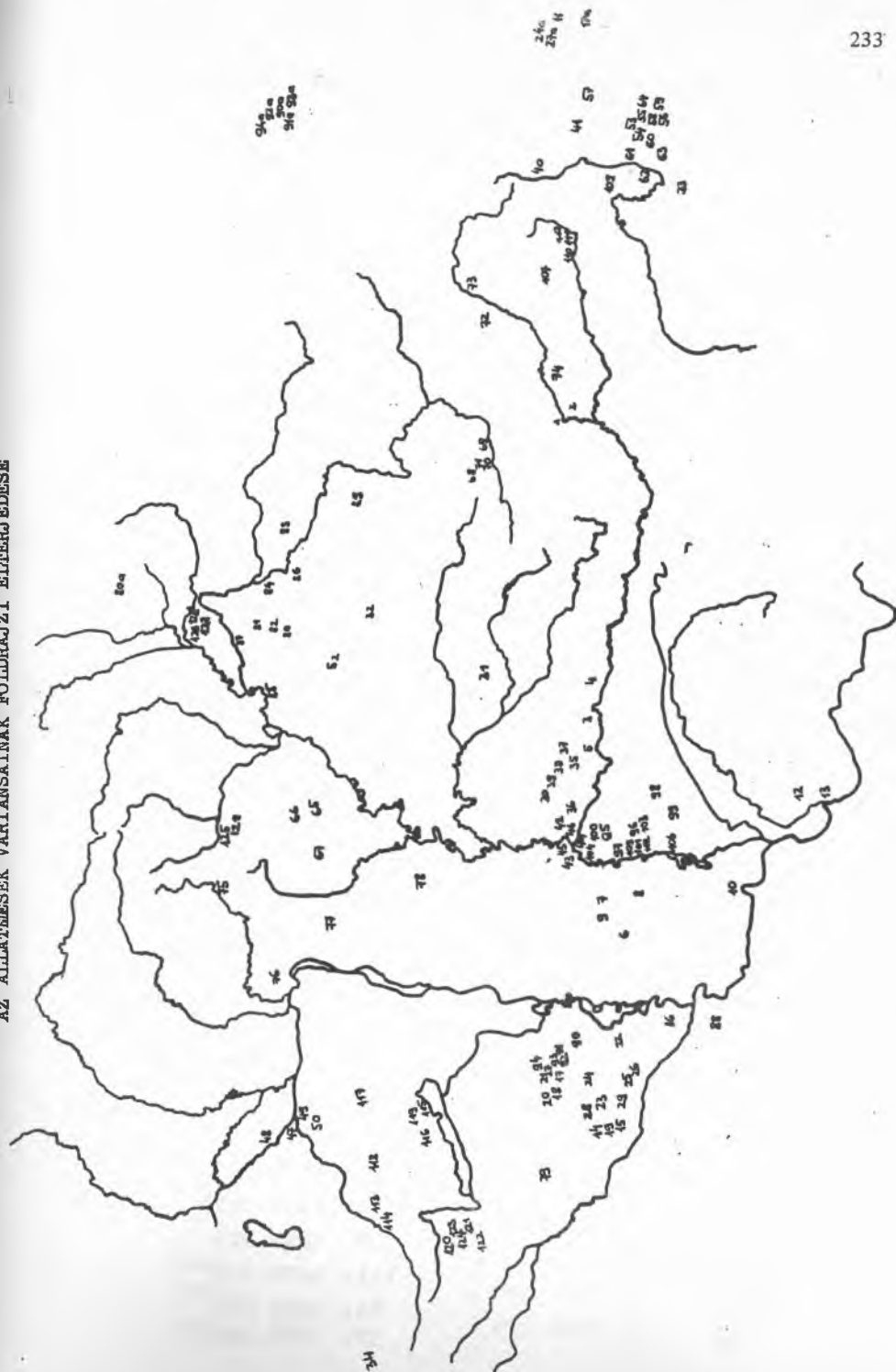
AaTh 295

AaTh 121

AaTh 154 IbII,III.

AaTh 2033+AaTh 210 I-
-III.

AZ ÁLLATMÉSEK VARIÁNSAINAK FÖLDRAJZI ELTERJEDÉSE

Meseszövegek helymeghatározás nélkül /időrendi sorrendben/:

PESTI GÁBOR 1536. In: Toldy Ferenc 1858.

CXXVII.	171-172.	MNK 31A ^x
IV.	28.	AaTh 34A
XLIII.	74-75.	AaTh 50A
XII.	37.	MNK 50D ^x
LXXIII.	106-107.	AaTh 51
V.	29.	MNK 54 ^x
XI.	36.	AaTh 57
CLXXIV.	235.	AaTh 59
XXVII.	55.	AaTh 60
XXIII.	51.	AaTh 70 /homályos/
CLXXI.	230.	AaTh 70
XIV.	39.	AaTh 75
LXXXVI.	120-121.	AaTh 75 ^x
VI.	30.	AaTh 76
XXXVI.	66.	AaTh 77
CXXVI.	167-170.	MNK 93 ₁ ^x
CXX.	159.	AaTh 105
II.	26.	AaTh 111A
CLXIII.	219.	AaTh 111A
IX.	34.	AaTh 112
XXXII.	61.	AaTh 122J
CXXXV.	181.	AaTh 122J
XXIV.	52.	AaTh 123
XXII.	49-50.	MNK 130 ^x
VII.	31.	MNK 155 ^x /eltér/
CXLV.	196-197.	AaTh 161
XLII.	72.	AaTh 162
XCIV.	129-130.	AaTh 179
LVI.	88-89.	AaTh 201
XXXVIII.	68.	AaTh 203A ^x
LII.	84.	AaTh 207B
XIII.	38.	AaTh 214
LXXVII.	111.	AaTh 214 ^x
XXXIV.	64.	AaTh 222
X.	35.	MNK 225B ^x

PESTI GÁBOR 1536. In: Toldy Ferenc 1858.

XVIII.	45.	AaTh 231 ^{xxx}
CV.	141.	AaTh 232D ^x
XVI.	42.	AaTh 233C
LXX.	103.	AaTh 240A ^x
LXXXVIII.	123.	AaTh 276
XVII.	43.	AaTh 277
XXXI.	60.	AaTh 277A
III.	27.	AaTh 278
LXXXIV.	118.	AaTh 280A
CXIV.	151.	AaTh 280A
XXVI.	54.	AaTh 285D
CLXXII.	232-233.	AaTh 285D
XL.	70.	AaTh 293
LXXXII.	116.	AaTh 298C ^x
C.	136.	AaTh 298C ^x

HELTAI GÁSPÁR 1566. In: Imre Lajos 1897.

LXX.	160.	AaTh 2B + AaTh 50
LXIII.	140.	AaTh 61 + AaTh 6
LXXVIII.	198.	MNK 31A ^x
XCVII.	231.	AaTh 154 I - AaTh 34 - AaTh 32
V.	30.	AaTh 34A
LXXI.	166.	AaTh 47B - AaTh 122J + AaTh 122K ^x + MNK 122A ^x + AaTh 122C + MNK 79 ^x
LXI.	135.	MNK 47F ^x
LXXV.	182.	MNK 47D ^x
LIV.	123.	AaTh 50A
XIV.	42.	MNK 50D ^x
VII.	32.	AaTh 51
VI.	31.	MNK 51 ₁ ^x
XLV.	106.	AaTh 51A
XXX.	72.	MNK 53 ^{xxx}
XIII.	40.	AaTh 57

HELTAI Gáspár 1566. In: Imre Lajos 1897.

XLVI.	109.	AaTh 59
XXVI.	65.	AaTh 60
LXVII.	151.	AaTh 62
XXXII.	59.	AaTh 70
XVI.	45.	AaTh 75
LXXXVII.	213.	AaTh 75 ^z
VIII.	33.	AaTh 76
XXXVIII.	92.	AaTh 77
LXIX.	156.	AaTh 78
C.	247.	MNK 93 ^x
LXXIII.	173.	AaTh 101 Ib, IIb, III + AaTh 100
LII.	120.	AaTh 1030 ^x
LXV.	145.	AaTh 105
II.	26.	AaTh 111A
X.	36.	AaTh 112
XXXIII.	79.	AaTh 122J
XXIV.	60.	AaTh 123 I, II/1
LXVIII.	154.	AaTh 127A ^x /AaTh 132/
XXII.	56.	MNK 130 ^x
XCVI.	288.	AaTh 150
LXIV.	142.	AaTh 155 I-III
XXXII.	76.	AaTh 156
LXXVI.	191.	AaTh 157A
XLVIII.	111.	AaTh 161
XLIV.	103.	AaTh 162
XC.	218.	AaTh 179
XLI.	97.	AaTh 201
XXXIX.	94.	AaTh 203A ^x
XV.	43.	AaTh 214
XXXV.	85.	AaTh 222A
LXXXVIII.	215.	AaTh 225A
XX.	54.	AaTh 231 ^{xx}
XLVII.	110.	AaTh 232D ^x
XVII.	47.	AaTh 233C

HELTAI Gáspár 1566. In: Imre Lajos 1897.

LXXXIV.	207.	AaTh 240A ^x
XXVIII.	68.	AaTh 244
LXXXIX.	217.	AaTh 276
XVIII.	49.	AaTh 277
XXXI.	74.	AaTh 277A
III.	28.	AaTh 278
LVIII.	129.	AaTh 280A
XXV.	62.	AaTh 285D
XLII.	99.	AaTh 293
LX.	133.	AaTh 298C ^x

PONCIÁNUS 1573. In: Heinrich G. 1898.

88. AaTh 178A

BORNEMISZA Péter 1578.

560.	AaTh 32
681.	AaTh 57
499.	AaTh 75
536.	AaTh 277A
1584.	590. AaTh 32
585,592.	AaTh 75
533.	AaTh 277A
590b.	AaTh 293

MAGYARI István 1602. In: Katona Tamás 1979.

88. AaTh 277

KÁLDI György 1631.

61. AaTh 51A

GELEJI KATONA István 1645.

1154. AaTh 277A
1647.2.1243. AaTh 60

BENICZKY Péter 1664.

218. AaTh 201

GESTA ROMANORUM 1695. In: Katona L. 1900.

377. AaTh 285D

- BERTALANFFI Pál 1754. 62. MNK 31A^x
 112. AaTh 57
 256-258. AaTh 156
 297-298. AaTh 203A^x
- Magyarországi Statusok Titulusival bővített
 új kalendárium Pozsony 1759. AaTh 111A
 ? AaTh 233C
- Házi és uti új kalendárium Pozsony
 1759. AaTh 111A
 AaTh 278
 1761. AaTh 57
 MNK 225B^x
 1762. AaTh 214
 1768. AaTh 122J
 AaTh 222A
 AaTh 277A
 1769. AaTh 77
 AaTh 203A^x
 AaTh 214^x
- BOD Péter 1760. 127-128. AaTh 122C
 73. AaTh 285D
- Magyarországi vagyis győri kalendárium
 1774. AaTh 56A^x
 AaTh 203A^x
- PÉCZELI József 1788. 34. AaTh 34 - AaTh 32
 54. AaTh 34A
 51. AaTh 70
 66. AaTh 75
 69. AaTh 76
 63. AaTh 111A
 28. AaTh 179

- PÉCZELI József 1788. 55. AaTh 201
 59. AaTh 240A^x
 35. AaTh 276
 65. AaTh 277
 67. AaTh 277A
 76. AaTh 278
 25. AaTh 298C^x
- KÓNYI János 1796. I. 50-53. AaTh 155
- KIS János 1806. 230-231. AaTh 75
 225. AaTh 233C
 234. AaTh 240A^x
 238. AaTh 298C^x
- Legújabb Magyar Ország Fő Buda városi új
 és ó magyar kalendárium 1807. AaTh 280A
- DUGONICS András 1820. I. 37. AaTh 221A
 54-55. AaTh 201
 98-99. AaTh 110
 100-101. AaTh 157
 147. AaTh 70
 263. AaTh 75^x
 271-272. MNK 93₁^x
 273-275. AaTh 156
 289. AaTh 56A^x
- II. 42. AaTh 244D^x
 42. AaTh 293F^x
 61. AaTh 277A
 76. MNK 59₁^x
 131. MNK 54^x
 132. AaTh 225A
 144. AaTh 75
 149. AaTh 207B

DUGONICS ANDRÁS 1820. II. 157. AaTh 214^z
 163. AaTh 34A
 175. AaTh 222A
 223-224. AaTh 211 = Ballagi II.
 362-363. p. 6432. sz.
 295. AaTh 276
 316. AaTh 289

GAAL, GEORG 1822. 268-275.p.11.sz. AaTh 155 I-III.

MUZARION 1829. XIV. 102. p. AaTh 200
 97. p. AaTh 210

Legujabb hazai és mulatságos kalendárium.

Magyaróvárott 1838. AaTh 34A
 AaTh 277A

BALLAGI Mór 1850. I. 22. AaTh 34A
 91. MNK 155^x
 98. AaTh 110
 166. AaTh 280A
 174. AaTh 219F^x
 II. 285. MNK 59^x₁ + AaTh 59

ERDÉLYI János 1855. 191-193. MNK 212A^x I-III +
 AaTh 20 + AaTh 21

JÓKAI Mór 1856. 6-9. AaTh 160A^x + AaTh 1610

GAAL György 1857. III. 155-168. AaTh 571 + AaTh 559 +
 /AaTh 151/

HEGEDŰS Lajos 1857. 57-58. AaTh 168

MERÉNYI László 1861. I. 159-172. AaTh 20A+AaTh 21+AaTh 31
 +AaTh 31^x+AaTh 41+AaTh 1 I
 +AaTh 2+AaTh 3+AaTh 4.

GÁSPÁR János 1863. 3. kiad. 187-193. AaTh 157
 72-74. AaTh 20C
 48. MNK 31A^x
 37. AaTh 34A
 41-42. MNK 50D^x
 32-34. AaTh 56A IIa + MNK 54^x
 20-21. AaTh 57
 8. AaTh 59
 82-84. AaTh 60
 81-82. AaTh 75
 86-87. AaTh 111A
 100-101. AaTh 121
 9-10. MNK 155^x
 43-44. AaTh 163A^x
 95. AaTh 207B
 88-89. AaTh 211
 42-43. MNK 225B^x
 5. AaTh 240A^x
 93. AaTh 277A
 BUCSÁNSZKY Családi Naptára 1872-re AaTh 178A
 JÓKAI Mór 1872. 55-56. AaTh 298
 Magyar Nyelvőr IV. 1875. 139-141. AaTh 2 + AaTh 41/eltér/
 + AaTh 4
 XII. 1883. 234. AaTh 70
 POZA Lajos é. n. AaTh 154 Ib, II, III,
 /DÓZSA Lajos/ é. n. AaTh 154 Ib, II, III,
 RÓZSA-féle Családi Naptár 1925 AaTh 154 Ib, II, III.
 Ethnographia 1927. 49-53. AaTh 155
 1928. 139. AaTh 200E^x
 GYÖRGY Lajos 1938. 235-238. AaTh 160 + AaTh 1610
 340-342. AaTh 179

BAJKÓ Mátyás - BÉRES András 1955.

14-19. AaTh 1 + MNK 122A^x +

AaTh 41 + AaTh 2

23-25. AaTh 34 - AaTh 32

SÁNDOR László 1958.

22-25. AaTh 170

MAGYAR Adorján 1970.

63-65. AaTh 20C

28-43. AaTh 301B /AaTh 47A/

HOW TO USE THE CATALOGUE

The type system of Aarne-Thompson accepted internationally seemed to be the most suitable framework for introducing our folk animal tales. Not because the tales known by us before were identical in every case with the types of tales listed there - in spite of the fact that the material of the first edition of the Type Index of Hungarian Animal Tales published in 1958 was included in the catalogue of Aarne-Thompson of 1961 as even afterwards new numbers had to be recommended for the new types in several cases - but because this is the best way to ensure that the material of international comparison can best be surveyed.

Within the frameworks of the 2nd edition of the catalogue of Aarne-Thompson, we are introducing all the Hungarian animal tales and fables which may be introduced in the type numbers AaTh 1-299 and their sub-numbers, or connected to them.

The title part of the types consists of the AaTh, at times the MNK /Hungarian Folk Tale Catalogue/ number, the title in English used in the Hungarian and the AaTh catalogues. This is followed by the number applied in the catalogues of Honti /H/, Berze Nagy /BN/ and the Type Index of Hungarian Animal Tales /MÁT/, then the list of the bibliographical data of the type sketch and the variations in the time sequence of the year of collection, finally literature.

Our method of creating types was the following: on the basis of the Hungarian variations and the sketch outlined in the catalogue of Aarne-Thompson we prepared the type sketch of the individual tales, the common frame compared to which the variations present an identical picture with more or less differences but similar in the main pattern.

In the case of the one-motive animal tales this method did not cause any special difficulties since the variations do not in general display great differences either from each other or their international equivalents. In the summary a translation was provided only in the case of type sketches where there was a significant difference from the international description of types. In practice, however, the type

sketch of these one-episode animal tales is identical with the common contentual abstract of several texts, or if a single text without variations is at our disposal, we present the abstract of the only variation as the sketch of the given type.

Katalin Benedek divided our type descriptions broken down into the motives consisting of one episode into the motiphemes of Lack/Deception/Deceit/Lack Liquidation formed by her in the wake of Honti-Propp-Dundes-Haring-Tenčze, thus presenting a somewhat modified description of this type of animal tales - mainly of the Aesopic-like fables.

The animal tales rooted in the ancient European oral tradition are less frequently of one motive, more often they are of the multi-motive type, constituting a cycle of tales. Therefore, in accordance with the method used in cataloguing tales, we divided their type sketch into epic units. These small structural units which live a real independent life within the tale and are adjusted next to each other in the animal tale fairly loosely, are called "scenes", episodes, and are indicated with Roman numbers /I,II,III/. The group of plots repeated three or more times within the scene is indicated with the small letters a, b, c /Iabc, IIabc, etc./.

Our type groups are identical with those of Aarne who groups his types of animal tales according to the animals figuring in the tales, and within it the plot of the tales. We also place our types within them.

1. If a Hungarian animal tale type is identical with the type given by Aarne or Aarne-Thompson, it receives a type number identical with the latter.

2. If the movement of our tale type is identical with the type to be found in the catalogue but is different from it in its title, characters or the individual motives, an x is inserted after the Hungarian title.

3. If the type described by Aarne-Thompson is extended by one or two episodes in our case, it also receives an identical number, indicate by the capital letters A B C. In such cases an asterisk is also added to the number to

indicated in this way too that our number or the type connected to it is not identical with the type drawn by Aarne-Thompson /e.g. MNK 157B^x, MNK 212B^x, etc./.

4. The types not figuring in the catalogue of Aarne-Thompson are indicated with new numbers, equipped with an asterisk. They are of two types:

a/ such which have already figured in one of the national catalogues,

b/ new numbers are recommended by us if we have not encountered with the equivalent of the type in the national catalogues. The latter type-recommendations, especially if they have but a single variation, are to be handled with full reservation, their place will become final only in a possible new edition of the international catalogue of folk tales.

Apart from the type-recommendations of temporary character mentioned above, the numbers not made use of by Aarne-Thompson are left empty by us too, and we also leave empty those type numbers to which the catalogue editors have connected tale types which have not figured in the Hungarian material so far.

We have excluded from our catalogue the tale types whose messages are alien to those of our animal tales in the strict sense of the word /fairy-tales with animal figures, etiological legends, tales imitating animal sounds/ or those different in their structure /cumulative tales/; the headword "Animal tales" includes a homogeneous material of tales which may really be qualified as belonging to the same genre, which, however, in spite of the neglect of alien material, has remained diverse and rich thematically. We have examined 664 tale texts, they contain 828 variations, and in them we have managed to outline 221 types of Hungarian animal tales.

WILD ANIMALS

AaTh 1 The Theft of Fish /16/

/H - ; BN 1, 3 ; MÁT 1. 10 /

MÁT 1^I see AaTh 56A IIa, as an independent episode AaTh 56A^x

MÁT 1^{II} see AaTh 56A IIb, as an independent episode AaTh 56A^x

MÁT 1^{III} see AaTh 56A IIc, as an independent episode AaTh 56A^x

AaTh 2 The Tail-Fisher /20/

/H 2.; BN 2. 2; MÁT 2. 10/

AaTh 2B Basket Tied to Wolf's Tail /1/

/H - ; BN - ; MÁT - /

MNK 2C^x The Fox Induces the Wolf to Jump over the Fire /1/

/H - ; BN - ; MÁT - /

To replace the torn off tail of the wolf, the fox makes one out of tow then makes him jump over the fire. The wolf gets burnt. /Cp. AaTh 40B^x/

AaTh 2D Wolf /Bear/ Persuaded to Turn in Wind /1/

/H - ; BN - ; MÁT 3^I. 1/

AaTh 3 Sham Blood and Brains /9/

/H - ; BN 3. 1 ; MÁT 3^I. 3, 3^{II}. 1 /

AaTh 3^x The Bear Throws Hens to the Fox /2/

/H - ; BN 41. 3.; MÁT 3^{III}. 1; MÁT 41. 9. /

I. The wolf invites the fox to go catch hens with him.

The fox send the wolf into the henhouse and calls the dogs

to attack him. The wolf is beaten thoroughly.

- II. The fox runs away with a rooster in his mouth, eats it and then smears its blood onto his head and rolls about in the mud. He doubles the complaints of the wolf, stating that he has been beaten more severely, for even his bones are rattling /as the mud has got dried on its fur.

Cp. MNK 30A^x/

MÁT 3^I and 3^{II}. see AaTh 3

MÁT 3^{III} see AaTh 3^x

AaTh 4 Carrying the Sham-Sick Trickster /24/

/H 4. 2 ; BN 4. 2 ; MÁT 4. 12 /

The fox pretends to be beaten up and makes the beaten wolf carry him. On the way he keeps saying: "Beaten carrying unbeaten, beaten carrying unbeaten..." When the wolf asks him what he is saying, he says the reverse: "Unbeaten carrying beaten, unbeaten carrying beaten..." Finally, the wolf understands the mocking and throws the fox unto the ground. /Mostly ending tales. Antecedents: AaTh 1,2,3, or AaTh 41, 3 at times a continuation or ending: AaTh 5 or MNK 54^x .

AaTh 5 Biting the Foot /6/

/H - ; BN - ; MÁT 5. 3 /

AaTh 6 Animal Captor Persuaded to Talk /1/

/H - ; BN - ; MÁT - /

AaTh 6^x The Wolf Catches a Goose /4/

/H - ; BN 44^x 1 ; MÁT 6^I. 2 /

The fox asks a question from the wolf who is holding a goose in his mouth. The wolf answers with his mouth open wide and his booty escapes. Next time the fox has a chicken between his teeth. He answers the wolf's question with his teeth clenched together and his booty remains in his mouth.

MÁT 6^I see AaTh 6^x

AaTh 15 The Theft of Butter /Honey/ by Playing Godfather /5/
/H - ; BN 15. 1 ; MÁT 15. 2 /

- I. The fox and the wolf go harvesting/to the spinning house. On the way they find in a tree-trunk honey/ in a pot preserves, curd, plums, etc. They decide to save it after the harvest/for the winter.
- II. The fox makes the wolf believe that he is invited to a baptizing ceremony. He eats a/ a part, b/ half, c/ the whole of the common booty. The name of the child is a/ I have tried it, b/ I have eaten half of it, c/ I have eaten all of it / or something similar.
- III. The wolf becomes suspicious and goes to look at the booty. He finds the pot empty. He attacks the fox. The noise lures a man with a stick who beats the wolf and the fox escapes.

AaTh 20 Animals Eat One Another Up /2/

/H 20A 2.; BN 20C 1. 5. ; MÁT 20A 2. 4. /

AaTh 20A The Animals are Caught in a Pit /1/

/H 20A 3. ; BN 20C 2.; MÁT 20A 1./

AaTh 20C The Animals Flee in Fear of the End of the World/10/

/H 20C 1. ; BN 20C 3. ; MÁT 20C 1. 2. /

MÁT 20D^x see MNK 20F^x

MNK 20F^x Jumping contest /4/

/H - ; BN 20C^x 4. 6. 7. ; MÁT 20D^x 3 /

- I. Poultry and game go out to carouse on the penny of the rooster. /Cp. MNK 715B^x/
- II. They arrive at a big ditch. They compete in who is able to jump over it. The poultry and the rabbits are **successful** but the rest fall into it.
- III. They become hungry and the fox advises to eat up one another: they start with the smallest /the ugliest, the one with the ugliest name./ /Cp. AaTh 20A and AaTh 2010/

AaTh 21 Eating his own Entrails /6/

/H 21 2; BN 21 5; MÁT 21 6./

The fox makes the wolf jump over a pointed stake with his back towards it.

The wolf gets impaled onto the stake.

The fox leaves him, mocking him /Cp. AaTh 327C/

BN 22^x see AaTh 34B

AaTh 23^x /Fox/Man/ Induces Wolf/Bear/ to Impale Himself /1//H - ; BN 23^x 2.; MÁT 30^V /AaTh 30 - 35 The Rescue from the PitAaTh 30 The Fox Tricks the Wolf into Falling into a PitMNK 30A^x The Fox Tricks the Wolf into a Trap /1/

/H - ; BN - ; MÁT - /

The hungry wolf

is tricked into a stall with a trap-door to eat mutton.

The wolf is trapped.

The wolf calls the attention of the master to the wolf and he himself escapes.

The wolf is beaten up.

MNK 30B^x The Hedgehog Tricks the Fox into a Pit /2//H - ; BN - ; MÁT 30^I /

The hungry fox

is tricked by the hedgehog to the pit of the wolves.

The fox falls into it.

The hedgehog rolls over it.

On the next day the people beat the fox thoroughly.

MNK 30C^x The Fox and the Cat Trap Each Other /2//H - ; BN - ; MÁT 30^{III} /

I. The fox makes the hungry cat believe that it can catch mice at the trap set up at the mill.

The cat falls into the trap and manages to escape only

after being beaten thoroughly.

II. To reciprocate the fox for what he has done, the cat invites the fox to steal hens to a house where the master is expecting them. The fox falls into the bag prepared for him but after a thorough beating he manages to escape.

MÁT 30^I see MNK 30B^x

MÁT 30^{II} see MNK 44^{xx}

MÁT 30^{III} see MNK 30C^x

MÁT 30^{IV} see MNK 122A^x

MÁT 30^V see AaTh 23^x

AaTh 31 The Fox Climbs from the Pit on the Wolf's Back /4//H - ; BN 31 1; MÁT 31B^x 2./MNK 31A^x The Fox Escapes from the Well by Standing on the Shoulders/Horns of the Goat /5/

/H - ; BN - ; MÁT - /

AaTh 31^x The Fox/Birds/ Pulls the Wolf Out of the Pit /1/MNK 31^{xx} Small Birds Help the Fox/Wolf Out of the Pit /2//H - ; BN 31 II^x 1; MÁT 31 B^x 3. /

Small birds help the fox/wolf out of the pit by throwing him twigs, weeds. /Continuation or combination AaTh 56A/

AaTh 32 The Wolf Descends into the Well in one Bucket and Rescues the Fox in the Other /13//H 32 1.; BN 32 2.; MÁT 32^I 2 /

MÁT 32^I see AaTh 32 and AaTh 34

AaTh 34 The Wolf Dives into the Water for Reflected Cheese /12//H 32 1.; BN 32 2.; MÁT 32^I 2 /AaTh 34A Dog Drops his Meat for the Reflection /12//H - ; BN - ; MÁT 207^x 1 /

/A saying, mostly without a tale-like explanation./

AaTh 34B Wolf Drinks Water to Get Cheese /2//H 32 2.; BN 22^x and 32 1. ; MÁT 4^I 1. /MÁT 34^I see AaTh 34BAaTh 36 The Fox in Disguise Violates the She-Bear /1/

/H - ; BN - ; MÁT - /

AaTh 37^x The Fox as Shepherd /1/

/H - ; BN - ; MÁT - /

Old woman is looking for a shepherd to take care of her ducks.

The voice of the bear ready to undertake the job would disperse the ducks, that of the wolf would make them run away, while the old woman considers acceptable the singing of the fox: "Its blubber, its liver, its yellow feet and its fried fat should find their way into the graveyard of our belly, making it full".

The fox-duck-shepherd is fed well by the old woman on fried bread but he eats a duck every day.

When the ducks run scarce the old woman is about to release the fox from her service, then she hears the singing of the fox: "Lovely are the yellow feet of the ducks. Their blubber, skin and fried fat have been buried in the graveyard of our belly".

Instead of paying him, the old woman beats the fox and throws him out.

AaTh 38 Claw in Split Tree /2/

/H - ; BN 38 see AaTh 151 and 1159; MÁT - /

AaTh 41 The Wolf Overeats in the Cellar /16/

/H 41 1. ; BN 41 1. 2. ; MÁT 41,8./

BN 44^x see AaTh 6^xMNK 44^{xx} The Fox Swears to Truth /3//H - ; BN - ; MÁT 30^{II} 1. /

The hedgehog is indignant about the fox distributing the prey in an unfair manner.

The hedgehog asks the fox if that is the truth?

The fox says yes, and then the hedgehog takes him to the judge to swear to truth.

The judge is a trap which captures the fox taking the oath.
/Cp. MNK 30A^x-C^x, AaTh 157A/

AaTh 47A The Fox/Bear, etc. Hangs by His Teeth to the Horse's Tail, Hare's Lip /9//H 47 1 ; BN 48^x 1 ; MÁT 47A 3 /

The grey horse goes to grind/carry alone.

It sets out to find a companion for itself. It lies down at the opening of the hole of a fox/wolf.

Inside the little ones think that there is a big horse outside. Their father/mother states that it is only a "dead" grey horse. He/she collents partners, ties their tails with that of the horse and thus they try to tow it into the cave. The horse jumps up and kicks to death the foxes/wolves tied to its tail and runs home. Its master buys companion for it from the money received for the skins.

AaTh 47B The Horse Kicks the Wolf in the Teeth /3/

/H - ; BN - ; MÁT 47B 1./

The fox and the wolf set out to buy a pony.

At the mare's place they find one which is for sale.

The mare says that the price of the pony is written on one of the hind legs of the pony.

It kicks the wolf in the forehead, the fox runs away.

/Cp. AaTh 47E, 122J /

MNK 47F The Mule's Name/Origin /1/

/H - ; BN - ; MÁT - /

The fox and the wolf inquire about the father and the name of the mule.

The mule says that its father was a horse, and states that its name is written on the hind leg's hoof.

The wolf tries to read it and the mule kicks him in the forehead. /Cp. AaTh 47B, 122J /

AaTh 47^x Horse Kicks Wolf and Fox /1/
/H - ; BN 163^x 1. ; MÁT - /

MNK 47^{xx} The Fox and the Wolf Steal a Horse from the Stalls /1/

/H - ; BN - ; MÁT 47^I 1. /

The fox and the wolf steal a horse from the stalls. The horse stomps its feet which lures the people out of the house and they beat the fox and the wolf.

MÁT 47^I see MNK 47^{xx}

MÁT 47^{II} see AaTh 123A

BN 48^x see AaTh 47A

MNK 47D^x The Little Fox Wants to Imitate His Godfather, the Wolf /1/

/H - ; BN - ; MÁT - /

His godfather the wolf takes the little fox with him to teach him his art. He takes the little fox to the top of a high hill next to the village and tells him to keep guard and signal when the people drive out the cattle. a./ When the pigs are driven out the fox does not get up because he does not like pork. b./ oxen c./ sheep are not to his taste either. d./ When the horses come, however, he gets up, selects a fat horse and pulls it down by the nose, strangles it and eats it up.

The little fox believes that it has learnt enough and goes home to his mother. Next day the little fox has his mother accompany him to the hill and trusts her to signal him when the people drive out the cattle. When the a./ pigs, b./ oxen, c./ sheep are driven out he acts like his godfather did. When d./ the horses are driven out, however, he too has his mother observe where the animals are driven, and then, stealing after them, he catches the nose of the selected fat

horse. However, the horse runs with him to the shepherds who beat the little fox to death and skin him.

His mother watches sadly from the hill that her son failed to learn properly his art. /Cp. AaTh 101^x/

MÁT 47^I see MNK 47^{xx}

MÁT 47^{II} see AaTh 123A

BN 48^x see AaTh 47A

AaTh 50 The Sick Lion /1/

/H - ; BN - ; MÁT - /

The wolf advises the sick lion to place the skin of the fox on his belly.

The fox eavesdrops and then puts mud on his body and eats garlic; when the lion calls him he says that he is so dirty because he has visited faraway lands to find medicine for the lion.

He suggests the lion to put a warm wolfskin on his belly.

The lion calls the wolf and when the wolf leans down to him, he catches the wolf and skins him so that hair remains on his head and feet only.

The fox mocks the wolf for wearing gloves and a hat.

AaTh 50A Fox Sees Tracks going into Lion's Den but none coming out /2/

/H - ; BN - ; MÁT - /

MNK 50D^x The Old Lion /3/

/H- ; BN - ; MÁT - /

When the old lion is dying, a./ the boar goes up to him and cuts him with his fan, b./ the ox goes up to him and pokes him with his horn, c./ the mule goes up to him and kicks him with his hoof.

The lion ponders about how much these animals used to be scared of him.

AaTh 51 The Lion's Share /2/

/H - ; BN - ; MAT - /

MNK 51^x The Lion's Share /5//H - ; BN - ; MÁT 58^IB 1. /

The /common/ prey is demanded by the lion/fox completely to himself: he is entitled to the first part, he is worthy of the second part, he deserves the third part.

AaTh 51A Fox Refuses to be Mediator /2/

/H - ; BN - ; MÁT - /

When the lion is elected king, he vows never to eat animals with souls. Later, however, he regrets his vow and beckons the animals one after the other; he asks them whether they find his breath smelly or not.

a./ The first one answers that it is smelly so he eats it up,
b./ the second one says that it is not smelly but he eats it up too, c./ the monkey states that it has a very fine fragrance; he leaves the monkey alive.

Later, however, he takes fancy to eating some monkey meat. He pretends to be ill and eats the monkey as medicine.

AaTh 51^{xx} Wolf Takes Best Parts /2//H - ; BN - ; MÁT 58^I /

The fox undertakes to cut up the prey of the hedgehog. He himself eats all of it.

/Cp. MNK 51^x; mostly its continuation MNK 44^{xx} /AaTh 51^{xxx} Fox as Umpire to Divide Cheese /2//H - ; BN 58^x 1 ; MÁT 58^x 2 /AaTh 53 Reynard the Fox at Court /1/

/H - ; BN - ; MÁT - /

MNK 53^{xxx} The Wolf and the Fox before the Monkey Judge /1/

/H - ; BN - ; MÁT - /

The wolf denounces the fox to the monkey judge for having robbed him out of his cattle.

They list each other's sins.

The monkey judge sends both of them away saying that both of them are evil. As a proof of it, the people have cut off the fox's tail for his being a thief.

MNK 54^x The Fox and his Tail /7//H - ; BN 63 1 ; MÁT 54^x/3 /

The fox is satisfied with his eyes and feet helping him in escaping but he is dissatisfied with his tail.

As a punishment, he pokes it out of the hole.

The dogs waiting outside get hold of the tail poked out, pull out the fox and tear him to pieces.

/AaTh 154 IV independently, its predecessor in Hungarian is usually AaTh 56A I, IIa/

AaTh 56 The Fox through Sleight Steals the Young MagpiesAaTh 56A The Fox Threatens to Push Down the Tree /10//H 56B 1. 3. 4. ; BN 56A 1. 2. 3.; BN 56B 1. 2. ;
MÁT 56A 1. 2. 4. 5. 6./

I. The fox threatens to cut off the tree/or plough the field where the bird has its nest. In its fear the bird gives him its little ones one after the other.

IIa. Taking the advice of the little dog, it finally answers: "Cut off the tree if you have an axe!"

/"Plough the field if you have a plough!"/ The little dog chases the fox. /Continuation and ending MNK 54^x/

IIb. The crow gives advice to the magpie. The fox decides to take revenge.

III. He pretends to be dead and catches the crow.

/Earlier MÁT 1^{II}; continuation AaTh 225/AaTh 56A^x Fox Plays Dead and Catches Bird /4//H - ; BN - ; MÁT 1^I1; 1^{III}1; Cp. AaTh 56A III = MÁT 1^{II}/

The hungry fox pretends to be dead.

A pair of crows happens to fly there.

One of them, in spite of the warning of the other, perches onto the fox and starts pecking at him.

The fox catches it and eats it up.

MNK 56^FX The Fox as Godmother /2/

/H 56B 2. ; BN 248 1. ; MÁT 56B 1. /

The hungry fox undertakes to baptize the sons of the magpie.

The magpie throws them down one after the other.

The fox eats them up one after the other. The names of the magpie's sons are as follows: One, Two, Three, etc.

/Cp. AaTh 15; continuation AaTh 248 I, II, III₂/

AaTh 57 Raven with Cheese in his Mouth /6/

/H 57 see AaTh 6^X ; BN - ; MÁT - /

MNK 57A^X The Fox and the Ducks /2/

/H - ; BN - ; MÁT 57^I /

MÁT 57^I see MNK 57A^X

BN, MÁT 58^X see AaTh 51^{xxx}

MÁT 58^I see AaTh 51^{xx} and MNK 51^{xxxx}

AaTh 59 Fox and the Sour Grapes /7/

/H - ; BN - ; MÁT 66^{xx} /

MNK 59^X The Cat/Fox and the Sausage /2/

/H - ; BN - ; MÁT 66^X1. /

Unable to reach them, the cat/fox states about the sausages hanging from the chimney that they are ropes /saying, mostly without tale-like explanation/

BN, MÁT 59 see AaTh 133

AaTh 60 Fox and Crane Invite Each Other /6/

/H - ; BN - ; MÁT - /

AaTh 61 The Fox Persuades the Cock to Crow with Closed Eyes/1/

/II - ; BN - ; MÁT - /

AaTh 62 Peace among the Animals - the Fox and the Cock /1/

/H - ; BN - ; MÁT - /

AaTh 63 The Fox Rids himself of Fleas /1/

/H - ; BN - ; MÁT 63^X1. /

BN 63^X see MNK 54^X

MNK 65^{xxx} Madame Fox and her Relatives at the Funeral

Feast /1/

/H - ; BN 65^X 1. ; MÁT 65^I 1. /

- I. The wife of the old man dies. A fox says she is ready to become his wife. She invites the other foxes to the feast who break up a beehive. The man pretends to be mortally ill and has his "wife" place the axe underneath his pillow.
- II. The fox believes that the man is dead. She invites even more guests. They bring along a lame rabbit as a priest. The rabbit notices that the man is not dead and warns its companions in a song to flee /Cp. AaTh 74B^x/.
- III. The guests fail to heed the word of the "priest".
The man catches, kills and skins all of them.

MÁT 66^X see AaTh 59

MÁT 67^X see MNK 1270^X

MÁT 68^X see MNK 74A^{xx}

AaTh 70 - 99 Other Wild Animals than the Fox

AaTh 70 More Cowardly than the Hare /7/

/H - ; BN - ; MÁT - /

In despair about their cowardice the hares decide to commit suicide by drowning.

The frogs sitting on the river bank jump into the river frightened; The hares decide to give up the idea of suicide.

MNK 74A^{XX} The Fox and the Sour Cherry Tree /1//H - ; BN - ; MÁT 68^X /

- I. The fox asks the young sour cherry tree to give him sour cherries. In return he hinders the children from cutting out the tree to make clubs out of it. The grateful sour cherry tree has itself be carried to the fox's cave and from now on it will bear fruit to the fox only.
- II. The fox lives in peace with his favourite sour cherry tree. The sour cherry tree becomes dry and in his great sorrow the fox dies too.

AaTh 75 The Help of the Weak /8/

/H - ; BN - ; MÁT 75 1./

AaTh 75^X Wolf Waits in Vain for the Nurse to Throw away the Child /4/

/H - ; BN - ; MÁT - /

AaTh 76 The Wolf and the Crane /4/

/H - ; BN - ; MÁT - /

AaTh 77 The Stag Admires Himself in a Spring /3/

/H - ; BN - ; MÁT - /

AaTh 78 Animal Allows himself to be Tied to Another for Safety /4//H 118 ; BN 135^X2. ; MÁT 118^IB 5. /
MÁT 79^X see MNK 79^{XX}MNK 79^{XX} "One Cannot Even Joke" /3//H - ; BN - ; MÁT 79^X 1. /

The wolf who has met with misfortune sits down sadly next to a tree and says: I deserved it, I should have been more clever, if only someone would hit me on the head here too.

The woodcutter hears this and hits him hard on the head with the stick of his axe.

The wolf cries out indignantly: "One cannot even joke."

/Ending a tale: cp. AaTh 132; with a human character. AaTh 1718^X/

MNK 81^X Why Has the Dog No House? /4//H - ; BN - ; MÁT 205^X 1. /

- I. The dog feels cold in the winter and huddles up to keep himself warm. He says when the weather warms up he will build a house for himself since he only needs a very small one.
- II. In the summer he stretches out in the heat, he even pokes out his tongue, and it does not even occur to him to build a house for who is in the mood to build such a big house in this heat? He will build one in the winter.
- III. That is how the dog's house will never be completed.
/With and without an aetiological ending/

AaTh 85 The Mouse, the Bird, and the Sausage /1/

/H - ; BN - ; MÁT - /

AaTh 91 Monkey/Cat/who Left his Heart at Home /2//H - ; BN 136^X1. ; MÁT 122^I 1., 122^{II} 1. /BN 91^X see AaTh 91C^X see MNK 1962B^XAaTh 93 The Master Taken Seriously /1//H - ; BN - ; MÁT 93^X /

A she-fox lives in the peasant's vineyard with her kids.

Seeing the damage made, the peasant swears with increasing anger above their hiding place.

The she-fox does not feel that her family is in danger.

One time the peasant begins to laugh.

The she-fox knows that now he is really angry and she immediately starts to move out.

MNK 93^{*}₁ The Skylark and her Sons in the Wheat /4/
/H - ; BN - ; MÁT 93^I /

There is a skylark/quail living in the wheat.
At first the sons of the master start to harvest.
The skylark does not feel to be in danger.
Finally, the master starts to harvest himself.
The skylark has to escape.

MNK 93^{*}₂ Eliminating the Couch-Grass /1/
/H - ; BN - ; MÁT 93^{II} /

The master sends his apprentices to eliminate the couch-grass.
The old couch-grass soothes the young ones that they have nothing to fear since cutting by hoe will only make them multiply.
Finally, the master goes to the field himself.
The old couch-grass knows that the end has come for he will be pulled out by the master and dried in the sun.

WILD ANIMALS AND DOMESTIC ANIMALS

AaTh 100 The Wolf as the Dog's Guest Sings /1/
/H - ; BN - ; MÁT - /

AaTh 101 The Old Dog as Rescuer of the Child /7/
/H 101 1. ; BN 101 1., 2. ; MÁT 101 1., 2. /

- Ia. The master decides to kill his faithful dog that has grown old. The dog gets wind of his plan and goes to the wolf to ask him for advice.
Ib. The mean master makes his loyal dog starve. The dog goes to the wolf for advice.
IIa. The wolf tells the dog that he will steal the master's child before his eye. The dog must go after him and take the child back. The master /again/ grows fond of his dog.
IIb. The wolf suggests that he will steal a lamb. The dog is unable to hinder the wolf because he collapses from hunger. The master decides to feed his dog better.
III. When the wolf - as agreed upon preliminarily - comes for the /second/ lamb, the dog sends him away/chases him away/calls the master's attention and thus loses the wolf's friendship.

AaTh 102 The Dog as Wolf's Shoemaker /3/
/H 102 1. ; BN 102 1.; MÁT 102 1. /

AaTh 103 The Wild Animals Hide from the Unfamiliar Animal /9/
/H 103 ; BN 103 1., 2., 3., 4. ; MÁT 103 1., 2., 4., 5. /

The wolf asks the dog to come to the forest to fight/to a meeting.

The dog brings along a cat, a duck, a cock, etc.

The wolf asks for the help of a bear, a pig, a fox, etc.

The domestic animals frighten and then chase away the wild animals. /Cp. AaTh 104/

AaTh 103A The Cat as She-Fox's Husband /1/

/H - ; BN - ; MÁT - /

AaTh 103A^x Cat Claims to be King and Receives Food from other Animals /6/

/H 103 1., ; BN 106^x 1. ; MÁT 103^I1., 3. /

- I. A cat is chased away by his master. At the end of the village he meets a fox. He tells the fox that he is the king of the animals who regulates the lives of all animals.
- II. The fox treats the cat-king to a very good lunch and when he retires to rest, the fox guards his door. The fox warns all the animals passing by, the hare, the bear, the wolf, the crow, etc. to be quiet because his guest, the cat-king is sleeping.
- III. The animals invite the cat-king to eat with them. The hare is the cook, the bear cuts wood, he also brings game, the wolf lays the table and turns the meat on the spit over the fire. The crow goes to fetch the cat. When he shows up, the animals are so frightened that they run away, fall into the fire, etc. The cat and the fox share the half-prepared feast. /Cp. AaTh 103A/

AaTh 103C^x Old Ass Turned out by Master Meets Bear or Lion/1/

/H - ; BN - ; MÁT - /

The old ass turned out by its master meets the lion and boast of being feared by the other animals.

It tells the lion to go up to the top of a hill with it and cries out there, inducing the animals to run away.

The lion cools it down by telling it that the animals were frightened not by its cry but by the sight of the lion

/Cp. AaTh 118, 1060 and 1114, as well as AaTh 125B^x, C^x, D^x, MNK 118A^x/ MÁT 103^I see AaTh 103A^x

AaTh 105 The Cat's Only Trick /3/

/H - ; BN - ; MÁT 105 /

AaTh 106 Animals' Conversation

/Cp. AaTh 206, AaTh 236, 2075; For the Hungarian versions see MNK 2075^x-2077^x/

BN 106^x see AaTh 103A^x

MÁT 106^x see MNK 2075G^x

MÁT 106^I see MNK 2075G^x

AaTh 110 Belling the Cat /6/

/H - ; BN - ; MÁT 110 1., 2. /

AaTh 111A Wolf Unjustly Accuses Lamb and Eats him /8/

/H - ; BN - ; MÁT - /

AaTh 112 Country Mouse Visits Town Mouse /5/

/H - ; BN - ; MÁT 112 1., 2. /

AaTh 113 Mice Choose Cat as King /3/

/H - ; BN - ; MÁT 113^x 1., 2. /

The mice used to walk about in groups.

Now they decide to elect the cat their king to keep them in line.

The cat jumps among them and the mice run in every direction.

Since that time they have been scattered all over.

/With and without aetiological ending/

AaTh 113A King of the Cats Is Dead /1/

/H - ; BN - ; MÁT - /

AaTh 114 Chanticleer Believes that his Crowing Makes the Sun Rise /1/

/H - ; BN - ; MÁT - /

MNK 114^x The Gopher and the Hampster /1/

/H - ; BN - ; MÁT 114/

The gopher and the hampster complain about the man and the dog to each other.

They decide to kill them.

They send each other to put the first bite on the man.

The dog notices it and tears both of them to pieces.

MNK 118A^x The King of the Lambs /8//H 118 1. ; BN 133^x 1., 2., 134^x 1., 2., 135^x 1., 2., 3. ; MÁT 118^I₅ /

- I. The ass tells the lion/bear/wolf/who has never seen an ass that he is the carrier of the shepherds, the king of the lambs. The lion calls upon him to show what he can do. /Cp. AaTh 103^C = AaTh 125B^x/
- II. The lion sinks his claws into the ground and kicks water. The ass pulls its behind on the ground and urinates in the meantime; he boasts of "creating water" with less strength than the lion. /Cp. AaTh 1060; also AaTh 125B^x/
- III. The lion pulls down the top of a tree and tells the ass to do the same. The ass is lifted up by the branch and is thrown over the tree onto a bush where he hits a hare dead. He boasts of catching a hare as well because he is so strong. / = AaTh 125C^x see AaTh 1051/
- IV. The ass states that when he throws back only one of his ears he is half angry, when both of them, he is very angry and on such occasions his strength is even greater. The lion escapes. / = AaTh 125D^x/
- V. While running he meets the wolf who laughs at him and convinces him to go back together and eat the ass. They spin a withe from sprigs and both of them stick their heads into it. When the ass catches sight of them, he throws back both ears and starts crying. The lion runs away in fear, pulling the wolf after him. The wolf is strangled on the way and snarls his teeth. The lion

believes that he is laughing at him and snaps at him: "it's easy for you, pal, what is a good laugh to you is great scare to me". /Cp. AaTh 78/

NB An independent tale in which the place of the components II-IV. is not fixed, they are easily changed.

/Cp. BN 133^x, 134^x, 135^x/AaTh 119A^x Dog's Feet Shaven/H 119^x 1., 3., 4. ; BN 132^x 1., 2., 3., 4.; MÁT 119^I_A, 119^I_B, 119^{II}_I/

There was a time when the feet of the dog were hairy.

I/1. On one occasion the hare shaved off the hair from the dog's feet and stuck it onto himself.

Since that time the dog has been cold in the winter /MÁT 119^{II}_I / 1/

I/2. On one occasion the hare pushed the dog into the fire and the hair was burnt off his feet.

Since then the dog has been angry with the hare. /MÁT 119^I_A / 7/

I/3. = AaTh 119A^x₂ .

There was a time when the feet of the dog were hairy and the tail of the hare was long.

II. On one occasion the hare pushed the dog into the fire and the hair was burnt off his feet.

The dog became angry and began to chase the hare. He bit off a piece from the hare's tail.

Since that time the tail of the hare has been short /MÁT 119^I_B usually as an aetiological legend/ 3/

MÁT 119^I_A see AaTh 119A^x₂MÁT 119^I_B see AaTh 119A^x₂MÁT 119^{II}_I see AaTh 119A^x₁AaTh 121 Wolves Climb on Top of One Another to Tree /15+5//H 121 1., 2.; BN 121 1., 2.; MÁT 121B^I₄, 121B^{II}₄ /

I. It is very cold and the wolf asks the piglet to let him in. After asking the piglet for a long time, the piglet

allows the wolf to stick in his a./ hind legs, b./ fore-
legs, c./ head, but in the meantime he prepares a sack
into which the wolf retreats; he boils water and pours
it onto the wolf. The wolf bites a hole into the sack and
escapes.

II. The wolf returns with friends and they stand on each
other's backs to catch the piglet who has in the meantime
climbed onto a high tree.

The piglet cries out: "Hot water onto the bald one!"

The bald one jumps out and the other wolves break their
necks. /Cp. MNK 1250C^x; H 3. see there; See also
AaTh 152A^x, 157^{xxx}/

AaTh 122 The Wolf Loses his Prey /1/

/H - ; BN - ; MÁT - /

The thin old woman is going to the weekly market.

She meets the wolf who wants to eat her.

She persuades him to wait until tomorrow when she brings along
all her children; eating all of them will fill the belly of
the wolf.

On the next day the children brought along cry as loud as
they can that they want to eat wolf meat.

/Cp. AaTh 1149/

The wolf is so frightened that he runs away, losing his prey.

AaTh 122A The Wolf/Fox/Seeks Breakfast /3/

/H - ; BN - ; MÁT 122A /

I. The poor man drives his skinny horse, sheep, pig to the
pasture in the spring to become fat.

II. They meet the wolf who wants to eat them.

The animals persuade him to wait till autumn for them
to get fat. /AaTh 122F/

III. The wolf waits till autumn. The animals arrive one
after the other and cheat on him one after the other.
The wolf remains hungry.

AaTh 122C The Sheep Persuades the Wolf to Sing /2/

/H - ; BN - ; MÁT - /

AaTh 122E Wait for the Fat Goat/Three Billy-Goats Gruff /1/

/H - ; BN - ; MÁT 122^I /

The hungry wolf meets three little goats coming down the
hill.

All of them escape by telling the wolf to eat the next one
because it is fatter.

The fourth one, the old billy goat scares the wolf and so he
too manages to escape. The wolf remains hungry. /Imitating
animal's voice/

AaTh 122F "Wait till I Am Fat Enough!" /1/

/H - ; BN - ; MÁT - /

AaTh 122J Ass begs Wolf to Pull Thorn out of Foot

before Eating him /6/

/H - ; BN - ; MÁT - /

MNK 122A^x Baptizing Piglets/Other Animals /3/

/H - ; BN - ; MÁT 30^{IV} /

AaTh 122K^x Wolf Acts as Judge before Eating the Rams /2/

AaTh 122M^x The Ram Runs Straight into the Wolf's Stomach /1/

/H - ; BN - ; MÁT - ; Cp. AaTh 126C^x /

AaTh 122N^x The Donkey Persuades the Wolf to Ride on

his Back /1/

/H - ; BN - ; MÁT - /

MNK 122^I see AaTh 122E

MNK 122^{II} 1., 2. see AaTh 91

AaTh 123 The Wolf and the Kids /11/

/H 123 1., 2.; BN 123 1., 2., 3. ; MÄT 123 2 /

- I. The mother goat orders her seven kids not to allow anyone into the house while she is away.
- II. The wolf watches her leaving and asks to be let in:
 - 1/ The kids recognize him and do not allow him to enter
 - 2/ The wolf sticks his feet into flour, eats chalk/ carrots to make his feet whiter and voice thinner.
- III. Finally he manages to deceive the kids, They let him in and the wolf devours all of them except for the smallest one.
- IV. The mother goat coming home finds the house empty. She learns from the smallest kid what had happened and finds the wolf himself too sleeping in the garden. She slits the stomach of the wolf open and the six kids walk out of it alive. The mother goat then fills the belly of the wolf with stones and sews it. Cp. AaTh 333.
- V. The wolf wakes up and feels very thirsty. He goes to the river/well to drink. The stones in his belly pull him into the water.

AaTh 123A Fox Buys Colt and Leaves it at Home /1//H - ; BN 124^{xx} 1.; MÄT 47^{II} 1. /MNK 124B^x The Three Little Piglets /1/

/H - ; BN - ; MÄT - /

- I. The three little piglets live in a haystack. The wolf eats one of them.
- II. The remaining two build a house from wood. The wolf breaks into it and again eats a piglet.
- III. The third little piglet builds a house from bricks. The wolf is unable to enter it. He tries to lure the piglet out of the house but the piglet overwits him. The wolf tries to get into the house through the chimney. He gets burnt/is poured boiling water onto his head. Cp. AaTh 121.

BN 124^x see AaTh 123AAaTh 125B^x C^x D^x see MNK 118A^xAaTh 127A^x Wolf Induces Goat to Come down from Cliff and Devours it /1/

/H - ; BN - ; MÄT - /

MNK 127C^x The Fox and the Goat /2//H - ; BN - ; MÄT 67^x /

The fox induces the goat to try to fell a tree trunk. While the goat is busy trying, he throws himself onto it from behind and tears it to pieces.

AaTh 130 The Animals in Night Quarters /9/

/H 130B ; BN 130B ; MÄT 130 1., 2. /

- I. The old ass/horse goes wandering around the world. He is joined by an old dog, a cat, a rooster. They decide to form a band of singers/musicians.
- II. In the wood they arrive at the house of robbers. They stand on one another's backs and begin to sing, and the robbers run away.
- III. The animals take possession of the robbers' house: the cat lies down on the oven, the dog lies in front of the door, the rooster flies up on top of the house, the ass lies down in the hay, etc. They fall asleep.
- IV. The leader of the robbers sends one of his men to investigate. The robber is able to get into the house without trouble. He wants to light a fire but the cat jumps into his eyes. He runs outside but the dog bites his leg. While passing by the haystack, the ass kicks him in the side. The noise wakes up the rooster and it starts to crow.
- V. The robber runs back to his mates and tells them that he found a witch on the oven who scratched the skin off his face, there was a man standing at the door who cut into his calf with a knife. A man next to the haystack

hit him in the side with a huge stick, and the judge on the roof began to shout: "Go catch the robber!" The robbers run away and the animals live happily in their house /Cp. AaTh 210 and AaTh 715/.

MNK 130^x The Old Dog and the Old Horse /2/
/H - ; BN - ; MÁT -/

The hungry old dog meets a thin horse on the field. The horse tells the dog that when it was young it frequently took its master hunting, to wars, it even saved his life on several occasions; but ever since it has grown old, no one respects it and its tail has been cut off, its hooves have been taken off its feet, and it has been chased away. The dog complains to the horse that he was highly respected when he was able to run after hares but since he has grown old, he has been made to starve and beaten. They offer themselves to God's grace.
BN 131^x see MNK 2019A^x

AaTh 132 Goat Admires his Horns in the Water /1/
/H - ; BN - ; MÁT -/
BN 132^x see AaTh 119A^x

AaTh 133^x Goat Carries Snake over Stream /1/
/H - ; BN 59^x1. ; MÁT 59^x 1./

The fox finds a half-frozen snake. The snake asks the fox to take it onto his back and carry it to its cave under the cliffs and it will reward him there. When they arrive at the mouth of the cave, the snake refuses to get off saying that the body of the fox is warm, it will strangle him and get into him. The fox recommends it not to strangle him because then his body will get cold but get into him alive. The snake tries to do so but the fox bites off its head.
/Cp. AaTh 155./

BN 133^x see MNK 118A^x
BN 134^x see MNK 118A^x
BN 135^x see MNK 118A^x
BN 136^x see AaTh 91

AaTh 137 The Filthy Hog and the Clean Fish /2/
/H - ; BN - ; MÁT 255^x1. /

MAN AND WILD ANIMALS

AaTh 150 Advice of the Fox /1/

/H - ; BN - ; MÁT - /

AaTh 151 The Man Teaches Bears to Play the Fiddle /2/

/H - ; BN 38 1.; MÁT 151 1./

AaTh 153 The Gelding of the Bear and the Fetching of Salve/8/

/H - ; BN - ; MÁT 153 /

- I. The man tells the bear/wolf that the horse is so strong/ the ox is so fat because it is gelded. The bear has the operation performed on him and announces that he will come on the following day to make man strong too.
- II. On the next day the man's wife goes to the field instead of him. The bear wants to heal the big "wound" on the woman, he has the fox seated in front of the woman to chase away the flies from the wound and he runs to get some salve. The woman lets out a big fart, the fox escapes and the bear is frightened off as well.
/Cp. AaTh 1133/

AaTh 154 "Bear-food" /24/

/H 154 1., 2.; BN 154 1., 2.; MÁT 154., 1., 2., 3./

- I/a. The bear wants to eat the horse of the poor man ploughing his field /because he said in his anger: "Oh, the bear should eat you!" /The poor man asks the bear to wait until he has ploughed his field.
The bear promises to return in the evening.
- II/b. A ploughing poor man sees a big bear fighting with a small hare. He laughs at them. The bear gets angry and wants to eat him/his horse/his cows.
The poor man asks him to wait till evening comes.

II. The fox appears and, in return for nine hens and a rooster, gives a piece of advice to the man how to get rid of the bear: when the bear comes, he is to imitate the noise of the hunter's horn coming from a distance. The poor man is to hide the bear in a sack of coal and beat it to pulp.

III. In the evening the fox goes to the poor man's house for the award agreed upon. The poor man imitates the noise made by dogs, the fox gets scared and runs away.

AaTh 155 The Ungrateful Serpent Returned to Captivity /7/

/H 155 2., 3.; BN 155 1., 2., 3. ; MÁT 155 1., 2., 3., 4./

- I. The man lifts a stone from the serpent. The serpent wants to kill him. The man begs the serpent to have mercy on him. They agree to take the affair to the judge.
- II. They go to a horse/a dog who condemn the man, saying that he is ungrateful. On the third occasion they go to the fox. The man promises the fox a fat hen and the fox advises that the man should show how he found the serpent. The serpent remains under the stone.
- III. When the fox shows up to take over the promised reward, the man/his wife/his servants pay by beating it.

MNK 155^x The Ungrateful Serpent /3/

/H - ; BN - ; MÁT - /

"... we all know the tale of Aesopus on the frozen serpent who was brought to life by the woodcutter warming it in his bosom and, as a reward, the serpent bit him to death"
/Cp. AaTh 133^x/

AaTh 156 Thorn Removed from Lion's Paw /Androcles and the Lion /4/

/H - ; BN - ; MÁT - /

Androclos pulls the thorn out of the paw of the lion. When, as a punishment, he is thrown into the pit of the lions, the lion recognizes him and instead of tearing him to pieces,

licks his hand.

The judges acquit Androclos.

AaTh 157 Learning to Fear Men /11/

/H 157 1. ; BN 157 1. ; MÁT 157A^{x6} /

- I. The bear and the wolf/fox, bear/are arguing/ the bear is teaching his sons/ who is the strongest. The wolf/bear states that he is the strongest, the others say that man is the strongest.
- II. They go out to the highway.
a/ An old man comes. The wolf/bear says that he only mas a man;
a₁ hermit;
a₂ old beggar
b/ a child is only a man-to-be
c/ a woman is only a female animal
d/ a hussar - he is a real man
The bear/wolf attacks him. The hussar shoots at him first, then he begins to jab at him with his sword.
The bear runs away.
- III. Coming back to his mates, the bear tells them that he would have defeated the man but he at first spat fire at him then licked him with his sharp tongue so that he was forced to escape.
- /Cp. AaTh 130 V./

MNK 157^x Who Is Stronger than Man? /The Mosquito/ /1/

/ H - ; BN - ; MÁT 157B^x 1./

- I. The mosquito and the bear are arguing about who is stronger. They agree to consider as stronger the one who is able to make a man dismount his horse.
- II-III. = AaTh 157 II, III.
- IV. The mosquito also attacks the man and bites him until he dismounts his horse.

MNK 157^x The Victory of the Human Intellect /3/

/H - ; BN - ; MÁT - /

- I. The lion, the wolf and the boar make friends and believe themselves stronger than anyone. The wolf remarks that man is the only one able to defeat any of them.
- II. /Cp. AaTh 157 II./
a/ They meet a child - he is only a man-to-be
b/ an old man - he is no longer a man
c/ a woodcutter - he is a man already
They ask him with what he could defeat them with.
The woodcutter says that he has nothing else but his axe and his intellect.
- III. The woodcutter states that he left it at home.
He sends the wolf home with a letter in which he writes to his wife to tie a stone around the neck of the wolf. The villagers kill the wolf. The woodcutter starts eating bacon in the wood. He whispers to the lion that he is eating the bacon of the boar. The lion immediately pounces on the boar and kills it. The woodcutter suggests that he should not eat it together with its hair and skin but wait for him to cut out its bacon. The lion has himself tied, in order to be able to wait patiently. The woodcutter kills him with his axe.

AaTh 157A The Lion Searches for Man /2/

/H - ; BN - ; MÁT - /

AaTh 160 Grateful Animals. Ungrateful Man /2/

/H - ; BN - ; MÁT 160 1. /

- I. A pilgrim/poor man saves from a pit a/ a monkey, b/ a snake b₁/ a snake with a ring, c/ a wolf, and d₁ a jeweller or d₂ a general with his horse.
- II. The animals saved display their gratefulness to him one after the other, the man complains to the king about the poor man.

- III₁ The snake bites the prince but he is healed by the pilgrim's prayer. The king learns the truth from the pilgrim's mouth and raises him to a high office.
- III₂ Prodded by his wife, the poor man goes to the general who has him beaten. The poor man lodges a complaint to the king who removes the general from his office and gives his post to the poor man.

AaTh 160A^x The Pike Caught by the Fox /5/
/H - ; BN 160^{xx} note ; MÁT - /

AaTh 161 Peasant Betrays Fox by Pointing /3/
/H - ; BN - ; MÁT - /

BN 161^x see MNK 212A^x
MÁT 161^x see AaTh 179

AaTh 162 /formerly 162^{xx}/ The Master Looks more Closely than the Servant /2/
/H - ; BN - ; MÁT - /

BN 162^x see AaTh 327C
BN 163^x see AaTh 47^x

AaTh 163A^x The Bear Chases away the Flies /2/
/H - ; BN - ; MÁT - /
BN 164^x see MNK 312^x

AaTh 168 The Musician in the Wolf-Trap /4/
/H - ; BN - ; MÁT - /

AaTh 169^x Miscellaneous Stories of Wolves

AaTh 169B^x₂ The Wolf/Bear Carries off a Child /1/
/H - ; BN - ; MÁT - /

AaTh 169G^x The Wolves and the Hayrick /1/
/H - ; BN - ; MÁT - /

The bear chased by boars climbs on top of a hayrick in which a man is hiding, and throws haystacks at the boars. The man pokes the bear with a stick from below, the bear jumps off and the boars tear him to pieces.

MNK 169M^x The Bear on the Sleigh /2/
/H - ; BN - ; MÁT - /

The man sitting on the sleigh rides in the midst of a group of wolves and a bear fighting in the winter woods. The bear is defending himself with a tree-trunk. When the sleigh reaches them, the bear jumps up the sleigh and turns his back to the back of the man. The man carefully disentangles the horse, jumps on it and rides away to get some help. When the armed men arrive they only find a damaged sleigh, the wolves who had been killed /as well as the bear who had died of exhaustion./ /Cp. AaTh 87A^x, 171B^x5./

AaTh 170 The Fox Bats his Fellow-lodger /1/
/H - ; BN - ; MÁT - /

MNK 171B^x₆ The Bear Takes the Rifle from the Hunter's Hands /1/
/H - ; BN - ; MÁT - /

AaTh 178 The Faithful Animal Rashly Killed

AaTh 178A Llewellyn and His Dog /The Brahman and the Mongoose /3/
/H - ; BN - ; MÁT - /

The dog saves a baby from the snake.

The father/servant/ seeing the bloody mouth of the dog and the cradle turned upside down, believes that the dog has eaten the baby.

He kills the dog.

When the cradle is turned back, it comes to light that the

baby is unhurt.

The father regrets what he has done and organizes a big funeral for his dog.

AaTh 179 What the Bear Whispered in his Ear /5/

/H - ; BN - ; MÁT - /

Ia/ Two men become mates and vow never to leave each other.

Ib/ A bear has done plenty of harm to the woods therefore three men make up their minds to kill it.

In order to gain courage, they go to the pub and eat and drink there; they tell the barman that the bill will be paid from the money they get for the skin of the bear.

II. They go to the woods. The bear comes. One of them pretends to be dead, the other climbs up a tree /the third runs away/. The bear sniffs at the man pretending to be dead and leaves him there /Cp. AaTh 169A^{x6} /.

III. The one who has climbed on the tree alights and asks his "dead" mate what the bear whispered in his ear. His mate answers: a/ that next time he should be more careful whom to make an alliance with, b/ that they should never drink and eat at the expense of the bear's skin before it has been killed.

DOMESTIC ANIMALS

AaTh 200 The Dog's Certificate /Cp. AaTh 200A/ /7/

/H 200 1., 2. ; BN 200 1., 2., 3., 4. ; MÁT 200 6./

- I. The dog entrusts the cat to take care of its contract/certificate/certificate of nobility until it returns. The cat puts the valuable document into the drawer/up on the beam, etc.
- II. The dog returns and asks the cat to return the important document to it but the cat is unable to do so since it has been chewed to pieces by the mice. Since then the dog has been angry with the cat and the cat with the mice.

/Mostly tales interfering with aetiological legends/

MNK 200^x₁ The Contract between the Dog and the Cat /1/

/H- ; BN - ; MÁT - /

The dog and the cat conclude a contract so that the dog should have a place in the house equal to the cat's.

/Cp. AaTh 200D^x./

In spite of that, the dog is chased out of the house.

He asks the cat to show the contract but it has been chewed to pieces by the mice.

Since then the dog has been angry with the cat.

/Mostly tales interfering with aetiological legends/

MNK 200^x₂ The Dogs' Feast /1/

/H - ; BN - ; MÁT 200^I/1 /

- I. The dogs get down to preparing the feast. It comes to light while they are cooking that they have no sour cream. They send the cat to the shop to get some.
- II. After a long while the cat with his moustache covered with sour cream arrives with an empty cup. The dogs

chase him up a tree. Since then the dog has been angry with the cat.

/Mostly tales interfering with aetiological legends/

AaTh 200A Dog Loses his Patent Right /1/

/ H - ; BN - ; MÁT 200^I/2 /

- I. God gave a pound of meat to the dogs just like to men. Twelve dogs held a meeting deciding to cook together, the food would taste better and they would know that each of them was entitled to one pound of meat.
- II. One of them is elected cook and while he is cooking the meal the others go to sleep. While cooking, the cook eats all the meat under the pretext of tasting it and then he goes to sleep too.
- III. When the corporal of the dogs demands the meat from the cook, he defends himself by saying that while he was sleeping, anyone might have eaten it. The dogs sniff at one another but none of them smells of meat. Since then the dogs have been sniffing at each other. /Tale interfering with aetiological legends/

AaTh 200B Why Dogs Sniff at One Another /1/

/H - ; BN - ; MÁT 200^I/3 /

A group of dogs set out to a feast. On the way they notice that they left at home the pepper intended as a present. They send back one of them but he never returns. The dogs sniff at one another to see whether they sent the one in front of them for the pepper.

/Mostly tales interfering with aetiological legends/

AaTh 200E^x Dogs must Go to Next Village for Water /4/

/H - ; BN - ; MÁT 203^x 2., 3./ /Explanation of saying/

Dogs have to go to the next village for water. They get thirsty again before returning home.

MÁT 200^I/1 see MNK 200^x₂

MÁT 200^I/2 see AaTh 200A ; MÁT 200^I/3 see AaTh 200B

AaTh 201 The Lean Dog Prefers Liberty to Abundant Food and a Chain /Cp. AaTh 112/ /8/

/H - ; BN - ; MÁT 201^I1. /

MÁT 201^I see AaTh 201

AaTh 202 The Two Stubborn Goats /1/

/H - ; BN - ; MÁT - /

MÁT 202^x see AaTh 214

AaTh 203A^x The Sheep Drive their Shepherds Away /5/

/H - ; BN - ; MÁT - /

In the war between the sheep and the wolves the sheep win with the help of the rams and the sheep-dogs.

At the end of the fight they give as hostages the sheep-dogs to the wolves, and they give their kids in return.

The wolves explain the whining of their kids by their being hurt by the sheep.

They attack and defeat the sheep since the sheep-dogs are in their captivity.

MÁT 203^x see AaTh 200E^x

MÁT 205^x see MNK 81^x₁

AaTh 206 Straw Threshed a Second Time /1/

/H - ; BN - ; MÁT - /

AaTh 207A Ass Induces Overworked Bullock to Feign Sickness /1/

/ H - ; BN - ; MÁT - /

AaTh 207B Hard-hearted Horse and Ass /3/

/H - ; BN - ; MÁT 216^x 1./

MÁT 207^x see AaTh 34A

H 208 see in a Catalogue of Aetiological Legends in preparation by Ilona NAGY

AaTh 210 Cock, Hen, Duck, Pin and Needle on a Journey /21/
/H 130 1., 2., 3. ; BN 130B 1., 2., 3., 4. ; MÁT 210 10 /

- I. Dog, cat, cock, hen, egg, pin, etc. chased away by their master/judged as superfluous, join each other and go wandering.
- II. They arrive at an empty hut in the woods: the dog lies down on the threshold, the cat on the oven, the cock on top of the house, the pin into the towel, etc.
- III. The masters of the house arrive home: 12 robbers/devils/wolves. They notice that there are strangers in the house. One of them goes in to look round. The dog bites him, the cat scratches him, the cock and the others start making noise. The owner dies/all of them escape as fast as they only can. /Cp. AaTh 130 /

AaTh 211 /formerly 211^{xxx}/ The Two Asses /2/
/H - ; BN - ; MÁT 211^x1. /

- I. Whenever he could, the lazy ass lay down even when loaded. On one occasion when loaded with salt, he lies down in the river and when he gets up after long prodding he is happy to experience that his load has become much lighter.
- II. Next time his master loads on him tinder/sponge/feather. Remembering the earlier occasion, the ass again lies down in the river. His load gets soaked with water so much that he is unable to get up and dies there.

MNK 211C^x The Bear, the Fox and the Hare in the Pub /1/
/H - ; BN - ; MÁT -/

- I. The animals eat and drink a lot in the pub and have no money to pay.
- II. The barman calls the hunter. The bear and the hare are pegged on the wall at their tails, the fox and the wolf escape through the window. The wolf hurts his mouth and it becomes bloody, the fox's tail gets into

the cup full of sour cream.

Following them, the bear and the hare also jump out of the window, tearing their tails on the peg.

- III. Since that time the wolf's mouth has been bloody, the fox's tail has been white and the bear's and the hare's tails **have been short.**

AaTh 212 The Lying Goat /1/
/H - ; BN - ; MÁT -/

MNK 212A^x The Half-skinned Billy-goat /24/
/H 212 6 ; BN 161^x 8 ; MÁT 212B^x 13 /

- I. A master sends his three sons grazing a goat. Every evening he asks both the boys and the goat whether the goat was fed properly. The sons say yes, the goat says he was starved and received no water either. The father beats/chases away his sons one after the other and he himself goes to the field with the goat. In spite of having filled his belly before the eyes of the master, in the evening the goat lies that he was starving all day. / = AaTh 212/
- II. The master gets angry, ties the goat to a stick and starts skinning him alive. When he has half finished with the job, he goes into the house to sharpen his knife. In the meantime the goat tears the rope and runs away.
- III. The goat gets into the hole of a fox/hare. When the owner returns home, it is unable to get in. It calls upon the goat to leave. The goat threatens it /in verse/ that should it try to get in, he will poke it and tread on it. The fox is scared and calls the wolf, bear, hare, hedgehog, mosquito, etc. for help. It rolls/flies into the hole and pokes the goat. The goat jumps out and the fox and its companions eat him up. /continuation sometimes AaTh 20 + AaTh 21/

MNK 213^x The Old Woman and the Goats /3//H - ; BN 164^x 1.; MÁT 213^x 2 /

- I. The old woman gets angry with her man because he has locked her out/farts a lot; she leaves him and goes wandering.
- II. While wandering, she gets to a hut in the woods. She goes in and finds no one there, she cleans the house. Soon the masters of the house come home: five/twelve goats. They lure the old woman out of her hiding place and make her into their servant.
- III. On one occasion the old woman remembers her husband, she packs some curd, cheese, butter and goes to visit him. She goes up to the attic, looks down through a hole and sees that her husband is dying of hunger. She throws food into his mouth and leaks water into it too. The man gets up, lets his wife in and go back to the goats together.
- IV. While guarding the goats, the man lets out a fart. The goats run in every direction.

AaTh 214 Ass Tries to Caress his Master like a Dog /5//H - ; BN - ; MÁT 202^x 1., 2. /

The ass is envious of the little dog for his good and carefree life.

He asks the dog why his master loves him so much. The dog believes because he is able to stand on his two hind legs and wag his tail.

The ass tries to imitate the little dog but receives spanking instead of being praised.

AaTh 214^x Ass Envies Horse in Fine Trappings /3//H - ; BN - ; MÁT 215^x 1. /

The ass envies the horse for its good life. He envies all the good food it receives.

But when he learns that the horse is taken to battles and

it may even be killed there, he no longer wishes to be in its shoes.

MÁT 215^x see AaTh 214^xMÁT 216^x see AaTh 207BAaTh 217 The Cat and the Candle /8/

/H - ; BN - ; MÁT - /

The king teaches his cat to carry burning candles on his head. They argue with Markalf what is stronger, nature or knowledge? Markalf lets a mouse go.

The cat throws away the candle and runs after the mouse.

It is proved that nature is stronger.

MÁT 218^x see AaTh 219F^xAaTh 219F^x Dog and Hog Dispute /1//H - ; BN - ; MÁT 218^x 1. /

The dog and the hog argue about which one of them finds it easier to give birth. The dog states that she is the one among all the animals on earth who finds it easiest to have kids.

That may be true, answers the hog, but your puppies are born blind.

MNK 219H^x The Hog and her Piglets /1//H - ; BN - ; MÁT 219^x 1. /

It is only the piglets of the sow who eat.

In vain do they prod their mother to eat, she answers that she knows already what sausages are made from.

BIRDS

AaTh 221 The Election of Bird-king /2/

/H - ; BN 221; MÁT 221 2./

- I. The birds get together to elect their king.
They agree that the one who is able to fly highest will be their king.
The wren hides under the wing of the eagle and when the eagle rises higher than the others, it flies even higher.
The birds get angry with the "king" having won its office by cheating and start chasing it /As an independent tale see AaTh 221A/
- II. The wren hides from its chasers into the eye of a dry horse head. They watch it for a while but become impatient and entrust the owl with watching the wren. While watching the wren, the owl falls asleep/winks too much and the wren flies away. /Also with an aetiological ending./
- III. Now the birds start chasing the owl but he too hides. Since then he has not dared to fly in daylight.
The hunters place owls in cages because the other birds fly on them at the expense of their lives too in order to pinch them.

AaTh 221A Test: who can Fly Highest? /4/

/H - ; BN 221 ; MÁT 221 1./

/AaTh 221 I. as an independent tale./

AaTh 222 War of Birds and Quadrupeds /3/

/H - ; BN - ; MÁT 222 1., 2. /

AaTh 222A Bat in War of Birds and Quadrupeds /3/

/ H - ; BN - ; MÁT -/

When at the beginning it seemed that the quadrupeds would win, the bat joined them.

As a consequence of the interference of the vulture, the war was won by the birds.

The bat was sentenced for its treachery, its feathers were torn out and it was banned.

Since then the bat has dared to fly only at night.

/also with an aetiological ending/

AaTh 222B War between Mouse and Sparrow /1//H - ; BN - ; MÁT 222¹1. /

The sparrow steals some of the wheat collected by the mouse. Therefore the mouse gets angry at the sparrow.

/Cp. AaTh 222B^x./

The sparrow calls upon it to call the strongest quadruped, the lion, and it will call the strongest bird, the griffon. The two strong animals fight instead of the two small ones; in the duel the lion breaks the wing of the griffon.

AaTh 223 The Bird and the Jackal as Friends /1/

/H - ; BN - ; MÁT -/

The dog asks the bird to get him some food.

The bird flies among people carrying baskets full of food and while the people are chasing it, the dog fills his belly from the baskets left alone.

His next request is that the bird should make him laugh.

The bird fulfils his request by inducing the people arguing with each other into a fight.

Finally, the dog asks the bird to save his life.

The bird sends a wolf to the dog who has been beaten up.

The dog jumps up as if nothing had been the matter with him.

AaTh 225 The Crane Teaches the Fox to Fly /7/

/H 225 1.; BN 225 3. ; MÁT 225 4. /

- I. At the request of the fox/wolf, the crow promises him to teach him how to fly.
- II. The fox/wolf holds onto the tail of the crow who flies up high with him. On the way it asks its passenger several times whether he can still see the earth. When he cannot see anything underneath any more, the crow instructs him to let go of its tail.
- III. The fox/wolf catches sight of a tree trunk on the ground while falling. He instructs it several times to step aside but, of course, it does not move. The fox/wolf falls onto it and crushes himself to death.

AaTh 225A Tortoise Lets self be Carried by Eagle /2/

/H - ; BN - ; MÁT - /

A tortoise envied the birds very much for being able to fly so fast in the air.

After being beseeched for a long time, the eagle/vulture flies up with the tortoise high in the air and drops it to learn how to fly.

The tortoise falls on a cliff, its shell is crushed and it dies.

MNK 225B^x The Eagle, the Crow and the Tortoise /3/

/H - ; BN - ; MÁT - /

An eagle catches a tortoise.

Since he wants to eat its flesh, he takes it up in the air.

Following the advice of a crow, he drops it not into the sea but unto a cliff where the tortoise's shell breaks into thousand pieces.

He gives some of its flesh to the crow but the crow demands more. They begin to quarrel about it.

MNK 227^{xx} The Cunning Sparrow /1//H - ; BN - ; MÁT 239^x 1. /

The cunning sparrow is always pondering about how to cheat on others. On one occasion it meets the blackbird who has a worm in its bill. The sparrow asks the blackbird if it can sing while flying.

The blackbird starts to sing and the worm falls out of its bill.

The sparrow picks it up and eats it. /Cp. AaTh 57/

MÁT 227^I see AaTh 234A^x

BN 230 see AaTh 247

AaTh 231^{xx} Eagle Wants to Tear the Dove to Pieces /2/

/H - ; BN - ; MÁT - /

MNK 231^{xxx} The Wren and the Swallow /1//H - ; BN - ; MÁT 231^I 1. /

The wren and the swallow agree to eat the prey together.

They agree to divide it in two. The swallow keeps its word.

The wren, however, eats not only its own portion but that of the swallow as well.

Since then the swallow has been chasing the wren.

/Interfering with aetiological legends./

MNK 231^{xxxx} The Owl and the Falcon /1//H - ; BN - ; MÁT 231^{II} 1./

The owl and the falcon are chasing a sparrow together.

They agree to share it.

However, the owl eats it alone and lies to the falcon that a prig has hurt its mouth.

Soon the owl again attacks a bird before the eyes of the falcon. The falcon pecks at it.

Since then the owl has tried to avoid the falcon.

/Interfering with aetiological legends/

AaTh 232D^x Crow Drops Pebbles into Water Jug so as to be
Able to Drink /2/
/H - ; BN - ; MÁT -/

AaTh 233 The Birds and the Net

AaTh 233C The Swallow and the Hemp-seeds /4/
/H - ; BN - ; MÁT -/

AaTh 234A^x The Birds Brew Beer /1/
/H - ; BN - ; MÁT 227⁻ 1./

- I. The skylark asks the men returning home from the election of the envoy what they got drunk on. They answer that they drank beer and also explain that beer is made from rye soaked in water.
- II. The skylark soaks a rye seed into the footprint of a horse, drinks it and pretends to be drunk. The bird doggering about and fluttering with its wings is caught by a cat.
- III. The skylark asks the cat to take his foot off from one of its wings. The cat does so and the skylark hits the mouth of the cat with its free wing: the cat lets go of it and the skylark flies away. Since that time the cat has not let go of any bird he has caught.

AaTh 236 The Thrush Teaches the Doves to Build Small Nests/6/
/H 236 1. ; BN 236 1. ; MÁT 236 1. /

AaTh 236^x Other tales with imitation of bird sounds see

MNK 2076^x

MÁT 236^{II} see MNK 2076^x

MÁT 236^{III} see MNK 2076B^x₁

MÁT 236^{IV} see MNK 2076M^x₂

MÁT 236^V see MNK 2076F^x_e

MÁT 239^x see MNK 227^{xx}

AaTh 240A^x The Bee Falls into the Water /6/
/H - ; BN - ; MÁT -/

MNK 243A^x₁ The Parrot/Magpie Betraying the Secret of
the Maid is killed /3/
/H - ; BN - ; MÁT -/

The maid does not dare to give food and drink to the lad visiting her because the master's parrot/magpie betrays her. Following the advice of the lad, the maid sews in the bottom of the bird.

From this time on the bird keeps shouting: "Kate has sewn in the hole!"

The master and his family do not understand what it is all about,

The bird dies.

AaTh 244/formerly 244^x/ The Raven in Borrowed Feathers /2/
/H - ; BN 249^{xx} ; MÁT -/
MÁT 244^x see AaTh 244D^x

AaTh 244D^x The Bird and the Hunter's Skull /6/
/H - ; BN - ; MÁT 244^x₂/

- I. A man is chasing a little bird. He gets hung on a tree, dies and his head dries out.
- II. On one occasion it rains and the little bird flies into the dried-out skull. The skull gets soft and closes down, trapping the bird. The bird says:
 - "While you were alive you ran fast
But were unable to catch me;
Now that you have died
You have trapped me.
What good does it do to you?"

AaTh 247 Each Likes his Own Children Best /The Owl and the Eagle/ /3/

/H - ; BN 230 1. ; MÁT 247^I₂ /

The owl asks the eagle to spare her sons.

The eagle asks the owl how to recognize them, and the owl answers that they are the most beautiful in the woods.

The eagle eats the ugliest little birds in the woods.

They turn out to have been the owl's sons.

AaTh 248 The Dog and the Sparrow /7/

/H 248 2 ; BN 248 2 ; MÁT 248 3 /

- I. The sparrow/magpie hires a dog as farmhand /because it wants to take revenge on the fox/.
Before starting work, the dog is fed by the sparrow:
a/ it takes the dog to a bakery. The dog fills his belly with bread.
b/ it takes him to the yard of the butcher. While the butcher's sons are chasing the sparrow, the dog eats a lot of fresh meat.
c/ it takes him to a woman/maid milking a cow.
While she is trying to chase away the bird, the dog drinks from the milk.
- II. On the way a man transporting barrels full of wine hits the dog. The sparrow/magpie takes revenge.
a/ it flies on the horses one after the other.
the man hits and kills his horses.
b/ it alights on the tap of the barrel. The man throws his axe at it and the wine comes out of the barrel.
c₁ A group of sparrows eat his wheat.
c₂ The sparrow flies onto the head of his child.
The man hits and kills his son.
- III₁ Finally, the man catches the bird and swallows it.
He calls upon his wife to hit with the axe when the bird pokes out its head through his mouth.
The woman kills the man.

III₂ The wine flowing out of the barrel drafts away the man and his cart.

BN 249^{xx} see AaTh 244

FISH see MÁT 255^x see AaTh 137

OTHER ANIMALS AND OBJECTS

AaTh 275A^x Race between Hedgehog and Hare /5/
/H - ; BN - ; MÁT 275^I 2 /

The hare enters for a race with the hedgehog/bear/ tortoise. It agrees and asks an animal similar to it to stand at the other target.

The hare runs from one target to the other until it is completely exhausted. /Cp. AaTh 1074./

MNK 275D^x Why Is the Fox Angry with the Hare? /1/
/H - ; BN - ; MÁT 275^{III} 1./

The fox wants to eat the hare. The hare offers a race. If the fox comes in first, it may eat him, if he comes in first, the fox must leave him alone.

The fox agrees, it only insists that they run downhill.

The hare unwillingly agrees and starts running. The fox, to be on the safe side, rides the hare.

Coming close to the target, the hare makes a somerset and the fox falls down from his back. He runs away up the hill.

MNK 275E^x The Race of the Hedgehog and the Roedeer /1/
/H - ; BN - ; MÁT 275^{II} 1. /

The hedgehog taunts at the roedeer and he offers it a race. They run downhill.

At the foot of the hill the roedeer reaches the target first but makes a somerset and breaks his neck.

MÁT 275^I see AaTh 275A^x

MÁT 275^{II} see MNK 275E^x

MÁT 275^{III} see MNK 275D^x

AaTh 276 Crab Walks Backward: Learned from his Parents /4/
/H - ; BN - ; MÁT - /
BN 276^x see AaTh 282B^x

AaTh 277 /formerly 277^x/ The King of the Frogs /4/
/H - ; BN - ; MÁT - /

AaTh 277A The Frog Tries in Vain to be as Big as the Ox /10/
/H - ; BN - ; MÁT 278^x 1. /

AaTh 278 Rat and Frog Tie Paws Together to Cross Marsh /4/
/ H - ; BN - ; MÁT - /
MÁT 278^x see AaTh 277A

AaTh 280A /formerly 249/ The Ant and the Lazy Cricket /5/
/H - ; BN - ; MÁT 249 1. /

In the summer the ant collects food diligently but the cricket is only playing its fiddle.

In the winter the cricket has nothing to eat and goes to the ant to beg some food.

The ant refuses the request saying that if the cricket had worked in the summer it would not have to starve now.

AaTh 282^x see MNK 2019A^x

AaTh 282B^x Conversation of Fly and Flea /2/
/H - ; BN 276^x 1. ; MÁT 288^x 2 /

AaTh 282C^x The Louse Invites the Flea /3/
/ H - ; BN - ; MÁT 289^x 2 /

AaTh 285 The Child and the Snake /3/
/H - ; BN - ; MÁT - /

- I. The little boy and the snake drink the child's milk together every day. The child looks after the snake.
- II. In return the snake brings fortune to the child: it makes him rich. Mostly as a legend of belief.

AaTh 285D Serpent /bird/ Refuses Reconciliation /14//H - ; BN 285^x ; MÁT -/

A snake living in the house of the poor man makes him rich.

The man begins to hate the snake and cuts off its tail.

When he becomes poor again, he regrets what he has done and apologizes to the snake. The snake answers: "I could forgive you if I did not look at my tail.

But if I do I remember what you did to me and I cannot forget it."

BN 286A^x see AaTh 2021A, 2034BN 286B^x see AaTh 2022BN 286C^x see MNK 2018B^xBN 286D^x see AaTh 2018^x and MNK 2018A^xBN 287^x see AaTh 295MÁT 287^x see MNK 287A^xMNK 287A^x The Spider and Human Mucus /1/Cp. AaTh 282A^x, MNK 287B^x, AaTh 293/H - ; BN - ; MÁT 287^x1./

The spider goes to the country because in the town its web is destroyed.

Human mucus goes to the town because there it is clad in handkerchiefs.

MNK 287B^x The Louse and Human Mucus /2/Cp. AaTh 282A^x, MNK 287A^x, AaTh 293F^x/H - ; BN - ; MÁT 287^x1. /

Human mucus sets out for Germany/the town because in Hungary/ in the country it is thrown at the ground and there it is clad in a beautiful white **handkerchief**. The louse goes from Germany to Hungary /from the town to the village to prod the peasants to work .

It cannot do anything to the rich people.

MNK 287C^x The German, the Louse and the Flea /1/

/H - ; BN - ; MÁT -/

The German soldier finds a louse in his linnen. He says:

"Ah tu lieber Forvizer" /OH you dear cartman/.

He finds a louse too but it jumps away. He says:

"Ugris huszár" /Hungarian hussar/.

MÁT 287^I see MNK 287B^xMÁT 287^{II} see AaTh 293F^xMÁT 288^x see AaTh 282B^xAaTh 289 Bat, Diver and Thornbush Shipwrecked /1/

/H - ; BN - ; MÁT -/

MÁT 289^I see AaTh 282C^xMNK 290^x The Mosquito and the Wolf /2//H - ; BN - ; MÁT 290^x2. /

In the summer the mosquito goes to the wolf to play music to him.

Do not disturb me, says the wolf, it is too hot. Come at Christmas when I kill a pig, then you can play.

I cannot go at Christmas, answers the mosquito, for then I have|a **Feast of Tabernacles**.

H 290 see AaTh 2021-2040

MÁT 291^x see AaTh 292^xAaTh 292 Ass Tries to Get a Cricket's Voice /1//H - ; BN - ; MÁT 292^x1./AaTh 292^x The Cricket and the Coin /1//H- ; BN - ; MÁT 291^x1./AaTh 293 Debate of the Belly and the Members /3/

/H- ; BN - ; MÁT - /

AaTh 293F^x Human Mucus and Excrement Converse /2//H - ; BN - ; MÁT 287^{II}1. /

Human mucus meets excrement who is going from the rich to the poor because there it is dropped from such a height that it breaks into pieces while the poor man nicely plants it next to the fence. Human mucus goes the other way: it is going from the poor man to the rich because there it is clad in a silk kerchief while the poor man throws it at the ground so bad that it breaks its neck.

/Cp. AaTh 282A^x, MNK 287A^x, 287B^x/AaTh 295 The Bean, the Straw and the Coal /7//H 295 1.; BN 287^x 1.; MÁT 295 4 /

a/ The bean, b/ the bladder, the straw and the spark go wandering. They come to a river. The straw lays itself down across the river, the spark wants to cross on it but the straw burns and the spark falls into the water.

a/ The bean laughs so hard that it bursts. The cobbler sews it together. Since then the bean has a black spot. /Cp.

Grimm No. 18./

b/ The bladder laughs so hard that it bursts.

AaTh 298 Contest of Wind and Sun /1/

/H - ; BN - ; MÁT - /

AaTh 298A^x The Man Greet the Wind /5//H - ; BN 729^x 1. ; MÁT - /AaTh 298C^x Reeds Bend before Wind /Flood/ /5/

/H - ; BN - ; MÁT - /

CATALOGUE OF HUNGARIAN FOLKTALES*

Published by the
Ethnographical Institute
of the Hungarian Academy of Sciences
1250 BUDAPEST Pf 29 HUNGARY
*(in Hungarian with Summary in English)
Accepted abbreviation: MNK

Editor
Ágnes KOVÁCS

- No. 1. 1987. KOVÁCS, A. — BENEDEK K.:
Types of Hungarian Animal Tales. AaTh 1—299. (Second enlarged edition)
- No. 2. DÖMÖTÖR, A.:
Types of Hungarian Tales of Magic. AaTh 300—749. (in preparation)
- No. 3. 1982. BERNÁT, L.:
Types of Hungarian Religious Tales. AaTh 750—849.
- No. 4. 1984. BENEDEK, K.:
Types of Hungarian Romantic Tales. AaTh 850—999.
- No. 5. 1985. SÜVEGH, V.:
Types of Hungarian Stupid-Ogre Tales. AaTh 1030—1199.
- No. 5A SÜVEGH, V.:
Types of Hungarian Cold-Blooded Servant Tales. AaTh 1000—1029 and
1120, 1132. (in preparation)
- No. 6. KOVÁCS, A.:
Types of Numskull Stories. Types of Hungarian Village Mocking Tales.
AaTh 1200—1349. (Second edition in preparation)
- No. 7A 1986. VÖÖ, G. in collaboration with VEHMAS, M.:
Types of Hungarian Jokes. AaTh 1350—1429.
- No. 7BC VEHMAS, M.:
Types of Hungarian Jokes and Anecdotes. AaTh 1430—1874. (in
preparation)
- No. 8. KOVÁCS, A. — BENEDEK, K.:
Types of Hungarian Tales of Lying. AaTh 1875—1999. (in preparation)
- No. 9. KOVÁCS, A. — BENEDEK, K.:
Types of Hungarian Formula Tales. AaTh 2000—2399. (in preparation)
- No. 10. KOVÁCS, A. — BARABÁS, Gy.:
Bibliography of the Catalogue of Hungarian Folktales. (in preparation)

The publications can be obtained in exchange for scholarly publications from the publisher